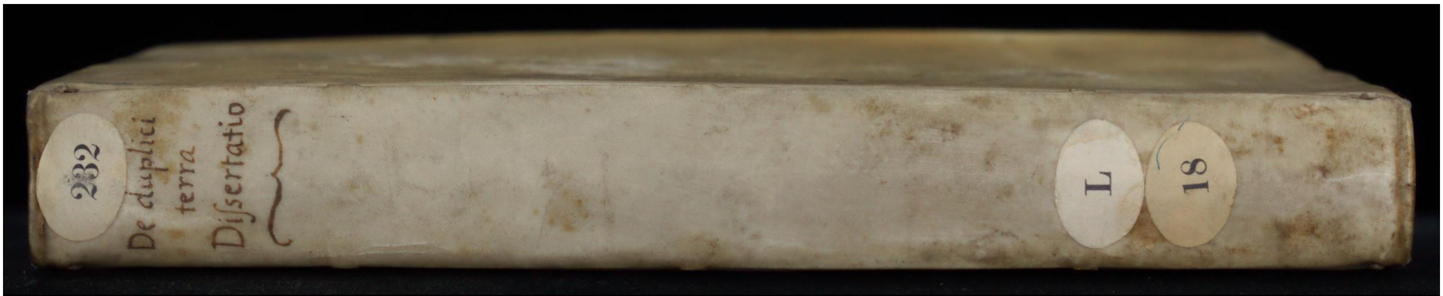
Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
232 L 18

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
232 L 18

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
232 L 18

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
232 L 18

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
232 L 18

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
232 L 18

3299.

Obiit morte repentinā Matriti 1651. ætat. anno LXIII:
Traduxo. Las Troyanas, tragedia de Seneca.
Tambien Pomponio Mela con Dissertaciones.

~~I.E. 238~~

Complet.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
232 L 18

C 5 n° 6

KW 232 L 18

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
232 L 18

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
232 L 18

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
232 L 18

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
232 L 18

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
232 L 18

3£ 10s

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
232 L 18

~~238 C 17~~

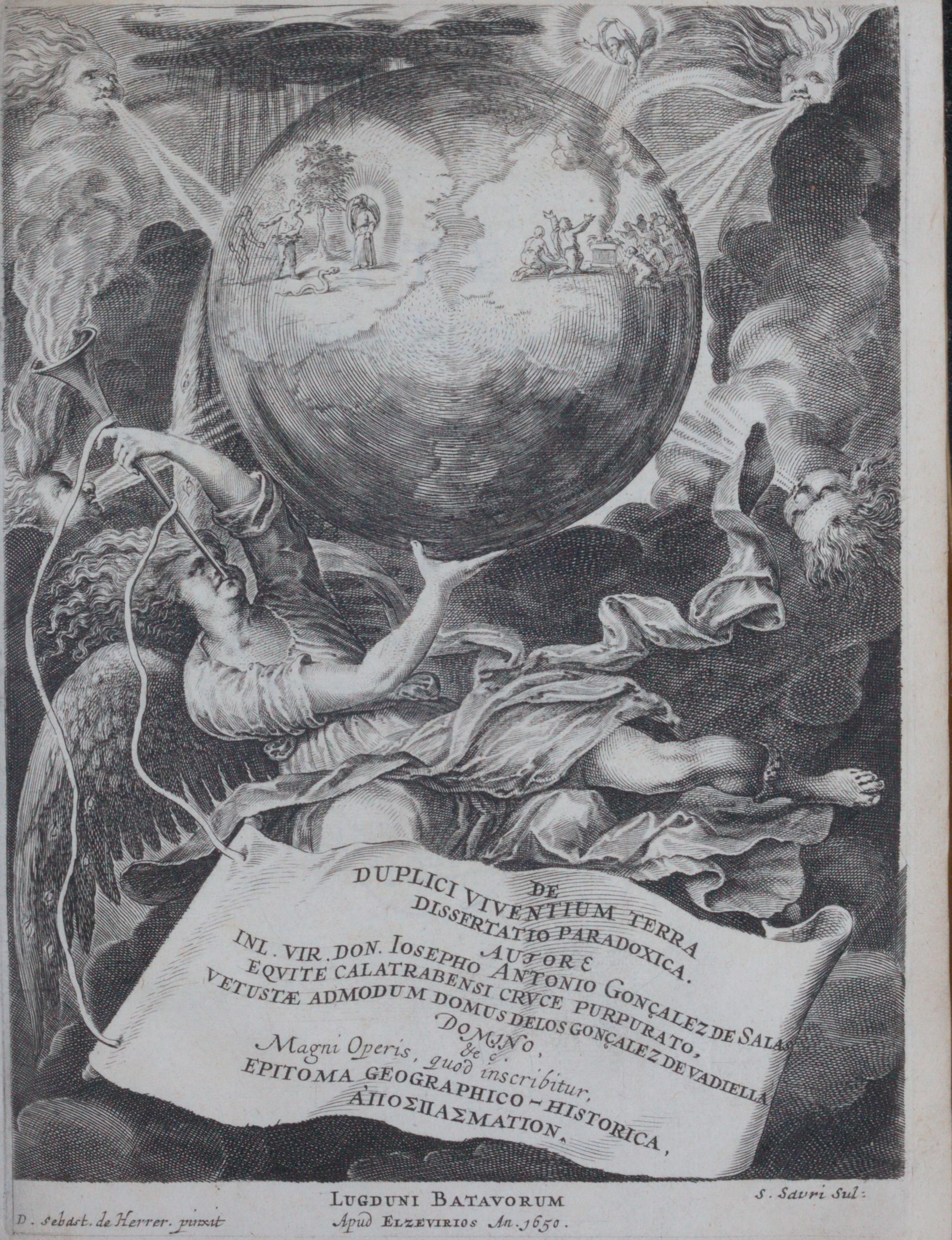
DE
DUPLICI TERRA
DISSERTATIO

DON. JOSEPHI ANTONII GONÇALEZ
DE SALAS,
EQUITIS HISPANI.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
232 L 18

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
232 L 18

Missionis Castrensis.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
232 L 18

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
232 L 18

VATES
Enthuſiaſmo Poëtico raptus.

VIDI EGO, QVOD FVERAT
QVONDAM SOLIDISSIMA
TELLVS,
ESSE FRETVM; VIDI, FACTAS
EX ÆQVORE TERRAS.

KONINKL.
BIBLIOTHEEK
TE'SHAGE.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
232 L 18

INLVSTRISSIMO DOMINO,

DON. PETRO PACHECO
GIRON,

PHILIPPO IV. REGI CATHOLICO
A' CONSILIIS,

ET IN SVPREMO SENATV

DE LA SANCTA CRVZADA
SVMMO PRÆSIDI,
&c.

DON. JOSEPHUS ANTONIUS GONZALEZ
DE SALAS

D. D. C.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
232 L 18

ACCEDERE ad Divos, & ſæpè ita vocati Principes etiam Viri, Felices, ut grates agant, conſuevêre; Qui verò difficili Fato conflictantur, ut petant, ut rogent. Aſt mihi, quanquàm haut facilem Fortunam perpetior; & Petere, & Rogare, meo in primis ingenio adverſatur; utrunque officium obire, neceſſum eſt, cùm ad Te,

Virum Principem, nunc videlicet accedo. Gratum me Te convenire, ſæpè proficuum, ratio poſtulat: Nec aliter poſtulet vel ipſum Ingenium meum (quod ei adverſari inquam.) quin ut Te, dum convenio in præſentiâ, pariter Rogem, velis nimirum, Te ipſum præbere Summum, & Honorarium Arbitrum in admodùm contentioſam Diſſertationem, quam adgredior.

Paradoxon jam pridem, Inluſtriſſime Præſul, venit in

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
232 L 18

in mentem, quod ſubitò ut animo complexum, nec ſat præſidiis munitum, & molibus, machinamentíſque obvallatum, conferre duntaxat cum Noſtris adlubuit; quippe quod editum vernaculo ſermone, neutiquam uſquequaque eruditis hiſce decertationibus opportuno. Nihilominus Illud brevì ſecundis ventis curſum ſuum confecit: ac ſubinde, ab ſtadio, quod Ei præſcripſeram, exorbitans, & prætergrediens, Ita-

liam petiit, & potiſſimùm Romam, Transmontanam ambiens Cenſionem amicorum, & neceſſitudine etiam conjunctorum. Adiit tandem Eminentiſſimum Ioannem Cardinalem de Lugo, fratrem noſtrum, cognatione matruelem, amore germanum; & Caput quoque Excelſum, tergemino Diademate conſpicuum, languens tamen jam, & marceſcens. Atenim ubique omnes, ubique enim, amplecti viſi ſunt ambabus,

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
232 L 18

ut dicitur, ulnis, ac nobis aſſentiri: licet veritum me fateor, nec immeritò ſanè, ob animorum deliberantium fluctuationem, poſſe Id tum primùm naufragari.

Nunc autem inauditum ipſum noſtrum Inventum en rurſus, Te auſpice, in Scenam prodit, ſed Orbis universi; Linguæ quippe, qua fecimus hîc loqui, ſocietas id efficit planè. Longè enim magis fulmentis undique ſtipatum, & ſeptum, necnon rebus haut

præ-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
232 L 18

præter rem pluſculis locupletatum, aleam denuò Theatri ſubit: ſed eapropter cùm ejuſdem ex podio frequens ſit Auditor eruditiſſimus adfuturus, ex quatuordecim item, & ex ſummâ caveâ, nec adeò forsàn undecunque benigni; haut dubiò quidem indigere Te, ambigere non licet, tum Judice nempe, Mentis acie, & multiplici Doctrinâ, quibus polles, ornatiſſimo; tum deinde, ex quo emines loco, Prꝫſidio prꝫſentiori, & Propugnaculo.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
232 L 18

Qui utroque ex Optimatibus noſtris fungi munere quiret, ſi Te excipimus, Egregie Vir, facilis inventu non erit: Nec ad quem ego utique ſim obſtrictus, deferre ejuſcemodi obſequium. Itaq; & Duplici etiam vinculo unicè ecce cogor, hîc ad Te recurrere, Unicum mihi ambidextrum. *Optionem* † μονὰς *non patitur*, Comitia ferebant. Plures herculè illorum Martem, plures Venerem, plures Plutum duntaxat cogitant:

† *Unitas.*

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
232 L 18

Philoſophia interea ſordet, & ſqualet; Cultores ejus algent, & eſuriunt. quippe amor ingenii, proh inverſi mores! aditum Aulæ, ac Senatuum, præcludit; vel ubi cùm, nullâ habitâ ratione avorum, ævi procellæ avitam rem auferunt. Sed ſatis irritarum vocum, ne fortè Venuſinus,

— *Mutato nomine, de te*
Fabula narratur, —

in me jam immurmuret. Et haut ſemel mores pariter corrumpi, cùm haut impari

cor-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
232 L 18

corruptelâ morum laborarint Imperia, Naturæ conſtantia eſt. Eleganter ille, quem invitus ego præteream, conqueritur itidem de Primariis ſuis Viris: *Quis Philoſophiam nunc, aut ullum Liberale reſpicit Studium, niſi Cùm ludi intercalantur, Cùm aliquis pluvius intervenit dies, quem perdere licet?* Et cetera plura, quæ noſtris mirificè conſonant. Nec ſecus & iſthæc coævi Satyrici ipſummet atteſtentur ejuſdem Reipublicæ: *Jactantur*

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
232 L 18

itaque, quacunque ratione poſſunt, Litterarum Amatores, ut videantur illi quoque infra pecuniam poſiti. — In hac enim Vrbe non Litterarum ſtudia celebrantur, non Eloquentia locum habet, &c. Atenim contrà Tu, præſtitum nobis præclarum noſtrum decus, ſummâ quippe habitum exiſtimatione, ad ampliſſimos gradus evectum Dignitatum, evehendúmque ad ampliores, modò jam velit illos tuus Genius perpeti, obviam nunc illicò prodis:

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
232 L 18

dis: & vel exagiturienti cuilibet petulantiùs novitium illum deſpectum Meritorum, ac Virtutum, tuo ſpecimine, potiùs quàm digito Harpocratis, ſuades ſilentium.

Ceterùm, ut ad me revertar, cùm Te, inquam, quęſitum it Opuſculum noſtrum; ac, opus omnino illi eſſe Te Patrono, profitetur: Et viciſſim, ſuſcepto etiam eodem poſſe Te indigere, non deſperat futurum. Minimè enim quolibet ſcripto

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
232 L 18

Ingenium tuum paſci, & paſci continuò Scriptis, ſat bene mihi pernotum, qui multis abhinc annis inter cultores tuos admiſſus, & amicos, penitiùs pol ſenſi, Parum tuo palato publicum multorum ſaporem movere ſalivam; immò à Te longiùs expuere. In priſcis Scriptoribus delectui ſanè locus non eſt, illis nanque cultum, & quid velut religionis, haut ſecus ac Sylvis, & Lucis, ævitas accerſit. Univerſi aſſiduè luſtrandi ſunt,

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
232 L 18

ſunt, univerſi verſandi; ęquè tamen neutiquam omnes: ſed plus ille, minus alter, prout ipſi nimirum & inter ſe præſtantiâ differunt; aut ingenio cujuſq;, rationíve ſtudiorum, quilibet eorundem conducit. Verùm enimverò & adhibendi quoq; neceſſariò erunt, nec infrequenter, Recentiores, quippe qui & multijugem condiunt Doctrinam jucundâ eruditione; & progreſsibus deinde eximiis promovent, atque producunt: Sed porrò cum de-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
232 L 18

delectu adhibendi potiſsimùm; ingens inter eos verè intercedit diſcrimen; ut non alieno præjudicio, ſed merito ſuo, plures poſthaberi demereantur, pauci præferri. quanquàm Sortis nonnihil, quem *Genium* vocat, monumentis inſuper Scriptorum prodeſſe, ut vivant, ut legantur, velit noſter * Ille: nec ſatis eſſe, Ingenioſa haberi, nec Docta, nec Diſerta, modò jam illud abſit. Attamen ſubacta animi tui indoles, ſupra cæcutientem ſublatior

* *Epig. 60. lib. 6.*

tior ejuſmodi Fortunam, ægrè feret inter humiliora ſordeſcere; nec ſuſtinebit imponi, daríve ſibi verba: immò quidquid ſublime non ſit, aut doctum, novúmve, contemnet illicò prorſus, ablegabitque: Dignum verò, quod probetur ſuo acri judicio, non prætermittet; exquiret potiùs, &, quod ubique non proſtat, enixè petet undecunque. Ego autem de meis lucubratiunculis magnificè adeò non ſentio, ut autumem ſcilicet, Eas

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
232 L 18

poſſe reddere Te Totum in illis, intentúmque auditorem. Hîc tamen Novitate rei, & Magnitudine, aures tuas perculſas; ac ſubinde avidas, & curioſas, indepturam noſtram Diſſertationem, nullus ego dubitem: quamvis & Argumenti dignitati illa ſors non ſuffecerit (ut noſtra imbecillitas eſt) & Culturæ, & Decoro. Sed mihi tum erit haut ineptè ſolatio, Ὡς nempè αἱ ὑπερβολαὶ μεγέθους φύσεις ἥκιστα καθαραί. Τὸ γὰρ ἐν παντὶ ἀκριβὲς, κίνδυνος σμικρότητος:

Longinus Caſſius.

Ex-

Excellentem, & exuberantem Magnitudinem naturâ minimùm puram eſſe. Quod enim omni ex parte accuratum, & abſolutum, periculum eſt, ne in parvum, & humile, degeneret. Sed omnium penes Te equidem Judicium volo, ac fidem Præjudicii tui appello; præcipuè tamen, utcunq; poſtea utrunque jam futurum ſit, Tuum mihi Patrocinium exopto, atque flagito à Te,

Longè præclare Præſul.

Quem ſoſpitet, & ſervet,

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
232 L 18

ac velit nobis diutiùs perennare incolumem

SUMMUM NUMEN UNICITRIPLEX DEUS.

Mantuæ Carpetanorum ipſis Kalend. Ianuar. Ann. Iobilei

A'

CHRISTO JESU DOMINO NATO

CIↃ IↃ CL.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
232 L 18

S. Savri Sculpter

Ecce Corona Duplex certat, dolet altera vinci;
Et Genere Regnat, Regnat et Ingenio.

Don. Seb. Her. pinxit

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
232 L 18

NER. CLAUDIUS CÆSAR
IMP.
OCCULTÆ MUSICES NULLUS
QUIDEM
RESPECTUS EST.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
232 L 18

EPITOMÆ GEOGRAPHICÆ, ET HISTORICÆ,

PARS I.

UBI CONTINENTUR

DISSERTATIONES PRÆVIÆ

AD EPITOMAM

GEOGRAPHICO-HISTORICAM.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
232 L 18

CN. POMPEIUS MAGNUS
EPIST. AD DIONYS. HALICARN.

Ἓν δὲ τοῦτο διϊσχυρίζομαι, ὅτι οὐκ ἔστι μεγάλων ἐπιτυχεῖν ἐν οὐδενὶ τρόπῳ, μὴ τοιαῦτα τολμῶντα καὶ παραβαλλόμενον, ἐν οἷς καὶ σφάλλεσθαί ἐστιν ἀναγκαῖον.

Hoc tamen unum affirmo, eum res magnas nullo modo conſequi poſſe, qui non ejuſmodi etiam audeat, & ſuſcipiat, in quibus errare neceſſum eſt.

AD

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
232 L 18

AD EPITOMAM GEOGRAPHICO-HISTORICAM DISSERTATIONES PRÆVIÆ.

MATERIA, & ORIGO GEOGRAPHIÆ, *ac exinde* PRÆSTANTIA. TERRA *duplex aſſeritur, Prima Cataclyſmo obruta, Altera poſt Cataclyſmum diverſa.*

DISSERTATIO I.

TErra eſt planè [1] Materies illa, in qua nimirum Geographia verſatur. Cùm Terra dicimus, Globus ille ex Terrâ, Maríque compactus intelligere eſt. [2] *In parte enim Orbis Terrarum & Maria ſunt, quæ in unius æqualitatem pilæ coëunt.* Recto itaque

MATERIA.

[1] *Materiam Artis eam dicimus, in qua omnis Ars, & ea facultas, quæ conficitur ex Arte, verſatur: ut ſi Medicinæ Materiam dicamus morbos, ac vulnera, quòd in his omnis Medicinæ verſetur:* &c. Cicer. 1. De Invent.

[2] Lucius Seneca Lib. 3. *Quæſt. Nat.* Cap. 28.

ordine Opus hoc Geographicvm adgredimur, ſi ejus ſat Scire Materiem, Scientiæ videlicet ipſi facimus antecedere. Priùs igitur ediſcamus Terram, illud opacum corpus Elementare, locatum in mediâ Mundi ſede, & undiq; in ſeſe nutibus ſuis conglobatum; Protoparentem item Hominis, omnium Principis creatarum rerum; ejuſdemque cùm muneribus fungitur vitæ, & cùm vitâ jam functi, domicilium.

Dicta Terra, inquit Varro Lib. IV. De Ling. Lat. *ab eo, ut Ælius* [Gallus] *ſcribit, quòd Teritur. Itaque Tera in Augurum Libreis ſcripta cum r uno.* Aliter enim à nomine longè etymon abiret. Sed Plautus, etſi ab eodem verbo deducit, non quòd *Teratur* vult; potiùs quòd homines *Terat*, id eſt, vexet, atque exagitet. Bacchidibus huc reſpicit:

—— *Potisne eſt Terra ut Terat hominem, atque proſternat?*

Hvmvs item Latinis dicitur, rationémque ipſe Varro reddit: *Infimus humilimus. ita quòd in Mundo infima*, hvmvs. Etiam & Tellvs. aiuntque Grammatici priſci, ubi de Differentiis Latini Sermonis agunt: *Tellvrem deam dici, & Terram frugiferam; Terram verò Elementum.*

mentum. Itaque à *Tollendo* appellata ſit TELLVS, quia fructus ſcilicet ejus Tollimus. At quòd naturâ ſuâ & indole *Arida* ſit, ARIDA pro Terrâ ἁπλῶς ſæpè uſurpatur Bibliis Sacris.

Ceterùm Appellationibus aliis pluribus inſigniri divinis * τοῖς ἔξωθεν, obſervatum imus. Sub nomine *Rheæ*, *Cybelés*ve colebatur TELLVS. Ideò *Magna Mater* vocata Diva hæc, caput turrita, aliiſque inſignibus effigiata, quæ mirificè conveniunt Telluri, ut Varro Auctor eſt Lib. XVI. Rer. Divin. *Eandem* [Cybelem] *dicunt Matrem Magnam.* † *Quòd tympanum habeat, ſignificari eſſe Orbem Terræ: Quòd turres in capite, opida: Quòd ſedes fingantur circa eam, cùm omnia moveantur, ipſam non moveri.* Itidem culta & ſub *Venere*. in ejus nanque, & Adonidis fabulâ, Mythologis teſtibus, *Venus Terra eſt*, & Sol Adonis. Pluribus pariter & *Iſis* fuit, quæ eadem cum *Cerere*; quas & *Proſerpina*, ut TERRAM etiam adumbret, ſymbolicè comitatur, quæ & *Maia* utique appellaretur. Paucis omnia Porphyrius Lib. IV. de Abſtinent. Animal. Μαῖα γὰρ ἡ αὐτὴ τῇ Περσεφόνῃ, ὡς ἂν μαῖα καὶ τροφὸς οὖσα. χθονία γὰρ ἡ θεὸς, καὶ Δημήτηρ ἡ αὐτή. *Maia autem eſt Proſerpina, quæ verè* μαῖα, *ſive nutrix. Terreſtris enim dea eſt, & eadem ac Ceres.* Sub Numine item

* *Scriptoribus externis*, ſive *Gentilibus*.

† Quòd ſimilis dicatur Tympano TERRA, quòd circulare illud ſit, ut in Lapidibus videre eſt, vulgare. Aliunde quęſivit Ariſtoteles Libro 2. *Meteor*. quem locum ſingularem à nemine adhuc notatum vidi. Scilicet, Quia illa dividatur in τμήματα, *ſegmenta*, Zonis nempe, inquā ego, quæ & Tympanorū præferunt ſpeciem.

Opis honorem divinum promeruit. Feſtus: *Opis dicta eſt conjux Saturni, per quam volunt Terram ſignificare, quia omnes Opes humano generi* TERRA *tribuit*. Ac denique Veſta nuncupata argutâ originatione, ſi audimus Naſonem in Faſtis:

Stat vi TERRA *ſuâ, vi ſtando Veſta vocatur.*

Plura addere poſſemus, quæ * prætermittimus nunc. ut vix putem, Gentilium Theologiam ullum agnoviſſe beneficum Numen, qui cum non interceſſerit TELLVRIS commercium. Immò cum *Cælo* ipſo, deorum omnium ſede, unicè ubique ſociarunt. Ita viſum in Magnis Samothracum Sacris. de quibus ſic Varro Libr. IV. De Ling. Lat. *Terra enim, & Cælvm, ut Samothracum initia docent, ſunt Dei Magni; & hi, quos dixi multeis nominibus — & hi, quos Augurum Libri ſcriptos habent, ſic,* DIVI POTES, &c. Ita aliàs ſæpè. Uti & Athenienſibus Οὐρανὸς καὶ Γῆ, *Cælum*, & *Terra* dicta paſſim; qui & habiti fuerunt dii γαμήλιοι, *Nuptiales*, quaſi Proligeni. Proclus Lycius in Platonis Timæum Comm. V. Καὶ ἔοικε διὰ ταῦτα τῷ Οὐρανῷ τούτῳ, καὶ Γῇ προσήκειν ὁ γάμος, ὡς ἐκεῖνον οὐρανὸν, καὶ γῆν ἐκείνην ἐνεικονιζομένοις. ὃ δὴ καὶ οἱ θεσμοὶ τῶν Ἀθηναίων εἰδότες προσέταττον, Οὐρανῷ καὶ Γῇ προτελεῖν τοὺς γάμους. *Ac videtur iccirco, & Cælo illi, & Terræ convenire nuptias, quia in his imaginem ſit videre*

* Adi D. Auguſt. Lib. 7. *de Civitat. DEI*, cap. 24. Sed Gerard. Ioannes Voſſius ſat abundè proſequitur Lib. 2. *De Origine, & Progreſſu Idololatriæ.*

videre Cæli hujus, & Terræ. Cujus gnaræ Athenienſium Leges ſtatuerunt, ut ante nuptias Cælo, & Telluri Sacra fierent.

Verumtamen mirari jam quimus deſinere, TELLVREM adeò eſſe cultum indeptam apud Ethnicos, ſi cum Ætheriis corporibus certare pariter videatur etiam in Sacris Litteris; Eædémque, velut paria, componant inter ſe *Cælum*, & *Terram* creberrimè, intelligántque ſolis eorum nominibus † *Mundi Vniverſitatem.* Ac denique, quod potiſſimum eſt, die primo in primis *Feciſſe* memoretur DEUS *Cælum, & Terram.* Immò aliunde initium ducere ipſius etiam Hiſtoriæ Sacræ, non putavit Chronographus Moſes. Ut hinc jam optimo jure liceat animadvertere, ingentem de TERRA curam Menti Divinæ fuiſſe ab ipſo ſcilicet illo univerſi primordio idque præ nos feramus, quàcunque in hac Diſſertatione ſubinde progredimur.

† Nec aliter formulâ illâ, *Terram, & Aquam petere*, veluti quodã ſymbolo, Priſci ſignificavêre, *Cupere ſibi tradi Vniverſã poteſtatem omnium rerum.* qui præbere pollicebantur, ſe imperium profitebantur accipere. De *Aſſyriis* locus Iudithæ probat cap. 2. Orat. Nabuchodon. ad Holofernem, quę tantum Græcè exſtat; de *Perſis* Herodotus haut ſemel; de *Græcis* Plutarchus in Themiſtocle. Vtraque enim eſt Geographiæ MATERIES, quam exquirimus.

ORIGO.

Atenim de GEOGRAPHIÆ MATERIA jam edocti, proficiſcimur ejus ORIGINEM rimari. Et licet exiſtimari poteſſet, nec temerè quidem, Ab ortu ſcilicet ejuſdem MATERIÆ, in qua eadem GEOGRAPHIA verſatur, Eandemmet uſque derivari; Ortúſque ille in principio adeò, & ante ſæcula ipſa ſe obvium præbuerit:

buerit: exinde tamen non petendum Artis initium eſſe, decernimus. adhuc quippe tunc *Terra erat inanis, & vacua,* teſte eodem Hiſtorico: hoc eſt, deformis quædam Elementaris materies, & quæ lateret ſub aquis. Neutiquam tamen abeſt longiuſculè, nam die tertio primi illius egregii Hexahemeri ſubnectit Moſes: *Dixit* Devs*: Congregentur aquæ, quæ ſub Cælo ſunt, in locum unum, & appareat* Arida*. Et factum eſt ita,* &c. *Et* iterum *ait: Germinet* Terra *herbam virentem, & facientem ſemen, & lignum pomiferum, faciens fructum,* &c. Apparuit igitur, ejus ſententia eſt, tunc primùm Tellvs; Proximéque ei integer ſubinde acceſſit ornatus: ubi viventia nimirum omnia quirent foveri, unde & itidem ali; homo autem inprimis, qui præeſſet omnibus. Protulit enim in lucem Illa faciem ſuam, ſuperficiémve, areaq; comparuit ampliſſima; quæ, ſi Auctori fideremus Lib. iv. Eſdræ, qui cum tertio quoque audit hypobolimæus, ſexcuplo quàm aquę major palàm aſſereretur. inquit Cap. vi. *Et tertiâ die imperaſti aquis, congregari in ſeptimâ parte, ſex verò partes ſiccaſti.* &c. At contrà Ariſtoteles, licet invitis aliis pluribus, opinatur, Aquam eſſe decuplo ampliorem. Cui & Cyrenaici Philoſophi

loſophi aſſenſi videntur, putantes, Ut in Homine, qui habetur Μικροκόσμος, *Mundus parvus*, facies duntaxat, manúsque nudæ exhibentur veſtibus; ceteris abditis nimirum tegumentis: ita & in *Magno Mundo*, qui & pro Terrarum Orbe ſæpenumerò uſurpatur, & Μακροκόσμος dicitur, ampliorem longè latéq; tractum contegi aquis, emicantibus hinc inde ſparſim Terrarum particulis Continentium, Inſulíſque. nugæ nugaciſſimæ. quamquàm haut ſemel Terra cum Humano corpore conlata. Lucius Seneca pluribus Lib. III. Quæſt. Natur. c. XV. *Adeóque Terram ad ſimilitudinem Humanorum Corporum Natura formavit*, &c. * Picolomineus autem aptiùs metitur, plus cenſens aliquanto Terræ eſſe nudatum undis, quàm occulitum Mari, lacubus, fluminibus. Bodinus tamen propiùs veritatem, Tantam Maris ferè, quantam Terræ eſſe ſuperficiem, conatur oſtendere. Ubique nunc de universâ ejus extimâ plagâ loquimur, quam aquis exerit. Sed anguſtioribus, volunt non pauci, finibus Illam ante Diluvium contrahi; auguſtioribúſque poſt illud cœpiſſe habitari, prolatis longè latéque pomœriis. & meritò quidem, adeò tot plures chiliades annorum ſubinde ſuperfuturam, quibus

* *De Quantitate Terræ, & Aquæ* Lib.

quibus largiùs Populos propagari conſentaneum.

Etenim ergo quidquid tunc Aridi è congregatione exiit aquarum tertio illo die, interſtinctum ſcilicet aquis ipſis multiplicibus, Materiem, tunc jam exactam, præſtitit Geographiæ; Initiúmque, Originemve. Illicò nanque variegari illud contigiſſe, indubium eſt, ingentibus Internis Maribus, Externíſque, paludibus, amnibus; diſtinguíque montibus, & collibus pariter, qui extollerentur hinc illinc; ac vallibus etiam, quæ deprimerentur utique: Inſulas item foras prodiiſſe, quas ambirent undæ; Peninſulas etiam, quæ iſthmis ad Continentem alligarentur. Et cetera in ſummâ, quibus nunc liquet exornari Tellvrem, minimè ab Eâ & tunc primùm abfuiſſe, in confeſſo eſt. Nam tornari ante Diluvium Terram, *ut nihil fieri poſſet rotundius*, uti loquutus Cicero; itaque prorſus & Montium tumulis, cacuminibúſque caruiſſe tunc primùm, ut putidè nonnulli ſenſerunt, inficiari cum DD. * Damaſceno, & † Baſilio, neceſſum planè. Nequaquam à primâ origine ſatis conſultum ejus integritati foret, partiúmque contextui, abſentivis ſcilicet ſcopulis, ac rupibus. Montifragos

* Lib. 2. Fid. Orth. Cap. 9. & 10.
† Hom. 4. Hexah.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
232 L 18

fragos illos videtur & Plinius adloqui, ut tandem reſipiſcerent. * *Omnia nanque, quæ uſque ad hoc Volumen* [triceſimum ſextum] *tractavimus, hominum cauſsâ genita videri poſſunt. Montes Natura ſibi fecerat ad quaſdam compages in Telluris viſceribus denſandas, ſimul ad impetus fluminum domandos, fluctusq; frangendos, ac minimè quietas partes coërcendas duriſſimâ ſui materiâ.* Sed plura præterea adhuc aut firmant, aut cogunt. Adamum porrò, qui, cùm primùm effictus à DEO, præditus fuit Scientiis omnibus, & GEOGRAPHIÆ quoque donatum, quis revocet in dubium? Aliter enim nequiret fieri, cum TERRA in Univerſo ſit & primis propè pariſſima pars, ut ſuprà jam viſum: & GEOGRAPHIA in Coſmicâ Pædiâ nulli poſtponenda peritiæ. Materiâ itaque, Virtutéque, à tertio illo die præextitiſſe videtur GEOGRAPHIA; Actu verò, Habituque, ut loquuntur Dialectici, cùm primùm multiplici ſcientiâ impertitus Adamus.

* Cap. 1.

PRÆSTANTIA.

GEOGRAPHIÆ igitur MATERIEM, & ORIGINEM patefecimus jam; & ex utriuſque PRÆSTANTIA Artem ipſam EXCELLERE admodùm, reor ego, ſatis cuique probari. Exinde enim Rhetorum, Logicorumque filii docuerunt nos, Artium, Scientiarumque Genus,

& Nobilitatem multigenam aucupari conſueviſſe. Sed occurrunt præterea, dum primordiis iſtis inſiſtimus, nonnulla etiam, quæ tum, quòd huc ſpectantia ſunt, præteriri non debent; tum maximè, quòd aliter ante Orbis Terrarum inundationem, ac poſt ipſam videlicet, haberi ſe cogitarint Viri doctiſſimi.

Syri Patres, qui ex Noſtris herclè ſunt haut infimi ſubſellii, modò argutiam ſpectes, modò doctrinam, ſenſerunt planè, nec averſati Auguſtinus lib. XVI. *De Civit.* DEI, & Procopius Gazæus *in Geneſ.* Antichthones nempe, hoc eſt, adverſis pedibus oppoſitos nobis, neutiquam fuiſſe ante alluvionem univerſalem. Sed plagam illam Telluris ingentem, cui hæc adverſatur noſtra, manſiſſe ſub aquis: illinc nanque Mare nunquam receſſerit, quouſque poſt elapſum Diluvium, & Terrarum illud, quod Alter nunc dicitur Orbis, dederit ſe in Cœli conſpectum. Idque illis mirificè conſonat, quæ præmiſimus ſupra de circumſcriptâ magis tunc Terrâ habitabili. Hoc tamen, puto, ſat benè non ceperunt homines nonnulli eruditiſſimi, Geneſeos Interpretes. Putarunt quippe, illos innuere, contrarium id nobis Terræ ſpatium Auſtrale, & poſt Diluvium quoque, non patuiſſe

tuiſſe detectum. Quæ mens Patrum nequaquam illorum fuit. Ac* D. Auguſtinus, qui in ſententiam adverſariam inclinat magis, aditum quidem reſpuit incolarum ad Terram illam, Terram ipſam non item.

*Eodem lib. cap. 9.

Progredimur, & adhuc nobis negotium eſt cum Patribus Syris. Illi item conceperant animo ab exordio Mundi in hunc modum Bifidam TERRAM, ubi degerent homines. Ultra Oceanum ſcilicet comminiſcebantur tractum quendam Terræ amplum valdè, patentiſſimúmque, quo ſitus eſſet Paradiſus. Circumcirca quod præterea erat reliquum ingentis ſpatii, poſt primi Parentis labem, in ſedem, habitationemque hominum conceſſiſſe, autumabant, ante Diluvium. Eodem verò exundante Cataclyſmo, ex illâ Paradiſi Regione in hanc Terram, quam incolimus, (quæ & priùs, diluvium videlicet uſque, nuda manſerat hominibus) Parentem ſecundum Noëticâ Arcâ trajectum eſſe cum prole. Moſes Bar-Cepha, & ipſe Syrus, Commentario, quem *De Paradiſo* inſcripſit, Syricâque deſcripſit Linguâ, tradit ex ſuis aliis luculenter. Ipſum & hîc audire, non erit injucundum. Ecce verba ex Andreæ Maſii verſione: *Sed alii exiſtimant, inde ex quo deliquerat*

Adamus, eque Paradiſo fuerat eliminatus, uſque ad Diluvium mortales omnes manſiſſe in eâ Terrâ, quæ trans Oceanum circum Paradiſum exſtabat. hanc verò, quam nos jam habemus, Terram ad id uſque tempus vacuam prorſus hominibus fuiſſe, deſertamque. Illosque omnes Diluvio obrutos propter vitæ impuritatem periiſſe, uno Noâ, viro juſto, cum tribus liberis atque conjugibus, ſuperſtite: ut reliqui tum fuerint ſoli octo mortales. Ceterum Noam Cedros in illâ, quæ ultra Oceanum eſt, Terrâ ſeviſſe; atque ex illis Arcam illic ſtruxiſſe; eáque vectos octo illos homines, cùm à Diluvio ſervati eſſent, ex illâ Paradiſi Regione in hanc noſtram perveniſſe; non autem pedibus Maris vadum transmiſiſſe. Ephrænus item, Syrus etiam Doctor eximius, fulcit & ſententiam hanc Commentariis, quos in Geneſim ſcripſit ſermone Syrico. Latinè ſic ipſe ſonat eodem Maſio interprete: *Et ejecit eum ex eo Paradiſo, aſſignavitque ipſi non procul ab eo. Benignitas, atque gratia ſcopus eſt perpetuus* DEO. *Habitationem dederat ipſi in Paradiſo, ſed prævaricatus eſt. Rurſus ergo extruſit Paradiſo, ſed in propinquo. Sed & hîc perditiſſimi homines deliquerunt, & qui juxta Paradiſum habitarent, indigni evaſerunt. Arcæ igitur imperavit, ea in Armeniam illos portavit.*

Atenim ſatis jam ſit & exoticæ id genus

GEO-

GEOGRAPHIÆ. nam licet ea huc acceſſerit nec importuna nunc, nec prorſus inficeta; planè fide periclitatur nec immeritò; nam longè abit à veriſimilitudine totâ, doctrinâque rationi conſentaneâ, quam præferunt Noſtri. Præterquam quòd ipſi obtrudunt nobis commenta ſua evanida quidem, ne dicam nugatoria, deſerta omninò vel levidenſi probatione; ubi fulcris erat in primis opus, ac pedamentis decumanis. Nihilominus muniverint fortaſſè nobis commodam παρασκευὴν ad ſequentia; vicemq́ue illa obibunt nunc quaſi Intertignii (ut cum Vitruvio loquar) in noſtrâ hacce Diſſertatione, cum ea animoſiſſima moliri jam cogitat ſtupendum ædificium. Audax ingenium ægrè ſiſtitur parvis, ingentia ſæpiùs ambit fabuloſa tormenta; * præcipitaríque malit, quàm ſerpere. Itaque dum nos jampridem ORIGINEM exquirimus GEOGRAPHIÆ, magnum quid in mentem venit, novum, inauditum; & quod primâ fronte haut dubium eſt, quin Lectorem conſternet: poſtidea tamen paullatim inſinuans ſe, animus forsàn admodùm non abhorreat. Cogitatione id vel duntaxat complecti, nihil prorſus non erat; ſed, quod jejunum ſic, cum Doctorum inſomniis Syrorum quiret certare.

* Arbitri ea mens eſt; Critici enim acerrimi judicii: *Sed Præcipitandus eſt liber Spiritus*, &c. Et Lapſus id genus commendantur Dionyſio Longino περὶ ὕψους. Sed fuſè jam ego ad Ariſtot. Poëticam pag. 193.

 tare.

tare. Aſt animus eſt, nos ultrà procedere, ſi ſuppetant vires; fulcimentíſque Commentum noſtrum ſtabilire. Si an verò quid ſtudio profecerimus tandem, cenſio tantùm eſto penes Viros Doctiſſimos. Opus igitur adgredimur jam, prius tamen humi procumbentes NUMEN id veneramur, qui

Omnipotens Genitor, Natusque, & Spiritus almus,
Una in Perſonis par Tribus eſt Deitas.

Opémq; ab illo petimus, luménque, flatumq;.

DVPLEX TERRA.

Dum ſcrutor, rurſus inquam, GEOGRAPHICAM ORIGINEM, duplicem illam enim reputatum iri, jam adducor, ut cogitem. Primam, anteriùs vidimus, tum primùm Delineari, cùm die tertio DOMINUS juſſit, ARIDAM *apparere.* Eam autem aquarum Diluvii exundatione univerſam propè fuiſſe obliteratam, ambigere non licet. Altera ideò ſtatim obtulit ſe Delineatio TELLURIS, quæ poſt Diluvium prodiit. Neutiquam adhuc hîc & requievit ingenium, progreſſum ulteriùs videlicet, auſúmque facinus tantum adverſus Terrarum Orbem, ut par forſitàn ille perpeſſus non ſit, poſtquam conditum ſcimus. RELINQUERE NIMIRUM, ſubiit tunc primùm nobis haut valdè cunctabundis, OBRUTAM IN POSTERUM AQUIS

PRI-

PRIMÆVAM ILLAM TELLURIS SUPERFICIEM, QUAM MORTALES OMNES USQUE AD DILUVIUM INCOLUÊRE: ET VICISSIM, pariter etiam nos illicò conjecimus, ALTERAM ALIBI SUPERFICIEM TERRÆ, DIVERSAM PRORSUS AB ILLA PRIMÆVA, POST DILUVIUM PRODIISSE, SEDEM SUBINDE FUTURAM VIVENTIUM; CUJUS ET INCOLÆ HACTENUS SUMUS, ET ERIMUS USQUE AD DIERUM EJUS NOVISSIMUM COMPLEMENTUM. Ipſamque adhuc tueri ſententiam, ſtat fixum in mente; ac *Tollimus ingentes animos*, dum ad rem ecce jam accedimus.

Verum enim verò in limine ipſo objicit primò ſe venerandæ Antiquitatis Species, ſuadentémque exaudimus, Præjudicio uti nos oportere ſuarum operationum. * Nam cùm rebus, conſtet, ſæpè nonnullis præſtitiſſe, cum Bonæ Fidei pondere, & cultus inſuper (ut ſic dicam) horrorem: Vice verſâ ſplendorem Veritatis etiam ſæpenumerò obſtruere mendacii caligine, ſatis notum eſt; perſpicuǽque offundere rationi ambiguitatum, ac dubitationum tenebras. Primæ Operationis ſpecimine obvia cuilibet ſunt, ea tamen commeminiſſe hîc, parùm noſtrâ

* Corroboratur, quod Inveteraſcit: *Res noſtræ monumentis litterarum Inveteraſcent, & Corroborabuntur.* Cicer.

noſtrâ refert: cùm Alterius Operationis inſigne adeò documentum coëgerit nos, tot retrò ſæculis verſari altâ, & illuni nocte hæſitantes. Quidnam igitur aliud Syros illos impulit, Viros eruditiſſimos, ut talem machinarentur novam rerum, Naturæque molitionem, niſi ſubodorari fore omninò neceſſum, DUPLICEM TERRAM aſſignari, Alteram ſcilicet ante Diluvium planè aliam ab Alterâ, quæ poſt Diluvium apparuerat; & in umbris annorum obſcuriſſimis cæcutientes neſcire penitus, ut illud patrari adriſerit Divino Protoplaſtæ? Ea propter ipſi denique egregia nobis illa deliramenta obtulerunt, & aniles præterea fabulas, quas & forsàn ſubinde memoremus. Magni tamen eas exiſtimabimus habendas, ſi ubi noſtra actutùm videbitur exorbitare diſputatio, aviam confeſtim quiverint viam quoquomodo munire. Ubi etſi veſtigium mortalis ullum, quod prematur, non exſtet; lucis tamen radium aucupabimur, qui dirigat.

In principio etenim redire ad magnum illud Principium, refertum arcanis, & myſteriis, quod ſupra tetigimus, in primis ſanè duximus opportunum: *In principio creavit* DEUS CÆLUM, *&* TERRAM. Hebræum Prototypon habet

habet (quod ubique proferimus, & præferimus plerunque Xantis Pagnini verſionem) בְּרֵאשִׁית בָּרָא אֱלֹהִים אֵת הַשָּׁמַיִם וְאֵת הָאָרֶץ׃ . Sic Moſes, Sacræ Scriptor Hiſtoriæ, occepit Eam; & eâ, velut ſolemni, formulâ uſus ibidem ſæpè. Hîc autem CÆLI nomine *Empyreum* ſignificari, ſententia eſt Interpretum Antiquorum propemodùm omnium. Itaque *Cælum* hîc inquiens, & *Terram* creaſſe DEUM, memorat duplicem illam futuram ſedem Unigeniti Filii, ac veluti contigit. Utut autem ſit, nec CÆLUM incorruptum permanſit, nec TERRA utique; utrunque quippe infectum fuit tunc primùm, cùm conditum, ob incolarum ſcelera. CÆLUM enim defæcatum redditum eſt, inde amoto, & expuncto Loco, ac Sede delinquentium, ut infrà obſervamus. Nec aliter TERRÆ accidiſſe, exiſtimamus, infectæ & tunc etiam, coinquinatæ, & fæculentæ crimine illo ingente primi Parentis primo. Ablata igitur & pariter fuit aliquando etiam illa TELLUS. DOMINUS autem, ut primùm infecta exſtitit, illicò execratus eſt Eam, Sacérque Hiſtoricus extulit Capite III. ejuſdem Libri, Commate XVII. וּלְאָדָם אָמַר כִּי שָׁמַעְתָּ לְקוֹל אִשְׁתֶּךָ וַתֹּאכַל מִן־הָעֵץ אֲשֶׁר צִוִּיתִיךָ לֵאמֹר לֹא תֹאכַל מִמֶּנּוּ אֲרוּרָה הָאֲדָמָה בַּעֲבוּרֶךָ *Et homini ait* [DOMINUS]

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
232 L 18

Quia paruiſti voci uxoris tuæ, & comediſti ex arbore, quam præcepi tibi dicendo, Non comedes ex eâ, Maledicta eſt TERRA *propter te.* Hoc eſt, propter peccatum tuum. Quocirca mentem aptè expreſſit Vulgatus Interpres, dicens: *Maledicta* TERRA *in opere tuo.* Unde & patefacere incepit Hiſtoriographus TERRÆ depravationem, actionémque adverſus Eam ſtruere: quouſque de Eâ convictâ ſententiam tulerit DOMINUS, puniendámque pariter expoſuerit, Ipſam videlicet amovens; ſubindéque Alteram ſupponens diverſam in ejus locum, defæcatam, ac mundam; ubi manſurus eſſet deinceps, manétque in finem uſque hujus manſionis hominum. Planum itaque hoc facere, & evincere, noſter hic labor eſt, noſtrum hoc opus. Sed nunc primùm Divinum Contextum ſecuti, hinc inde excerpimus Argumenta, quibus Cauſſa TELLURIS adornatur.

Horrorem letalis ſceleris primi præmiſimus jam, & teli ſimul execrationis à DOMINO fulminati adverſus TELLUREM. Et rurſus deinde Ipſam malè audire offendimus ob ſcelus alterum, quod proximum primo, acerbum quidem fuit, & immane. & licet inquam proximum, inter utrumque interfuêre CXXX. anni.

De

De Caini fratricidio loquimur, qui Abelum interfecit anno, quo ſubſtitutus eſt illi Seth, hoc eſt, Mundi Conditi centeſimo ipſo triceſimo anno. De illo Hebræus Codex habet, quæ huc ſpectant, iſthæc verba DOMINI Cap. IV. Gen. com. IX. מֶה עָשִׂיתָ קוֹל דְּמֵי אָחִיךָ צֹעֲקִים אֵלַי מִן־הָאֲדָמָה׃ *Quid feciſti? Vox ſanguinis fratris tui clamat ad me de* TERRA. Id eſt, Sanguinis à te in TERRAM effuſi. De TERRA igitur clamorem edebat ſanguis; & utriuſque, Caini nempe, & TERRÆ ipſius, truculentam aviditatem vociferabatur. HUMUS enim, & homo, infecti jamprimùm ſordibus primi peccati, ſitibundi exinde redditi ſunt ſanguinis humani; ambóque eo nomine *Maledicti* mutuò nunc exaudiendi, & execrandi. DOMINUS prædictis annectit וְעַתָּה אָרוּר אָתָּה מִן־הָאֲדָמָה אֲשֶׁר פָּצְתָה אֶת־פִּיהָ לָקַחַת אֶת־דְּמֵי אָחִיךָ מִיָּדֶךָ׃ *Nunc itaque maledictus tu è* TERRA, *quæ aperuit os ſuum, ut exciperet ſanguinem fratris tui de manu tuâ.* Diſertè ſatis verba ipſa perhibent, neutiquam noſtrâ egent interpretatione. Præterquam quòd dexterrimè Hebraizantes, *Maledictus*, aut *execratus tu de* TERRA, exponunt, *Ex parte ipſius* TERRÆ. hoc eſt, *Maledicta erit* TERRA *propter te: & quæ jam maledicta eſt propter peccatum primi Parentis, iterum propter te*

maledicetur. Ab omnibus ſcilicet; execrabuntúrque Eam omnes, deteſtabuntúrque. Aſt cruentam innocentiam ſitire Aridam, mirum in modum videtur Dominus exprimere hîc curaſſe; ut inde ejuſdem planè ſævitiam exaggeraret, & augeret. *Quæ aperuit os ſuum,* inquit, *ut exciperet ſanguinem, &c.* Addidit ideò etiam ipſummet & noſter Lucius Seneca feralibus nuptiis Polyxenæ illis, ubi ſacrificio perempta eſt, extremo ſplendens formæ emendatæ decore, apud monumentum Achillis:

*Extremâ Troade.

—— * *Non ſtetit fuſus cruor,*
Humóve ſummâ fluxit. Obduxit ſtatim,
Sævúsque totum ſanguinem tumulus Bibit.

Haut dubium igitur eſt, fruſtrà hæc Hiſtorico Sacro non extolli.

Progreditur itaque recto ſatis ordine conflare accuſationem Hiſtoricus ipſus. Ea propter animi adeò perturbatione commotam, cunctorum jam ob hominum ſcelera, non aut hujus, aut illius ſingularis, exhibet Divinam Eſſentiam illam ἀπαθῆ, ut feciſſe in terra illos (proh dolor!) pœnituiſſe, proferat haut ſemel. En verba ex Capite vi. commate v.

וַיַּרְא יְהוָה כִּי רַבָּה רָעַת הָאָדָם בָּאָרֶץ וְכָל־יֵצֶר מַחְשְׁבֹת לִבּוֹ רַק רַע כָּל־הַיּוֹם׃

וַיִּנָּחֶם יְהוָה כִּי־עָשָׂה אֶת־הָאָדָם בָּאָרֶץ וַיִּתְעַצֵּב אֶל־לִבּוֹ׃ *Videns autem*

Domi-

D OMINVS, *Quòd multa eſſet malitia hominis in* TERRA, *& omnis imaginatio cogitationum ejus cordis tantummodò eſſet malum omni die ; pœnituit* DOMINVM, *Quòd feciſſet hominem in* TERRA, *& doluit in corde ſuo.* Hoc eſt, valdè vehementer. Etenim poſt improbitatis originem, qua TERRAM Adamus maculaverat, quemadmodum ſupra vidimus; Nepotum ejus ſatagit in præſentiâ DOMINUS indicare improbitates, quæ ab illâ primâ originem ducunt, & valdè TELLUREM infecerant. Delere ideò homines conſtituit igitur DOMINUS; & TERRAM pariter ipſam, ut ſubdit ſtatim. Aliter tamen haberi ſe poſtea cum hominibus, inferiùs promittit, & cum TERRA videlicet: & aliter, inquam, cum utriſque, quia rudis, immuníſque viſeretur jam illa denuò labis ipſius primæ, uti & nos ibidem patefacimus.

Nunc verò appendiculam illam, bis additam, בָּאָרֶץ, IN TERRA, non importunè enucleandam eſſe, cenſemus. inquimus nanque, Si ibidem in judicium duntaxat adducerentur homines, ut ipſi tantùm ſupplicio afficerentur, ſatis erat dixiſſe: *Vidiſſe* DOMINVM, *Quòd multa hominum eſſet malitia* (ut ſæpiſſimè aliàs loquitur) & abundaret, IN TERRA. Sed Ipſam

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
232 L 18

unà inſimulare, animum eſſe, & innuit, dum addidit; & addidit, ut innueret. Locum ipſum ſæpenumerò Dominus, ubi peccatum ingens commiſſum eſt, punire conſuevit, ut infra obſervamus. eóque reſpectu adjectum hîc in terra, cùm opus verbo illo alioquin non eſſet. Ut hinc jam certiores nos Hiſtoricus fecerit, Et terræ pariter, ac hominibus, periculum imminere: Tum ſcilicet, quòd Patria extitiſſet hominis nequam, & originem inde duceret: *Quòd feciſſet*, ait, *Hominem* in terra: Tum item, quòd fæcibus peccati Eam jampridem in cute obleviſſet Homo; intúsq; deinde, nepotum communione, quaſi perfudiſſet: *Quòd multa*, addit, *eſſet malitia hominum* in terra.

Iſthæc præterea etiam obſervatio noſtra roboraſcit non leviter & aliâ obſervatione, quam infrà ſubjicimus: Nimirum nec Aquam, nec Squammigeram Pecudem univerſam, in Cataclyſmo pœnas dediſſe, quia rei nauticæ operam & non dediſſent mortales ante Cataclyſmum; nec avaritiæ litaſſent, nec ambitioni navalibus expeditionibus, quibus peccatur multipliciter. Itaque dum Sacer Hiſtoricus ibidem, in terra, ſubdit, ſignanter ſubindicat,

dicat, IN TERRA duntaxat homines malitiæ operatos; ſuppliciumq; Illam perpeſſuram haut aliter, atque homines ipſos. Doctiores ſat ſciunt, germanam hanc eſſe rationem interpretandis Sacris Bibliis.

Procedit Accuſator deinde, ac DOMINUM inducit, non jam modò cum homine ſtomachantem; immò extinctionem prorſus ejus minitantem verbis iſtis comm. VII. וַיֹּאמֶר יְהוָה אֶמְחֶה אֶת־הָאָדָם אֲשֶׁר־בָּרָאתִי מֵעַל פְּנֵי הָאֲדָמָה מֵאָדָם עַד־בְּהֵמָה עַד־רֶמֶשׂ וְעַד־עוֹף הַשָּׁמָיִם כִּי נִחַמְתִּי כִּי עֲשִׂיתִים׃ *Et dixit DOMINUS, Delebo Hominem, quem creavi, à ſuperficie* TERRÆ, *tam homines, quàm jumenta; tam reptilia, quàm volatilia Cœli. pœnitet enim me, quòd fecerim eos.* Inquit ergo, *Delebo à ſuperficie* TERRÆ. Immò univerſalem adeò abolitionem, planè liquet, patrari commodè non potuiſſe, niſi ipſa TERRÆ facies ſimul aboleretur. Eam autem aquis obruere, DOMINUM habuiſſe ſtatutum, ut abundè Moſes oſtenderet, TERRÆ ſolâ iniquitatis expreſſione paullò poſt protulit in medium. itaque progreditur in ejus accuſationem iſta ſubjungere, quæ, è re quoque erit, attentiùs penſiculare: וַתִּשָּׁחֵת הָאָרֶץ לִפְנֵי הָאֱלֹהִים וַתִּמָּלֵא Comm. xi. הָאָרֶץ חָמָס׃ וַיַּרְא אֱלֹהִים אֶת־הָאָרֶץ וְהִנֵּה נִשְׁחָתָה כִּי־הִשְׁחִית כָּל־בָּשָׂר אֶת־דַּרְכּוֹ עַל־הָאָרֶץ׃ *Et corrupta eſt* TERRA *in conſpectu*

DEI; & repleta eſt TERRA *iniquitate. & vidit* DEVS TERRAM, *& ecce corrupta erat; quia corruperat omnis caro viam ſuam ſuper* TERRAM.

Enimverò cùm in Sacro Contextu, Divino Spiritu dictante, nec punctum, nec apex, vel additum, vel demptum, nedum verba, non ſubindicent ſacra latêre; ſenſáque obtegi ingentia, profunda, & arcana: vocem TERRÆ nunc ſtudiò (& ubique etiam Actus hujuſce Tragici) toties iteratam, ut ad nudam narrationem certo certius ſit ſuperfluere ſæpiùs, magnum quid haut occultò portendere, ambigere non licet. Parùm herclè igitur erat, tanto orationis apparatu, ac TELLURIS item commaculatæ exaggeratione, quæ & præceſsêre, & ſubſequentur, prædicere ſolummodò cupiviſſe, Eam neceſſum inundari, ut cuncta interirent viventia; ſatis res nempè per ſe manifeſtaria, & fusè ſtatim deſcribenda. Plumbea, inquam, fibra erit, aut cornea illi videlicet, qui non præſenſerit jam, majus aliud velle parturire tot verba prægnantia, & plena myſteriis. Quidnam autem hîc rationi ſuccurrat, & orationi conſentaneum, nos non obtuemur, Niſi TERRÆ minari, atque Hominum generi, non impar ſupplicium. *Delebo*, inquiit DOMINUS ſupra, *Homi-*

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
232 L 18

Hominem à ſuperficie TERRÆ. Unde, cùm deletos, ſcimus, manſiſſe in poſterum illos homines; & deletam pariter cum Homine TERRÆ ſuperficiem illam manſuram eſſe, conſonum ſanè erit. Si rurſus enim rediret illa, exiſterétque, ac pœnas improbitatis ſuæ pendere deſineret, pari nequaquam, atque Homines, animadverſione contineretur; cùm pariſſimâ, ſi major non ſit, execratione Eam DOMINVS, ac Hominem, proſequatur, & inſectetur. Semel nunc mortalium iniquitatem audimus memorari, ter verò inculcari iniquitatem TELLURIS. Quis igitur putet, ſceleris depravationem amplificari, non eſſe importunum, ubi mitiganda foret deinceps acerbitas ſupplicii? Loci porrò locutio transferri non debet μετωνυμικῶς, quæ ineptiæ fuêre jampridem Interpretum, Continentem Humum ſumentium pro incolis hominibus. Moleſta, quæſo, cui uſui ταυτολογία figuratæ orationis, ubi rectâ, ſimplicíque luculenter res ipſa exhibetur patefacta? Subdit ibidem Contextus Sacer. כִּי־הִשְׁחִית כָּל־בָּשָׂר אֶת־דַּרְכּוֹ עַל־הָאָרֶץ׃ *Nam omnis caro corruperat viam ſuam ſuper* TERRAM.

Atenim divinationibus immorari, conjecturis, aut interpretationibus, otioſum me-

Hercules, & ſupervacuum eſt, ubi adſit videlicet teſtimonium, quod evincat intrepidè. Longè enim non abeſt fidei quoddam ſpectatiſſimæ; idque, niſi prorſus fallor, negotium planè conficit. Omnibus illud multis abhinc ſæculis patuit, ivítque obviam vel illis, qui primoribus labris limina ſalutarunt Sacrorum Voluminum. Sed nihil mirum, eos præteriiſſe adhuc; nondum enim Cynthius aures ipſorum vellerat. Aſt denique jam, miſſis præter rem logis, poſtquam ſat criminum conlatum fuit in Homines; &, ex communione inter ſe, in TELLUREM; tandem ſententiam DOMINUM ferentem ſuppeditat nobis Moſes, ubi proximè
* Comm. 13. ſubjungit: * קֵץ כָּל־בָּשָׂר בָּא לְפָנַי כִּי מָלְאָה הָאָרֶץ חָמָס מִפְּנֵיהֶם : *Finis univerſæ carnis venit coram me, quia repleta eſt* TERRA *iniquitate à facie eorum.* [id eſt, per eos, Hebraiſm.] ET ECCE EGO PERDAM EOS CUM IPSA TERRA. Hîc, ET TERRAM, quod idem eſt, LXX. vertunt. Priùs probra hîc memorat TELLURIS, & vitia Hominis cum illis ſubinde conferendo, utrique demum ſupplicium indicit pariſſimum prorſus, HOMINI, & TERRÆ, inquam, diſertis verbis. Haut ſecus igitur atque Homines luerent pœnas ſuorum criminum, & TERRAM eaſdemmet pœnas

nas

nas daturam eſſe, haut dubium eſt. Extincti mortales tunc, nuſquam extitêre deinceps, nec ampliùs comparuêre; Alii utique, nequaquàm iidem, ſubſtituti; prognati illis videlicet, qui ex aquis evaſerunt, *Unici Terris homines relicti*, Orbem TERRARUM incolunt: Orbem igitur diverſum TERRARUM, ac Superficiem, in primæ locum ſuccenturiatam, omnino neceſſum fuit, denuò ſimiliter oriri, ac proferri; ſed ex ipſo tamen Globo prolatam in lucem, ubicunque Illa ſe conſpicuam præberet.

Cui & mirificè adſonat, Quòd, cùm à DOMINO fieret Mundi tempeſtiva renovatio, TERRAM, iniquitatibus inveteratam, rurſus non redderet Generi hominum, in malum adeò proclivi, qui Summa Sapientia eſt, gnarúſque penitiùs fictilis ejus naturæ. Caveret ergo proculdubiò infectionem HUMI, quæ à primordio uſque ſui inſederat ſibi. Conſtat enim, in Locis ipſis quid pravum, probúmve rerum relinqui videri nobis. Huc ſpectat illud Satyrici: *Etiam ſi Locum inauſpicatum timebam, &c.* * ubi abundè nos. Et huc pariter, ut mea fert ſententia, reſpexit D. Hieronymus, ubi verbum addidit in Vulgatâ Verſione, quod aberat à Græcâ, Chaldaicâ, & ab Hebræo fonte. Scili-

* Pag 390. primæ editionis.

cet cùm, *Pœnituiſſe* Dominvm, ait Sacer Codex cap. vi. comm. vi. *Quòd Hominem feciſſet in* terra, adjicit ſtatim [*Et præcavens in futurum*] *Delebo, inquit, &c.* Alto ſanè præjudicio ibi animadvertens Sanctiſſimus, & Doctiſſimus Vir, Maximâ illic opus fuiſſe in futurum Loci cautione.

Suffulcit item non leviter ſententiam noſtram Etymon nominis נח, *Noach*, vel *Noë*, quod Pater Lamech, divino afflatu perculſus, teſte ipſo Moſe, impoſuit filio, expoſuítque. Capite v. com. xxviii. ait: וַיְחִי לֶמֶךְ שְׁתַּיִם וּשְׁמֹנִים שָׁנָה וּמְאַת שָׁנָה וַיּוֹלֶד
בֵּן׃ וַיִּקְרָא אֶת־שְׁמוֹ נֹחַ לֵאמֹר זֶה יְנַחֲמֵנוּ מִמַּעֲשֵׂנוּ וּמֵעִצְּבוֹן יָדֵינוּ מִן־הָאֲדָמָה
אֲשֶׁר אֵרְרָהּ יְהוָה׃ *Et vixit Lamech centum octoginta duobus annis, & genuit filium. vocavitque nomen ejus Noach, dicens: Iſte conſolabitur nos ab operibus noſtris, & à dolore manuum noſtrarum de* terra, *cui maledixit* Dominvs. Ubi ſive derives vocabulum *Noach* à נוח, *nuach*, quod eſt, *Requiem præſtare*, uti lxx. maluêre, Joſephus, & Philo: Sive à נחם, *nacham*, quod eſt, *Conſolari*, ut adriſit Latino Interpreti, eódem utrunque delabitur. Iſte Conſolabitur nos, vel, Requiem præſtabit nobis, aptè dictum de Noacho illo, qui Humanum Genus traducere portendebatur de terra, *cui maledixerat* Dominvs: & ita adlevaturus

rus

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
232 L 18

rus erat Hominem ipſum ærumnis, quibus premebatur; uti & flagitiorum miſeriis, calamitatibúſque. Si præbiturum igitur hominibus Noachum, auguratur Lamech, ſolatium laborum, quibus in TERRA maledictâ vexabantur; indubium ſanè eſt, & TERRAM aliam ſimul ipſum ſubintelligere: & ſubindicare etiam, Eam ſibi, & poſteris, Lamechum ipſum polliceri. Cui nimirum cùm non maledixiſſet DOMINUS, conligi poſſet, conjectaríque, benefica magis, ac lætior futura. Senſus iſte verborum genuinus ita eſt, atque germanus, ut Hebræi Magiſtri (unde hauſerunt recentiores unus, aut alter) cùm ad illa accederent, aliter non expoſuerint. Immò neſcientes prorſus (mirum!) quod proferrent, apertiùs adhuc quàm nos, protulerint in medium noſtram opinationem. En Latinè ut ſonant Rabbinorum verba: *Ergo Noachus, cùm recèns natus eſſet, & nullum de ſe adhuc indicium prætenellâ ætate præbere poſſet, auguſtiſſimo nomine Noach, hoc eſt, Quiete, ſive, Conſolatione, vocatus eſt à Patre ſuo. quod nomen* NOVAM, *&* LÆTIOREM TERRÆ FACIEM *pollicebatur, mitigatâ* TELLURIS *malignitate, qua per Divinam Execrationem affecta erat.*

Aſt licet iſte de Noacho Locus, vel per ſe

ſingularis adductus, valdè juverit nos; geminus tamen ejus alter germanus integrum robur adjicit. Ille nimirum eſt, ubi eventus ipſe fidem facit Lamechi prædictioni. Poſtquam enim Moſes nobis tradidit, Eluvionem abiiſſe, Sacráque Noachum feciſſe DOMINO; ut innueret ſubinde, Quòd ad illum reſpexiſſet depoſito ſupercilio, iſthæc ſubjungit Hiſtoricus cap. VIII. comm. XXI. וַיָּרַח יְהוָה אֶת־רֵיחַ הַנִּיחֹחַ וַיֹּאמֶר יְהוָה אֶל־לִבּוֹ לֹא אֹסִף לְקַלֵּל עוֹד אֶת־הָאֲדָמָה בַּעֲבוּר הָאָדָם. *Et odoratus eſt* DOMINVS *odorem quietis* [id eſt, quieſcere facientis iram DEI:] *Et dixit* DOMINVS *in corde ſuo* [Hoc eſt, ex toto corde:] *Poſthac non ampliùs maledicam* TERRÆ *propter hominem.* Quis ambigat loqui hîc DOMINUM de TELLURE malè adhuc non affectâ jaculo maledictionis? Leniendi per Noachum prædicebantur ſuprà hominis labores, qui ex TERRA propagarentur à DOMINO maledictâ. ubi palàm inſinuatur, ut vidimus, Aliam expectari maledictionis immunem. Nunc ultrà non execraturus TERRAM pollicetur. Si de TELLURE aliâ etiam in præſentiâ non loquitur, cui DOMINUS adhuc non maledixiſſet, vaticinium nondum uſuveniſſe, nec exitum habuiſſe, liqueret profectò, quanquàm in poſterum DOMINUS, rurſus non execraturus

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
232 L 18

craturus primam illam TELLUREM, hîc paciſcatur exertim. Satis ſuperque petiverat eam anteriùs imprecationibus, ob primi Parentis noxam, ut illi non foret opus nuperâ, & recenti execratione, ut ſatis maledicta haberetur: ac denuò tribuli infeſti hominibus, ſpinæque ex illâ pullulaſcerent etiam poſt Cataclyſmum. Beneficium ergo hoc, & indulgentia TERRÆ ampliùs non maledicendi, quod promittitur nunc à DOMINO, de HUMO capiendum eſt neceſſariò maledictionis adhuc experte, quę appareret tunc primùm; & à cujus facie abeſſet pariter peccati primi infectio.

De hujuſcemodi itaque TELLURE, rudi, puta, novâ, primæque culpæ vacuâ ſordibus, ac defæcatâ, DOMINUM illic videlicet locutum, ex hiſce conligitur etiam, quæ annectuntur prædictis: כִּי יֵצֶר לֵב הָאָדָם רַע מִנְּעֻרָיו וְלֹא־אֹסִף עוֹד לְהַכּוֹת Eodem comm. 21.
אֶת־כָּל־חַי כַּאֲשֶׁר עָשִׂיתִי׃ *Cogitatio enim humani cordis mala eſt à pueritiâ ſuâ: neque* [ſive ut Vulgat. *non igitur*, quæ eódem redeunt] *percutiam ultrà omne vivens, quemadmodum feci.* Nam ſi Locum iſtum de TERRA non capimus ejuſmodi diversâ, neutiquam cohæret ſenſus, qui hujuſmodi eſt: Non ampliùs TERRÆ maledicam propter hominum peccata, neque illi aliud niſi peccare cogitant.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
232 L 18

cogitant. Immò potiùs, ut ſic iſta ſonant, Ob hominum iniquitatem illam, nec Hominibus ipſis parceret, nec TELLURI. Sed magis adhuc cohærentiæ defectum hunc animadvertere licet ex eo, quòd ſupra, ubi DOMINUS pertæſus jam malitiæ hominum, delere illos, ac TERRAM, minatur, eorum iniquitatem ſtudio expreſſerit Moſes cap. VI. comm. V. voce יֵצֶר *Iezer*, quod eſt *figmentum*, aut, *cogitatio mala cordis humani*: Et nunc, ubi ignoſcere & flagitiis hominum, & TERRÆ fæculentæ illis flagitiis, animus eſt, eâdem voce utitur. Quidnam ergo intercesserit magnum, ut eademmet iniquitas iratum reddiderit tunc DOMINUM; nunc verò benignum, indulgentem, ac placabilem, planum eſt, congruens duntaxat occurrere, Quod illic læderent DOMINUM Hominum crimina perpetrata in TERRA, fæce nempe inquinatâ Sceleris Primi, & fulmine Maledictionis Dominicæ petitâ: hîc autem, etſi pravitas hominum ipſamet adeſſet, aberat tamen ab iſtâ recèns exortâ TELLURE, Alterius ſcilicet, perpetuâ jam inundatione punitæ, Infectio, & Maledictio. Confer tute Loca ipſa ſuis ipſis locis, mero meridie clariùs conſtabit tibi diſcriminis hujus * εὐστοχία.

* *dextera conjectio.*

Suffra-

Suffragatur præterea mirum in modum nobis iſtorummet Locorum, in quibus nunc verſamur, tertia inſuper adhuc inter ſe compoſitio. & quanvis longè non abit à præcedentium indole, forſitàn hîc hiſcere jam refractariolus non audebit. Noſtra obſervatio eſt, ſemel tantùm Univerſam TERRAM fuiſſe à DOMINO maledictam; & * bis tantùm Maledictionis hujus Univerſalis adverſus TERRAM, fieri mentionem totis Voluminibus Sacris. nam particulatim Regiones, & Urbes nonnunquam maledici, poſt Diluvium contigit, ut Sodomitæ teſtimonio ſunt, Gomorrhæi, & alii, de quibus infrà etiam nos agimus. Utrobiq; tamen adeò ipſiſſimis verbis uſus Moſes, ut componere ea inter ſe, cuilibet ſtatim ſuccurrat, ac de unâ eadémque Maledictione loqui, aſſentire non dubitet. Primo Loco dixit DOMINUS ad Adamum, proximè à perpetrato crimine ejus, cap. III. Geneſ. comm. XVII. אֲרוּרָה הָאֲדָמָה בַּעֲבוּרֶךָ *Maledicta eſt* TERRA *propter te*. En ergo ubi jaculata Maledictio. Contrà autem altero Loco, hoc eſt, nuperrimè, ab apparitione TELLURIS poſt Diluvium, Noachum tunc adloquens: לֹא אֹסִף לְקַלֵּל עוֹד אֶת־הָאֲדָמָה : *Poſthac non ampliùs Maledicam* TERRÆ *propter hominem*. Cap. 8. comm. 21.

* Ore Lamech ſemel præterea exauditur: *De* TERRA, *cui Maledixit* DOMINUS. Sed huc non facit.

Nunc porrò & præmittimus quædam, quæ præferant lucem. Conſtat enim, Primum duntaxat Peccatum, non alia quælibet, univerſam TERRÆ faciem, tum temporis conſpicuam, maculare potuiſſe. Iſti nanque Populi, aut illi ſcelerati, tractus ſuos infecerunt ſeparatim à ceteris, uti & ſemper accidit. Item, ob ipſum duntaxat Peccatum Primum TERRAM illam Univerſam quiviſſe unquam meritò Maledici. Ideò, בַּעֲבוּרֶךָ, *Propter te*, dixit DOMINUS; & iterùm, בַּעֲבוּר הָאָדָם, *Propter hominem*, innuens Eundem Primum, & ubique ejus crimen. Sic habet Hebræus Archetypus; Vulgatus verò Latinus, *Propter homines*, & LXX. interpretantur, διὰ τὰ ἔργα τῶν ἀνθρώπων, *Propter opera hominum*, ut Chaldæus etiam Paraphraſtes, *Propter hominum peccata*. Ubi, *futura*, videlicet intelliguntur; & non ineptè, cùm proclivitatem naturæ eorum ſubjungat DOMINUS. Sed propter flagitia hominum poſt Peccatum Primum perpetrata, nunquam DOMINUS Univerſæ TERRÆ Maledixerat; etiam ſi ea, unà cum primo ſcelere, puniviſſet Ejus Eluvione. Utraque tamen interpretatio opportuna, licet à primâ etiam erit, Quod ubicunque ſermo ſit de Maledictione illâ TERRÆ Univerſali, ejus neceſſariò,

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
232 L 18

riò, liquet, futuram mentionem cum reſpectu ad facinus illud primum. Itaq; cum DOMINUS ait: *Poſthac non ampliùs Maledicam* TERRÆ *propter hominem*, cùm de Univerſali Maledictione loqui, certum ſit; ad infectionem Primi Hominis etiam reſpexiſſe, neceſſarium quoque eſt. Utcunque tamen lubeat id accipere, &, ſive Primi Hominis, inquam, ſive cunctorum hominum peccata, ſignificet ibidem DOMINUS (nihil enim hîc noſtrâ intereſt, aut hoc, aut illud præferas) ſi aderat igitur tunc, poſt Diluvium nempe TERRA illa, quæ Maledicta jam ſemel fuerat à DEO, fruſtrabilem enim liceret exiſtimare, inanem, & vanam indulgentiam Ipſius, Poſtidea ampliùs ei non Maledicturum, pollicentis: quod nefas eſt de NUMINE vel per ſomnium cogitare.

Hoc autem ut liquidiùs pateat, reſcire etiam refert, Quòd longè alia à præcedenti Benignitas eſt, quæ ſubinde ſubſequitur. וְלֹא־אֹסִף עוֹד לְהַכּוֹת אֶת־כָּל־חַי כַּאֲשֶׁר עָשִׂיתִי׃ *Neque percutiam ultrà omne vivens, quemadmodum feci.* Duo nanque diverſa ſunt, nec confundi debent, *Non Maledicam, &c.* &, *Non Percutiam, &c.* Effectu tamen ipſo quirent pro unâ duntaxat Benignitate reputari haut incommodè: quippe à Ma- Eodem comm. 21.

 ledictione

ledictione Univerſali obnoxia TELLUS, & obſtricta Univerſali Punitioni relicta eſt; eâque contineri Omne Vivens, & conſtat planè. Itaque propitius jam DOMINUS utrunque pollicetur Noacho, non iterum facturus, quanquàm effectu reverâ & unicum fuiſſet. Nota item Execrationis illa, divinitùs jampridem TELLURI inuſta, nec decem Cataclyſmorum millibus remanſit in poſterum deletilis. Benignitas igitur TERRÆ rurſus non maledicendi, &, quod Maledictioni obnoxium ſequebatur, Viventia itidem non ampliùs extinguendi, de Novâ dici TERRA, neceſſe prorſus videtur; cùm Veteri, præter quàm quòd jam obtigiſſet utrunque, ut & ſæpius obtingeret, ſatis Maledictionis ſupererat. Ubi ſimul & hominum iniquitatis meminit inſuper DOMINUS (ibidem interjicit: *Cogitatio enim humani cordis mala eſt à pueritiâ ſuâ*) ut oſtenderet apertiùs etiam, Nec adhuc deeſſe Recenti TELLURI flagitia hominum, quando Ei, & Viventibus omnibus, deinceps ignoſcere præſeferebat; Sed Maledictionem, quæ TERRÆ Antiquæ à primo ſcelere provênit. quocirca, *propter Hominem*, addidit, Primum nempe; hoc eſt, propter Primum ejus Crimen, ut viſum eſt. Itaque tandem Indulgen-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
232 L 18

dulgentiam eam ampliùs non Maledicendi, neceſſariò ergo fateri cogimur (velint nolint, qui adhuc eſſe malint glandem, quàm Cererem) TERRÆ ſcilicet illi DOMINUM gratificari, anteriùs nunquam Maledictæ; quæ & hujuſmodi Benignitate quiret ideò in poſterum frui, quandoquidem fruſtrà Maledictæ jam indulgeret.

HACTENUS à Sacri Hiſtorici veſtigiis nequaquàm deflectentes, proſecuti tantùm ſumus Argumenta, petita ex narratione, quæ terminis ejuſdem Hiſtoriæ continetur: Hinc ad alia Argumenta jam proficiſcimur, quæ poterunt, habitâ ratione cum primis, *Externa* indigitari. Niſi, ſi Quintilianum audimus, & diſtinguimus aliter. ejus iſthæc habentur, quæ huc maximè ſpectant: * *Cùm propria Cauſſæ ſunt*, DIVINA TESTIMONIA *vocantur; cùm aliunde accerſuntur*, ARGVMENTA. Primo autem loco ceteris quoddam prætulimus, egregium illud, & eximii reverâ documenti, utpote quod largitus ſit nobis S. Petrus, Apoſtolorum Princeps. Id reddere & unicum quiret quenlibet præmonitum de Commento noſtro vel aliud agentem: mirabuntúrque deinceps forſàn Viri Doctiſſimi tantum ſæpe prætermiſiſſe.

* Lib. 1. Inſtit. Orator, cap. 11.

ſiſſe Monimentum ſine hujuſmodi animadverſione.

Exſtat illud ergo Epiſtolâ ejus II. Canonicâ, cujus cycnea vox ex carcere prodiit eo ipſo anno, quo Romæ morti traditus à Nerone fuit. Eam porrò *ſinceram mentem*, quam ab auditoribus ſuis olim poſtulavit Sanctiſſimus Senex, ac intimo cordis venerandus, utinam nunc nobis à noſtris etiam poſſimus impetrare. Edocens ſuos ibidem Apoſtolus, In noviſſimis dierum futuros pravos homines, ac verſipelles, qui decipere ſtudeant, extremum prolatando judicium; & adventum DOMINI ſecundum imminentem, procul abeſſe prætexentes, cum illis videlicet confert, *qui increduli fuerunt aliquando.* Verba ejus quoque ſunt ex I.* Canonicâ, *quando expectabant DEI patientiam in diebus Noë, cùm fabricaretur Arca.* Hanc autem collationem, rerum quæ ſimillima eſt, neſcio, an ſatis viderint Interpretes. Atenim ſententiam Apoſtoli eam fuiſſe, ambigere non decet; nam præter quàm multa oſtendunt, & paullò poſt ſubdit expreſsè: † Ἥξει δὲ ἡ ἡμέρα Κυρίου ὡς κλέπτης ἐν νυκτί. *Adveniet autem dies DOMINI ut fur in nocte*, latitans nempe. Dum etenim deinde Mundi, hoc eſt, TERRÆ, & Aëris, interitum aquis

* Cap. 3. com. 20.

† Epiſt. 2. cap. 3. comm. 10.

aquis Diluvii, componit cum Mundi ipſius igneo noviſſimo interitu; ex utroque adeò perſpicuè indicat nobis NOVAM TERRAM, & Novum Aërem exoriri, ut ſatis omni fieri dubitationi adverſum nobis quid ſuſpicantium, videar mihi videre. Verba Græca exhibemus, à quibus Latinè Vulgata nihil prorſus deviant: [1] Λανθάνει γὰρ αὐτοὺς τοῦτο θέλοντας, ὅτι οὐρανοὶ ἦσαν ἔκπαλαι, καὶ γῆ ἐξ ὕδατος καὶ δι' ὕδατος συνεστῶσα, τῷ τοῦ Θεοῦ λόγῳ· δι' ὧν ὁ τότε κόσμος ὕδατι κατακλυσθεὶς ἀπώλετο· οἱ δὲ νῦν οὐρανοὶ καὶ ἡ γῆ, τῷ αὐτοῦ λόγῳ τεθησαυρισμένοι εἰσὶ, πυρὶ τηρούμενοι εἰς ἡμέραν κρίσεως καὶ ἀπωλείας τῶν ἀσεβῶν ἀνθρώπων. *Latet enim hoc volentes* [judicium ſcilicet non appropinquare] *Quòd*[2] *Cœli erant*[3] *prius, &* TERRA, [4] *de aquâ, &* [5] *per aquam conſiſtens* DEI *verbo*: [6] *per quæ* ILLE TUNC MUNDUS *aquâ inundatus* PERIIT. *Cœli autem, qui* NUNC SUNT, ET TERRA, *eodem verbo repoſiti ſunt, igni reſervati in diem Judicii, & perditionis impiorum hominum.* Verbis item illis, ILLE TUNC MUNDUS AQUA INUNDATUS PERIIT, interpretandis præivit Petrus ipſe præcedenti Cap. com. v. *Antiquum* illum *Mundum* appellans: Καὶ ἀρχαίου κόσμου οὐκ ἐφείσατο, &c. *Et Antiquo* [*Originali*, Interpret. Vulg.] *Mundo non pepercit*, &c. ſignanter diſtinguens primævam illam ante Diluvium

[1] Eâd. Epiſt. 2. cap. 3. comm. 5.

[2] *Aërei*, Auguſt. quod & utriq; Linguę familiare. inde & *Volucres Cœli* dicuntur, &c.
[3] Ante Diluvium.
[4] Scilic. emergens.
[5] Alii, *ſegregatam*, exponunt; Alii, *per aquam*, quaſi gluten aqua Terram compingat. æquè probum utrunque.
[6] Cœlos, & Terram, vim aquarum ſuppeditantes.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
232 L 18

TERRAM ab eâ, quæ ex aquis poſt Diluvium emerſit. Haut ſecus & eodem reſpectu Recentem hanc, quam nunc incolimus, Veterem reputat, cùm expectari, ſubdit, Novos Cœlos (poſtquam ex Igni exeant, uti exierunt ex Aquis) & NOVAM TERRAM. Καινοὺς δὲ, ait com. XIII. οὐρανοὺς, καὶ γῆν καινὴν κατὰ τὸ αὐτοῦ ἐπάγγελμα προσδοκῶμεν, &c. *Novos verò Cœlos, & TERRAM NOVAM ſecundùm promiſſa Ipſius expectamus*, &c. Inſcium ergo DUPLICIS TERRÆ, quam adſtruimus, ſe, reor ego, non præbet Apoſtolus; D. tamen Auguſtinum, qui ipſum παραφραστικῶς enarrat Lib. XX. *De Civitate* DEI, Cap. XIIX, neutiquam ego exiſtimo conſcium. Nihilominus nobis, ſententiam ipſius Apoſtoli ut aſſequatur exponere, ita validiſſimè ſuppetiatur, ut nullus unquam poterit magis, etiam anxiè ſi rei ſcientiſſimus accedat. Studioſus adeat, nos pauca, ſed mira herclè, excerpimus: *Proinde, qui Cœli, & quæ* TERRA, *id eſt, qui Mundus, pro eo Mundo, qui Diluvio periit, ex eâdem aquâ repoſitus eſt; ipſe Igni noviſſimo reſervatur in diem Judicii, & perditionis hominum impiorum*, &c. Quapropter Interpretes, qui diligenter Epiſtolam Petri penſitarunt, nondum adhuc de noſtrâ Duplici Terrâ præmoniti, vereri planè oſtenderunt, dum

dum cavere jubent, ne quid ex verbis illis arguti homines de NOVA TELLURE cogitarent. quod potiſſimum argumentum eſt * ἐναργείας eorum. Audi Danielem Heinſium Exercitat. Sacr. in hanc II. Epiſtolam. *Cùm, quod de Diluvio additur, nihil ſanè ad Cœlos. in quos, tantum abeſt, aliquid potuiſſe aquam, ut ne Terra quidem fuerit ſublata, neque Alia, aut Nova nunc ſit.* Et paullò poſt: *Periiſſe autem omnes, qui extra Arcam, etiam Terræ ſpeciem externam, ac decus, nemo equidem, quod ſciam, negat: ipſam verò periiſſe Terram, ne Poëtæ quidem dicunt. ut qui in Diluvii deſcriptione canit:*

*Pœna placet * diverſa: genus mortale ſub undis*
Perdere, & ex omni nimbos demittere Cœlo.

Verſus Ovidii ſunt.

* *Perſpicuitatis, evidentiæ.*

* Contrà quàm nos volebamus ſuprà, Eandem met fuiſſe.

Flavius item Joſephus, Patriâ Judæus, & Genere, Hiſtoriographúsque præſtantiſſimus; qui XX. Libris Antiquitatum ita complexus eſt Hiſtoriam Sacram, ut non rarò ſe Paraphraſtem ejus præſtiterit, & Interpretem eximium; Moſémque, ejuſdem Hiſtoricum potiorem, ſæpenumerò ſibi profiteatur Anteſignanum; cùm res geſtas hominum ante Diluvium memoriæ proderet, eorumq́ue tandem extremam pravitatem perſtringeret, Noachíque probitatem;

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
232 L 18

DOMINUM, tunc abolere univerſum mortalium genus deliberantem, inducit ſimiliter; addítque inſuper rem miram, & quæ ad præcedentis quantum eſt noſtræ Diſſertationis mirum in modum conducit. Sed ſatius erit ejus ex ore accipere, ubi cap. IV. Lib. I. inquit: ὁ δὲ Θεὸς τοῦτον μὲν τῆς δικαιοσύνης ἠγάπησε. κατεδίκαζε δ' οὐκ ἐκεῖνον μόνον τῆς κακίας, ἀλλὰ καὶ πᾶν ὅσον ἦν ἀνθρώπινον, τότε δόξαν αὐτῷ διαφθεῖραι, καὶ ποιῆσαι γένος ἕτερον πονηρίας καθαρὸν, ἐπιτεμόμενος αὐτῶν τὸν βίον, καὶ ποιήσας ἐτῶν οὐκ ὅσα πρότερον ἔζων, ἀλλ' ἑκατὸν εἴκοσιν, εἰς θάλασσαν τὴν ἤπειρον μετέβαλε. Vertit Gelenius: *DEUS Viri juſtitiâ delectatus, non ejus ſolùm ſeculi homines extremæ malitiæ damnavit; ſed cùm decreviſſet univerſum hominum genus extinguere, aliudque novum & à vitiis purum inſtaurare, primùm vitam eorum breviore ſpatio circumſcripſit, & abrogatâ longævitate, intra centum & viginti annos coërcuit; Dein Continentem TERRAM in Pelagus transmutavit.* Duo enim DOMINUM cogitatione complexum, perſpicuè dicit, Et homines extinguere; Et in Pelagus transmutare Tellurem: ſed utrumque ut hominum Genus inſtauret, novúmque ſubſtituat aliud à vitiorum ſordibus purum: Ubi NOVAM quoque TERRAM pariter, & defæcatam ſubſtituendam, videtur etiam innui. Sic & nos

ſupra

ſupra ſatagimus adſtruere Illam, parilem nempe Novo illi hominum Generi, poſt Diluvium propagando, neceſſariò futuram. Sed Joſephi ſententiam curatiùs adhuc expendimus.

Et primum illud eſt: Γένος ἕτερον πονηρίας καθαρὸν: *Aliud Genus, à vitiis purum*. Nam *Aliud* ſanè exhibitum à DOMINO, ſatis conſtans eſt; ſed à vitiis *purum*, undecunque non item. At (ſi verbis audacia detur) inquam ego; nec adeò iniquum undecunq;, modò Gigantes illi, peſſimi mortalium (quorum mores enormes, & immanes denotavit, puto, *Sacer Hiſtoricus ſub proceritate illorum † Giganteâ) cum poſteris utique Noachi comparentur. Rectè enim *Illorum facinora*, ait ipſe Joſephus, *non abſimilia his, quæ de Gigantibus Græci memorant, poſteritati ſunt tradita*. Ὅμοια τοῖς ὑπὸ γιγάντων τετολμῆσθαι λεγομένοις ὑφ' Ἑλλήνων, καὶ οὗτοι δράσαι παραδίδονται). Immò quæ inde acceperant Græci, poſtea per ambages, & deorum miniſteria, more ſuo, monumentis tradidêre. Conſtat enim (ut hoc obiter moneam) vel ipſo Joſepho teſte ibidem, projectæ nequitiæ effrænatam illam propaginem impiè DEUM temnere ſolitam, & convitiari. Unde commenti deinceps Græculi impoſtores ſuas Gigantomachias; ecce ut

* Cap. 6. Geneſ. comm. 4.

† Hebr. *Nephilim*, *Gigantes*, id eſt, *irruentes*; quo Tyranni, & oppreſſores indicantur.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
232 L 18

Affectaſſe, ferunt, Regnum Cæleſte Gigantes,
Altaque congeſtos ſtruxiſſe ad Sidera montes.

Et hauſiſſe ita, indubium eſt, multa Gentiles è Libris Sacris Hebræorum, & poſtea traduxiſſe; cùm ipſi diutiùs ſervitutem perpeſſi eſſent apud Ægyptios, & Chaldæos, ut obſervamus alibi. Judæo autem conſonat Philoſophus Iber. Sic Lucius Seneca extremo Libro III. Quæſt. Nat. de Exundatione præteritâ loquens tanquam futurâ, *Omne,* inquit, *ex integro animal generabitur, dabiturque Terris Homo Inſcius Scelerum, & melioribus auſpiciis natus.* Nihilominus & illis DOMINI memoratis anteriùs de Homine & poſt Diluvium edito, *Cogitatio enim Humani Cordis Mala eſt à pueritiâ ſua,* aſſenſus etiam Seneca, dum prædictis iſta ſubnectit, quibus omnia pacantur: *Sed Hominibus quoque innocentia non durabit, niſi dum Novi ſunt. Citò nequitia ſubrepit, Virtus difficilis inventu eſt, rectorem, ducemque deſiderat: Etiam ſine magiſtro vitia diſcuntur.*

At illorum Joſephi trium verborum, quibus TERRÆ inundationem complexus eſt, ponderis ratio quidem potius erit habenda, quàm numeri. Plura nanque, quæ apud Moſem invenerat, & nobis adeò tantæ diſquiſitionis negotium faceſsêre, paucis ita comprehendere adlu-

bitum

bitum eſt: Εἰς θάλασσαν τὴν ἤπειρον μετέβαλε, *In Pelagus* TERRAM *Continentem transmutavit.* Ubi quid ille ceperit ex Moſe, quidve ſtrictim ita exprimere optarit, ego in medium relinquo; ſat tamen ſcio, paucis illis, quæ & affectaſſe videtur, apertiùs deſignare nequiviſſe, Primam illam ſuperficiem TERRÆ, in Pelagus converſam, manſiſſe ita deinceps perpetuò relictam.

SED ſatis id genus Argumentorum, pro Veritate ſtrenuè pugnantium. nam ad illa nimirum, *Quintiliano *Exempla* vocata, παραδείγματα Græcis, accedimus jam; quas & haut incommodè Cicero *Conlationes* appellat. *Exempla* ergo ex ipſis etiam Bibliis Sacris producere poſſumus, tota adeò ſimilia, non ex parte, uti loquuntur Rhetores priſci, ut prorſus deſipere videatur, diſcrimen inter ſe aliquod interceſſiſſe, cogitare. Satis enim inter omnes convenit, Pariſſimè ut punita ſit, atque TERRARUM Orbis, tota Sodomitica Regio, & Gomorrhæorum, Urbes, & cuncta Viventia: æquè nanque ut Aquarum ille Eluvione, Igneâ & iſthæc funditus periêre. Ut ulciſceretur itaque DOMINUS Sodomorum peccata, evertit omnia, vaſtavit, & uſſit, ſulphureo nempe Imbre de Cælo ejaculato, & ignito ſale. Abundè Sacer Contextus

* Lib. 1. Inſtit. Cap. 11.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
232 L 18

tradidit Cap. xix. Geneſ. comm. xxv. Ubi Interpretis Vulgata ab Hebræis non recedunt: *Igitur* Dominvs *plvit ſuper Sodomam & Gomorrham Sulphur, & Ignem à* Domino *de Cælo. Et ſubvertit civitates has, & omnem circa Regionem, univerſos habitatores urbium, & cuncta* terræ *virentia.* Loth, & ejus familia ex diſcrimine evaſêre; ut Noacho accidit pariter, & ſuis. Aſt quod præcipuum exſtitit, nimirum eſt, Portionem illam telluris Mari obrutam, & ita manentem adhuc, Univerſæ telluris, Mari quoque anteriùs ſubmerſæ, imaginem omnino reddidiſſe: illúdque *Mare Mortuum*, & *Salis* dici (ac meritò ſanè) Sacris etiam Libris. Sed mirum & illud quoq;, & nequaquàm prætermittendum, Ejuſdem prorſus naturæ, ac pluvia ipſa fuit, exiſtere ipſum Mare: aquarum nanque vice bitumen fluitat Pelago toto, pabulum nimirum, ac nutrimentum & illud ignis. unde & Lacus ipſe *Aſphaltites* pluribus vocatus. ἄσφαλτος Græcis *bitumen* eſt. Plinius Lib. v. cap. xvi. inquit: *Aſphaltites nihil præter bitumen gignit, unde & nomen.* Regiunculæ denique ejuſdem amplitudinem ex ipsâ amplitudine Lacus æſtimari, neminem jam fugit. Non tamen igitur anguſtè porrigeretur ejus tractus

olim,

olim, cùm latè porrigi Lacum ipſum, pateat hodie manifeſtò. Plinius ita metitur ibidem: *Longitudine excedit centum mill. paſſ. Latitudine maximâ viginti quinque, minimâ ſex.* Sed Joſeph. Lib. v. De Bello Judaico, cui ab incunabulis & notiora fuêre loca illa, & obvia quotidie obtutui, nonnihil coanguſtat. Atenim amœnum adeò Moſes, & fœcundum ſolum commendat Cap. XIII. ut veluti *Paradiſum* DOMINI haberi, ferat exertim, antequam ſupplicio afficeretur. Tredecim urbes ejus Strabo memorat Lib. XVI. Sed hoc fabuloſum eſt, ut plura alia, quæ ibidem accerſit, deceptus ſcilicet à Græcis aliis Scriptoribus, ignaris prorſus Aſiaticarum rerum. Abbreviator Stephani minuit, ac decem retulit; quinque Auctor Libri *Sapientiæ* cap. x. quod verum omnino eſt; nam & quinque Regulos Urbium quinque, & utrorumque nomina, Regulorum, & Urbium, recenſet Moſes ipſus initio cap. XIV. *Geneſ.*

Sat ergo totum ſimile Exemplum hoc accedere, abundè jam patet; ac non aliter patuiſſe abundè jampridem, argumento eſt, conlatam hodie Utranque Inundationem ſæpenumerò offendi, & ipſis in Voluminibus Sacris, & apud Eccleſiaſticos etiam Scriptores. Quòd autem,

ubi

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
232 L 18

ubi utrunque ſupplicium conſenſerant plenè, diſcreparent tamen ævitate, ac permanſione, & mens, & ratio renuit: Quodq; item Monimentum reliquum, ac ſuperſtes cæleſtis vindictæ, deeſſet Univerſali Diluvio; Privati verò, & ſingularis Monimentum exiguæ Provinciæ perpetuò remaneret. Juvat audire Borchardum, oculatum teſtem, cujus iſta ſunt ex Deſcriptione Terræ Sanctæ Part. I. cap. VII. *Mare Mortuum ſemper eſt fumans, & tenebroſum, ſicut os inferni, (ita oculis meis vidi) ob tetrum vaporem inde fumantem*, &c. & paullò poſt: *Tanta verò calamitas ei Regioni accidit, in execrationem peccati Sodomorum, quòd* DEVS *tot ſæculis ulciſcitur, ut etiam Regio ipſa pœnas luere perpetuò videatur.* Quod cùm ita ſit, * ex locis aliis liqueat Scripturæ Sacræ, de eo tamen Moſes vel verbum ullum. Itaque adhuc nobis obeſſet parum, etſi conſtaret, nimirum, Silentio etiam Moſem ipſum prætermiſiſſe, Submerſam primam TERRAM permanſuram in poſterum. Quod & neutiquam conſtat. multifariam nanque id ſignificaſſe, ſupra jam vidimus.

* Cap. 14. Geneſ. comm. 3.

Sed in penu antiquorum Monumentorum locupletiſſimo, ſimillima adhuc non pauca memoriæ tradita Exempla ſuperſunt, Tractus ſcilicet

licet Terrarum exhibentia, Inſulas, & Urbes; quæ, cùm à DOMINO plecterentur eorum Populi, conquaſſata corruerint terræmotibus; penitúsque abſorpta, unà cum habitatoribus ipſis, memorentur. Nec aliter haberetur Ninive urbs, ut apud Jonam videre eſt cap. III. & IV. ubi Propheta ipſi minatur (nam & ejus Prophetia fuit ſanè comminatoria, ſub conditione nempe ſubintellectâ, Niſi reſipiſcerent;) ſubindicatq; non obſcurè, Everſionem inferendam fuiſſe Tectis etiam, atque Agris.

Ex quibus paucis Exemplis, quæ tetigimus, colligere ſat erit, Quòd ubicunq; DOMINUS ſupplicio afficere cogitarit, Aut Univerſum Genus hominum, Aut Regionis incolas alicujus, Aut Civitatis, Loca ipſa, utpote eorum ſedes, ac receptacula, ſimul quoque conſueverit punire: Immò adeò funditus delere, ut nec veſtigium inde reliquum deinceps ſit. Quod & peculiaribus itidem Familiis accidiſſe, noſtra obſervatio in præſentiâ eſt. Moſe ipſo Auctore Cap. XVI. *Numerorum*, Core, Dathan, Abiron, & eorum ſocii, ipſi Moſi rebellant, Duci Populi DEI; & Aaroni, Sacerdoti Summo. ambibant Abiron & Dathan Principatum, Core Sacerdotium. Dum autem ab illis pœnas repe-

tere, cordi Domino eſt, primùm ad Moſem ait: *Præcipe univerſo Populo, ut ſeparetur à Tabernaculis Core, & Dathan, & Abiron.* Cùm verò Moſes Domino pareret, rationem inſuper reddidit opportunam, ut fieri id, foret conſentaneum: *Recedite*, inquit, *à Tabernaculis hominum impiorum, & nolite tangere, quæ ad eos pertinent, ne involvamini in peccatis eorum.* Unde & tandem edocemur, quare etiam Loca ipſamet pœnas cum ſceleratis luant: infecta & illa quippe, ne & alios inficiant. *Recedite*, ideò ſubjungit, *à Tabernaculis, & nolite tangere, ne involvamini*, &c. Quapropter ſubmergendi voragine Terræ cum Tabernaculis meritò illi erant. & ſic factum fuiſſe, conſtat paullò poſt, ac narrare pergit Moſes ipſus Comm. xxxi. *Confeſtim igitur ut ceſſavit, dirupta eſt Terra ſub pedibus eorum; & aperiens os ſuum devoravit illos cum Tabernaculis ſuis, & universâ ſubſtantiâ eorum.* Conſumpta ergò unà cum illis eorum habitacula, Papiliones, puta, Tentoria, Supelléxque. Et ultrà adhuc procedunt Rabbini nonnulli, aſſerúntque, Eo ipſo Loco, ubi ore diducto *Terra illos devoravit*, hiantem rictum remanſiſſe, chaſmáve profundum; ut illud deinde perennaret in ſignum, qui cum in poſterum monerentur

filii

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
232 L 18

filii Iſraël. Et fors id etiam inſinuarint illa verba: *At verò omnis Iſraël, qui ſtabat per. gyrum, fugit à clamore pereuntium, dicens, Ne fortè & nos Terra deglutiat.* Ubi niſi locutos eſſe illos, accipimus de iſtâ voragine, inepta eſt prorſus, & ridicularia eorum ſuſpicio. quocunque enim fugerent, DOMINUM, ſi iratus, non vitarent; & Terram dehiſcere.

Ceterùm parum jam mirum videri queat, ubique id TERRÆ accidiſſe; ſi ipſi jam olim accidiſſe haut aliter CÆLO, verum omnino ſit: Cælo, inquam, Empyreo, ubi DIVINA ESSENTIA tunc primùm conſpicuam obtulit ſe Angelicis Spiritibus: ac vel ideò cum Terrâ aptè copularit Id Sacer Codex & ipſis primis verbis, ut ſupra tetigimus. Rem geſtam, & ut geſtam fuiſſe, ambigere fas non eſt; nam Fides, quam ſervamus, adſtruit: & Apoſtolus Ioannes Hiſtoricus ἀποκαλύψει, id eſt, in *Apocalypſi* ſincerè, quod ibidem rarum, *enarrat*, ac *patefacit*. Michaëlis, Angelorum Principis, deſcribit ibidem cum Lucifero conflictum, ſive Rufo Dracone illo, qui caudâ nimirum traxit tertiam partem Stellarum Cæli, hoc eſt, Militiæ Cæleſtis Angelorum. In Cælo pugnatum indicat, ubi commiſſum ſcelus Luciferi: nam priùs

in CÆLO, quàm in TERRA peccatum fuit. Genus autem peccati Iſaias ſuppeditat nobis (Hiſtoricus voluit connivere) dum Balthaſaris Regis faſtum cum luciferi componit. Itaque in Simili illo ad litteram de lucifero loquitur Propheta, quanquàm de Rege quoque ad litteram Propheta loquatur ibidem: quod aptè utrunque conſonat, nec hilum ſibi adverſatur: adhuc tamen ab ullo Interpretum animadverſum non vidi; potiùs implicari hîc, & irretiri, ut apes in pice. Cap. XIV. comm. XII. inquit: *Quomodo cecidiſti de Cælo, lucifer, qui manè oriebaris? qui dicebas in corde tuo, —— Super Aſtra* DEI *exaltabo ſolium meum, Similis ero Altiſſimo.* Quòd, * Superbiit, ergo indicat. Ubi adloquitur pariter utrunque, luciferum nempe, & Balthaſarem. ac ſubdit, ut puniti ſunt: *Verùm tamen ad infernum detrahêris in profundum laci.* Nec ſecus Ioannes de lucifero ſubjungit. Aſt (quod fidem omnem ſuperaret, niſi teſtaretur Hiſtoriographus Euangeliſta) Locus ipſe, ubi perpetratum crimen, in Cælo quoque punitus eſt, nec ampliùs comparuit: quod factum ita ubiq; fuiſſe, probatum imus. En verba ex Cap. XII. com. VII. quæ evincunt omnia: Καὶ ἐγένετο πόλεμος ἐν τῷ οὐρανῷ· ὁ Μιχαὴλ, καὶ οἱ ἄγγελοι αὐτοῦ, ἐπολέμησαν κατὰ τοῦ δράκοντος.

* Alti, Quòd *Inviderit.* S. Orientius Hiſpanus, Poëta haut infacundus, & Illiberitanus Epiſcopus, in *Commonitorio*, ante annos 1100. conſcripto, inquit:
Invidia infelix mortem moritura paravit:
Angelus hac celſi decidit arce Poli.
Sed Livoris hîc, & Superbiæ, peccatum idem. Invidere nanque NUMINI SUMMO Divinitatis Beatitudinem, Superbiſſima enim, & inſana mentis elatio eſt. Patres tamen tradunt nonnulli, Quòd homini etiam unionem hypoſtaticam Inviderit.

κοντος· καὶ ὁ δράκων ἐπολέμησε, καὶ οἱ ἄγγελοι αὐτοῦ. καὶ οὐκ ἴσχυσεν. *Et factum eſt prælium magnum in Cœlo, Michaël, & Angeli ejus præliabantur cum Dracone; & Draco pugnabat, & angeli ejus, & non valuerunt.* Sed ὕστερον πρότερον ſubdit: Καὶ ἐβλήθη ὁ δράκων ὁ μέγας, ὁ ὄφις ὁ ἀρχαῖος, ὁ καλούμενος διάβολος, καὶ σατανᾶς, ὁ πλανῶν τὴν οἰκουμένην ὅλην, ἐβλήθη εἰς τὴν γῆν, καὶ οἱ ἄγγελοι αὐτοῦ μετ᾽ αὐτοῦ ἐβλήθησαν. *Et projectus eſt Draco ille magnus, ſerpens antiquus, qui vocatur diabolus, & ſatanas, qui ſeducit univerſum Orbem, & projectus eſt in Terram, & angeli ejus cum illo miſſi ſunt.* Attamen audi quod Epiphonema futurum: οὐδὲ τόπος εὑρέθη αὐτῷ ἔτι ἐν τῷ οὐρανῷ. Id eſt, * NEQUE LOCUS INVENTUS EST EORUM AMPLIÙS IN CÆLO. Ad litteram autem, & ἱστορικῶς, Prælium hoc accipi neceſſum de Michaële Archangelo, adverſus luciferum in Cælo Empyreo dimicante, omnes obtinent Scholaſtici Doctores, & propè innumeri alii. Ab illo tamen, qui aliter ſenſerit, nam ludit ut vulticulis Natura, & etiam ingeniis, duntaxat quærerem ego, Undenam cogitet, ſi neutiquam hinc, rem tantam petere geſtam, ut ipſe, nóſque ſubinde fiamus certiores? Quæ objiciat inſuper offendicula, dilui quidem poterunt, dum coquuntur aſparagi. In CÆLO itaque, poſt vin-

* Nec aliter reddidit Vulgatus Interpres.

vindictam lapſus Angelici, ſedis eorum nec veſtigium relinqui; In TERRA verò ſuperficiem, Diluvio ſemel jam abolitam, denuò ipſammet, primo adhuc infectam peccato, reſtitui, adverſatur rationi, & audire non patitur vel auris quædam ferrea.

Huc igitur uſque ſententiam noſtram forſitàn muniverimus haut levidenſibus rationibus, & quibus aſſentire, vidimus jam duræ cervicis homines; idémque auguramur, ab aliis pluribus conſequi ſubinde nos, non difficile admodùm futurum; modò, non inquam, cervicis duræ, quin potius * incurvicervicum pecudes ne ſint; & præfractè adhærere malint ſcopulo veteri, in quem jam olim impegerunt, quàm in tranquillum enatare. Attamen quæ adhuc ſuperſunt nobis nonnullæ aliæ rationes in præſentia diſcutiendæ, longè adeò illis excellunt, ut menti vim tandem inferre videantur, liberè quippe eam arbitrari deinceps non ſinant. Noſtra itaque Diſſertatio in hunc modum progreditur.

* Illi nempe, quos noſter *Parnaſſus Bijugus*, pag. 127.

Si ſontes enim abſunt, aufugerint quippe, poſtquam deliquêre; ſigna nimirum, quibus illi notantur, Naturæque extima indicia, ſi innotuerunt ſatis, ut exquiri commodè queant, planè

planè ſunt documento. At de eo nec ambigi jure liceat, ſi fors in quæſtionem inciderit, quo cum notæ nequaquam conſentiunt. Opportunè quidem huc & iſthæc ſpectant. Ex veteri illâ TERRA, primi ſceleris ſordibus inquinatâ, & plurium ſubſequentium, pauca Signa, Notæque, reliqua nobis ſunt, quibus eam inveſtigemus, cùm, An ſit, inquirimus; illa tamen non ſubleſtæ fidei, nec fallacia, aut fucata; immò, quippe quæ Geographica, vera adeò, Phyſica, atque permanentia omnibus probentur, ut quandocunque eadem abeſſe conſtet à nuperâ noſtrâ Tellure, cujus incolæ ſumus, diverſam prorſus ab illâ alterâ adſtrui debere, dubitandum non ſit. Quæ Bibliis itaque invenimus Sacris, videlicet ſunt, Quòd † *Plantaverat* DOMINVS DEVS *Hortum in Heden ad Orientem*. וַיִּטַּע יְהוָה אֱלֹהִים גַּן־בְּעֵדֶן מִקֶּדֶם׃ Vulgatus *Heden* reddidit, *voluptatis*. & rectè. nam Hebræis *Heden* & nomen eſt proprium Loci, & appellativum, ſignificans *voluptates*, ac *delicias*. Rabbini tamen, & * Patres Græci præferunt hîc Loci ſignificatum. Deinde Moſes addit comm. x.

וְנָהָר יוֹצֵא מֵעֵדֶן לְהַשְׁקוֹת אֶת־הַגָּן וּמִשָּׁם יִפָּרֵד וְהָיָה לְאַרְבָּעָה רָאשִׁים׃ שֵׁם
הָאֶחָד פִּישׁוֹן הוּא הַסֹּבֵב אֵת כָּל־אֶרֶץ הַחֲוִילָה אֲשֶׁר שָׁם הַזָּהָב׃ וּזֲהַב הָאָרֶץ
הַהִוא טוֹב שָׁם הַבְּדֹלַח וְאֶבֶן הַשֹּׁהַם׃ וְשֵׁם־הַנָּהָר הַשֵּׁנִי גִּיחוֹן הוּא הַסּוֹבֵב
אֵת

† Cap. 2. Geneſ. comm. 7.

* Vnde ab *Eden* Theodoretus, Quæſt. 25. in Geneſim, exiſtimat, *Adamum* vocatum: ibi enim effictus à DOMINO. Sed puto falli. *Eden* quippe ultimâ ן ſcribitur, non ם, uti conſtat ex Libris Hebræis, nam Græcis hîc fidendum non eſt, qui perperàm ἐν Ἐδὲμ ſcribunt.

אֵת כָּל־אֶרֶץ כּוּשׁ׃ וְשֵׁם הַנָּהָר הַשְּׁלִישִׁי חִדֶּקֶל הוּא הַהֹלֵךְ קִדְמַת אַשּׁוּר וְהַנָּהָר הָרְבִיעִי הוּא פְרָת׃ *Et fluvius egrediebatur ex Heden ad irrigandum Hortum. & inde*[poſtquam egreſſus eſt ex Horto] *dividitur in quatuor capita. Nomen unius Phiſon, ipſe circuit totam Terram Chavilah, ubi eſt aurum; & aurum Terræ illius bonum, & lapis onyx. Et nomen fluvii ſecundi Gnichon, ipſe circuit omnem Terram Æthiopiæ. Et nomen fluvii tertii Hidekel, ipſe vadit ad Orientem Aſſur. Et fluvius quartus eſt Perath.* Contextus hic Sacer, aut hoc, aut illo modo interpretentur, nam multifariàm cogitant, perſpicuè præſefert, Fluvium ingentem valdè, loco ortum non occulto, poſtquam vagus pererrarit, irrigarítque haud exiguam Terræ portionem, quatuor in alveos ſe ſcindere; ac maximos ſubinde jam ſingulos eorum vaſtiſſimas Regiones permeare, atque diſcurrere.

Velle hîc Regionum harum Deſcriptiones, ac Vocabula diſcutere, unáque Fluminum, longùm abeſt à noſtro inſtituto labore; longúmque foret, vel duntaxat recenſere multiplices de illis opinationes Veterum, ac Recentiorum: innumeri quippe propè ſunt quæſtionum nodi, qui expediri nequirent, & nos circunferrent, ſi delábi in ejuſmodi diſquiſitionem pateremur. Quem verò iſthæc, quoquo modo fugerint,

rint, hoſpitem in Litteris haberi, prorſus nemo dubitet. Diutulè tamen inter plures convênit, ex illis quatuor Capitibus derivari famigerabiles quatuor Amnes illos, familiares auribus noſtris, ſcilicet *Gangem*, *Nilum*, *Tigrim*, & *Euphratem*. Audire libet Conſtantinum Manaſſem, ſic verſibus ſuis dithyrambicis canentem ſub principium ſuorum Annalium:

Ὑδαλομήτωρ δὲ πηγὴ κάτωθεν ἀνερράγη,
Καὶ τὸ καλλίδενδρον Ἐδὲμ ἐπότιζε χωρίον,
Καὶ τῶν φυλῶν ἐκήπευε τὰς ῥίζας καὶ τοὺς πρέμνους,
Καὶ τῶν ἀνθῶν τοὺς ἁπαλοὺς ἐμόσχευεν ὀρχάτους.
Ἐκεῖθεν δὲ πρὸς τέσσαρας ἀρχὰς διαιρουμένη
Γίνεται μήτηρ ποταμῶν τῶν μεγαλοκυμόνων.
Οἱ ποταμοὶ δὲ τῇ φωνῇ καὶ γλώσσῃ τῇ τῶν Σύρων
Φισὼν καλοῦνται, καὶ Γεὼν, Φορὰδ δ' ἐν τούτοις τρίτος,
Τέταρτος δ' ἐστὶν Ἐδδεκέλ. κατὰ δ' ἑλλάδα γλῶσσαν
Γάγγης, ὁ Νεῖλος ὁ πολὺς, Εὐφράτης δὲ, καὶ Τίγρης, &c.

Id.eſt, interprete Leunclavio: *Ac Fons aquam emittens è Terrâ profluebat, arboreumque locum Edenis irrigabat, plantarum radices, ac ſtipites aqua ſua potans, itemque florum teneros ordines fovens. Poſtea quatuor in principia diviſus, fit ampliſſimorum Fluminum parens. Ea verò Flumina Linguâ Syrorum vocantur Phiſon, & Geon, & Phorad, & Eddekel: Græcorum autem Linguâ Ganges, Nilus,*

Euphrates, Tigris, &c. quæ Sacrum Codicem illuſtrant. Ceterùm cùm poſtea cuncti animadverterent, prædictis cum Notis illorum Fluminum nequaquàm ortus horumce, nec curſus congruere; ſententiam illam poſthabentes, torquere ſe, ac cruciare adhuc non deſtiterunt, ſi forsàn alia reperirent Flumina, à quibus & Moſi memorata neutiquam differrent. Verùm enim verò, poſtquam utrunque Orbem inveſtigarunt, Utopiaſque Regiones, & Epicuri Intermundia ſomniarunt pervigiles, & nihilum profecêre, ut nupera Geographia cum illâ primævâ conveniret, quam præſcripſerat Divinus Contextus; anxii tandem, deſperatíque receſſerunt de medio, profeſſiq; ingenuè ſunt, nocte cæcâ fluctuare mentem, immò naufragari.

Aſt, proh Deus immortalis, qui lynceos in Doctrinis Summos Homines cæcutire toties deſinis, ac titubare! Vetuſtis enim inſiſtere appellationibus Geographicis Locorum, ut ex illis Loca noteſcant ipſa, vanum ſtudium eſt; nihil quippe adeò proclive variari, immutaríque: nequaquam verò Conſtitutionem ipſam eorum Locorum, uti jam * alibi diximus. Si exiſtit adhuc ea in Terræ ſuperficie, nequit latuiſſe, nec hodie latere queat, toties vel ideò ſolùm

* *Geographico Veteris Orbis Compendio*, edito ann. 1644.

ſolùm luſtrato piis & curioſis hominibus Orbe; totque retrò chiliadibus annorum transactis, dum in curam illam plures incubuêre. Si hactenus ergò à Mundi uſque renovatione per Cataclyſmum nuſquam comparuit, abeſſe igitur ab iſto recentiori, abiiſſéque unà cum Mundo veteri, aquis ſcilicet obruto; Et, quod conſequens eſt, TERRAS illas eſſe diverſas, tueri videtur neceſſe illi, qui pervicax non ſit, ſive protervus. Conari autem, faciem illam Telluris Primæ, quam delineavit Geographus Moſes, congruere cum facie, qua Secundam inſigniri placuit Artifici ſupremo, aliud prorſus non eſſet, ac contendere, & eniti, Africæ nempe deſcriptionem, quæ in Tabulâ ejus Geographicâ contineretur, aptè ei reſpondere deſcriptioni, quæ in Tabulâ Europæ delineari ſolita videlicet ſit. Sinite ergo jam, ô vos Viri doctiſſimi, deinceps ampliùs anquirere prolixâ indagine, ſat demum edocti, oleum, & operam perdere. *Iphigeniam* enim (cui ſcilicet ſubmergendæ tot imbres, nimbos, turbines, procellas, concitatas, fama eſt) ſi quæritis, offendere non licet; pro victimâ quippe illâ in Aulide *Cerva* ſuppoſita eſt: quam nos fugitivam repetere in præſentiâ ſtudemus.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
232 L 18

Nuperum item arbitrium illud pollet, Hortum ſcilicet Heden, hoc eſt, Paradiſum, obnoxium æquè, ut cetera mortalia, etiam mortalitati, everſum, & informem, penitus non exiſtere. Paullò poſt de illo rurſus loquimur. Aquarum illuvie, opinantur, diſſipatum in Cataclyſmo evanuiſſe, eáque propter ampliùs non comparere. Et verum quidem eſt, Ipſum à Diluvio uſque prorſus neſciri mortalibus. Id tamen minimè imputandum vaſtis vorticibus illis, qui obliterarint ſpeciem ejus decoram. immò potius ei Telluris mutationi, quam primi nos comminiſcimur, ac ſtabilire enixè intendimus: ſubmerſum quippe ſub aquis invenire non eſt. Huc unicè faciunt Chryſoſtomi verba: nam aliter eorum ſententiam conſtare non poſſe, nullus ego dubito. Inquit Homil. in Geneſim: πρὸ γὰρ τοῦ κατακλυσμοῦ εἴδησαν καὶ τὸν τόπους, καὶ τὴν ὁδὸν, τὴν ἀπάγουσαν εἰς τὸν παράδεισον. τοῦ δὲ κατακλυσμοῦ γενομένου, ἔξω ἐγένοντο τοῦ παραδείσου, καὶ μήτε Νῶε λοιπὸν ἐγνώριζεν, μήτε οἱ ἐξ αὐτοῦ. *Ante enim Diluvium cognoſcebant homines & locum, & viam, quæ duceret ad Paradiſum: Poſt Diluvium, extra Paradiſum eſſe, reperti ſunt; & neque Noë, neque poſteris ejus ultrà cognitus eſt.* Quonam modo, quæſo, egregius ille Vir veſtigium ullum, ſubinde reliquum,

nequa-

nequaquam agnoſceret, familiare olim oculis ſuis; deleta quanvis valdè, abolitáque redirent omnia, modò eademmet rediiſſent, poſtquam abiiſſent aquæ? Arduâ rupe, quæ prærupta ita verticem extulit inter alias, *ut lenta ſolent inter viburna cupreſſi*, conduceretur velut indice: Inſignes alibi & montium formæ illi oſtenderent viam, inuſitatáque ſpatia camporum: Et, ex quatuor illis, Fluminis natura alicujus ſub obſervatione, *Sive, ut Nilus æſtivo incremento tumeret; Sive, ut Tigris eriperetur ex oculis, & acto per occulta curſu, integræ magnitudini redderetur*, ad divortium eorum Fluviorum, quod ſupra memoravimus, dirigeret: Et ſic denique plura his ſimilia, quæ manere adhuc poſt Diluvium, proculdubiò & neceſſarium erat, ceu manu eumdemmet ducerent ad Locum illum voluptatis. Nullum ergo ſignum ex illis Noachum, & ejus Liberos invenire, aſſeverat Chryſoſtomus; diverſam itaq; Terram jam eos incolere, & eapropter ignotam ipſis, extrariámque, ambigendum non eſt.

Poſtquam jam igitur viderimus, & inundari oportuiſſe TERRAM infectam Veterem; Novámque invicem ſubſtitui defæcatam, ac puram: nunc inſuper addimus, TERRAM hanc

diverſam prodire, illam verò ſub aquis manere, adeò nullo negotio factum, nullóque labore, ut potius Caſu, & Fortuitu fieri potuiſſe, haut durum ſit fateri. Jam dudum eſt, quòd ab Eruditis refellitur placitum eorum, exiſtimantium altius Mare, ſublimiúſque quàm Terra conſtitutum à principio rerum. Tunc quippe aquis Terram id non obruere, miraculum ab Orbe condito continuò futurum. & temerè ad illud, ubi opus non eſt, minimè confugiendum: præſertim cùm in primâ Mundi conſtitutione, conſentaneum rationi ſit, DEUM omnia creaſſe convenienter omnino, congruentérque eorum naturæ, *ut etiam ipſa proprios motus exercere, & agere ſineret*, ait[1] Auguſtinus. Immò alicubi agnoſcunt ſuperiorem adhuc Tellurem. Sic Ariſtoteles edocet Lib. II. *Meteor.* eminere plagam Septentrionalem: & argumento eſt, teſtibus etiam[2] aliis eruditis Philoſophis, Pontum in Propontidem fluere, fluxu tamen nunquam reciprocando. Et pariter aliis in locis inæquabili ejuſmodi varietate Terram diſtingui, obſervatio eſt Virorum Doctorum. Deinde & noſtra obſervatio eſt (puto & aliorum) deſiccandæ Telluri poſt imbres aſſiduos Cataclyſmi Ventum[3] Urentem adhibuiſſe DOMINUM, haut illi diverſum,

[1] Lib. 7. *De Civitate DEI*, cap. 30.
[2] Plinius Lib. 2. cap. 97. & Lib. 4. cap. 13. Virgilius Libr. 1. *Georg.*
[3] Nec longè hinc abiit Nonnus Panopolita, dum Solem ardentiorem tunc adhibet. cujus Θερμοτέροις, inquit, ἀκτῖσιν ἐχερσώθη πάλιν ἰλύς. *Calidioribus radiis exſiccatus fuit rurſus limus.* Qui ſanè adeundus Lib. 6. *Dionyſ.* ubi luculenter deſcriptionem proſequitur Cataclyſmi. Ἰλὺς & hîc ei ſignanter memoratur, quòd & ἰλὺς ipſa, *Limus*, inquã, Materia Mundi adſtruitur poſtidea Lib. 40. diffuſi ejuſdem Operis.

verſum, quo uſus itidem ad Mare imminuendum Rubrum, in ſiccúmque vertendum, ut inoffenſis veſtigiis, Moſe duce, tranſiret ſat poſtea Populus Hebræus. Ex conlatione verborum videtur planum fieri. ait Moſes ipſe initio Cap. VIII. *Geneſ.* ex verſione Vulgati Interpretis: *Recordatus autem* DEUS *Noë, cunctorúmque animalium, & omnium jumentorum, quæ erant cum eo in Arcâ, adduxit Spiritum ſuper Terram, & imminutæ ſunt aquæ.* Et Exodi Cap. XIV. comm. XXI. *Cúmque extendiſſet Moſes manum ſuper Mare, abſtulit illud* DOMINUS, *flante Vento vehementi, & Urente tota nocte, & vertit in ſiccum*, &c. Simillimi me-Dius Jeſus iſti Venti. Et Tertium * nonnulli addunt, tempore autem Primum, cùm & die tertio *Apparuit Arida*, ſegregata, ut ſat notum ex dictis, ab aquis. indicaríque, volunt, illis: *Spiritus* DOMINI *ferebatur ſuper aquas.* Unde, ad rem jam inquam, hanc faciem Terræ, aut illam, maturiùs apparere, pronum fuit contigiſſe, haut ſecus atque in madido pavimento ſæpe videre eſt, citiùs quid illo, vel alio, ſiccum reddi, prout præ ceteris emineat, adſitve Venti flamen. Nec aliter fit in amnium inſululis, ut paſſim viſitur per æſtatem. Quò & mirificè ſpectat argutum id Eugubini

* Adi Toſtatum.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
232 L 18

in Coſmopœiâ, opinantis videlicet, Et tertiâ illâ Hexahemeri die neutiquam ſimul, & ſemel, Tellurem aquis detectam; ſed ita prorſus particulatim, anteriúsque, aut, ut quæque pars altior excederet; aut, uti voluit Toſtatus, ut à Vento, illac vehementer flante, exiccaretur. Noſtræ itaque Menti, quam aſſertum imus, obſiſtere nempe, ſanè injurium ſit, dum vel ipſa Sors, Fórsve quiverit jam præſtitiſſe ei fundum, ac fulcimentum.

Et denique poſtremò ſuccurrit nobis, quod apud Rabbinos jampridem legimus; ſummi Viri vel magni, vel parvi faciant, ut illis viſum ſit. Nugivendulos homines illos ſat bene novimus, monumenta tamen, olim illis obvia, latuerunt nobis; quæ etſi adulterare conſueverint, nonnunquam incorrupta protulerunt, res miras ſuppeditantia. Aiunt ergo, *Ipſo Cataclyſmo Telluris ſuperficiem in humorem ſolutam ad trium palmorum altitudinem.* Nec rerum Naturæ hoc adverſatur, *Maximam enim cauſſam*, verba ſunt * Lucii noſtri Senecæ, *ad ſe inundandam, Terra ipſa præſtabit: quam diximus* (quòd & aliàs ſæpè retulit) *eſſe mutabilem, & ſolvi in humorem.* ac ſubdit: *Incipit ergo putreſcere, dehinc laxata ire in humorem, & aſſiduâ tabe defluere.* Hinc itaque, non

* Lib. 3. cap. 29. *Natur. Quæſtion.*

non aquis jam tantùm obruta Terra fuit, ſed laxata, & diſſoluta; ut alia ſuperficies, quæ ſuperior deinceps exſtaret, denuò appareret. Scelera nanque TERRÆ expiari non poſſe, autumabant, vel toto Pelago, quo perfuſa adeò diutiùs latuit (licet Expiationibus poſtea, ut alibi * notamus, adhibitum id) niſi rudis, innoxiáque facies ejus de integro ex aquis prodiret: Ipſis item aquis alteram, Veterem ſcilicet, & infectam, ſi non obtegeretur in poſterum, ſolveretúrve, nequaquam ſupplicio ſatis conſtringi. Hocce ergo neceſſarium fuiſſe, inde jam diſcimus: Sed aliter potuiſſe commodiùs fieri, in propatulo à nobis poſitum eſt, ut ediſcant alii.

* Ad Arbitrum.

EN ſumma præſtantium rationum, quibus hîc volumus, Conſilium noſtrum inniti: Nonnullas tamen inſuper ſubnectere, non difficile foret; quas in præſentiâ prætermittimus, Alii alicubi appendunt. Viam enim patefecimus jam Viris ſtudioſis, quam inire queant, ac munire deinceps haut ægrè. Ubi præterea ſuccurrent indubiè illis obviàm & aliæ rationes, quæ fugerint nos. Plures etiam, quas anteriùs ſine animadverſione præterlábi, pronum erat; præmoniti jam ſentient, & huc mirificè condu-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
232 L 18

cere. Ceterùm illa extenuare, quæ contrà dici poſſent, confutaréque, ac prorſus diluere, noſtrarum partium eſſe, fatemur libenter, ac ſordidum ſubterfugere, * μὴ δόξωμεν ἔρημον ἀφηκέναι τὸν ἀγῶνα. Eapropter nos & in hanc ecce deſcendimus arenam, pleni etiam fiduciæ; paucis tamen rem proſequi, ſtudioſè intendimus.

* *Ne videamur deſertum certamen reliquiſſe.*

Pluſcula enim ex illis planè ſunt, quæ jure vocari debent *Vafræ Quæſtiunculæ* cum † L. Seneca, & *Sophiſmata* Græcis dicuntur, Ciceroni *Cavillationes.* Nihil aliud igitur erit de *Henochiâ* Urbe inquirere, conditâ à Caino, & filii Henochi nomine appellatâ; Sulpitio tamen Severo ineptè invito, de Caino ſic loquente Lib. 1. Hiſt. Sacr. *Filium Henoch habuit, à quo primùm Civitas condita eſt, Auctoris nomine vocitata.* Ubi conditorem filium fecit, non patrem, * Moſe ipſo adverſante. Objicient ergo, *Hujus Urbis hodie maxima, & ingentis molis fundamenta viſeri juxta montem Libanum, & vocari ab incolis, Civitatem Cain.* In Syriâ verba innuunt verſus Orientem. Aſt ex quibuſnam teſtibus hoc illi poterunt producere? Ex vietis certè quibuſdam, ac caſſis, & quos ſcopticè eviratos dicerent Comicus, & Satyricus, puta Ioannem Nauclerum, qui Ioannen Nannium refert. Recutiti autem alibi

† Epiſtol. 111.

* Geneſ. cap. 4. comm. 17. Et Ioſepho Lib. 1. *Antiquit.* cap. 3. ubi & reliquias Vrbis ſuperſtites non meminit. & minimè, ſi exſtarent, præteriret; uti Monumenti Aſtronomici, ſuperſtitis adhuc, paullò poſt non præteriit.

alibi locant, in Deſertâ nempe Arabiâ: ubi & illa exſtent reliqua: In Aſſyriâ Genebrardus: Alii in Transtigridanâ quadam Regione. Unde, ex varietate, inquam, & fidem nutare, liqueret. Utcunque verò ſi, alicubi illa monumenta adhuc manere, cadat ſuſpicio, apud Viterbum duntaxat inveſtiganda ſunt, Patriam ſcilicet illius fabulatoris eximii. De *Joppe*, Palæſtinæ urbe, inquit noſter Pomponius Lib. I. Cap. XII. *Eſt Joppe ante Diluvium* (*ut ferunt*) *condita*. Sed parum ut fidat fabulæ, *ut ferunt*, addit: non tamen, qui ferat, ſupereſt hodie, qui à Melâ non acceperit, ut nos ibidem dicimus. Nec aliter nugantur, qui diverſa hodie nonnulla pariter comminiſcuntur *Adami Sepulcra*. * quorum vel ipſæ ſolùm dividiæ, ſi abeſſent, quæ impugnant, alia, infirmarent commentum. † Nec aliter item, qui tradunt, Viri piiſſimi, deſignántque Loca, Ubi Adamus peccatum ſuum agnoverit, defleverítque; Ubi DEO Sacra fecerint Abel, & Cainus; Ubi alter interfecerit alterum; ac denique Ubi uterque, ſi ſuperis placet, unà ſepulti. Quæ ſanè poſt ſe longè relinquant aniles ad Lares narratiunculas.

* Adi Maluend. *De Paradiſo* cap. 54. & ſequent.

† Et Bould. Lib. I. *De Eccleſ. ante Leg.* Cap. 15. primæ edition.

POSSIT tamen obſiſti aliquod potius Monumentum. Joſephus de Sethi nepotibus ait

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
232 L 18

Lib. I. Antiquit. cap. III. Σοφίαν τε τὴν περὶ τὰ οὐράνια καὶ τὴν τούτων διακόσμησιν ἐπενόησαν. ὑπὲρ δὲ τοῦ μὴ διαφυγεῖν τοὺς ἀνθρώπους τὰ εὑρημένα, μηδὲ πρὶν εἰς γνῶσιν ἐλθεῖν φθαρῆναι, προειρηκότος ἀφανισμὸν Ἀδάμου τῶν ὅλων ἔσεσθαι, τὸν μὲν κατ᾽ ἰσχὺν πυρὸς, τὸν ἕτερον δὲ κατὰ βίαν καὶ πλῆθος ὕδατος, στήλας δύο ποιησάμενοι, τὴν μὲν ἐκ πλίνθου, τὴν δ᾽ ἑτέραν ἐκ λίθων, ἀμφοτέραις ἐνέγραψαν τὰ εὑρημένα. ἵνα καὶ τῆς πλινθίνης ἀφανισθείσης ὑπὸ τῆς ἐπομβρίας, ἡ λιθίνη μείνασα παράσχῃ μαθεῖν τοῖς ἀνθρώποις τὰ ἐγγεγραμμένα δηλοῦσα. καὶ πλινθίνην δ᾽ ὑπ᾽ αὐτῶν ἀνατεθῆναι. μένει δ᾽ ἄχρι τοῦ δεῦρο κατὰ τὴν Συριάδα. Vertit Gelenius : *Sideralem Scientiam, ac Cœleſtium rerum cognitionem excogitaverunt. Ne autem inventa ſua ex hominum notitiâ dilaberentur, & priùs perirent, quàm pernoſcerentur, ſcientes Adamum univerſalem rerum interitum præcecinisſe, unum incendio, Diluvio alterum, excitatis duabus columnis, utrique ſua inventa inſcripſerunt: ut ſi lateritiam Diluvio deleri contingeret, lapidea ſuperſtes hominibus diſcendi copiam faceret; & quæ inſcripta continebat, ſpectanda exhiberet. Aiunt enim lapideam illam ab ipſis dedicatam: quæ & noſtris temporibus exſtat in terrâ Syriâ.* Manere adhuc, cùm in vivis ageret, Columnam ante Diluvium excitatam, tradit Joſephus; &, qui ab illo acceperint, non pauci. Nec ejus fidem ego parvifaciam, dum exiſtere aſſerit : ambigam tamen,

Quòd

Quòd excitarint ante Diluvium. & æquè ac nos, puto, eum ambigere quiviſſe: illi enim, ex quibus & ipſe potuit haurire, falli ut nos potuêre; cùm rem ipſam variò memoriæ prodi, conſtet ſatis. immò ab Scriptoribus priſcis confundi jam olim, maléque haberi, noſtra hîc obſervatio eſt.

Epigenes, *gravis Auctor in primis*, *Plinio Auctore, quid valdè ſimile Babyloniis tribuit hiſce verbis, quæ oportet perpendere: *E diverſo Epigenes, apud Babylonios* DCCXXX *annorum obſervationes Syderum, coctilibus laterculis inſcriptas, docet.* De obſervationibus planè ſermo eſt, quibus incubare ſtudiosè, notum conſueviſſe Chaldæos, & Babylonios, longè poſt Alluvionem univerſalem. Cicero Lib. 1. De Divinat. *Contemnamus etiam Babylonios, & eos, qui ex Caucaſo Cæli Signa ſervantes, numeris, & motibus, Stellarum curſus perſequuntur.* Et mox, quæ huc etiam faciunt: *In Syriâ Chaldæi cognitione Aſtrorum, ſollertiáque ingeniorum antecellunt.* & ita ſæpè ibidem. Omnes igitur in Loco conſentiunt, ubi exſtitiſſet tandem Monumentum illud Aſtronomicum, quodcunque illud foret. Syria nanque, quam deſignat Joſephus, multiplex Regio eſt, ut ad Melam dicimus; & Babyloniam,

* Lib. 7. cap. 56.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
232 L 18

Chaldæam, & plures alias Provincias complectitur, quas ceteri memorant. An verò excitatum illud ante Diluvium ſit, an poſtea, cùm adeò ab ſcriptis id recedat vetuſtiſſimorum, quid, qui Vates non ſit, niſi anceps, ac dubium, proferat? Ideò igitur variant ævo, qui cetera conſonant; & Sethi Nepotibus Joſephus dedit, dum Græci alii, & Latini Scriptores, longo poſt temporis intervallo, Chaldæis, finitimíſque. Sed hoc ego magis adhuc ſuffulcio.

Eupolemus, priſcus admodùm Scriptor, & quem haut ſemel laudat Joſephus ipſe, ſic de Abrahamo loquitur in eâ, quam *De Judæis Aſſyriis* habuit, Diſputatione, referente Alexandro Polyhiſtore iſtis verbis: * Δεκάτῃ δὲ γενεᾷ, φησιν, ἐν πόλει τῆς Βαβυλωνίας Καμαρίνῃ, ἥν τινας λέγειν πόλιν Οὐρίην· εἶναι δὲ μεθερμηνευομένην, Χαλδαίων πόλιν· ἐν τρισκαιδεκάτῃ γενέσθαι Ἀβραὰμ γενεᾷ, εὐγενείᾳ καὶ σοφίᾳ πάντας ὑπερβεβηκότα, ὃν δὴ καὶ τὴν Ἀστρολογίαν καὶ Χαλδαϊκὴν εὑρεῖν, ἐπί τε τὴν εὐσέβειαν ὁρμήσαντα, εὐαρεστῆσαι τῷ Θεῷ, &c. *Ætate decimâ Camarinæ, quæ Babyloniæ civitas eſt, quámque Urien nonnulli vocant, Græci Chaldæopolin interpretantur, Abraamum natum eſſe, tradit* [ipſe Eupolemus.] *Qui cùm nobilitate, ac ſapientiâ omnibus anteiverit, tum verò Aſtrologiam pariter, &* * *Chaldaicam invenerit, ſingulari ſtudio pietatis Divinam*

* In *De Iudæis*.

* *Chaldaica* eadem atque *Aſtrologia*.

vinam ſibi Gratiam etiam conciliarit, &c. Et paullò poſt Aſtronomicam Scientiam attribuens Babyloniis, ab Abrahamo didiciſſe, ſtatuit. Unde animadvertere jam eſt, non temerè perhibuiſſe * Marianum Scotum, *Virum ætate ſuâ admodum diſertum*, ut dicit de eo † Sigebertus Gemblacenſis, claruítque ſexcentis abhinc annis, Abrahamum ſcilicet *Columnas* illas excitaſſe, non Sethi prolem. Quo nihil concinnius excogitari poteſt, ut omnia, quæ de Aſtrologicâ Chaldæorum peritiâ, & Abrahamo protodidaſcalo eorum, tot antiquis Scriptoribus traduntur, conveniant inter ſe. Præterquàm quòd alii ex Hebræorum Magiſtris *Tabulas* faciunt, quæ *Columnæ* Joſepho dicuntur; & *Ahenam*, non *Lapideam*, agnoſcunt alteram, Auctore in Chronographiâ Genebrardo. Itaque rem controverſam adeò, ac plenam diſſenſionum, parum jam formidare, non diffiteor.

* In Chronico.

† In Catalogo Script. Eccleſiaſt.

PRÆTEREA Moſes, cùm minui jam inciperent Eluvionis aquæ, cap. VIII. Geneſeos Comm. III. inquit: וַיָּשֻׁבוּ הַמַּיִם מֵעַל הָאָרֶץ הָלוֹךְ וָשׁוֹב, Vulgatus ad verbum ferè reddidit: *Reverſæque ſunt aquæ de Terrâ euntes, & redeuntes.* Quæ nonnemo forsàn ad nothum ſenſum deflectat, quaſi, Quòd reverſæ aquæ ſint, dicat Sacer Contex-

tus, quæ Terram priſtinam obruiſſent, ad voragines ſuas, & cavernas. Atenim de qualibet Terrâ, licet eſſet tunc primùm prodita, dici poſſet, *Aquas Reverti*, quippe quæ *multiplicatæ ſunt*, *& prævaluerunt nimis* ſuper Mare etiam, quod indubium eſt, non tantùm ſuper Terram, cùm *rupti ſunt omnes fontes abyſſi Magnæ*, *& cataractæ Cæli ſunt apertæ*. Aliter enim fieri non poſſet, Ut quindecim cubitis altior aqua montibus ſupereſſet; cùm plures nimirum montes & Mari ſuperfuerint ante Diluvium. Ceterùm genuinum illorum ſenſum verborum volunt eſſe Hebræorum Magiſtri, Quòd redditus ſit Aquis motus nativæ fluctuationis, poſtquam diminutæ ſunt. itaque facta ſit Reverſio tunc Aquarum ad fluendum, & refluendum; nam vis undarum ipſa & undis ipſis fluctuantem viciſſitudinem ademerat. Illud eſt Chronologiæ Hebræorum Majoris, quæ *Seder olam Rabba* inſcribitur, cap. IV. Genebrardo Interprete: *Facta autem eſt pluvia per quadraginta dies, & quadraginta noctes, uſque ad* XXVII. *menſis Ciſleu, qui Decembri conſonat. Et invaluerunt aquæ ſuper Terram centum quinquaginta diebus, ad uſque primum menſis Sivan, id eſt, Maij.* TVM AQVÆ CONSISTEBANT, ET SILENTES CONQVIESCEBANT, *impiis intra*

intra eas ſupplicium debitum luentibus, prout quiſque ſuis operibus commeruerat. Expletis centum quinquaginta diebus minui cœperunt aquæ, &c. Quod & pluribus ex noſtris cum Caietano unicè adriſit.

Pergit itaque Moſes oſtendere, imminui adhuc aquas, ac ſubdit comm. VIII. Quòd *emiſit Noë columbam poſt corvum, ut videret, ſi jam ceſſaſſent aquæ ſuper faciem Terræ. Quæ cùm non inveniſſet, ubi requieſceret pes ejus, reverſa eſt ad eum in Arcam: aquæ enim erant ſuper univerſam Terram: extendítque manum ſuam, & apprehenſam intulit in Arcam. Expectatis autem ultrà ſeptem diebus aliis, rurſum dimiſit columbam ex Arcâ: At illa venit ad eum ad veſperam, portans ramum olivæ virentibus foliis in ore ſuo.* Ethnici & hoc ſubodorati ſunt, ac per nebulam memoriæ prodiderunt. Abydenus Commentariis de Aſſyriorum rebus, & Chaldæorum, tradit, Siſithrum, quendam eorum Regem, ex Saturni prædictione conſcium Cataclyſmi, Numinis Mandatis obſequutum, continuò navigationem Armenios verſus inſtituiſſe, in eaq; repentino divini Vaticinii eventu fuiſſe illicò occupatum. Poſtquam verò tempeſtas remitti cœperat, Μετήϊς τῶν ὀρνίθων πείρην ποιεύμενος, εἴ κου γῆν ἴδοιεν τοῦ ὕδατος ἐκδῦσαν. αἱ δὲ ἐκδεχο-

μάλλον σφέας Πελάγεος ἀχανέος, ἀποῤῥέουσαι ὅκη καθορμήσονται, παρὰ τὸν Σείσιθρον ὀπίσω κομίζονται, &c. *Aves emittit explorandi gratiâ, ſicubi Terram undis emerſam, atque exiſtentem viderent. Quæ cùm immenſum in Pelagus incidiſſent, nec quò ſuccederent, omnino quicquam occurreret, ad Siſithrum denuò revolarunt.* Et plura, quæ è Moſe videntur mutuata. Aſt Plutarchus Deucalioni tribuit, nominatímque Columbam memorat in *De Solertiâ animalium.* Superſtitem ergo Olivam, à Columbâ allatam, forsàn dicent cum D. Chryſoſtomo, viriditatem adhuc ſub aquis ſervaſſe; & inde, poſtquam foràs exiiſſet nimirum, ramum virentem ad Noachum tuliſſe volucrem. Olea enim ex illis planè, quibus folia non decidunt, & perpetuò virent. Sed hinc evadere, lubricum. Hoc ex diſpenſatione Divinâ factum, volunt plures; & quòd Columba invenerit folium, & quòd ore tulerit. quæ ſententia eſt ibidem etiam Chryſoſtomi. D. Ambroſium libet, non longè ab illo abeuntem, audire Lib. *De Noë, & Arcâ,* Cap. xx. *Denique habes & in Geneſi, Quòd juſſerit* DEVS, *ut Terra herbam pabuli germinaret, & lignum fructiferum cum fructu ſuo: & ſtatim ejecit Terra herbam pabuli, habentem ſemen ſecundùm genus ſuum, & lignum fructiferum. & ille dies unus*

fuerit,

fuerit, quo hæc DEVS *juſſit, aut fecit. Ergo beneficii ſui* DEVS *non immemor, memor autem noſtræ iniquitatis, Opus ſuum ejuſdem, qua cœpit, temporis quantitate* REPARAVIT. Ubi igitur, inquam nunc ego, EJUS nutui pareret Natura, Quid plus laboris impenderet, dum hac, vel illâ Tellure, moliretur frondeſcentem arborem?

Sed quia ubicunque aqua hæret, ad *Digitum* DEI* recurrere, nolumus licere nobis; effugium, non obvium ita, nos denuò exquirimus. Sciant igitur, ſi nondum Studioſis innotuit, Maria quoque ſuas Sylvas habere, Nemora, ac herbaſcentia Viridaria, quæ & arboribus conſtant, arbuſculíſque, quà frugiferis, quà ſylveſtribus; nam his placet nominibus eas diſtinguere. Inquit Plinius Lib. XIII. cap. XXV. *Naſcuntur & in Mari Frutices, Arboréſque, minores in Noſtro: Rubrum enim, & totus Orientalis Oceanus refertus eſt Sylvis.* & inde per Caput totum. ac ſpeciatim de *Oleâ* ibidem: *In Mari verò Rubro Sylvas vivere, Laurum maximè, & Olivam, ferentes baccas.* Idemque aliàs rurſus. Omnia autem ad verbum ferè ex Theophraſto ſumpta. unde & reſtitui ad nitorem ſuum quirent nonnulla, quę infectione librariorum apud Plinium laborant:

* Quod Tragici, Ἀπὸ μηχανῆς Θεός. *Cùm explicare argumenti exitum non poteſtis, confugitis ad Deum.* Cicer.

laborant: prolixè nanque argumentum id proſequitur ipſe Ereſius Philoſophus Lib. iv. *Hiſt. Plantar.* Cap. vii. viii. ix. ubi multigenis Maria Plantis, & Arboribus conſita invenies, radicum fibris aleſcentibus nempe, vigentibúsque; ac tempeſtatibus ſuis frondeſcere ſolitis, & florere; florem autem earum fructum deinde protrudere; & fructum poſtea decidere fracceſcentem; folia tandem omnibus delabi, præterquàm illis, quæ vernant continuò frondibus, ut *buxus, laurus, oliva*, &c.

Opportunè igitur tellus emergeret è Mari tum etiam primùm cum Herbis ſuis virentibus, Lignísque pariter fructiferis; uno videlicet quolibet faciente ſemen juxta genus ſuum, nam ſic Ei à principio rerum imperatum eſt. Unde & aliud poterit dilui haut incommodè argumentum. Objicient item forſitàn, Deus cùm primùm tertio die juſſit *Apparere Terram*; & juſſiſſe unà, *Herbam germinare*, & *Arborem multiplicem*. Quod pariter & neceſſum fieri videbatur, cùm iterum Terra prodiret Nova poſt Diluvium. Ubi in proclivi eſt animadvertere, germinationis ex verbo Domini virtutem Univerſæ Telluri acceſſiſſe tunc primùm, & foras prolatæ, & ſub aquis latenti:

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
232 L 18

latenti: providente enim Cæleſte Opifice, opus & deinceps fore, ut Terrę plurimum, quod tunc lateret, olim etiam in lucem produci. Aliter quidem fruſtrà planè quidquid Terræ ſub aquis perpetuò manendum eſſet, germinandi vim (quæ ab initio uſque ineſt ei) quoquomodo accepiſſet. Itaque potiùs nobis proderit jam ipſummet, quod objecimus.

NEC plura præterea ſuccurrunt nobis offendicula, quibus obviam ire, neceſſe, quòd in contextu Diſſertationis ipſo non fecerimus ſatis: Unum tamen ſi excipias videlicet, quod plus periculi, haut dubiò vereor, ne creaverit nobis. Cùm Hiſtoricus Sacer de quatuor illis Fluviis loquitur, qui dividebantur ex alveo ingenti illo, poſtquam ex Paradiſo voluptatis exiiſſet, addit, Illos peragrare diverſas Regiones. Ubi conſtans eſt, de illis loqui, quæcunque illæ ſint, tanquam ævo ejuſdem Moſis exiſterent. Verba Contextus planè indicant com. XI. cap. II. Vulgatæ Editionis: *Ipſe eſt, qui circuit*, &c. *Ipſe eſt, qui circumit*, &c. *Ipſe vadit*, &c. Si ſuperſtites ergo tunc temporis Regiones illi alluebant Amnes, quorum divortia, curſúsque aſſignantur Tellure etiam Primâ, quæ ſedes exſtitit hominum à condito Orbe Diluvium uſ-

que; aliter enim fieri non poterat, quin Regiones forent ejuſdem Telluris, & ante, & poſt Diluvium: &, quod inde conſequitur, unius duntaxat ſuperficiei, neutiquam duarum.

Si una ſit, an duæ, Conditor ſcit Omniſcius. Duas autem fuiſſe, haut ſecus poterit ex ipſo Sacro Codice patefieri; atque unica eſſe, primâ nunc fronte meritò & nobis Terra viſa eſt. Et præterquàm quòd, pluribus ſupra jam adductis, ſatis ſupérque Terram adſeruerimus Duplicem: denuò quoque ex verbis ipſis Contextus Sacri, quæ adverſari nobis videbantur, putamus evinci. Inquit Moſes comm. x. ejuſdem cap. 11. וְנָהָר יוֹצֵא מֵעֵדֶן לְהַשְׁקוֹת אֶת־הַגָּן וּמִשָּׁם יִפָּרֵד Quæ docti Hebraizantes reddunt: *Et Fluvius egrediebatur ex Heden ad irrigandum Hortum, & inde dividebatur*, &c. Vulgatus Interpres pariter, quæ nobis conducunt: *Et Fluvius egrediebatur*, &c. Ubi ut de re loquitur præteritâ Hiſtoricus. Atenim Fluviorum vocabula, curſúsque, & nonnulla alia, tanquam præſentia memorat. En verba Prototypi, quæ ſubnectuntur שֵׁם הָאֶחָד
Comm. 11. פִּישׁוֹן הוּא הַסֹּבֵב אֵת כָּל־אֶרֶץ הַחֲוִילָה אֲשֶׁר־שָׁם הַזָּהָב׃ וּזֲהַב הָאָרֶץ
הַהִוא טוֹב שָׁם הַבְּדֹלַח וְאֶבֶן הַשֹּׁהַם׃ וְשֵׁם־הַנָּהָר הַשֵּׁנִי גִּיחוֹן הוּא הַסּוֹבֵב אֵת
כָּל־אֶרֶץ כּוּשׁ׃ וְשֵׁם הַנָּהָר הַשְּׁלִישִׁי חִדֶּקֶל הוּא הַהֹלֵךְ קִדְמַת אַשּׁוּר׃
Nomen unius [Fluvii] *Piſon: ipſe Circuit totam Terram*

Terram Chavilah, ubi eſt aurum, & aurum Terræ illius bonum: eſt ibi bdelium, & lapis onyx. Et nomen Fluvii ſecundi Gichon: ipſe circuit totam Terram Kuſch. Et nomen Fluvii tertii Chidekel: ipſe vadit ad Orientem Aſſyriæ, &c. Nec aliter Vulgatus, quem ſupra retulimus. Ubi & Duplicem ergo noſtram ſubindicari Tellurem, duplici temporis ratione, nemo cunctetur, qui diligenter expendat: Primam, cùm dicitur, Ex Terrâ Heden egredi vaſtum illum Torrentem. & ut oſtenderet, de ipsâ, quaſi non exiſtente, loqui, *Egrediebatur*, inquit. Alteram, cùm ſubjicit curſus Fluviorum varios, adhuc permeantium Orbem: Ipſamque ævo ſuo manere, adſtruit, dum circumiri adhuc illis, ſubdit; quocirca & *Circuit*, & *Circumit*, profert exertim.

Duæ igitur Terræ diverſæ ſubintelliguntur, & utrique eademmet Flumina adeſſe, certum eſt: & haut obſcurè Sacer Hiſtoricus etiam ſubindicare viſus. Primâ autem aquis vindictæ Divinæ ſubmerſâ, qua tamen ratione ipſamet Flumina ad alteram quiverint Suffectam Terram pervenire, difficile prorſus habetur. ubi verò obtinuerimus illud, tantum abeſt, quòd fulmen id, adverſus nos ejaculatum, ut pote

nocuum

nocuum declinemus; quin potiùs aſciſcere potuerimus jam, uti proficuum fulgorem.

Patres illi Syri, quos ſupra laudavimus, cùm bifidam illam Tellurem commenti ſunt; & poſt Diluvium familiam Noachi incolere fecerunt Terram, ad id uſque tempus hominibus vacuam, omnem lapidem pariter moverunt, ut Fluvios hos illuc trajicerent. Ambabus Terris eos intereſſe, ita ac nos palàm ſenſerunt. Plures tamen illorum, ut rem ingentis moliminis facili negotio redimerent, * Opere Divino patrari, autumarunt. Sed nonnulli alii, cum Ephraïmo eorum Doctore, Paradiſum ſcilicet, ſitum alterâ Terrâ, ſublimiorem adeò hacce Terrâ noſtrate poſitum eſſe voluerunt, ut illinc per præcipitium delabi Fluvios, foret neceſſum, vaſto impetu, ac fragore. Itaque impelli illos, cogiq;, exiſtimabant, ac ſub magnum Oceanum rapi; ut inde rurſus proſilirent, ebullirentq; in Terram, quæ nunc incolitur. Nobis autem, quibus neutrum adlubet, primum quippe pigrum effugium, alterum quippe inſubidum, ac ridiculum prope; exquirere aliud, nec inconditum ſanè, nec obſoletum, animus eſt: quanquàm hîc cuilibet ſatis quidem futurum, ut quietâ mente conſiſteret, præſeferre, planè conſtitiſſe

* Cap. 9. & 21.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
232 L 18

jam (uti ego exiſtimo) Duplicem Tellurem, ubi fluitarint Amnes. qua tamen ratione ex primâ traducti forent ad alteram, vaſtiſſimæ enim Scientiarum Abyſſo jure eſſet relinquendum. *Id genus* quippe *rerum Eventa magis, arbitror*, ait * Cicero, *quàm Cauſſas quæri oportere.*

* Lib. *De Divinat.*

Verùm tamen in anteceſſum præmittimus, Ex miro opificio illo, Deliciarum ſcilicet Horto, videri voluiſſe DOMINUM, Duntaxat remanere quatuor eos famigeratos Fluvios, in ſpectaculum, monimentúmque Magni Operis in Terrâ nuperâ, poſt Cataclyſmum ſuperſtites futuros. Cogitare quippe, Paradiſo in Eden procellam Univerſi peperciſſe, penitus rem perſpectam non habere, certo certius equidem puto. Præterquàm quòd & Doctiorum hodie † prævalet in Scholis ſententia, opinantium nimirum, Tunc pariter temporis etiam ſubverſum fuiſſe, ac cetera univerſæ Telluris. Sed miror valde, dum tot hinc inde cogunt argumenta, quæ inficiantur exiſtere, fugiſſe ipſos potiſſimum, & quod vel unicum foret ſatis evertendæ veteri exiſtimationi aſſerentium. Punitur DOMINUS Tellurem univerſam, quòd Primus Parens in eâ deliquiſſet. Ecce vox, cum ipſam execratur, Cap. III. Geneſ. comm. XVII.

† Fuſè Pererius in *Geneſ.* Lib. 3. Quæſt. 5. Et Lib. 7. Quæſt. 7.

 וּלְאָדָם

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
232 L 18

וּלְאָדָם אָמַר כִּי שָׁמַעְתָּ לְקוֹל אִשְׁתֶּךָ וַתֹּאכַל מִן־הָעֵץ אֲשֶׁר צִוִּיתִיךָ לֵאמֹר לֹא תֹאכַל מִמֶּנּוּ אֲרוּרָה הָאֲדָמָה בַּעֲבוּרֶךָ בְּעִצָּבוֹן תֹּאכֲלֶנָּה כֹּל יְמֵי חַיֶּיךָ׃ וְקוֹץ וְדַרְדַּר תַּצְמִיחַ לָךְ׃ Et ad verbum ferè Vulgatus: *Adæ verò dixit, Quia audiſti vocem uxoris tuæ, & comediſti de ligno, ex quo præceperam tibi, ne comederes: Maledicta Terra in opere tuo: in laboribus comedes ex eâ cunctis diebus vitæ tuæ: Spinas, & tribulos germinabit tibi*, &c. Cùm verò exinde tot criminum poſtea propagarentur ſoboles, ut infeſtam meritò quiverint Divinam reddere Juſtitiam; en ſibi quòd tandem non temperarit, quouſque univerſali præterea undarum exundatione condi feciſſet Terram totam ipſam annum integrum; ſi jam (ut volumus) adhuc adhuc non conditur. Inde, & ad ſterilitatem Illâ denuò longè majorem redactâ, ſordet etiam hodie, ampliuſque riget, & ſqualet vel apud Paradiſipetas ipſos. Præcipuum tamen ipſiſſimum Locum, ubi perpetratum facinus ſummum, ſcelerumq; omnium, flagitiorumq; ſeminarium, atque ſcaturiginem, ſervari adhuc, ambiunt, vireſcentem nimis, ac floridiorem; adeoq; eximiâ pulcritudine præditum, ut ibidem, Elyſiorum vice, hoſpitio poſſint accipi liberali Dilecti in primis DOMINO, haberiq; in deliciis.

Proh.

Proh DEVS, unicum ſanè beatorum Delicium! Sedem herclè Divorum putare quorundam horribilem illam, ac formidoloſiſſimam officinam peccati,

Non ſani eſſe hominis, non ſanus juret Oreſtes: & nos itidem, ſi inſani non ſumus. Paradiſum igitur alium, ſatis diverſum, hoc eſt, Hortum voluptatis, & amœna vireta devenêre incolere Henoch, & Elias, & Tertius forſàn nonnemo (ut alibi dicimus) quæ culpæ fæcibus haut inquinata, ac minimè infecta, nequaquam puterent. Abſit itaque, Quòd adhuc ſuperſit ille Paradiſus. nam potius videatur admodùm arridere, Noxiæ pœnam illicò eundem ſubiſſe; atque univerſam Tellurem perpeſſuram eſſe, nunc proximè audivimus: ſiquidem ille audiet invicem ſons neceſſariò Terrarum Orbis totius præcipuus, ac princeps. Aruiſſe ergo ſtatim ejus virorem, conjicere pronum eſt; &, amiſſâ ſpecie liberali, ac formâ eleganti, & decorâ, ſqualidum eum, & deformem vepribus ſcatuiſſe, dumis, & ſentibus: ac denique ſubinde pariter ſubmerſum eſſe ex Noëticâ circumluvione.

Atenim, inquam, exinde reliquos quatuor illos Amnes ſcaturientes, apud Noachi nepotes deinceps delabi, credere par eſt; & in Ter-

ram hancce haut importunè traductos, quandoquidem conſtans res ſit, Aquam ante Diluvium fæcibus peccati non contaminatam, ut ſupra jam tetigimus. quapropter & eidem, & plebi ejus piſculentæ, pepercerit DOMINUS: nam nec Maledixiſſe videtur, nec puniviſſe. Unde licet etiam conligere, ex primævo illo ſæculorum decurſu, priſcis hominibus ignotam Artem prorſus Naviculariam: cùm poſtea jam ſceleratis hominibus

Terra parum fuerit. Terris adjecimus undas,
Fortunæ miſeras auximus Arte vias.

Quam mortalium effrenatam, & immanem dementiam cenſoriâ, ac ſatis rigidâ animadverſione ſæpè vel Gentium aviditas effrons, & inexhauſta inſectata eſt.

Nequicquam DEVS *abſcidit*
Prudens Oceano diſſociabili
Terras, ſi tamen impiæ
Non tangenda rates tranſiliunt vada.
Audax omnia perpeti
Gens humana ruit per vetitum nefas!

Quippe & Poëtæ accinunt, nec indecenter adeundi, in primis Propertius, & Horatius.

Sed his nunc commodè prælibatis, utpote quæ adſtruant, haut ineptè, tranſmitti ad nos Flu-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
232 L 18

Fluvios eos ultramarinos; rationemq; reddant, cur & forent tranſmiſſi: propiùs & excutimus jam, qua id ratione fiat. Lucius Seneca Lib. III. Natural. Quæſtion. cap. II. inter *Aquarum diſcrimina*, quæ *Ponderis* ſunt recenſet; nam *Leves, & Graves ſunt*, inquit. Nec longè hinc Ægyptii abibant, cùm ſexus diſcrevêre; in *Marem* & *Feminam* diſpeſcentes nimirum. *Aquam virilem vocant Mare*, de ipſis ait ipſus * Hiſpanus Philoſophus, & Graviorem ſubindicat: *Muliebrem omnem aliam*, & Leviorem deſignat. Ut autem nobis proficiat diſcrimen, ediſcimus ex Plinio Lib. II. Cap. CIII. *Dulces Aquæ Mari invehuntur, Leviores haut dubiè: ideò & Marinæ, quarum natura Gravior, magis invecta ſuſtinent*. Et inter Dulces quoque ipſas eandem ponderis rationem ſervari, atteſtatur luculenter. ibidem ſubdit: *Quædam verò & Dulces inter ſe ſupermeant alias: ut in Fucino lacu invectus Amnis, in Lario Addua, in Verbano Ticinus, in Benaco Mincius, in Sevinno Ollius, in Lemano Rhodanus.* † *Hic trans Alpes*, * *ſuperiores in Italiâ, multorum millium tranſitu hoſpitales ſuas tantùm, nec largiores, quàm intulêre, Aquas evehentes. Proditum hoc & in Oronte, amne Syriæ, multíſque aliis.* Quod de *Fucino lacu* prodit, unicè, puto, inlu-

* Cap. 14.

† Rhodanus.
* Amnes ceteri memorati, *Adduas*, *Ticinus*, &c.

ſtrat Vibius Sequeſter in Fluviorum Catalogo, revocátq; Amnis vocabulum fugitivum, quod nuſquam alibi: * *Pitornius, qui per medium Lacum Fucinum Marſorum ita decurrit, ut Aquæ ejus non miſceantur ſtagno.* Quod de *Rhodano*, noſter Pomponius Lib. II. *Deinde Lemano Lacu acceptus Rhodanus, tenet impetum; ſeque per medium integer agens, quantus venit, egreditur.* Cur nam igitur jam ex Heden, quæſo, & Amnes profluentes, cùm Locus nunc ipſe Mari ſit obſeſſus, eundemmet non ſupernatent Mare: quandoquidem Aquæ videlicet Marinæ, quarum natura gravior, invecta ſuſtineant magis?

† *Pitonius* legit Cluverius.

Sive ampliùs forſàn lubeat nobis (nam & aliter Fluvii etiam tranſiliunt Maria) ut Quatuor Iidem nimirum ſubter Aquas ſalſas immerſi, & à confuſione peioris undæ ſervati, poſtquam longum egêre curſum, commodè nunc emergant fontibus, quos agnoſcunt, ac deſignant Geographi recentes. En ut * Plinius & hoc quoque efferat: *Quidam verò Fluvii, odio Maris, ipſa ſubeunt vada, ſicut Arethuſa fons Syracuſanus, in quo redduntur jacta in Alpheum, qui per Olympiam fluens, Peloponneſiaco litori infunditur.* Sed omnium optimè Noſter Mela (quem ex more & Plinius exſcripſit) cùm de Alpheo ipſo,

* Eodem loco.

&

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
232 L 18

& Arethusâ loquitur extremo Lib. II. *In iis Syracuſis mirabilem Arethuſam. fons eſt, in quo viſuntur jacta in Alpheum amnem, ut diximus, Peloponneſiaco litori infuſum. Unde ille creditur, non ſe conſociare Pelago; ſed ſubter Maria, Terraſque depreſſus, huc agere alveum, atque hîc ſe rurſus extollere.* In Achaiâ mergitur Alpheus, & in Siciliâ rurſus effunditur, *transjecto Mari* ſcilicet, ut verbum Senecæ eſt, *& vaſtiſſimo* ſanè. Quod idem puta dictum de quolibet Flumine alio. idem quippe cuilibet poſſet pariter contingere: ut multis etiam uſuvenit aliis; quæ longum recenſere. Ite ergo jam Syri cum veſtro præcipitio; opus quidem non eſt: Ite eruditiſſimi Interpretes Sacri, & vanas cogitationes veſtrarum hîc deſcriptionum amovete, quibus ſoliti angi, ac mare cælo miſcere; diverſi nanque Fluviorum ortus haut ægrè turbas ſedabunt. Quos inſuper magis adhuc & ſuffultum imus.

Mirum profectò eſt, quod apud Diodorum Siculum inveni Lib. I. *Biblioth.* de origine *Nili*, fluminis ex illis quatuor memorati: *Sacerdotes* ſcilicet *Ægyptios ex Oceano, Terram circumfluente, naſci Nilum, affirmaſſe.* Verba Diodori ſunt: Οἱ μὲν κατ᾽ Αἴγυπτον ἱερεῖς ἀπὸ τοῦ περιῤῥέοντος τὴν οἰκουμένην Ὠκεανοῦ φασιν αὐτὸν τὴν σύστασιν λαμβάνειν. Applicitum jam

jam ad litus, poſtquam à Paradiſo uſque trans-
jecit Mare, videor mihi verbis hiſce Nilum
tueri. Sic enim duntaxat tranſitum ejus indica-
bant Sacerdotes Memphitici. aliter namque
quis ne fando unquam audivit, ex Oceano
quendam oriri Amnem? ex eo, inquam, Ocea-
no ἀπὸ τοῦ περιῤῥέοντος τὴν οἰκουμένην, *circumambiente*
Terram. Alioquin quippe ex Maris occultis vo-
raginibus exire, non Nilum tantùm, ſed unà
Fluvios omnes, opinari quiverant cum Doctio-
ribus & viri illi doctiſſimi. Salomon cap. 1. Ec-
Comm. 7. cleſiaſtæ inquit: כָּל־הַנְּחָלִים הֹלְכִים אֶל־הַיָּם וְהַיָּם אֵינֶנּוּ מָלֵא
אֶל־מְקוֹם שֶׁהַנְּחָלִים הֹלְכִים שָׁם הֵם שָׁבִים לָלָכֶת׃ Vulgata inter-
pretatio habet: *Omnia Flumina intrant in Mare,*
& Mare non redundat: ad locum, unde exeunt Flu-
mina, revertuntur, ut iterum fluant. Unde Seneca
† Lib. 3. *Quæſt. Nat.* Cap. 5. videtur ſumpſiſſe mutuum: † *Et ob id Maria non*
creſcere, quia quod influxit, non in ſuum vertunt, ſed
protinus reddunt. De hacce tamen origine ſermo
ibi non eſt. Sacerdotibus autem iis rectè illud
innotuit, penes quos erat Ægyptiis ſumma, &
arcana Sapientia, quam ex Hebræis hoſpitibus
quiverant didiciſſe, ipſóque Moſe, eorum Do-
* Opere noſtro luculento *De Divinatione.* ctore, & Duce, ut * alibi dicimus. Ægyptiorum
monumentis conditam offendit originem il-
lam Nili Siculus Græcus, prodiditque deinde,
ne-

neſciens, reor, quod proderet: poſteri parviſecêre haut dubiò, ignari prorſus ejus, quod ibidem lateret. Ita obtigiſſe & Lucano, noſtra obſervatio eſt; ſingularique conligimus ex loco, qui Diodorum exprimit, omniaq; firmat præclarè. Menſis convivii remotis in Ægypto, multa petit Cæſar cognoſcere Ægyptiacarum rerum ab Achoreo Sacerdote, quarum ille reddit rationem, & non paucis. Inprimis autem de Nili agens origine, & illam ſententiam profert in medium ſacerdos Ægyptius, quam petitam ab ipſis hominibus ſacris Diodorus ſupra retulit. Verſus ſunt ex Lib. x. Pharſaliæ:

Rumor ab Oceano, qui Terras Alligat omnes,
Exundante procul violentum Erumpere Nilum,
Æquoreoſque ſales, &c.

Sed ineptè porrò multi recentes Eruditi de Incremento Fluminis capiunt, alii Incrementum miſerè cum Origine confundunt: at rectè rejiciunt omnes cum ipſo Lucano ſub linigeri ſenis perſonâ. ſiquidem nec Fluminis Origo, nec Incrementum, nucleus eſt verborum, quæ Lucanus hauſit ex Ægyptiis, ſed putamen. trajectionem nanque Nili, transfretationemq;, quæ in illis latitat, nec ipſe, nec recentiores ſenſerunt. Huc autem & mirificè facere, puto,

Æthiopicas illas voces, quas Plinius interpretatur Lib. v. cap. ix. *Nilus cognominatus Aſtapus, quod illarum Gentium linguâ ſignificat*, AQVAM E TENEBRIS PROFLVENTEM. &: *Aſtaboras lævo alveo dictus, hoc eſt*, Ramus AQVÆ VENIENTIS E TENEBRIS: *dextero verò Aſtuſapes, quod* LATENTIS *ſignificationem adjicit.* Æthiopes enim finitimi Ægyptiis, ex quibus didicêre.

Tigri item, alteri Fluvio ex Quatuor ipſis, fatale animadvertitur eſſe, Aquam ſæpe, & Terram ſubire; occulteq; ſic poſtquam longa ſatis ſpatia confecerit, rurſus deinde ſe in ſuperficiem exerere Telluris: uti vel *Nilo* ipſi accidere quoque * non procul à fontibus ſecundis, Strabo auctor eſt Lib. vi. Equidem verò, quod non protritum forſàn adeò, de Tigri ſubjungo. Polyclitus, puto ego, Lariſſæus, qui Geographus memoratur, & Hiſtoricus inſignis, Tigrin, prodidit, εἰς λίμνην τινὰ συμβάλλειν, εἶτ᾽ ἐκεῖθεν ἐς τὴν θάλατταν ἐκδιδόναι: *In lacum quendam confluere, atque ex eo inde exire in Mare.* Fortaſſe & iſte Lacus idem cum Thonitide Strabonis cuilibet obvio Lib. xi. *Per quem Tigris fertur*, inquit paullò ante finem, *à Niphate monte ruens, neque miſcetur paludi ob velocitatem, à qua ei nomen:* nam

* Vide Plinium etiam Lib. 5. cap. 9.

nam ſagittam Medi Tigrin vocant. In intimo Lacus receſſu Tigris in voraginem incidens, longoque ſpatio infra Terram labens, apud Challonitidem emergit. Ecce ipſa quæ ejuſdemmet verba ſunt: φέρεται δ᾽ δι᾽ αὐτῆς ὁ Τίγρις ἀπὸ τοῦ κατὰ τὸν Νιφάτην ὀρεινῆς ὁρμηθεὶς, ἄμικτον φυλάττων διὰ τὴν ὀξύτητα· ἀφ᾽ οὗ καὶ τοὔνομα, Μήδων Τίγριν καλούντων τὸ τόξευμα. κατὰ δὲ τὸν μυχὸν τῆς λίμνης εἰς βάραθρον ἐμπεσὼν ὁ ποταμὸς, καὶ πολὺν τόπον ἐνεχθεὶς ὑπὸ γῆς, ἀνατέλλει κατὰ τὴν Χαλλωνῖτιν. Quibus accinit Dionyſius Periegetes, Poëta σύγχρονος; quem & Euſtathius, ejus Scholiaſtes, inluſtrat verbis ipſis Strabonis. Nec aliter *Euphrati* obvenire, Flumini tertio, Auctor eſt † Oneſicritus. hoc eſt, *Cum Tigri in Lacum influere*, ἐκβάλλειν εἰς τὴν λίμνην τόν τε Εὐφράτην, καὶ τὸν Τίγριν. Additque: Ἐκπεσόντα δὲ πάλιν τὸν Εὐφράτην ἐκ τῆς λίμνης, ἰδίῳ στόματι πρὸς τὴν θάλατταν συνάπτειν. *Rurſumque Euphratem, è Lacu egreſſum, proprio oſtio cum Mari jungi.* Nunc autem ita ratiocinari, cuilibet erit in proclivi: Si jocans, ludenſque Natura, rerum ſanè mirificus Opifex! Amnes eoſdemmet tranſcendere fecit vaſtas adeò tum Aquæ, tum Terræ intercapedines: reſpectu item ad egregium facinus, ipſiſſimum effici, prorſus ſat lubricum eſt. De *Gange* denique perhibet * Plinius: *Hunc alii incertis fontibus, ut Nilum; rigantémque vicina*

† Qui Comes Alexandri fuit, & Scriptor rerum Indicarum.

* Lib. 6. cap. 18.

† Cap. 55. *eodem modo, dixerunt.* Et † Solinus poſtea, ejus ſimiolus inficetus. Tranaſſe & Mare itidem, non deerunt, qui itidem dicant; qui conjiciant, plurimi erunt.

ATENIM curſus jam feſtinat ad Metas, & noſtra ecce DISSERTATIO in fine laborat: Duo tamen adhuc præterea ſuperſunt, quæ adeò ſic faciliorem reddent ejus creperam ſententiam; ut aliter id, quod adſtruit, quotidie non fieri, Auditores vel noſtri ipſi aſſentiantur libenter. Nam inundari Tellurem, & vice alternâ foràs Aliam proferri, uſque eò Naturæ opus eſt paſſim repetitum; ut nec Fortunæ viciſſitudines crebriores unquam mortalibus contingere, in propatulo poſitum ſit. *Natura* L. Siſennæ. nanque *mutuò, & Fortuna*, verbum vetus eſt, *de Varietate certant: ac dum reſpuunt Conſtantiam, altera non cedit alteri.* Et primum Duorum erit hocce Documentum Naturæ.

Alternatio iſthæc, nimirum & Aquæ, & Terræ, quam primi nos videmur comminiſci; & inaudita fòrs ad aures nunc hominum accedit: fòrs, inquam, & ipſiſmet auribus familiaris admodùm jam pridem acceſſit. Quemnam fugit, Alienis locis conſpectum ſæpè utrunque Elementum, Nudaríque litora, Pe-

lago

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
232 L 18

lago in ſe recedente; eadémque viciſſim alibi operiri, ſatis interiùs effuſis ſuper Tellurem aquis? Sic Terræ Mari continuò tranſmutantur, & Mare Terris: *Velut paria ſecum faciente Naturâ, quæque hauſerit hiatus, alio loco reddente*, effudit olim maſculum ingenium. Cuilibet notum hoc, modò ipſum uſquequaque non lateant vel obvii utriuſque Linguæ Scriptores, & Priſci, & Recentes. Abundè exemplorum ſegetis ſuggerunt & Strabo, & Plinius. qui verò Eruditione capitur reconditiori, Eratoſthenis adeat fragmenta, quæ reliqua ſunt, Hipparchi, Poſidonii, id genus aliorúmque; Externum Mare offendet cum Interno commiſſum, unicum, inquam, duntaxat Pelagus; haut ſecus atque Internum, & Arabicum, nihilo utrobique medio intermiſſæ Telluris: Contrà autem, ipſum, quod indigitatur Noſtrum Mare, Terram fuiſſe Continentem, nondum Oceano per Fretum Gaditanum infuſo. Ægyptum item univerſam, animadvertet, anteriùs obtectam Mari; & ulteriùs in Libyâ plagas ampliſſimas, nunc penitiſſimè mediterraneas, ultráq; etiam Ammonis Templum; &, ſi credimus Herodoto, *Mare fuiſſe ſupra Memphim, uſque ad Æthiopum montes*: Aſt ſubinde motu reciprocando, alibi

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
232 L 18

ab Interno Mari ablatas ferè Acarnaniam, & Achaiam, ſinibus eas Ambracio, Corinthióq; abligurientibus. Xanthus dixerat, Xanthus nempe Lydius. nam patriâ Lydus fuit, & res Lydias conſcripſit (teſte Strabone Lib. XII.) exponens videlicet cujuſmodi mutationes in ea Regione ſæpenumerò fierent, Αὐτὸν γὰρ εἰδέναι πολλαχῆ πρόσω ἀπὸ τῆς θαλάσσης λίθους τε κογχυλιώδεις, καὶ τὰ κτενώδεα, καὶ χηραμίδων τυπώματα, καὶ λιμνοθάλασσαν ἐν Ἀρμενίοις, καὶ ἐν Ματιηνοῖς, καὶ ἐν Φρυγίᾳ τῇ κάτω· ὧν ἕνεκα πείθεσθαι τὰ πεδία ποτὲ θάλατταν γενέσθαι: *Vidiſſe enim ſe paſſim procul à Mari lapides, conchylii formam referentes, aut pectinum, aut cheramidum effigies; tum Marinum lacum in Armeniâ, & Mattienis, inque Phrygiâ inferiori. Itaque ſibi perſuaſum eſſe, Campos iſtos aliquando fuiſſe Mare:* Strato autem, qui Phyſicus, puto, cognominatus, ut conjicio ex Laërtio in *Stratone*, exiſtimat ex adverſo, Τὸν Εὔξεινον μὴ ἔχειν πρότερον τὸ κατὰ Βυζάντιον στόμα, *Euxinum Mare non habuiſſe aliquando exitum, qui eſt ad Byzantium*; vi tamen aperuiſſe, Εἶτ' ἐκπεσεῖν τὸ ὕδωρ εἰς τὴν Προποντίδα, καὶ τὸν Ἑλλήσποντον, *ac poſtea aquam in Propontidem, & Helleſpontum erupiſſe*; itaque & abripuiſſe tunc portiones non exiguas Europæ, & Aſiæ, uti Plinius innuit etiam cap. XC. Lib. II. ubi jam hinc claret, cujus alioquin

loci

loci ſententia lateret ſubobſcura. Sed plura jam exempla nos prætermittimus, ne tædio ſint; unde planè conſtaret, Parum videlicet Terræ hodie mortalibus agnoſci, ac parum ſimiliter Maris, quibus non contigerint palàm ejuſmodi vices: nec antiquitus, aio, tantùm; ſed heri, aut nudius tertius. Itaque quod volumus nos, Jure, & Meritò factum in Cataclyſmo; qui tamen inficias eat, eſſe factum, ſponte ſuâ quotidie id ipſum fieri, inficiari non poterit.

Nec aliter & de *Inſulis* exiſtimandum, faciunt ſatis eadem Monumenta Antiquorum; hauſtas quippe pleraſque eſſe profundo, & totidem plures emerſas aliàs ex Mari, ſæpe viſum eſt. *Theraſiam noſtræ ætatis Inſulam, ſpectantibus nautis in Ægæo Mari enatam*, meminit magnus* Seneca. Jucundum Hercules ſpectaculum! Et heſterno die, patrum videlicet memoriâ, duæ in Zelandiæ partibus Inſulæ, cum opidis, viriſq;, accolis nonnullis haut longè obtuentibus, abſorptæ. Horrificum ſpectrum! Non paucas etiam ſilentio præterimus alias, ſed negotium mihi erit cum *Atlantide* Inſulâ. Ejus apud Platonem in Timæo memoria eſt, locatq; ad Freti fauces Herculei in Oceano Atlantico. adſeriturq; ab eodem, Ἡ γὰρ νῆσος ἅμα Λιβύης ἦν καὶ Ἀσίας μείζων.

* Lib. 6. *Quæſt. Natur.* Cap. 21.

μείζων, *Inſula illa Lybiâ major, ſimul & Aſiâ.* hoc eſt, reliquo forſitàn Terrarum Orbe; univerſus quippe, qui Cæli circunflexu tegitur, * in duas dividi Partes, minimè in tres, ab Antiquioribus conſueverat, Iſocrate Auctore in *Panegyrico* paullò ante finem: ſed ævo Platonis tripliciter jam diſpeſcitus. Utcunque autem ſit, vaſtiſſimum ſpatium illud jugi μιᾶς ἡμέρας, καὶ νυκτὸς, *unius diei*, *ac noctis* illuvione hauſtum omnino evanuit. Plato enim à Solone videtur hoc didiciſſe, Solon, ſi Eudoxo fidem habemus, ab Ægyptiis Sacerdotibus, quorum ſapientia intemeratior jam olim. Nihilominus Tertullianus nutat Lib. *De Pallio* Cap. II. *Cùm inter Inſulas*, ait, *nulla jam Delos, harenæ Samos, & (ſi ille*, Plato, *non mendax) Aeon in Atlantico, Libyam* †, *& Aſiam adæquans, quæritur nunc.* Pro illo tamen lectionis monſtro *Aeon*, quidvis præſerendum, ſive, *cum*, ſive, *etiam*, quod jam * alii viderunt.

* Ethicus latè perſequitur in Proœmio ſuę *Coſmographia.*

† Sic ſcribendum, non, *aut Aſiam* (ut typis vulgati exhibent) vel ipſo Afro atteſtante, qui in Apologetico non *adæquare* jam, ſed *majorem Aſiâ, & Africâ* refert, Platonem exprimens.

* Claudius Salmaſius in primis.

Verum enimverò ut vacillare jam deſinat Tertullianus, ampliùs ſcrutari non piget Platonis verba. *Ore* Maris Gaditani, & *quaſi veſtibulo ejus Inſulam* illam ſtatuit, Νῆσον γὰρ πρὸ τοῦ στόματος εἶχεν. ac ſubdit: Ἐξ ἧς ἐπίβατον ἐπὶ τὰς ἄλλας νήσους τοῖς τότ' ἐγίνετο πορευομένοις. ἐκ δὲ τῶν νήσων ἐπὶ τὴν

καταντικρὺ

καταντικρὺ πᾶσαν ἤπειρον τὴν περὶ τὸν ἀληθινὸν ἐκεῖνον πόντον. Hui, & magnum hoc etiam, & mirum ſanè! *Per quam ad alias*, inquit, *proximas Inſulas patebat aditus; atque ex Inſulis ad omnem Continentem, è regione jacentem, vero Mari vicinam*. Ulteriorem adeò amplam valdè Continentem priſci illi homines cognovêre? Noſtræ autem Continenti proximam fuiſſe magnam illam Inſulam, non jam ambigere eſt. *Ex illâ* item *patere aditum ad alias Inſulas*, ſubjungit; eáſque ſubindicat, quæ nunc etiam præjacent illi remotiori Continenti, Peruano, inquam, tractui ampliſſimo, vel ampliori Mexicano, ſcilicet *Cuba, Hiſpaniola, Jamaica, S. Ioannis, Margarita*, & aliæ nonnullæ. *Ex iſtis* verò *Inſulis transiri in Continentem alteram*, Plato denique hîc ſubjicit. Unde forſitàn jam conligere haut temerè poterimus, Veteres illos Viros Magnos nequaquam prorſus neſciviſſe quartam eam Telluris Partem, quam Novum Orbem hodie nuncupant: Illíſque ita concinnatis, vel animalia, vel homines ipſos, in illa Loca, ſic longè diſſita, poſt Cataclyſmum adveniſſe. Quod aliter, factu difficillimum, ſat negotii conflavit jampridem Sapientiſſimis Hominibus. Finitima enim Atlantis illa Africæ, & Europæ, pervium aditum

præbuit: poſtquam verò ſubmerſa eſt, ac divulſum commercium, homines, & animalia inlata viſebantur; tranſitus neutiquam omnino. Id inſuper & Platonem admodùm etiam tuetur, verúmque eum ſcripſiſſe; ut in *De Pallio* fidat ei Tertullianus, velut In *Apologetico* ſiſus eſt. Perperàm autem ejus Interpretes, & nonnulli quoque Geographi novitii, Atlantidem cum Americâ confundunt, Novo ſcilicet Orbe; cùm nec ſita ad Freti fauces, nec hauſta adhuc ſit. Potiùs redditum, repenſúmque plurimum ſpatii Americæ ejuſdem, quod ſubinde è Mari emerſerit, pro illo Atlantidis, quod devorarit Oceanus Occiduus, jam dudum eſt, quod auguratus ſum. Id enim magis erit conſonum utriuſque vicibus Elementi, quas, ex dictis anteriùs utique liquet, ſatis patere.

Ceterùm hîc jam non tempero mihi, quin temporiùs argumentum hoc denique ad lancem exigam. Haut ſecus certè ac Varietate rerum, operationum itidem Varietate pulcerrima Natura prædicatur. Quodnam igitur iſto opus Naturæ majus, quo tantum nempè, & rerum etiam, perſæpe variari, jam vidimus? En quòd Terrarum Orbes, Novus ſcilicet, & Antiquus; ſpatia, inquam, eiſdem paria, non plaga,

aut

aut regio puſilla, alternantur, transmutanturq;. Ampliùs nos prolixâ totâ Diſſertatione probatum non ivimus. Immò potiùs multò minùs. Terram nanque primam ſubiſſe Alluvionis aquam, nobis non invideant: Diverſam alibi Terram proferri deinde, ſtudio duntaxat noſtro relictum eſt. Saltem id jam largiantur nobis nomine Naturæ, ſi tot nominibus aliis, quæ præceſsêre, Meriti, & Juris, adhuc oppugnant. Variat ergo Natura haut ſemel, Opere iſto crebriùs jam repetito: Sive certius ſit, quod apud Ariſtotelem memini me legiſſe, Mare nimirum ſedes certis temporum intervallis neceſſariò mutare: Sive, quòd *Seneca Philoſophus opinatur, Ejuſmodi Inundationes, & Ariditates, Hiemes Summas eſſe, & Æſtates Mundi; fieríque etiam in Capricorno, & in Cancro, cum plura Sidera, quæ diverſos agunt curſus, nonnunquam in ſigna illa convenerint; altera eorum ſcilicet ejuſdem naturæ & ingenii in alterutrum. Cenſorinus tetigit etiam de Anno loquens Maximo Ariſtotelis Cap. XVIII. De Die Natali: *Cujus Anni Hiems Summa eſt* κατακλυσμὸς, *quam Noſtri Diluvionem vocant: Æſtas autem* Ἐκπύρωσις, &c. Lib. I. *Meteor.* præiverat ei Ariſtoteles, id ipſum adumbrans. Inde

* Lib. Quæſt. 2. Cap. 29.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
232 L 18

igitur orta plura Diluvia ſunt, quæ memorantur, hoc eſt, Hiemes plures, & Plato Ea deſignat, & evincunt Ea quoque manifeſtò iterationes, quas protulimus, tot viciſſitudinum ingentium utriusq; Elementi. quibus, docente etiam Strabone Lib. XVII, Τῆς γῆς πολλὴν εἰς ὕδωρ μεταβάλλειν, καὶ τῶν ὑδάτων πολλὰ χερσοῦσθαι τὸν αὐτὸν τρόπον. *Terræ multum in Aquam convertitur, & Aquæ viciſſim multum in Terram transmutatur.*

Ne tandem moles vaſta Terræ Continentis ineptè æſtimanti obſtet fortaſſis quid, quominus alibi quiret Alia ex aquis vel obiter prodire, perinde nempe atq; inſula parva, monitum eum velim, Non aliter indigitari univerſam Tellurem, non aliter haberi à Philoſophis maximis. *Inſula* planè eſt Terrarum Orbis (nec magna quidem Inſula) circumit eum Pelagus. Sic Mela noſter: *Hujus* [Mundi] *medio Terra ſublimis cingitur undique Mari.* Sed anteriùs Homerus dixit, licet non verè aſſeverarit Hipparchus, Ἀρχηγέτην εἶναι τῆς γεωγραφικῆς ἐμπειρίας Ὅμηρον; *Primum Geographicæ peritiæ Auctorem eſſe Homerum.* Sed eleganter ad Pomponii mentem quiſquis ille ſit Orpheus:

Κύκλον ἀκαμάτου καλλιρρόου Ὠκεανοῖο,
Ὃς γαῖαν δίνῃσι πέριξ ἔχει ἀμφιελίξας.

Inde-

Indeſeſſi orbem Oceani, pulcréque fluentis,
Verticibus Terram qui circumplectitur almam.

Diſertiùs tamen Strabo, quem audire libet Lib. 1. ſub principium: Ὅτι δὲ ἡ οἰκουμένη νῆσός ἐστι, πρῶτον μὲν ἐκ τῆς αἰσθήσεως καὶ τῆς πείρας λεπτέον. πανταχῆ γὰρ ὅπη ποτ' οὖν ἐφικτὸν γέγονεν ἀνθρώποις ἐπὶ τὰ ἔσχατα τῆς γῆς προελθεῖν, εὑρίσκεται θάλαττα, ἣν δὴ καλοῦμεν Ὠκεανόν. Καὶ ὅπου δὴ αἰσθήσει λαβεῖν οὐχ ὑπῆρξεν, ὁ λόγος δείκνυσι. *Ceterùm Terram omnem, quæ habitatur, eſſe Inſulam, primùm quidem ſenſu, & experientiâ docemur. Vbicunque enim unquam conceſſum fuit hominibus ad fines uſque Terræ progredi, Mare inventum eſt, quod Oceanum nominamus; & ubi ſenſu hoc deprehendere non licuit, ratio idem demonſtrat.* Aſt urges me meis ipſis, &, Inſula, inquis, eſt; ſed infinita propè, ut de Atlantide dictum. Occurrit verò Cicero, ac de totâ ipſâ Terrâ cum Atlantide, ſi adeſſet, ex vero pronunciat: * *OMNIS enim Terra, quæ colitur vobis, anguſta verticibus, lateribus latior, PARVA quædam INSVLA eſt, circumfuſa illo Mari, quod Atlanticum, quod Magnum, quem Oceanum appellatis.* Atenim *Parvæ Inſulæ* ingens ſpatium eſt, *Pila* dicitur Senecæ: † *Ceterùm in tantum nihil attollitur, ut collatione totius nulla ſit vel maximis portio: quod niſi eſſet, non diceremus, Totum Orbem Terrarum* PILAM *eſſe.*

* In Somn. Scipion.

† Lib. 4. Quæſt. cap. 11.

eſſe. Et ingens adhuc *Pila*, ſi *Punctum* reputatur, quod *magnitudinem nullam habet*, ut finit Cicero. Subjicit Seneca ibidem: *At quisquis Mundum menſurâ ſuâ æstimaverit, & Terram cogitaverit tenere Puncti locum*, &c. * Plinius: *Hæ tot portiones Terræ, immò verò, ut plures tradidêre, Mundi Punctus. neque enim est aliud Terra in Univerſo.* Addo Macrobium, qui oportunè ad rem. † *De Cælo tamen deſpicientibus non potest magnum videri, cùm ad Cælum Terra ſignum ſit, & Punctum, quod dividi non poſſit in partes.* Nihil ergo jam intererit prorſus inter Orbem Inſulam, & minimam Inſulam Orbis, *quia inter puſilla parum eſſe potest diſcriminis*, ut altera procliviùs alterâ in profundum eat; expeditiúsve iſthæc ſit illâ foras ſurrectura ex profundo. Et quemadmodum *Ubi ad conlationem immenſi corporis ventum eſt, nihil intereſt quanto alterum altero ſit maius; quia etiam ſi magno diſcrimine, tamen minima dicuntur*, ut ratiocinatio eſt ejuſdem * Senecæ, Terrena corpora pariter cum Cælo conferentis: Ita enim reſpectu ad Univerſum nullo diſcrimine tota Terra, ac puſillus ejus tractus, different inter ſe, ut ſecundùm rerum Naturam, quæ & Univerſum etiam complectitur, alterum corpus altero ægriùs emergat ex Mari, faciliúsve;

* Lib. 2. cap. 68.

† Lib. 2. in Somn. Scipion. cap. 9.

* Ibidem.

faciliúsve; ut quotidie accidere minoribus Telluris portionibus, ſupra memoratum eſt.

Aptè igitur jam tot Rationes, tot Argumenta, dum amicè cum nobis conſpirant, mollire forſitàn poterunt, mitigaréq; renitentium, ſi & fòrs in illos inciderint, pervicaciam: Aſt modò ſaltem inſinuare ſeſe ſenſim, ac leniter curent; clanculùm tandem, indubium eſt, conficient negotium.

ALTERUM ad extremum ex duobus, quod reſtat, Documentum, illa proferet videlicet, quibus eludentur, frangentúrque cavillationes, quæ adverſus me aſperiùs dici poterunt ab adverſariis. Quòd & legitimè dicantur, nec ego diffiteor, aſperiùs licet magis, & aſperiùs ſæpiusculè iterentur: Nihilominus elevanda invidia eſt. Et quanquàm eam alicubi, nonnullâ ingenii puſilli argutiâ, mihi ipſi paraverim; opitulaturos tamen Viros Doctiſſimos, non diffidimus. Muſſare nonneminem ſentio jam dudum auribus: Poſt longam adeò ſæculorum periodum, altè à Noachi uſque Diluvio repetitam, præ ceteris tibi deſtinatum unicè conſtitit, propalàm arcanum hoc patefacere, ac docere nos? Quod chiliades annorum quatuor latuit tot Eximiis Hominibus; Philoſophis Principibus

Hæreſium,

Hæreſium, & Scholarum; Doctoribus Gentium, fulgentibus Eccleſiæ Luminibus; tibi duntaxat ſervari, ac patere demùm, ſequius videtur conjicere. Iniquè enim actum foret cum illis, qui in interpretandis Voluminibus Sacris ſedulò deſudarunt, ſi cæcutire prorſùm deſiti ſunt: prurigini verò ſyllabaturientis Myſterium patefieret, hominis alioquin ferè in Sacris Litteris profani.

Atenim primum eſt, cui ego repugno, Unum me ſolum animo Id complexum fuiſſe. Omnibus nanque perſuaſum eſſe velim, Patres nonnullos olim penitus non fugiſſe; potius ſubindicaſſe non ſemel, etſi adhuc à nemine Eruditorum in illis ſit animadverſum. Deinde, cum objectaculum hoc planè, inquam, faſtidium ſit animi ſuperbientis, & arrogantis; Aut deſipientis prorſus, & ineptientis, ictum ejus, præ me equidem fero, mihi parum eſſe nociturum. Levi itaque motu illum vitabimus, & amovebimus. Stultitiæ ſanè adverſabitur deſpectus. quiſnam ejus rationem habeat, cui nulla ratio ineſt? Porrò autem faſtoſis illis ingenuam opponere moderationem, ac noſtrum ingenium longè modeſtiſſimum, clypeus eſt conſpicuus fulgore, quo ſuperborum inſolentium aciem conabor

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
232 L 18

conabor perſtringere. Ego meæ mihi parvitatis conſcius ſatis ſum, & eruditionis ſuppellectilis anguſtæ: hocce tamen fundo ſolers Molitio noſtra potiſſimùm ſubnititur; noſtræque dexteritas, quam aucupamur, Machinationis: vade ſe præbente, obſidéque Divino Teſtimonio, quod nunquam impoſuit. Immò hinc lætabundus DOMINUS gratias petiit, quas ageret PATRI, nimirum, Quòd magnifeciſſet ſemper imbecillos, & parvos, ſeſéque illis patefeciſſet; magnos contrà, & ſublimes, longè arceret à ſe, ac poſthabere conſueviſſet. Verba ejus ſunt apud Matthæum cap. XI. comm. XXV. Ἐξομολογοῦμαί σοι, πάτερ, κύριε τοῦ οὐρανοῦ καὶ τῆς γῆς, ὅτι ἀπέκρυψας ταῦτα ἀπὸ σοφῶν καὶ συνετῶν, καὶ ἀπεκάλυψας αὐτὰ νηπίοις. * *Confiteor tibi, Pater, Domine Cæli, & Terræ, Quia abſcondiſti hæc* [Maxima ejuſmodi Sacra Myſteria, & abſtruſiora] *à Sapientibus, & Intelligentibus, & revelaſti ea Parvulis*. Quod repetit & D. Lucas Cap. X. comm. XXI.

* *Confiteri*, laudare hîc eſt, & gratias agere. qui & Hebraiſmus frequens in Sacris Bibliis.

Ceterùm, ſi poſtquam NUMEN favit, nóſque tutatus eſt, quidvis præſidii aliud planè non ſuperflueret, ſubderem ego, Nequaquàm herculè poſt quadraginta ſæcula illa, quæ anteriùs præceſsêre; *Immò poſt Mille ſæcula* (vox eſt animæ illuſtris Ethnicorum, Lucii, inquam, Se-

 necæ)

necæ) *nec ulli nato præcluditur occaſio aliquid adhuc in Scientiis adjiciendi.* Sed Eundemmet producere, nihilominus animus eſt, * alibi Diſſerentem luculentiùs; ut colophone tamen hîc tempeſtivo noſtram denique jam claudat Diſſertationem. Multa igitur præterea, cognata Numini summo, Naturæq́; rerum, latere adhuc ſubobſcura, dum ſatagit adſtruere; unà palàm facit, Quòd nondum integrum Opus ſuum impleverit Sapientia. *Quando ergo illa*, quæ reſtant adhuc, *in notitiam noſtram perducentur?* Nunquam enim reddet ille † homuncio ampullatus, Thraſóve. *Nam tardè magna proveniunt, utique ſi labor ceſſat*, ſubjiciam ego. Aſt audire, ſatius eſt, ipſum Heſperium Sophon, tuentem ſic nedum Philoſophum Heſperium: *Quid ſit hoc, ſine quo nil eſt, ſcire non poſſumus: Et miramur, ſi quos igniculos parum novimus Stellarum, cùm maxima pars Mundi lateat* Devs? *Quàm multa animalia hoc primùm cognovimus ſæculo? & quidem multa venientis ævi populus, ignota nobis, ſciet. Multa ſæculis tunc futuris, cùm memoria noſtri exoleverit, reſervantur. Puſilla res Mundus eſt, niſi in illo quod quærat omnis Mundus habeat. Non ſemel quædam Sacra traduntur: Eleuſis ſervat, quod oſtendat reviſentibus.* rervm natvra sacra

sva

* Extremo Opere *Natural. Quæſt.*

† *Vt corpora non robore, ſed valetudine inflantur.* argutè Quintilian.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
232 L 18

SVA NON SIMVL TRADIT. Initiatos nos credimus: in veſtibulo ejus hæremus. Illa arcana non promiſcuè, nec omnibus patent; reducta & in interiore Sacrario clauſa ſunt. Ex quibus hæc Ætas Aliud, Aliud, quæ poſt nos ſubibit, adſpiciet Ætas. Quapropter nunquam ſeneſcere PHILOSOPHIAM, docuit etiam Boëtius; ac exprimit Eam, licet plenam ævi, colore tamen vivido effloreſcentem, atque inexhauſto vigore.

FINIS.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
232 L 18

QVIDQVID A ME HÎC DICTVM EST, VEL ALICVBI ALIAS, ET SVBINDE DICETVR VBICVNQVE, SANCTÆ ROMANÆ ECCLESIÆ CATHOLICÆ IVDICIO, ET THEOLOGORVM ORTHODOXÆ CENSVRÆ TOTO EX CORDE SVBJICIO EQVIDEM, ATQVE SVBMITTO. ET QVOD EI MINVS PROBETVR, INDICTVM VOLO, ABOLITVM, ET PRORSVS OBLITVRATVM; ITAQVE MIHI TESTATVM HÎC RELINQVI IN ÆTERNVM.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
232 L 18

NERO CLAUDIUS CÆSAR IMP.

Ad Iudices, poſtquam canere deſiiſſet.

OMNIA QVÆ FACIENDA, EQVIDEM FECI; SED EVENTVS EST IN MANV FORTVNÆ.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
232 L 18

LECTORI.

DVM multiplex Opus noſtrum Geographicum propè jam calcem pertingit, quod & diverſas haut paucas, & quæ præter rem non ſunt, complectitur Diſſertatiunculas; ecce viſum nobis eſt, ab integro Corpore illo hoc * Ἀποσπάσμάτιον, quod DISSERTATIO MIRA etiam cluit, foràs prævium emittere. Novitium adeò, & ultra mentem adhuc hominum, ipſum Inventum, quod in noſtram, & fòrs non temerè prorſus, venit in mentem; Senatui Eruditiorum noluimus, nec indecenti feſtinatione, diutiùs latere: maximè cùm denuò irretiri me quotidie

* *Particulam avulſam*. Cic.

die obſtaculis, animadverterem; & variis inſuper ſat pluſculis animi diſtineri ægritudinibus, quominùs magno Operi temporiùs ultimam tandem manum quirem imponere. Præterquàm quòd, & hocce potiſsimum eſt, Argumenti decus videbatur etiam poſtulare, neutiquam nunc primùm cum aliis confundi; immò potiùs alicubi illud debere copiam ſui facere, à ceteris nimirum omnibus diſpeſcitum, atque ſejunctum. Ita igitur libens & ego præſtiti. Dum autem illam præſtare poſſumus Antiquæ Geographiæ luculentam Inluſtrationem, en Ejus ſcilicet, quæ parata propemodùm jam eſt, IDEAM ac SERIEM.

IDEA

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
232 L 18

IDEA, ac SERIES
integri Operis.

EPITOMA
GEOGRAPHICA, & HISTORICA ORBIS ANTIQUI.

SIVE,

POMPONII MELÆ, HISPANI, DE SITU ORBIS

LIBRI III.

Recentata Editio,

Quæ genuinum ei propè nitorem reddit.

Ex Muſæo, &c.

INTEGRUM OPUS EST IN TRES PARTES TRIBUTUM.

EPI-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
232 L 18

EPITOMÆ GEOGRAPHICÆ, & HISTORICÆ PARS I.

Vbi continentur

DISSERTATIONES PRÆVIÆ

Ad Epitomam Geographico-Hiſtoricam.

MATERIA, & ORIGO GEOGRAPHIÆ, ac exinde PRÆSTANTIA. TERRA Duplex aſſeritur, Prima Cataclyſmo obruta, Altera poſt Cataclyſmum diverſa.

DISSERTATIO I.

GEOGRAPHIÆ ANTIQUÆ

Progreſſus, atq; Animadverſiones.

DISSERTATIO II.

POMPONII MELÆ PATRIA,

Ævum: OPERIS Genius, Fatum.

DISSERTATIO III.

ITEM,

POMPONII MELÆ, HISPANI, DE SITU ORBIS

LIBRI III.

P *Seriò*

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
232 L 18

Seriò admodùm caſtigati, & infinitis locis ex ingenioſâ obſervatione reſtituti. Additis inſuper Adloquiis, quæ ſingulis Capitibus præcedunt, & brevibus NOTIS.

EPITOMÆ
GEOGRAPHICÆ, & HISTORICÆ
PARS II.

Quæ complectitur

IN POMPONII MELÆ, HISPANI, DE SITU ORBIS

LIBROS III.

CRITICAS DISQUISITIONES HISTORICO-GEOGRAPHICAS.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
232 L 18

EPITOMÆ
GEOGRAPHICÆ, & HISTORICÆ
PARS III.

Vbi exhibetur

NOMENCLATOR GEOGRAPHICUS NOVANTIQUUS.

Suggerens, cum brevi enarratione, omnia Locorum Vocabula, quæ in POMPONII MELAE *tribus Libris de* SITU ORBIS, *memorantur.*

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
232 L 18

SYLLABVS
SCRIPTORUM VETERUM, ALIORUMQUE MONUMENTORUM,
quorum memoria eſt in hac DISSERTATIONE.

ABydenus, fors *Palæphatus*. 73
Ægyptii Philoſophi. 85
Ægyptii Sacerdotes. 87, 88, 89, 96
Ælius Gallus. 2
Alexander Polyhiſtor. 70
D. Ambroſius. 74
Ariſtoteles Stagirita. 3, 6, 62, 99
Auctor Libri Sapientiæ. 47
Auctor Libri Iudith. 5
Auctor Librorum Eſdræ III. *&* IV. 6
Augurum Romanorũ Libri. 4
D. Auguſtinus. 4, 10, 11, 39, 40, 62

D. Baſilius. 8
Biblia Sacra. 3, 5, 33, 45, 46, 47, 105
Boëtius. 107

CAïetanus. 73
Cenſorinus. 99
Chaldæus Paraphraſtes. 34
Chronologia Hebræorum, Seder olam Rabba. 72
D. Chryſoſtomus. 60, 61, 74
M. Cicero. 1, 8, 15, 45, 66, 69, 75, 81, 101
Comitia Romanorum. Epiſt. Nuncupatoriâ.
Conſtantinus Manaſſes. 57

D. Damaſcenus. 8
Dialectici Magiſtri. 9
Diodorus Siculus. 87, 88, 89
Diogenes Laertius. 94
Dionyſius Afer. 91, 96
Dionyſius Halicarnaſſeus. 66
Dionyſius Longinus Caſſius. Epiſt. Nunc. 13

EPigenes Aſtrologus, *non Tragicus.* 69
Ephrænus, *ſive Ephraimus*, *Syrus.* 12, 80
Eratoſthenes Cyrenæus. 93
Ethicus Geographus. 96

Eudoxus

Eudoxus Cnidius, Aſtrologus. 96
Eupolemus, Hiſtoricus. 70
Euſtathius, Scholiaſtes Dionyſii Afri. 91

Feſtus Pompeius. 4

G*Eographicæ Tabulæ.* 59
Grammatici Latini. 2

H*Erodotus Halicarnaſſenſis.* 5, 93
D. Hieronymus. 27
Hipparchus. 93, 100
Hiſtorici Græci. 47
Hiſtorici Antiqui. 48
Homerus. 100
Horatius Flaccus. 84

IESUS CHRISTUS DOMINUS. 105
Interpres Chaldaicus. 27
Interpres Latinus Vulgatus Bibliorum ſacrorum. 18, 27 28, 31, 34, 39, 46, 53, 55, 63, 71, 77, 78, 82, 88
Interpretes Sacrorum Librorum. 17, 87
Interpretes LXX. *Græci.* 28, 34
S. Ioannes Euangeliſta. 51, 52, 53
Ionas Propheta. 49
Fl. Ioſephus Iudæus. 28, 41, 42, 43, 44, 47, 66, 67, 69, 70, 71
Iſaias Propheta. 66, 67
Iſocrates Orator. 96

L*Eges Athenienſium.* 5
Lucanus. 89
S. Lucas Euangeliſta. 105

M*Acrobius.* 102
Magiſtri Græci. 45, 46, 66
Magiſtri Hebræi, vide *Rabbini.*
Magiſtri Rhetores. 9, 45
Marianus Scotus. 71
Valerius *Martialis.* Epiſt. Nunc.
D. Matthæus Euangeliſta. 105
Monumenta Ægyptiorum. 88
Monumenta Antiquorum. 95
Monumenta Aſtronomica. 68, 69, 70, 71, 72.
Moſes Bar-Cepha, Syrus. 11
Moſes Sacer Hiſtoricus. 5, 6. & *paſſim omnibus ferè paginis.*
Mythologi. 3

Nonnus Panopolita. 62

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
232 L 18

ONeſicritus, rerum Indicarum Hiſtoricus, teſte Strabone Lib.1. 91
S. Orientius. 52
Orpheus Hymnographus. 100
Ovidius Naſo. 4,41,44

PAtres Græci. 52, 55, 103, 104
Patres Syri. 10,11,39,40,62, 87
Perſius. 83
Petronius Arbiter, ſive Satyricus. 13,27,65
S. Petrus, Apoſtolorum Princeps. 37,38,39,40
Philo Iudæus. 28
Philoſophi Cyrenaici. 6,7
Plato. 95,96,97,98,100
Plautus. 2
C. Plinius ſecundus. 9,46,47, 62, 69,75,85,86,90,91,93, 94, 102
Plutarchus. 5,74
Polyclitus Lariſſæus. 90
Pomponius Mela. 67, 86, 87, 100
Porphyrius. 3
Poſidonius, puto, Apameenſis. 93
Proclus Lycius. 4
Procopius Gazæus. 10
Propertius. 84
Proſper Aquitanus. 13
Prototypon Hebræum Sacrorum Bibliorum. 16, 19, 20, 23, 25, 26, 28, 30, 31, 32, 33, 34, 35, 43, 55, 71, 78, 82, 88

Fabius Quintilianus, Præſtantiſſimus Eloquentiæ Magiſter. 37,45,106

Rabbini. 29,50,55,64,66,72

SAlomon Rex. 88
Satyricus. 27
Scholaſtici Doctores. 53
Scriptores Eccleſiaſtici. 47
Scriptores Ethnici. 3
Scriptores Græci. 70,71,97,98
Scriptores Latini. 70, 71, 97, 98
L. Seneca, Philoſophus, & Tragicus. 1, 7, 20, 44, 61, 64, 66, 85, 87, 88, 93, 95, 99, 101, 102, 105, 106
Sigebertus Gemblacenſis. 71
L. Siſenna, Orator. 92
Solinus. 91
Solon. 96
Stephani Abbreviator. 47
Strabo. 47,90,91,93,94,100, 101

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
232 L 18

Strato Phyſicus. 94
Sulpitius Severus. 66

T*Ertullianus.* 98
Theodoretus. 55
Theophraſtus Ereſius. 75, 76
Tragici Græci. 75

MArcus *Varro.* 2, 3, 4
Vibius Sequeſter. 85
Virgilius Maro. 61, 62
Vitruvius. 13

Xanthus *Lydius.* 94

SYL-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
232 L 18

SYLLABUS

Recentium Scriptorum.

Bodinus. 7
Borchardus. 48
Boulduc. 67
Philip. Cluverius. 86
Steuch. Eugubinus. 63
Gelenius. 42,68
Genebrardus. 67,71,72
Geographi. 86,97,98
Dan. Heinſius. 41
Interpretes Geneſeos. 10
Interpretes Iſaiæ. 52
Interpretes Lib. Sacrorum, potiſſimùm Hebraizantes. 19,25,53,58,74
Interpretes Tertulliani. 98
Don Joſephus Antonius. 13, 54,58,65,69,88
Leunclavius. 57
Maluenda. 67
And. Maſius. 11,12
Ioan. Nanius. 66
Ioan. Nauclerus. 66
Bened. Pererius. 81
Alex. Picolomineus. 7
Claudius Salmaſius. 96
Schola Doctiorum. 81
Scriptores variæ Eruditionis. 62,89
Toſtatus, Epiſcopus Abulenſis. 63,64
Gerar. Ioan. Voſſius. 4
Xantes Pagninus. 17

FINIS.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
232 L 18

AD DISSERTATIONEM DE DUPLICI VIVENTIUM TERRA MANTISSA.

VBI

EXORDIUM CAPITIS GENESEOS II.

ET

OBITER TOTUM CAPUT I.

cum novâ animadverſione expenduntur:

Vnáque

DE VNIVERSA DISSECANDI ANTIQVA SCRIPTA RATIONE LVCVLENTER DISSERITVR.

AD EMINENTISSIMVM

IOANNEM S. R. E.

CARDINALEM DE LVGO.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
232 L 18

— Velut undâ truditur unda,
Sic varia exagitant tumidas
molimina mentes.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
232 L 18

EMINENTISSIMO IOANNI CARDINALI DE LUGO, FRATRI SUO MATRUELI,

DON JOSEPHUS ANTONIUS
PERPETUAM IN CHRISTO JESU FELICITATEM.

DUM Capitum Exordiis Codicis Sacri, *Cardinalis Eminentiſsime*, nonnunquam mihi ceſpitare contingit, quòd perperàm viderentur cum ſequentibus cohærere; Conjicere occœpi, Eumpſe (quæ omnibus anteceſsit Princeps SCRIPTURA) continenti texturâ Librorum, ſine ullo Sectionum diſcrimine, prorſus ab Auctoribus ſuis primùm fuiſſe deſcriptum: Itaq; haut dubiò ceteris cunctarum Gentium deinceps præ-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
232 L 18

buiſſe ſpecimen, quod non aliter expreſſerint illæ ſuarum etiam ſcriptionum primordiis. Quapropter equidem & ſubinde cogitabam, Interpretem Bibliorum Sacrorum Theologi duntaxat partes agere non oportere; quin potiùs & Critici etiam, modò jam verè Catholicus ſit, & multi jugâ inſuper eruditione conditus. Noſtrûm enim non eſt, qui adeò profani ſumus, & reverenter Characteres illos ſummiſſo capite veneramur, eorundem vel iota, vel apicem unum, illotis, ut aiunt, manibus contingere. Alicubi autem inconcinnam monere tantùm ſententię interruptionem, ob Capitis nempe ſectionem importunam; quam, & ſi non illotæ, externæ tamen manus præſtitêre; litterati, mihi viſum eſt, cujuſlibet non excedere munus: præſertim ſi ad illos deferat

ferat Conjecturam, penes quos, in editâ Arce Civitatis Hieruſalem conſtitutos, Præjudicium Veritatis eſt, atque ſtatumen. Propterea ergo, *Præclare Vir, Doctrinâ juxtà ac Dignitate Eminentiſſime*, ecce ad Te mitto Exemplum ejuſcemodi Suſpicionis meæ, ac ſubinde Diſquiſitionis; quo & anterius aliud eſſe nequiverit. Capitis nanq; ſecundi eſt totius Pentateuchi: & Orthodoxæ Beatiſsimi Collegii veſtri cenſioni ſubmitto. Auribus vacivis animum adverte, *Inclyte Vir*: en à rivulis auſpicor conſuetudinis antiquæ, qui me tamen deducant, & dirigant ad primævam illam SCRIPTURÆ perennem, emaculatámque ſcaturiginem.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
232 L 18

SECTIO I.

Ingreſſus ad Diſputationem, An Scriptores veteres fuerint edocti, Contextum ſuorum operum Sectionibus diſtinguere? Planum fit, Ariſtotelem id neſciviſſe, qui à Copiâ commendatur, & à Præſtantiâ Scriptorum. Idem de Poëtis Epicis adſtruitur, & in primis de Homero. An ipſe Poëmata reliquerit litteris deſcripta? Cani per partes ſolita; Item in Theatris recitari ab Actoribus Tragicis. Diſcerpta in ejuſmodi fragmenta, ac Titulis deſignata, olim duntaxat vetuſtiores habuiſſe videntur. Coaluerunt deinde in Iliadem, & Odyſſeam: ac tandem in Libros diſcrevêre. Quod ſtudium Grammaticorum habitum, ſed Criticorum. Herodotus etiam continenter Hiſtoriam contexüit. etiam Thucydides. Poſt aliquot ſecula Scriptores Diviſionem Librorum adhibuerunt, non tamen exiguas magis ſubdiviſiones.

SCRIPTA quæcunque diſpeſcere, ac dividere, quibuſlibet Sectionibus (multiplices enim reperiuntur Hebraicis Libris, Græcis, & Latinis) recentius ſtudium eſt, quàm in mentem Antiquiorum inciderit. Longum, id palàm facere, quot paradigmatis poſſemus: uno tamen profanorum, aut altero, tempeſtivum. Quouſque, nec aliter Volumi-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
232 L 18

nibus Sacris primitùs accidiſſe, conſtet manifeſtò: immò exinde, qui omnes inferiores ætate Scriptores ſunt, poſteà edidicerint.

In primis autem primus, & meritò, prodat Ariſtoteles: & Ubertate Scriptorum, & Præſtantiâ Princeps Græcorum eſt. Copia ſatis ab illis adſtruitur, qui recenſere jam pridem conantur. Tres inluſtres Viri memorantur, quibus curæ jam olim illud fuit: Hermippus ſcilicet Callimachius, Smyrnæus; Andronicus Rhodius, cognomine Peripateticus; & Adraſtus Aphrodiſeus: ſed periêre labores eorum. Exſtat Laërtius, pauciſſimi tamen illorum, qui ab eo Libri deſignantur: nam ejus nomine qui plurimi hodie circumferuntur, diverſi prorſus ſunt. Etiam & præter hos omnes, laudatos item multos Libros ejus ſparſim invenimus antiquis Auctoribus; ex quibus confici non inferior poſſet Catalogus tertius. Porrò de iis omnibus, quod & ad Præſtantiam ſpectat, (unde & ἐγκύκλιος παιδεία luculenta conflatur Criticis veteribus) ſemper illam exiſtimationem habuerunt Majores, ut ab Ammonio, acerrimi Philoſopho ingenii, exceſſiſſe diſertim illi dicantur τ' ἀνθρώπινα μέτρα, *humanos terminos.*

Ipſum tamen ullâ Diviſione non inſigniviſſe non-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
232 L 18

nonnullum ex tot ſuis Operibus eximiis, jam dudum eſt, quod obſervarint alii, & alibi etiam nos jam olim. Apertè quoque liquet ex ipsâ Diviſionum varietate, quam Interpretes Ejus ſeniores, ſi conferantur, ſuggerent. Qui nobis ſubinde ſæpe lapis Lydius adhibetur ad diſcernendas ab nothis diſtinctiones genuinas. Conſulendi ergo Andronicus Rhodius, Alexander Aphrodiſeus, Syrianus, Ammonius, Olympiodorus, Simplicius, Philoponus, Euſtathius, Michaël Epheſius, Pſellus, & ante hos omnes Aſpaſius, ac plures, quos prætermittimus: neminem quidem offendere ſit, qui cum alio Sectionibus, quas comminiſci lubuit, conſentiat. Diogenes Laërtius (obvium cuilibet ob oculos exemplum) unum *De Anima* Librum Ejus commemorat: & hodie tres *De Animâ* Libri Ariſtotelis numerantur in Operibus illis, quæ nobis temporum injuriæ non inviderunt: licet, teſte Porphyrio, in Vitâ Plotini, Andronicus Peripateticus, qui & Rhodius cognominatur, τὰ Ἀριστοτέλους εἰς πραγματείας διεῖλε, *Ariſtotelis Opera in Tractatus diſtribuit*.

Ceterùm plures diverſos Scriptores, pariſſimam ſortem perpeſſos, mirari jam deſinimus, poſtquam licuit animadvertere, Et Poëtas Epi-

cos

eos nonnunquam Poëmata ſua reliquiſſe nullâ itidem diſſecta Librorum interruptione. Quod de Homero ſatis ſit oſtendere, Vatum Principe haut ſecus, atque Scriptorum omnium Ariſtoteles, qui ideò & πολυμαθῶν audiit κορυφαῖος. Memoriæ Joſephus prodidit Lib. I. contra Appionem, οὐδὲ τοῦτον [Homerum] ἐν γράμμασι τὴν αὐτοῦ ποίησιν καταλιπεῖν, ἀλλὰ διαμνημονευομένην ἐκ τῶν ᾀσμάτων ὕστερον συντεθῆναι, καὶ διὰ τοῦτο πολλὰς ἐν αὐτῇ σχεῖν τὰς διαφωνίας, *Neutiquam Homerum litteris ſuum Poëma reliquiſſe deſcriptum, ſed cantibus memoriâ reſervatum, poſtea fuiſſe compoſitum; & propterea multam in eo comperiri diſſonantiam.* Hoc tamen ego minimè credam, verum eſſe; nec credidit vel Joſephus ipſe dum φασὶν cautè addidit. Cani verò, quod effert, conſueviſſe Partes diverſas ſuorum Poëmatum, docet etiam Ælianus Lib. XIII. Var. Hiſtor. Cap. XIV. ὅτι τὰ Ὁμήρου ἔπη πρότερον διῃρημένα ᾖδον οἱ παλαιοί. *Veteres Homeri carmina, in certas Partes diſtributa, cecinerunt.* Veluti in Theatris recitarunt quoque crebriter hiſtriones cum gregibus ſuis, ut noſtra obſervatio eſt ad Ariſtotelis Poëticam; inſtar, inquam, dramaticarum actionum. quod ut fulciret Euſtathius, ibidem fecimus; nunc adhuc ſuffulcimus ampliùs inſigni loco Achillis Tatii ex Libr. III.

Καὶ γάρ τις ἐν αὐτοῖς ἦν τῶν τὰ τοῦ Ὁμήρου τῷ στόματι δεικνυόντων ἐν τοῖς θεάτροις. τὴν Ὁμηρικὴν σκευὴν ὁπλισάμενός τε αὐτὸς, καὶ τοὺς ἀμφ' αὐτὸν οὕτω σκευάσας, &c. *Eâ porrò navi unus quidam ex iis, qui Homeri Poëmata in Theatris recitant, vehebatur. Is cùm ſe, tum eos, quos ſecum ducebat, eo habitu, quo in edendis Homeri Poëmatis uti conſueverat, adornans,* &c. Immò (& hoc in animo eſt, transire perfunctoriè, haut oportere) Partes illæ videlicet erant, in quas eadem Homeri Poëmata ſolita tumprimùm diſcerpi, diſtinguíque. Continuâ nanque ſerie texturam produci, ac ſolido tenore, ut nec alicubi quieſcere lectorem liceret; actionemque intermitti, aut cantilenam, nequit herclè cogitare, niſi qui Chryſippi indigeat helleboro. *Nominabant igitur ab argumento Partes illas diverſas* (ſubdit ibidem Ælianus, poſtquam in eas, qui & *Tituli* quoque dicebantur, diſtribui Ejus Poëmata, præmiſerat) ut τὴν ἐπὶ ναυσὶ μάχην, καὶ Δολωνίαν τινὰ, καὶ ἀριστείαν Ἀγαμέμνονος, καὶ νεῶν κατάλογον, καὶ λύτρα, καὶ ἐπὶ Πατρόκλῳ ἆθλα. *Ut Pugnam juxta naves, Dolonis mentionem, Strenuitatem Agamemnonis: item Navium catalogum, & Redemptionis mercedem, & Certamina in honorem Patrocli inſtituta*, & plures ſic, quas ſubinde recenſet. Atenim, ſat poſteriùs, videtur Lycurgus, illa ſegmenta

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
232 L 18

menta Primus exſcripſiſſe, & conſarcinaſſe. Plutarchus teſtatur in Lycurgo. ac demùm ſubjicit: Ἦν γάρ τις ἤδη δόξα τῶν ἐπῶν ἀμαυρὰ παρὰ τοῖς Ἕλλησιν. ἐκέκτηντο δ' οὐ πολλοὶ μέρη τινὰ σποράδην τῆς ποιήσεως ὡς ἔτυχε διαφερομένης. *Nam obſcurum quoddam apud Græcos Homeri Poëſis nomen tum erat, & rari Fragmenta habebant, quæ ſparſim, & inconditè circumferebantur.* Quod & Ælianus refert loco laudato. & claudit denique iſtis verbis: Ὕστερον δὲ Πεισίστρατος συναγαγὼν ἀπέφηνε τὴν Ἰλιάδα, καὶ Ὀδύσσειαν. *Poſtmodùm verò Piſiſtratus, collectis in unum omnibus, Iliadem, & Odyſſeam confecit.* Nec aliter hoc Cicero Lib. III. de Oratore: *Qui Piſiſtratus Primus Homeri Libros, confuſos anteà, ſic diſpoſuiſſe dicitur, ut nunc habemus.* Ampliùs ergo quid Piſiſtratus fecit, quàm Lycurgus: quocirca verè Primus dicitur etiam Ciceroni iſte, atque ille Plutarcho. Et ampliùs adhuc quid, Grammaticus ſcilicet, de quo Plutarchus ipſe, verè tradere potuerit Lib. I. de Homero: *Iliadem, & Odyſſeam Homeri, Primò in numerum Librorum diviſas, ad ordinem reddidit; & numerum Græcarum Litterarum Ariſtarchus Grammaticus.* Quod & Euſtathius retulit in I. Iliados. *Vnde,* ſubiicit, *non ſolùm primus Liber tam Odyſſeæ, quàm Iliadis, α vocatur, ſecundus, β, & ſic deinceps: verùm etiam ipſum*

Opus Γραμμάτων *nominatur*. Et inde inſuper haurimus, Eam operam, ac ſtudium, ſpeciatim ac propritim pertinuiſſe ad Grammaticos eruditos. Sic innuit & Auſonius de Harmonio forsàn Grammatico loquens, non de Urſulo etiam Grammatico, Epiſtol. II.

Quem ſibi conferret Varro, priórque Crates:
Quique ſacri lacerum collegit corpus Homeri;
Quique notas ſpuriis verſibus appoſuit.

Illi autem *Grammatici* intelligendi ſunt, qui *Critici* cognominantur Servio VIII. Æneid. De quibus & plurima memoria eſt apud Sextum Empiricum, & Quintilianum.

Itaque nec mirum jam erit, Herodotum Hiſtoriam continenter pariter condidiſſe, cùm traditur fuiſſe Ariſtotele anterior circiter C. annos. Muſarum nanq; Diviſionem, quam præ ſe fert ejus Opus egregium, non ab Auctore, ſed ab aliis accepiſſe volunt: nimirum quòd eam ſummoperè admirarentur. Sic conligere ex Luciano eſt Lib. *De Scribendâ Hiſtoriâ*. Nec ſecus Thucydidem, ſupparem Herodoto, puto, Bellum Peloponneſiorum cum Athenienſibus contexuiſſe, ſine ullâ nempe Librorum diſcretione; varietate ipsâ ductus, qua eapſe Hiſtoria etiam diſtinguitur. Octo Librorum interruptione

ruptione conſpicimus, nunc vulgò diſſecari: teſte tamen Marcellino, Hiſtorico quodam Græco, in Thucydidis vitâ, olim ab nonnullis in Libr. XIII. & ab aliis deinceps variò diſtribui ſolita erat.

Poſtea tamen, temporum, inquam, ſucceſſione, aliter factum, indubium eſt, cùm Operum ſuorum aptiori Oeconomiæ ſubvenire diſtinctionem partium, Viri Docti jam animadverterent. Hiſtoriæ igitur ſanè, aut cujuſque Argumenti Contextum, per Libros interrumpere, inchoarunt Scriptores: Capitibus verò, aut ſimilibus minutis Sectionibus ſubdividere, auſi primùm non ſunt, aut non in mentem venerat. Nonnulli item Auctores, ipſimet reverâ, *Muſarum* nominibus Opera ſua diſcrevêre, nonnulli *Pleiadum*, alii *Gratiarum*, & ejuſmodi inſcriptionibus alii decorarunt, quæ & numerum ſimul Sectionum deſignarent: non tamen quæ per minutas Capitulorum ſecturas diſcriminarentur. Iſtis equidem & accenſendos autumo non paucos ex pluribus illis, quorum meminerunt Athenæus, Photius, Stobæus, Suidas, Stephanus, Pollux, & id genus alii Scriptores, qui antiquiores innumeros ab oblivione vindicarunt; cùm eo-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
232 L 18

rum Nomina proferentes, tum Fragmenta Operum. Ea autem per Libros diſcreviſſe, & concinnaſſe, exinde planè conjicere eſt, quòd ſæpenumerò Eos memorant: Minimè verò diſcriminaſſe per Capitulorum minutias, quæ nuſquam ſuorum librorum notantur. Atenim illos, quibus poſtea cura fuit ferri critici admovendi Antiquiorum ſcriptis, ut texturam priſcam Librorum irrumperent novellis ſectionibus, haut infrequenter dormitaſſe, paullò poſt liquere facimus adhibitis exemplis. quibus & diutiùs immorari, neutiquam utique animus eſt.

SECTIO II.

Dum Auctores Hiſtoriæ Naturalis aptè diſtribuunt eam in Libros, ineptos Capitum metatores ſubinde perpeſſi ſunt. Id in Theophraſto Ereſio viſum, & exemplo patefactum. Etiam in Plinio, qui præiverat, ipſe deſignans loca, ubi Capitum limites forent terminandi. Nonnulli jam notarunt, & correxerunt nonnulla. De Pomponio Melâ nunc primùm idem obſervatum. Initio per ſumma rerum capita præmiſit Operis Ideam; ubi cum illo Plinius componitur. Sedulò de numero Librorum Plinii inquiritur. Exempla exhibentur ineptæ digeſtionis, qua per Capita hodie diſtinguitur Mela.

SIMILEM faciem habuiſſe Hiſtoriam etiam Naturalem, docent Viri clariſſimi. Indigere tamen illam magis, ego exiſtimo, præ qualibet aliâ, Capitum diſtinctiunculis: ejus quippe multiplex rerum diſſoluta varietas continuo orationis tenore nequit nimis gaudere. Ideò & diſtinxêre ociùs jam olim, licet ad illam Theophraſti περὶ φυτῶν, & περὶ αἰτιῶν ἱστορίας, *De Plantis*, & *De Cauſſis Plantarum*, eò uſque Theodorus Gaza acceſſit nudius tertius, & trajecit in Latium, diſtinxítque; alium Capitum, aiunt, digeſtionem non aggreſſum: Tractatuum verò feciſſe Andronicum Peripateticum, Auctor eſt Porphyrius in Vitâ Plotini. Verùm parùm commodè Gazam diſcerpſiſſe, obſervatio Claudii Salmaſii eſt Prolegomenis in Solinum: & hocce ex multis effert exemplum. Lib. I. Cap. XI. Ubi de radicum ſuccis differentibus agit, hæc clauſula eſt: Διὸ καὶ ἐνίων πικραί, ὧν οἱ καρποὶ γλυκεῖς. *Quamobrem ſunt, quæ radicem ſortiantur amaram, quanquam fructus ipſæ prædulces pariant*. Itaque ſequentis Capitis hoc exordium futurum: Αἱ δὲ φαρμακώδεις, ἔνιαι δ' εὐώδεις· ὥσπερ αἱ τῆς ἴρεως. *Sunt & medicatæ nonnullæ, odoratæ aliæ, ceu iridis*. Hæc igitur diſſociare non decuit, quæ ſic conſtant integra: Διὸ καὶ ἐνίων πικραί, ὧν οἱ

καρποὶ

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
232 L 18

καρποὶ γλυκεῖς· αἱ δὲ καὶ φαρμακώδεις· ἔνιαι δ' εὐώδεις· ὥσπερ αἱ τῆς ἴρεως. *Quamobrem ſunt, quæ radicem ſortiantur amaram, quanquàm fructus ipſæ prædulces pariant. Sunt & medicatæ nonnullæ, odoratæ aliæ, ceu iridis.* Quæ ſequuntur, planè aliò tendunt, quapropter hîc ſtatuendum diverſum Caput, aut illud quoque continuandum ulteriùs. Quod nemo jam dubitet, poſtquam ab illo monitum. Nec ſat animadverſum fuit Scaligero Patri, ſuis in eundem Theophraſtum Animadverſionibus, quanvis quid ſubolfecerit.

Pari modo ineptè eos accepiſſe Plinium, qui tot ejus Libros Naturalis Hiſtoriæ in Capita diſſecuêre, notatum jam aliis. &, ineptè jam non efficerent, fruſtrà illam, qui diſtinxerunt, non ſuſcepiſſent operam. Præiverat enim Plinius ipſe, veluti digito indice deſignans Lib. 1. ubi terminos Capitum deberent illi metari: adhibet quippe ibidem *Summarium*, aut cum Senecâ Filio *Breviarium*, voces, rerum ſcilicet, *quæ ſingulis contineantur Libris*, ut verba ejus ſunt. Illi verò ſtudioſi ut plurimùm, & inter ſe diverſi, Summarii Titulos, quibus locis (temerè ſæpè) viſum eſt, accommodarunt. Ea propter cohærentia ſenſa crebrò reliquiſſe interciſa, deducta, & hiantia, indicat etiam ipſe Salmaſius Exercitationi-

tationi-

tationibus Plinianis. unde ſatis ſit nobis unum exemplum producere. Caput vigeſimum primum Libri quarti ita explicit: *Illo finitur Hiſpaniæ latus, & à circuitu ejus incipit frons*. Vigeſimum ſecundum, quod ſequitur, ita incipit: *Septentrio hinc, Oceanuſque Gallicus, Occaſus illinc, & Oceanus Atlanticus*. In Exemplaribus MSS. legitur: *frons Septentrionis. Hinc Oceanus*, &c. Locum ergo corrupiſſe non contenti, quod & cohærebat, diruperunt: & Caput novum commenti ſunt, ubi nec interpunctionem ſententia ſuſtineret. Itaque locus ſic reconcinnandus: *Illo finitur Hiſpaniæ latus, & à circuitu ejus incipit frons Septentrionis. Hinc Oceanus Gallicus, illinc & Oceanus Atlanticus*, &c. Et hunc in modum jam vulgavit Ioannes Laët emendatâ, ac nitidulâ editione Anni cIɔ Iɔ c xxxv. apud Elſevirios. Ubi etiam ſæpè Lector commoneſit talium importunarum Sectionum, ut hoc labore poſſimus nos hîc ſuperſedere.

Verumtamen locus etiam ſit alicui haut indecenti exemplo obſervationis noſtræ, petito ſcilicet ex EPITOMA GEOGRAPHICA, ut ubique MANTISSA cognationem habeat cum *opſonio*. Ibi noſtrum Melam Pomponium revocamus (& evincimus, reor) ad ævum Auguſti,

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
232 L 18

uberius, ac emendatius Eruditorum. Ideò & Plinius ille prætulit eum ſibi Exemplar futurum, imitandum prorſus; aut potiùs prorſus ſuis lucubrationibus exprimendum, innumeris locis. Ipſummet ſæpenumerò laudat, licet ſæpius diſſimulet, uti ibidem nos etiam patefacimus. In Tres Libros diſſecuit vaſtum Opus ſuum Mela, miro tamen artificio, non multis conſtrictum foliis; minimè verò Capitibus, aut Sectionibus aliis diductos. Notum jam hoc vel mediocriter doctis. Et duarum ego editionum antiquarum domi habeo exemplaria ejuſdem Pomponii, quæ ex vetuſtiſſimis codicibus depromptæ, duntaxat Librorum diſtinctæ interruptione comparent. Initio autem Operis nudas ducit ille lineas quaſdam, quæ perſpicuè compendio deſignant plenam illam Univerſi Deſcriptionem, proferendam ſubinde: ac recenſet item ſummatim eas planè Regiones, quas poſteà exhibiturus eſt luculenter Particulari Loci cujuſque Delineatione, unà cum Hiſtoriâ contentarum illic rerum haut injucundâ. Apto quidem ſatis ordine Summaria iſthæc confecit, Tres Partes Orbis proſecutus, quæ Antiquis innotuêre. En ergo quod ipſiſſimum Plinius cupiens exprimere, primo Libro locupletiſſimi

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
232 L 18

pletiſſimi Operis, veluti ſummâ quadam, pariter omnia complexus eſt, quæ ſingulis tot Libris deinde continerentur. Illos autem met Hiſtorię Libros (quod obiter dicam) ad numerum parem, ac rotundum extenderat XXXVI. Poſtmodùm verò ac ipſe tandem excogitaverat Summarium id rerum præmittere, Indicis loco; volens utique Libri & ipſum vicem obire, ad numerum denique imparem illi pervenêre XXXVII. Eo quidem, quanquàm *Numero Deus impare gaudet*, nihilominus neſcio quid inconditi ſentiſcit Auditor. Attamen, quod potius ego exiſtimo, novitium eſt, Summarium in Librum abiiſſe, Primi numero notatum. Appendicula indubiè, ac corollarium erat *Epiſtolæ*, aut *Præfationis*, ſi mavis ita vocare. Ipſe diſertim dicit, ut hariolari neceſſum non ſit: *Quia occupationibus tuis publico bono parcendum erat, quid ſingulis contineatur* LIBRIS, *huic Epiſtolæ ſubjunxi.* Epiſtolam vocat, non Librum, cùm *Libros* memorat, ac Summarium eorum ſubindicat. nec ullus unquam Librum appellavit Epiſtolam, præſertim Nuncupatoriam. Nec aliter ſentiendum de ipſo rerum Indiculo, quem, ait, Epiſtolæ ſubjungere, & annectere. Itaque unico Præfationis Titulo, ſive Epigra-

phe, utrunque comprehendi debere; & ſic, eliminato numero, & Libri appellatione, exhibendum utrunque, ambigere non eſt.

Porrò quinam diſtinguendis hiſce Pomponii Capitibus, quæ hodie ſuppetunt nobis, ſedulos præſtiterint ſe, ego prorſus ignoro, & mecum omnes, puto; non tamen mecum omnes, puto etiam, animadvertiſſe diviſionis Capitum horumce κακοθημοσύνην: ſi tamen animadverterunt, adhuc non indicarunt aliis. Mihi enim nequaquam latuit, illicò uſque ac in mentem venit, Summaria Ejus conferre cum Capitum jam vulgatâ digeſtione. Ad lancem hanc omnino exigendam eſſe Capitum Pomponianorum diſtinctionem quamlibet, docemus in Ejus, quam paramus, & jam *in fine laborat*, Editione accuratâ. Unde, ut ſint documento, animus eſt, duo hîc Exempla proferre ex Lib.1. præterquàm quòd & nobis etiam conducent ad noſtrum nunc præcipuum inſtitutum. Ecce ut verbis concepta ſunt illis *Proloquiis*, quæ Capitibus ipſis antecedunt.

AFRI-

AFRICÆ INTERIORIS GENTES VARIÆ.

CAPVT IX.

PROLOQVIVM.

[Ex AFRICÆ Summâ.]

At ſuper ea, quæ Libyco Mari abluuntur, LIBYES-ÆGYPTII *ſunt, &c.*

Id eſt, introrſus, PENITVS. Ubi de Mediterraneis Gentibus incipit Mela agere. Hiſce ex AFRICÆ Summâ deſumptis, iſthæc, unde initium ducit hoc Caput IX, planè reſpondent: *PROXIMIS nullæ quidem Vrbes, ſtata tamen domicilia ſunt, quæ Mapalia appellantur*, &c. Poſt pauca eâdem in Summâ ſubdit:

DEINDE, *latè vacat Regio, perpetuo tractu inhabitabilis, &c.*

Hoc eſt, PENITIÙS. Et huc illa ſpectant Capitis hujuſce: *INTERIORES etiam incultiùs: Sequuntur*

quuntur vagi pecora , &c. Et iſthæc poſt pauca: *Ex his, qui ultrà deſerta eſſe memorantur*, &c. Ac demùm ſubjicit in Summâ:

INTRA (*ſi credere libet*) *vix jam homines, magíſque ſemiferi, &c.*

Id eſt, PENITISSIME. Ad quæ nempe & iſthæc extrema hujusmet Capitis referenda ſunt: *NUDI ſunt Gamphaſantes*, &c.

Itaque totius hîc Mediterreæ Regionis diverſas per ſaturam Nationes recenſet Geographus. Quapropter Eas à CYRENAICA non ſecreviſſe, qui Melam aut pridem, aut recenter diſſecuêre membratim, ſat indicii præbuêre, parùm calluiſſe Operis hujus Oeconomiam. Attamen nos, contextum hîc, ut aliàs, diſpeſcentes, fecimus, ut ſibimet Pomponius conſtaret; nuſquámque exorbitaret à primis ſuis ſemitarum ductibus; aut prætergrederetur à lineamentis illis, quæ duxit in Summariis.

Exemplum hoc eſt diſſecti denuò Capitis: Quod ſequitur, obliteratam Sectionem exhibet Capitis antiqui.

SYRIA.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
232 L 18

SYRIA.

CAPVT XII.

PROLOQVIVM.

[Ex ASIÆ Summâ.]

Ab eâ [ARABIA] *uſque ad flexum illum* [NOSTRI MARIS] *quem ſupra retulimus*, SYRIA.

SYRIÆ, multiplicis Regionis, & late patentis, extrema confinia, eodem Melâ Auctore ab ARABIA, quæ præceſſit, *Palæſtina*, & *Phœnicia* ſunt: ad CILICIAM, quæ ſubſequitur, *Antiochia*. En verba ex Capite iſto XII. *Hinc Palæſtina eſt, quà tangit ARABAS, cum Phœnice: & ubi ſe CILICIÆ committit, Antiochia.* Primariæ ipſius SYRIÆ & iſtæ Provinciæ perhibentur, ſcilicet *Palæſtina, Phœnicia*, & *Antiochia*: licet aliæ hîc etiam memorentur ſubinde. Cur autem metatores Pomponiani *Palæſtinam* poſthabuerint, & *Antiochiam*; prætulerint verò, & diſcrimine Capitis inſigniverint PHOENICIAM, adhuc non liquet. Ea propter illud delevimus nos, haut obliquè manuducente ipſo Melâ, qui alicubi

alicubi SYRIAM univerſam, ut in Summâ viſum eſt, diducere, & diſcernere, non cunctanter reſpuit.

Sed ſatis jam Exemplorum. uberrimâ nanq; eâ ſegete affluunt infeliciter profani Scriptores. Itaque progredimur ad Sacros, qui averſis ſic forsàn avibus accepti olim ſint à ſuis Criticis, & Interpretibus.

SECTIO III.

Tranſitus fit ad Sacros Scriptores, ſed præpoſtero adhuc curſu: & inprimis de Quatuor Euangeliſtis inſtituitur ſermo. Plura præterea Euangelia prodière, ſed reſpuenda prorſus. Familia inter Sectarios fuit à Caino deducta, quibus documento erat Iudæ traditoris Euangelium. Græca Exemplaria olim Novi Teſtamenti interſtingui non ſolita, præterquàm notulis ad marginem quibuſdam. Diversè tamen quippe diſtingui illud ſubinde conſueverat, nullâ primitùs ſectione deſcriptum fuiſſe, argumento eſt. Multiplex fuit Symbolica prædictio Quatuor Euangeliſtarum. Teſtimoniis comprobatur varietas illa Sectionum. Abundè exquiritur, quánam occaſione, ac conſilio, acceſſerint Illi ad Euangelicam contexendam Hiſtoriam? Sed habitâ tunc ratione potiſſimùm videtur Veritatis, ac Doctrinæ: poſthabito ut plurimùm rerum geſtarum ordine. Quapropter Euangelia ipſa aptè poſſunt Hiſtorica Adverſaria indigitari: unde tamen & contexi quiret Hiſtoria numeris

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
232 L 18

numeris ſuis abſoluta. Ioannes ſervare dicitur amplius geſtorum ſeriem. Diverſus Sectionum numerus ac forma, tandem memorantur Quatuor Euangeliorum. Et tituli quidam recenſentur, quibus & Ipſa deſignari ſolita, ac diſcerpi.

MONUMENTA hactenus exquiſiviſſe externa, atque excuſſiſſe, neceſſe nobis omninò viſum fuit, ut, licet adverſo gradu (nam *Inque ſuos fontes verſa recurrit aqua*) recto tamen ordine progredi poſſemus ad ſcopum, quò noſtra collimat diſputatio. Nunc autem ad Sacros jam Scriptores proficiſcimur: ſed qui adhuc recentiores cùm ſint etiam ipſo Moſe (Moſe nempe primo Scriptore Sacro, ad quem & nunc contendimus) præpoſterè adhuc & nunc nos incedere, proculdubiò eſt; & pariter etiam procedere recto curſu. De quatuor mihi in præſentiâ ſermo eſt Magnis Hiſtoricis JESU-CHRISTI DOMINI Teſtamenti, qui κατ' ἐξοχὴν *Quatuor Euangeliſtæ* dicuntur, cùm plura ſint alia ſuſpecta, atque fallacia Euangelia à Patribus Græcis, & Latinis memorata; ut nec Judæ Iſcariotæ, proditori illi nefando, vel ſuum defuerit Euangelium. De illis agens, qui Caianâ hæreſi infecti erant, & à Caino fratricidâ cognominabantur, tradit S. Epiphanius

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
232 L 18

Hæres. XXXVIII. opus apud eos circunferri, ὃ Εὐαγγέλιον τοῦ Ἰούδα καλοῦσι, *quod Judæ Euangelium appellant*. Quatuor igitur iſtos patentis jam FILII DEI Scriptores, non Typici, noſtra quoque obſervatio eſt, ſingulos itidem Hiſtoriam ſuam conſtruxiſſe nullâ interruptione Capitum, ſed unâ continenter ſerie productam. Res enim eſt veri adeò perſimilis, ut vel ſi conjecturis tantùm ſtandum foret, nihil dubii relinqueret: ſed autumo, ſat longè procedere ultrà conjecturalem utique conſtitutionem.

Primò ad rem inquam, ſatis de eo convenire inter omnes, Antiquiſſima ſcilicet Græcorum Novi Teſtamenti exemplaria notâ aliâ ſectionis non interſtingui, præterquàm illâ ſerie litterarum, quæ numeralis eſt, oræ contextus appictâ. Penes me exemplar eſt ex vetuſto admodùm Libro Regiæ Bibliothecæ Pariſienſis depromptum, typis & Regiis adeò pulcerrimis à Rob. Stephano excuſum, ut potiùs artis miraculum indigitari liceat. Ibi quodlibet Opus Fœderis Novi non alio liquet Capitis diſcrimine notari, quàm exiguâ in eâdem lineâ ſpatii intercapedine cum litterâ majuſculâ; adpoſitis è regione ad marginem Græcis elementis, quæ numerum ſignificant, hoc ſcilicet modo, α, β, γ, & ſic deinceps.

ceps. Præterea conſultò adduntur ibidem numeri etiam ex illis, qui barbarici vocantur, eiſdemmet locis, ubi notantur hodie diſtinctiones Capitum in Editionibus vulgatis utriuſque Linguæ. Diſcrepant verò inter ſe mirum in modum utræq; diviſiones, adeò ut raro coëant eodem ſimul in loco & litteræ, & numeri. Hæc autem varietas Sectionum, ubicunque occurrit antiquum Scriptum occupare, cujuſque ſit Auctoris, certo certiùs argumento eſt (ut & anteriùs dictum) ſubleſtæ fidei exſtare quanlibet illam diſſecandi rationem; Auctorémque indiſtinctâ Scripturâ opus ſuum compegiſſe. Quod aliter in Novo Teſtamento quoquomodo fieri, mente compos non rebor. Quæ de integro illo Sacro Monumento dicta videlicet ſunto.

Præterquàm quòd myſtica, & olim prævia ſignificatio Quatuor Euangeliorum (quæ & multipliciter exprimitur Scriptoribus priſcis, quam & multis perſequitur Ioan. de la Haye Cap. XXXVI. Apparatus Euang.) nec plures capit ſubdiviſiones eorum, nec pauciores ferat. Hoc & ſymbolicè innuunt quatuor milites Veſtimenta JESU-CHRISTI DOMINI dividentes in Quatuor Fragmenta, ut ſortirentur. Planè adſtruit S. Ambroſius Libr. de Tobia

Cap. xx. *Nullus enim eorum Veſtimenta* CHRISTI *ſcindit, ſed Dividit, ſicut ſcriptum eſt:* Diviſerunt Veſtimenta mea ſibi, & ſuper Veſtem meam miſerunt ſortem. *Diviſerunt ſibi* EVANGELISTÆ *Veſtimenta Ejus, & ſuper Veſtem Ejus, hoc eſt, ſuper prædicationem Euangelii, qua veſtitur hodie* DOMINVS, *miſerunt ſortem, &c.*

Sed particulatim nunc de ſingulis Euangeliſtis pauca attingimus, quæ & cujuſque, non obſcurè oſtendant, Texturam Hiſtoricam, aut Capitibus pridem non diſtingui conſueviſſe; aut, quod eódem recidit, aliter atque aliter ſubinde interruptam. De *Matthæo* atteſtatur antiquiſſimum Lectionarium Græco-Arabicum, quod Ioſ. Scaligeri fuit, laudátque non ſemel Dan. Heinſius Exercitat. Sacris ad Novum Teſtamentum. In eo, exempli gratiâ, extrema verba ex noſtrâ diviſione capitis vigeſimi primi, ἐπειδὴ ὡς προφήτην αὐτὸν εἶχον, *quoniam ſicut Prophetam eum habebant*, cum initio vigeſimi ſecundi, quod eſt, Καὶ ἀποκριθεὶς ὁ Ἰησοῦς, *Et reſpondens Ieſus*, continuantur. Et ejuſdem exempla indolis paſſim apud illud offendi, ſemel ibidem ille monet. De *Ioanne* indicat etiam Heinſius in Ariſtarcho Sacro, cum Caput ejus, ex diſtinctione nunc receptâ, tertium annectitur haut rarò ſupe-

ſuperiori ab Antiquis; quod & Syri datâ operâ fecerint. Sed pluribus de hoc Euangeliſtâ mox agimus. Itaque & *Marci* Euangelium, quod Latinè ſcripſiſſe, aſſeverant multi, in Eccleſiâ Aquileienſi (cui & Marcus ipſe præſedit Epiſcopus) αὐτόγραφον, hoc eſt, *manu ſuâ exaratum*, & continuâ texturâ conſtructum characteribus Latinis, duobus aut tribus abhinc ſæculis oſtendi ſolitum, tradunt quoque nonnulli. quorum fidem nunc elevare deſinimus, quantíve ſit judicare. Ac denique *De Luca* idemmet conligi, patet inferiùs.

Ceterùm mihi, quale quale judicium eſt, Hiſtoriæ hujus Sacræ deſcribendæ Occaſio, & Conſilium, quibus impulſi ſunt plures ex Quatuor Euangeliſtæ, non minoris videntur æſtimari debere, quàm teſtimonia ipſa, quæ protulimus, ac deinde proferemus. Ab Eis enim non adeò habitam rationem fuiſſe, cùm Hiſtoriam eam conderent, Ordinis rerum geſtarum, & Concionum, & Sermonum DOMINI; ſed potiùs Veritatis, qua omnia geſta ſunt; ac Doctrinæ pariter, quæ Sermonibus illis contineretur, jam præmonuerunt alii. Immò hæreticorum quorundam calumniis, adverſus hunc non ſervatum Ordinem oblatrantium, ſatis ſupérque

fieri Conſilio eo, & Occaſione, jam dudum curæ fuit doctiſſimis hominibus ſuppeditare. Matthæi, primi Hiſtorici, Conſilium, Ut profecturus ad Gentes, illis Judæis, quos Euangelicâ prædicatione imbuerat, ſcriptum à ſe ipſum Euangelium relinqueret. Itaque quæ vivâ voce prolata audiverant, in ſcriptis ſubinde ob oculos haberent; ne aut eorum obliviſcerentur, aut ſecus ac dicta fuerant, eadem quirent interpretari. D. Chryſoſtomi hæc ſententia eſt Homil. I. in Matthæum. Et illud ei extitiſſe Occaſioni, ut Hebræo ſermone Euangelium ſuum deſcriberet. Aſt, quandocunq; litteris ille mandaverit, ſive Nicephorum Calliſtum audimus, qui Libr. II. Hiſtor. Eccleſiaſtic. Cap. XLV. ait: Αὐτίκα γὰρ, πρῶτος Ματθαῖος ὁ ἐκ τελωνίου, Ἑβραίοις τὸν σωτήριον λόγον κηρύξας· ἐπείπερ ἀπαίρειν ἐφ᾽ ἕτερα τῶν ἐθνῶν διὰ σπουδῆς εἶχε, πατρίῳ γλώττῃ, τὸ κατ᾽ αὐτὸν εὐαγγέλιον μετὰ ιε´ ἔτη τῆς Χριστοῦ ἀναλήψεως καταλελοιπώς: *Statim enim primus Matthæus publicanus, Hebræis ſalutifero Verbo prædicato, quandoquidem aliò ad Gentes ire maturabat, ſermone patrio Euangelium ſuum, elapſis quindecim poſt* CHRISTI *aſcenſionem annis, ſcripſit*: Quod in ann. DOMINI XLIX. incideret; ſive Euſebio Lib. II. Hiſtor. Eccleſiaſt. Cap. VIII. aſſentimur, ſubindicanti annum

DOMINI XLI. indubium, inquam, eſt, Matthæum ſcriptis tradidiſſe ſuum Euangelium in ipſo profectionis procinctu, veluti feſtino, ac properato quodam opere. ubi nihil ipſe penſi haberet, qua digeſtione rerum, aut Ordine, Capitúmve diſtinctione, geſta DOMINI exprimeret: potiùs, quæ memoria ſuggereret, illicò, ne laberentur, litteris conſignaret.

Diſertè hoc ipſum de Marco teſtatur D. Hieronymus Procemio in Commentarios ſuper Matthæum: *Secundus Marcus, interpres Apoſtoli Petri, & Alexandrinæ Eccleſiæ primus Epiſcopus: qui* DOMINVM *quidem Salvatorem ipſe non vidit, ſed ea, quæ Magiſtrum audiverat prædicantem,* IVXTA FIDEM MAGIS GESTORVM NARRAVIT, QVAM ORDINEM. Et, profecturus aliquò, ut Matthæus, non maturabat. Sed Papiam, Ioannis Euangeliſtæ diſcipulum, juvat audire, qui abundè rem narrat, & conficit negotium. Sic apud Euſebium loquitur Lib. III. Hiſt. Eccleſiaſt. Cap. XXXIII. Μάρκος μὲν ἑρμηνευτὴς Πέτρου γενόμενος, ὅσα ἐμνημόνευσεν ἀκριβῶς, ἔγραψεν. οὐ μέντοι τάξει τὰ ὑπὸ τοῦ Κυρίου λεχθέντα ἢ πραχθέντα. οὔτε γὰρ ἤκουσε τοῦ Κυρίου, οὔτε παρηκολούθησεν αὐτῷ. ὕστερον δὲ ὡς ἔφην Πέτρῳ, ὃς πρὸς τὰς χρείας ἐποιεῖτο τὰς διδασκαλίας. ἀλλ᾽ οὐχ ὥσπερ σύνταξιν τῶν Κυριακῶν ποιούμενος λογίων, ὥς τε οὐδὲν ἥμαρτε

Μάρκος

Μάρκος οὕτως ἔνια γράψας ὡς ἀπεμνημόνευσεν. ἑνὸς γὰρ ἐποιήσατο πρόνοιαν, τοῦ μηδὲν ὧν ἤκουσε παραλιπεῖν, ἢ ψεύσασθαί τι αὐτοῖς. *Marcus, qui fuit interpres Petri, quæcunque tenebat memoriâ, ſcripſit quidem accuratè: ſed tamen non eo Ordine, quo erant à* DOMINO *dicta, factáve. Neque enim* DOMINVM *audierat ille quidem, neque erat eum comitatus: ſed poſtea, ut dixi, comes Petri fuit. qui quidem non* DOMINI *ſermones, & præcepta, eâ narrandi ſerie, quam* DOMINVS *in illis tradendis tenuiſſet, docebat: ſed eam in prædicando rationem ſequebatur, quam ad auditorum animos inſtituendos opportunam, accommodatámque cenſuit. Quare in eo neutiquam erravit Marcus, quòd quædam (ſicut memoriæ ea antè mandaverat) litteris prodidit: quandoquidem hoc unum mente, & cogitatione ſedulò proſpexit, ut nec quicquam eorum, quæ audiviſſet, prætermitteret, nec falſi aliquid iiſdem omninò interponeret.*

Conlectanea ergo Hiſtorica, Adverſariáve, quæ & apparatum potiùs, ac materiem contineant conſtruendæ Hiſtoriæ, quàm Hiſtoriam ipſam, mihi videor, Euangelia iſthæc potuiſſe aptiùs Viris Eruditis cognominari. Sive ὕλην vocare mavis, id eſt, *Sylvam*, Latini *Commentarios* dicunt. Ejuſmodi autem quibuſlibet Adverſariis, Conlectaneíſve, naturâ ſuâ, & indole, locus

locus unquam non fuit diviſioni ulli Capitum; nec quid tale quiſquis eorum Auctor mente unquam concepit: poſteà benè forsàn Interpretes, ut, adhibitâ diſtinctione locis opportunâ, ſuppetias irent ſtudioſorum labori. Hiſtoria tamen ex quadruplici Euangelio commodè quidem poſſet contexi, & ſtudium, puto, ni me fugit memoria, nonneminis jam fuit: Monumentúmque id in ſegmenta commodè plura tributum.

De Luca item cogitare aliter non licet, ac de Marco, & Matthæo; quippe qui è Paullo Euangelium τεταραγμένως, *inordinatè* expiſcatus eſt, ut Marcus è Petro. quo protritius nihil adhuc: itémque variò illud etiam diſtribui. Diſſectum hodie eſt XXIV. Capitibus. Oecumenius, & Euthymius in LXXXIII. diſcrevêre; Ammonius, & Euſebius in CCCXLIII. Ambroſius autem CLXIV Titulos deſignavit.

Ioannes ſolùm reſtat, ſed qui obeſſe forſitàn hoc nomine quid videretur, cùm ſecus valdè ac de ceteris vidimus, de Illo ab omnibus, liquidò conſtet, exiſtimationem haberi. nam nec feſtinanter ſcripſiſſe ſuum Euangelium, nec inconcinno Ordine, profitentur Viri doctiſſimi, quibus & ego ſubſcribo. Nihilominus in Capita,

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
232 L 18

ego inquam, illud non diſcerpſit. Eandem quoque ſortitus eſt Sectionum varietatem apud ætate inferiores, ac tres alii Euangeliſtæ, quòd Ipſe itidem datâ operâ non diſrupiſſet. In Vulgatis hodie Ejus Euangelio adſcribuntur XXII. Capita: Suidas verò CCXXXII. adſcribit, & ſic alii variant. Aſt Quadrijugi denique Currus illius Sacri, quo vectatur FILIUS DEI, numeri Sectionum in unum conlati, immanem ſummam conficiunt. En quam accepimus ex Cæſario, Nazianzeni fratre, in Quæſtionibus: Τέσσαρα ἡμῖν ὑπάρχει Εὐαγγέλια, κεφαλαίων χιλίων ἑκατὸν ἑξήκοντα δύο. *Quatuor ſunt nobis Euangelia, quæ mille centum ſexaginta duobus Capitibus conſtant.* Sed Suidas, *nongenta ſeptuaginta & unum Capita* annumerat. Uterque ut noſtram diviſionem ſuperet, manifeſtum eſt. Sed diutiùs in re clarâ ineptum argutari.

Neutiquam tamen prætermittam, Et in *Titulos* quoque diſſipari ſolita Quatuor Euangelia. Id genus aio *Titulos*, in quos & Poëmata Homeri diſcreviſſe Grammaticos ſuperiùs dictum. Tales ſunt iſti Nazianzeni, qui Tituli Miraculorum agnoſcuntur: ΠΕΡῚ ΓΆΜΟΥ ἘΝ ΚΑΝΑῖ; ΠΕΡῚ ΒΑΣΙΛΙΚΟΥ͂; ΠΕΡῚ ΤΟΥ͂ ἘΝ ἈΣΘΕΝΕΊΑι; ΠΕΡῚ ΠΈΝΤΕ ἌΡΤΩΝ; ΠΕΡῚ

ΤΟΥ͂

ΤΟΥ͂ ἘΠῚ ΤΗ͂Σ ΘΑΛΆΣΣΗΣ ΠΕΡΙΠΆΤΟΥ; ΠΕΡῚ ΤΟΥ͂ ἘΚ ΓΕΝΕΤΗ͂Σ ΤΥΦΛΟΥ͂; ΠΕΡῚ ΤΟΥ͂ ΛΑΖΆΡΟΥ; ΠΕΡῚ ΤΟΥ͂ ΘΑΝΆΤΟΥ ΤΟΥ͂ ΚΥΡΊΟΥ; ΠΕΡῚ ΤΗ͂Σ ἈΝΑΣΤΆΣΕΩΣ; ΠΕΡῚ ΤΩ͂Ν ὉΜΙΛΙΩ͂Ν ΜΕΤᾺ ΤΩ͂Ν ΜΑΘΗΤΩ͂Ν. *De Nuptiis in Cana, De Regulo, De Ægroto, De Quinque panibus, De Inceſſu ſupra Mare, De Cæco à nativitate, De Lazaro, De Morte* DOMINI, *De Reſurrectione, De Congreſſibus, ac Sermone cum Diſcipulis.* Euangeliſtæ Ioannis iſti Tituli ſunt; Suidas verò omnium Quatuor recenſet, cujus iſta addimus in fine: τίτλος διαφέρει κεφαλαίου. Καὶ ὁ μὲν Ματθαῖος ἔχει τίτλους ξη΄. κεφάλαια τνε΄. ὁ δὲ Μάρκος τίτλους μη΄. κεφάλαια λϛ΄. Ὁ δὲ Λουκᾶς, τίτλους πγ΄. κεφάλαια τμη΄. καὶ ὁ Ἰωάννης τίτλους ιη΄. κεφάλαια σλβ΄. *Titulus differt à Capite. Nam Matthæus quidem habet Titulos* LXVIII. *Capita verò,* CCCLV. *Marcus autem Titulos* XLVIII. *Capita* XXXVI. *Lucas verò Titulos* LXXXIII. *Capita* CCCXLVIII. *Et Ioannes Titulos* XIIX. *Capita* CCXXXII. Variant tamen alii, ut in Capitibus, etiam & in Titulis. Sed hactenus nobis de Novo Fœdere hîc diſceptatum ſit.

SECTIO IV.

Ad Moſem deventum, Primum, in Sacris, atque Profanis, Scriptorem. rationi ideò non conſonat, Scripta ſua diſtinxiſſe illis Sectionum pigmentis, quæ plures adhuc recentiorum non adhibuerunt. In templis Antiquiorum, antequam geſta Scriptis mandarentur, condita rerum nonnulla monumenta, quæ in publicum non exibant. Moſes an Litterarum Inventor? Sed Vindex potiùs fuit: ac forsàn Litteras à DEO *habuit, quas Samaritani retinuerunt. Præſtantiâ item* PRINCEPS *Moſes Scriptorum, non tamen ideò quas inferior ætas diſtinctiones invenit, tumprimùm eidem in uſu forent. Immò integer Pentateuchus, ortus ab Illo contextus unus æqualis, & continuus, ſine ullâ Librorum interruptione. Ipſe Quintuplex Liber ſimpliciter* LEX *vocatur,* THORA *Hebræis. Turpis error Philonis. Quando* LEX *Sectionibus interſtincta, neſcitur prorſus. Hebræi Magiſtri ſibi arrogant, & pariter Græci. Multiplices Sectionum ſpecies denique memorantur, quæ propriæ Pentateucho.*

VENIO denique ad MOSEM, Scriptorum omnium Sacrorum, & Profanorum, verè, ac facilè PRINCIPEM: quocirca & noſtri hujuſce Opuſculi Curam ſcilicet, & Studium præcipuum, & egregium. Volumus ergo Eum, ut tot junioribus aliis Capitum diſtinctiones non innotuêre, non adhibuiſſe pariter

pariter ſuæ primitus Hiſtoriæ. Condimentum namque id, fucúsve, ut ſic dicam, ſubinde ſcripturientium, affectanda viderentur potiùs ætati jam adoleſcenti; quàm infantia illa concupiſceret primo adhuc diluculo verborum, & rerum. Ubi enim ſi Primatum, ut fas eſt, ætatis dederimus Ei in Sacris Scriptoribus; &, in Profanis, addidiſſe, planè quidem ſuperfluit. Conſtat vel ex ipſis Scriptoribus Gentium, Moſem ſæculis aliquot anteriorem eſſe quolibet ethnico Scriptore; cum Gentes ipſæ ex ſuis ullum nominare non poſſint, qui, ſi bene calculum ponunt, quid temporis ipſo non ſit Bello Trojano recentior, aut eidem circiter æqualis: Moſem autem ſat longè eo Bello vetuſtiorem haberi, compertum. Mitto tamen nonnulla Monumenta in templis Ægyptiorum, Chaldæorum, & Phœnicum, aſſervari ſolita, quæ in lucem non prodibant: Uti deinde in Latio etiam, apud Pontificem Maximum in Romanorum primordiis. quod jam ex noſtrâ obſervatione notum Notit. I. *Compendii Geographici.* Sed his hodie immorari importunum, poſtquam eo labore, ut planum facerent, deſudarint Viri eruditiſſimi. Quin immò, ſi Eupolemo fidem habemus Lib. *De Regib. Judæor.* quem & lau-

dant Clemens Alexandrinus Lib. I. *Stromat.* & Euſebius Cæſarienſis Lib. IX. *Præparat. Euangel.* Moſes ille Litteras invenit, quibus & Libri ipſi deſcribendi forent. Itaque cum Eo conferri non debent, ſive Barbarica antiquior, ſive Græcanica Philoſophia, cùm illæ nempe jam proditæ litteris.

Inficias equidem non eo, longum texi diſſidium de primâ origine ſcriptionis; ſed maximâ ex parte id pacatum relinqui, ego etiam obſervo, ſi animadvertimus, Plures Gentes, quæ ob Litterarum inventionem prædicantur, unam & eandem eſſe diverſis appellationibus. *Aſſyriis* adſignat Plinius Lib. VII. Cap. LVI. *Syris*, ipſo teſte, alii; *Phœnicibus* innumeri. qui verò tribuunt *Moſi*, cum prædictis prorſus conſentiunt quadam prolepſi, vetuſtis adeò rebus familiari. *Judæi* namque *Aßyrii* dicti, *Syri*, *Phœnices*, *Aramæi*, *Chananæi*, *Palæſtini*, &c. quia *Syria, quondam terrarum maxima, & plurimis diſtincta nominibus*, (ut verba ejuſdem Plinii ſunt) tot ea Loca, ac plura etiam complectebatur, quæ tenuerunt Hebræi; & omnibus utique Hebraicæ Litteræ propè ſine diſcrimine erant in uſu. Τὸν Μωσῆν, Eupolemus affirmat, πρῶτον σοφὸν γενέσθαι, καὶ γράμματα παραδοῦναι τοῖς Ἰουδαίοις πρῶτον, παρὰ δὲ Ἰουδαίων

φοίνικας

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
232 L 18

φοίνικας παραλαβεῖν, Ἕλληνας δὲ παρὰ φοινίκων, &c. *Moſem primum Sapientem fuiſſe, Judæisque primum Litteras tradidiſſe: à quibus eas Phœnices, ut à Phœnicibus Græci, acceperint*, &c. Nihilominus, licet Moſem, adſeram etiam ego, Primum fuiſſe ſapientem, qui Libros in publicum ediderit; Litterarum tamen Auctorem jure haberi, non putem, ſed Vindicem. Altius, equidem autumo, revocari oportere Litterarum inventionem, & cum D. Auguſtino Lib. XVIII. *De civitat.* DEI, Cap. XXXIX. putandum, *Hebræas Litteras à Lege non cœpiſſe, quæ data eſt per Moſem: ſed potiùs, per illam ſucceſſionem Patrum, memoratam Linguam cum ſuis Litteris cuſtoditam.* Moſem autem ipſum, cùm accingeret ſe condendæ Scripturæ Sacræ, rudes, & inconditos characteres antiquos, poſt diluvium fatiſcentes, in aptiorem formam, & uſum concinnaſſe, noſtra ſententia eſt, & jure quaſi poſtliminii vindicaſſe.

Forſitàn aut potius ſit (ut leviter & iſthæc perſtringam) illosmet Characteres accepiſſe à DEO in monte Sinai, EJUS Digito nimirum exaratos; & Hebræis deinde tradidiſſe, unde & *Hebraici* dicti, non aliunde: quos & retinent, aiunt, huc uſque Samaritani. Aſt Judæi poſteà captivi Babylone, ſceleribus infecti, non tan-

tùm

tùm Linguæ obliti ſunt, ſed etiam Characteris. Itaque Legem tum promiſcua plebs litteris, & linguâ Chaldaicâ (eorum ſcilicet, apud quos exulabant) ſibi deſcribebat. Verùm ſuperveniens Regi Balthazaro ſubinde Angelus, & in pariete ſcribens, Characterum mutationem induxit; quam fecit Eſdras, antiquorum nempe jam obſoletorum reſtitutione. Pleniùs tamen, fuſiúsque iſta noſſe qui velit, adeat Virum peritiſſimum Linguarum Orientalium, eruditionísque omnimodè multiſcium, Ioannem Morinum Exercitat. II. *in Samaritanorum Pentateuchum.* Cui ſi & noſtræ commentationes probentur, nihili jam eas deſinam habere; *cùm planè ex illis ſint, quæ per Indices non ſapiant; nec quas, fors, quicunque oculatus eſt, proſpicere ſtatim poſſit.*

Sed redeo in viam haut nimis præter rem è diverticulo. Et Præſtantiâ, inquam, & Dignitate (ut anteriùs de Ariſtotele) & Moſes audit etiam Scriptor *Princeps*. D. Auguſtinus paucis utrunque Principatum adumbrans, Præſtantiæ ſcilicet, & Temporis, Cap. XXXVII. ejuſdem Lib. XVIII. ait: *Sed nec ipſum verum Theologum noſtrum Moſem, qui Unum Verum* DEUM *veraciter prædicavit, cujus nunc* SCRIPTA *in auctoritatis Canone* PRIMA *ſunt, Tempore* [alii Scriptores] PRÆVENERUNT.

RVNT. Atenim ἅπερ Μωσῆς θείας ἐπιπνοίας ἀξιωθεὶς διηγήσατο, *quæ divino ſpiritu afflatus enarravit*, ut tradunt cum Philopono Theologi Græci, mirum non erit, ſi commendentur etiam ab ineffabili,& ſummâ ſermonis facundiâ, & puritate. quam & ipſi Pagani non inficientur, vel qui de Sublimi Orationis genere ediſſertarint. Adiri quit Longinus Caſſius:nolumus jam nos,quid, etſi genuinum, interjici, quod obſtet tamen celeri gradu attingere inſtitutum.

Dum autem Primæ igitur Scripturæ initium Moſes ducit ab ipſomet rerum initio, quæ mirè inter ſe conſonant; in illis enim incunabulis,ac rudimentis ingenioſæ lucubrationis exactam normam expleri artis jam maturæ, quiſquis nunc cogitet, naturæ, & ingenio adverſabitur omnium noviter inventorum. Nihil, inquam, inchoatur ſimul ac perficitur, à primâ etiam ipsâ conſtitutione rerum Artificis Supremi:ſenſim, ac per gradus illuc continuò deventum deinceps eſt. Nequit itaque in animum induci, Sectionum minutias, quibus inferior ætas affulſit Scriptis, præſtitas ab Illo tum primùm: maximè cùm tot alii ex veterrimis Scriptores, (ut ſatis jam liquet,)qui & nequaquam Moſem neſciverunt, immò expreſſerunt ſæpè,palàm id

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
232 L 18

atteſtentur, dum nuſquam ſuorum operum illas adſperſerint. Potiùs (ut mea fert ſuſpicio) ipſa etiam Contextus ejus Sacri in quinque Libros digeſtio, *Geneſim*, *Exodum*, *Leviticum*, *Numeros*, *Deuteronomion*, à manu juniori eſt, Moſes quippe non fecit. Sic & annuere videntur Ejus alicubi verba. in Exodi Cap. XXIV. comm. VII. inquit de ipſo integro Opere: וַיִּקַּח סֵפֶר הַבְּרִית וַיִּקְרָא בְּאָזְנֵי הָעָם׃ *Et cepit* LIBRUM *Fœderis*, *&* *legit in auribus populi.* Pariter in Deuteronomii Cap. XXXI. Comm. XXIV. וַיְהִי כְּכַלּוֹת מֹשֶׁה לִכְתֹּב אֶת־דִּבְרֵי הַתּוֹרָה־הַזֹּאת עַל־סֵפֶר עַד תֻּמָּם׃ *Et fuit cùm conſummaſſet Moſes ſcribere verba* LEGIS *iſtius in* LIBRO, *aduſque ea perficere.* Hebræis nanque Volumen illud quintuplex תּוֹרָה *Thora*, id eſt, LEX, vel *Doctrina* vocatur; à verbo יָרָה *jara*, quod eſt *docuit*. *Lex* quippe nihil aliud habetur, quàm *Doctrina*, & inſtructio hominum. Sic paſſim & apud Græcos Patres, Latinóſque videre eſt, & apud Rabinos, Libros Moſis ἁπλῶς *Legem* uſurpari. ac bono ſat jure, nam etſi in Geneſi paucæ Leges contineantur; Exodus verò, Leviticus, & Numeri Legibus pleni ſunt: & Deuteronomium, ut verbum indicat, priorum eſt quædam ἀνακεφαλαίωσις: itaque *Secunda*, & iterata *Lex*. Inſignem locum proferam Eliæ Levitæ, Grammatico-

maticorum Hebræorum eruditiſſimi, ex tertiâ Præfatione in Librum *Maſoreth Hammaſoreth*, quo ita evincuntur omnia, ut ex argillâ, uti collibuiſſet, effictum nobis, conjiciat nonnemo:

אַךְ אֱמֶת הוּא שֶׁאֵין בּוֹ סָפֵק שֶׁזּוֹאת הַתּוֹרָה אֲשֶׁר שָׂם מֹשֶׁה לִפְנֵי בְּנֵי יִשְׂרָאֵל
הָיְתָה סֵפֶר פָּשׁוּט בְּלִי נִקּוּד וּבְלִי טְעָמִים וּבְלִי סִימָנֵי סוֹפֵי פְסוּקִים כַּאֲשֶׁר אֲנַחְנוּ
רוֹאִים הַיּוֹם וּלְפִי דַעַת בַּעֲלֵי הַקַּבָּלָה כָּל הַתּוֹרָה הִיא כְּפָסוּק אֶחָד׃

Sic Latinè ſonat ex verſione doctiſſimi Morini: *Veritas hoc eſt, neque in eo ullum eſt dubium, LEGEM illam, quam poſuit Moſes ante faciem filiorum Iſraël, fuiſſe Librum Simplicem, ſine punctis, ſine accentibus, & ſine ſignis finientibus verſus, ſicut nos hodie videmus* [in Synagogis nempe, ubi ſic adhuc Exemplaria ſervantur:] *Verùm etiam, juxta ſententiam Cabbaliſtarum, LEX univerſa fuit ſicut VNVS VERSVS.* Hinc jam quælibet alia teſtimonia redundent, ac parcimus nonnullis: eis quippe & opus nobis non eſt, ut obtineamus id, in quod enitimur, & contendimus. cùm vel putida, & caliginoſa Philonis etiam verba, ſi atra bilis non eſt,

—— *Per me equidem ſint omnia protinus alba.*

Vera, inquam, proba, & cujuſque hæſitationis expertia. Homini Judæo, Græcè docto, pariter Moſem Græcè doctum facere, venit in mentem: Et ipſummet Sectionem feciſſe illam

Quintuplicem ſuorum Librorum, tradidit nobis: Et, ſi Divis placet, Inſcriptionibus illis Græcis donaſſe eoſdem Libros, quibus hodie inſigniuntur, *Geneſis*, *Exodi*, &c. ubi ne fando Græcorum idioma, nomenve erat auditum. Satius tamen erit, ipſum audire. Libro Περὶ ἀφθαρσίας κόσμου, *Quòd Mundus ſit incorruptibilis*, ait: Μακροῖς δὲ χρόνοις πρότερον ὁ τῶν Ἰουδαίων νομοθέτης Μωϋσῆς, γενητὸν καὶ ἄφθαρτον ἔφη τὸν κόσμον ἐν ἱεραῖς βίβλοις· εἰσὶ δὲ πέντε, ὧν τὴν πρώτην ἐπέγραψε Γένεσιν, ἐν ᾗ ἄρχεται τὸν τρόπον τοῦτον, Ἐν ἀρχῇ ἐποίησεν ὁ Θεὸς τὸν οὐρανὸν, καὶ τὴν γῆν. *Sed longè antiquior Moſes Legifer docuit Judæos, Mundum eſſe genitum, & incorruptibilem, quod ſcriptum reliquit in Sacris Bibliis. Sunt autem quinque, quorum primum Inſcripſit* GENESIM, *ſic exorſus eam: In principio fecit* DEVS *Cælum, & Terram.* Et Libro Περὶ ἀποικίας, *Sive De migratione Abrahami*: Παγκάλως οὖν ὁ ἱεροφάντης μίαν τῆς νομοθεσίας ὅλην ἱερὰν βίβλον, Ἐξαγωγὴν ἀνέγραψεν, οἰκεῖον ὄνομα διευράμενος τοῖς περιεχομένοις χρησμοῖς. *Rectè igitur Sacer Vates unum integrum Legis Librum,* EXODVM *Intitulavit, nomine conveniente contentis in hoc oraculis.* Sed pergimus nos, & relinquimus Philonem; nam lis nobis eſt duntaxat de Capitibus.

Verùm enim verò, Quando nimirum, & A quibus reverâ Volumen id Sacrum in Libros, Libri deinde in Capita diducti ſint, certo certius

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
232 L 18

ſtius eſt, certi quid non haberi. Qui altiùs arceſſunt, ab Eſdra, & Viris Synagogæ Magnæ, omnia præſtita dicunt; ſed perperàm, ac ſatagunt fruſtrà. Philo autem ſæpè, & Joſephus Lib. I. *contra Apionem*, quinariam, ſed ſolam, jam Diviſionem agnoſcunt. Maſorethæ enixè conantur ſibi vendicare; nec deſunt, qui ſuffragentur. *Maſorethæ*, inquam, Critici Hebræorum, ex Mœſiâ Paphlagoniæ Judæi oriundi, *Tiberitæ* etiam appellati: quorum induſtriæ Grammaticationes proficuæ non ſemel referuntur, nocuæq́; item non ſemel. & conflaſſe quoque ipſi putantur Inſcriptionem illam à numero Librorum, חֲמִשָּׁה חוּמְשֵׁי, *chamaſch chomeſce*, id eſt, πεντὰς πεντάδων, *ſeu quinarius quinariorum*, quod eſt, Quinarius egregius, ac nobiliſſimus. Librorum verò ſubinde unumquenque ab initialibus dictionibus nuncuparunt. primum בְּרֵאשִׁית, *Bereſith*, *In principio*; ſecundum, וְאֵלֶּה שְׁמוֹת, *Veelle shemoth*, *Et hæc ſunt nomina*; tertium, וַיִּקְרָא, *vaijcra*, *Et vocavit*; & ſic ceteros. Alii ſtudium rentur, Septuaginta Interpretum fuiſſe; quibus Πεντάτευχος integrum Opus inſcriptum, quòd in quinque Volumina foret diſſipatum. Et ſingula eorum Græcis illis inluſtribus appellationibus diſtincta, *Geneſis*, *Exodi*, *Levitici*, &c. Ego

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
232 L 18

itaque in medium relinquo: Davus equidem, non Oedipus ſum.

Ceterùm minutas jam Sectiones eorundem Librorum, nempe per Capita, Commata, ſive Verſiculos, quos noſtra potiſſimùm ſpectat Animadverſio; & adhuc non comminiſcitur Philo, Moſi adſignandas Primati Scriptori, multiplici etiam præ ceteris, & diverſâ ratione diſtingui, ac variari, demùm animadvertimus. Labor tamen ille, quorumcunque olim fuit, nobis jam ſolùm reliquus eſt, ſed qui paucis omninò conſtiturus. Diſcerptum hodie invenimus Librum *Geneſeos* L. Capitibus, *Exodi* XL. *Levitici* XXVII. *Numerorum* XXXVI. *Deuteronomii* XXXIV. Quam omnium nuperrimam diviſionem exiſtimo. Itaque Capita CLXXXVII. ex toto Pentateucho conliguntur. Attamen cum nullo, paullò antiquiori, alio, quantum eſt Diſtinctionum, congruit alicubi quoquomodo iſte numerus. Judæi Magiſtri, ex Maſoretharum tamen decreto, Librum Geneſeos in duodecim Fragmenta diducunt, quas *Paraſchas* ferunt; & in quadraginta & tres, quas appellant *Sidras*. In toto autem Legis Volumine Paraſchas conſtituunt LIII. Sidras CLIV. Alicubi etiam & per Commata, aut Verſus partiuntur, quæ illis

Peſukim

Peſukim vocitantur. & ex quintuplici Libro quinque millium octingentorum & triginta numerus conficitur. Aliter etiam & in *Titulorum* diſcrimina interrumpunt Grammatici nonnulli, numero ſcilicet duorum & quinquaginta. hoc eſt, *Geneſim*, in undecim Titulos; *Exodum*, pariter in undecim; *Leviticum*, in decem; in totidem, *Numeros*; & in totidem etiam *Deuteronomium*. Ipſis etenim Titulis ex primis eorum dictionibus nomina, more ſuo, fecerunt. Primus itaque perhibetur בְּרֵאשִׁית, *Bereſith*, id eſt, *In principio*; Secundus נֹחַ *Noach*, ſive *Noë*; Tertius לֶךְ־לְךָ, *Lecleca*, hoc eſt, *Egrediens egredere*; & ſic deinceps. Aſt Samaritani, puto, admodùm antiqui, ſingulos ſui Pentateuchi Libros in Sectiones diſcerpſêre, quas *Katſin* dicunt, Paraſchis Judaicis, & Sidris longè breviores. Ducentas & quinquaginta in Libro Geneſis adnumerant, appicto hunc in modum numero ad calcem Libri: *Liber iſte Primus Sectionum eſt ducentarum & quinquaginta.* Et in fine, ubi explicit maximus Quinio, ſubjiciunt, Summam ex illo confectam, Nongentis & ſexaginta ſex Katſin, ſive Sectionibus, conſtare. Aptè enim, uti in liberâ, ut ſic dicam, areâ, agróve immuni præſignatorum à domino finium (ali-

ter quippe fieri nequaquam potuiſſet) quilibet terminos ſic variò definire quiverat impunè;

Aut ſignare quidem, aut partiri limite campum,
Fas erat

cuique mortalium; eritque haut dubiò aliis pariter, nec indignè, in poſterum. Sed huc ſcilicet uſque diſſertaverimus de multifidâ Scriptorum omnium diviſione.

SECTIO V.

Certamen inſtitutæ Animadverſionis tandem committitur. Nil externum magis ab Hiſtoriâ Sacrâ, quàm Ejus Sectionum interſtinctio. Munus id Interpretum fuit Catholicorum, ad quod quandocunque patet aditus. Orbis univerſus puncto temporis conditus à DEO; *Sex dierum ſpatium ſuperfluit: eo Moſes abuſus ratione diversâ. Vniverſi opificium Heptahemero narratur contineri. qui Septimum Diem ab eo ſeparat, Codici adverſatur Sacro. Moſes copularat, ſecrevit ille, qui exordio Capitis ſecundi Geneſeos annexuit. Palàm iſtoc fit conlatione priſtinæ cum noſtrâ diſtinctionis. Aptè Lector videretur quieſcere, ubi requievit* DOMINVS. *Septimus Dies, Sabbathúmque, requietioni opportunum. Vt planiùs adhuc conſtet, immeritò agi cum primâ Hebdomade ab illis, qui ultimum diem ejus divellunt, Effata quædam producuntur. Primum, Proba Diei bipartita diviſio in Naturalem, & Civilem. Alterum, Ipſo Meridie productus Mundus univerſus, & fusè pateſcit longéque Meridiem excellere. Exinde*

Dies Naturalis ſumit exordium. Ita in uſu Aſtronomis, Populis pluribus, qui à Druïdis habuerunt. Tenebræ Luce priores, quod & Gentilibus notum. Veſpera incipit à Meridie, atque abundè probatur. Duplex Veſpera, terminis ſuis definiuntur. Manè inchoatur à mediâ nocte, & vocatur Aurora: exinde aſcendit, ideóq; Atra Hebræis habebatur. Item Aurora proxima Veſperæ, Nocti. Expenditur locus Nonni in Paraphraſi Ioannis Euangel. Tertium Præmiſſum, In Inſtanti Progenitus Mundus, & ſtrenuè denuò confirmatur rationibus. Percurritur Caput primum Geneſeos; in Partes diſpertitur, exhibetur, inluſtratur. Primis ejus verbis Orbis ipſæmet Partes omnes ſat commodè incluſæ. Septimo Die & cuncta ea effecta, idque adſertum Gentium Theologis. Denique ex Præmiſsis conligitur, Fabricæ Sex dies, quos mente complectimur, unicum fuiſſe Meridiani temporis punctum, & ſeptimi Diei; Eumque Heptameri verum ſolùm, ac Naturalem Diem, benedictum à DEO, *&* EI *ſacrum; inprimis ideò & memorandum Mundi Opificio. Qui verò ab illo ſejungunt, ſpatium ullum temporis, quod Hexamero ſuo contineatur, Primæ Hebdomadi non relinquunt.*

TANDEM jam, FRATER INLUSTRISSIME, ecce pervenio ad illam nempe, quæ Prima, quantum Diſtinctionum ſit ab initio rerum, exiſtimari oportet, Sectio Scriptorum omnium; & cujus gratiâ diſceptationis noſtræ filum, prolixæ forsàn, hucuſque protraximus. Meritò hîc triſte ſupercilium ca-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
232 L 18

peratæ frontis, ad levem illum rumorem Contextus Sacri nunc denuò divulſi, quamprimùm contractum; ſolutum, reor, jam redditum ſit, remiſſum, ac lætum. Utcunque ergo Interciſio eſt Sacerrimæ Texturæ Voluminum Sacrorum, alicubi diſpeſcens æqualem Ejus ſeriem, & continuum tenorem; utcunque, inquam, ſit, nequit enim aliud excogitari externum adeò, extrarium, atque diverſum ab Ipſiſmet, & ipſo Moſe, conditore Eorum primævo. Omnibus quidem nobiſcum probè ſat convenit, id genus Diſtinctione qualicunque, pari quoque Diſtinctioni rerum, & perſpicuitati ſat poſteà, duntaxat litatum. Itaque, ubi longiſſimùm abeſt, ut obeſſe quid unquam poſſit, ſemel aut iterum loco movere Diſtributionem illam in hodiernis Editionibus conſtitutam, & aliò transferre; immò ſenſui juxtà ac ordini mirum in modum nonnunquam proficere; averſari id ſtudium, mihi videor, ſuperſtitioſum ſit. Quicunque jam pridem ad Moſem inluſtrandum acceſsêre, Ei ut ferrent opem, deſudarunt, ſive cùm enuclearunt ſenſuum Ejuſdem arcana, ſive cùm interquieſcere fecerunt decurſum contextus. Munus geminum Interpretis eſt, ut ex dictis jam liquet; aut Grammaticus ille ſit ingenuus, non

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
232 L 18

Grammaticaſter, aut eruditior Criticus, Theologúsve multigenâ Litteraturâ perfuſus. Munia ſua Interpretibus adhuc interdicta non ſunt: nam haut ſecus hodie, ac pridem nempe, ea ſat licent; & cuilibet, modò Catholicus ſit, necnon eruditus, nunc etiam patent. Studioſo liberum eſt, anteriorum ſententiæ non aſſentire, ſuámque in medium proferre; amovendam pariter, cùm ſuppetat ubicunque præſtantior. En itidem nos ad Moſem reverenter adgredimur elucidandum, quod ulli mortalium vetitum non fuit: Immutare verò vel apicem eorum, quæ Eidem externa non ſunt, procul abſit à nobis: *Manum* ego non *mittam* cum עֻזָּה אֶל־אֲרוֹן הָאֱלֹהִים׃ *Huzzah ad Arcam* DEI.

ORBIS molem univerſi ex nihilo creatam à DOMINO, inchoat Vates narrare ipſo Hiſtoriæ principio. Sex dierum inclytum Opus exhibet nobis. hoc eſt, in exædificando eo Summum Opificem ſex dies illos, primum Temporis ſpatium, inſumpſiſſe integros; & ſeptimo, imminente jam ut Veſperaſceret, id eſt, oriri, uti ſic dicam, inciperet, compleviſſe Fabricam, extremámque ei manum impoſuiſſe. Temporis autem numero illo abuſus Moſes, non quòd eo indiguerit Divinus Architectus, ut condere

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
232 L 18

ret Mundum; ſed reſpectu quodam ad naturalem ordinem operum, ut D. Auguſtini ſententia eſt; ſive, ut Græcorum Doctorum, pro captu intelligentiæ noſtræ imbecillæ. Indubium quippe eſt, juxta cordatiorum aſſenſum, Univerſa ſimul effecta dicto citiùs à DOMINO, hoc eſt, quod dicunt, in inſtanti; duntaxat vultu Velle jam annuente. Immò, ſi nutus adhuc abundat, Dum tantùm Cogitat, præſtò fuerunt ſibi omnia, quæ fecit. Philo inquit in *De Mundi opificio*: Ἐξ δὲ ἡμέραις δημιουργηθῆναί, φησι, τὸν κόσμον, οὐκ ἐπειδὴ προσεδεῖτο χρόνων μήκους ὁ ποιῶν· ἅμα γὰρ δρᾶν εἰκὸς θεὸν, οὐ προστάττοντα μόνον, ἀλλὰ καὶ διανοούμενον. *Sex autem diebus fabricatum, ait, Mundum, non quòd temporis ſpatio opus habuerit Conditor. DEVM enim non juſſu ſolùm, verùm & Cogitatu operari creditur.* Διενοήθης γὰρ, verba refert Philoponus, λόγιόν τι, φησὶν, καὶ ἐγενήθησαν ἃ ἐνενοήθης. *Cogitaſti enim*, inquit *Scriptura*, *& facta ſunt, quæ Cogitaſti*. Et S. Ambroſius, huc quoq; reſpiciens, Hexamer. Lib. I. ait: *Ut Voluntatis effectus ſenſum temporis præveniret*. Sic volunt ſanxiſſe & Concilium magnum Lateranenſe ſub Innocentio III. c. I. Et argutè item Sacrum ipſum Hiſtoricum, cùm, poſtquàm primo Capite Mundi expreſſiſſet Opificium diverſis diebus, altero ſubdit

comm.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
232 L 18

comm. IV. *Iſtæ ſunt Generationes Cæli, & Terræ, quando creata ſunt in* DIE, *quo fecit* DOMINVS DEVS *Cælum, & Terram.* Cui & Eccleſiaſticus accinat Cap. XIIX. ὁ ζῶν εἰς τὸν αἰῶνα ἔκτισε τὰ πάντα κοινῇ. *Qui vivit in æternum, Creavit Omnia ſimul.* At munitum, quod hîc prætermittimus, Sacrorum ingens agmen Auctorum, claudat ipſe Auguſtinus, ſed doctiſſimis verbis ex Cap. IX. Civit. Lib. XI. *Nimirum ergo ſi ad iſtorum Dierum opera* DEI *pertinent Angeli, ipſi ſunt Lux illa, quæ Diei nomen accepit: cujus Vnitas ut commendaretur, non eſt dictus Dies Primus, ſed Dies Vnus. Nec alius eſt Dies ſecundus, aut tertius, aut ceteri; ſed idem ipſe Vnus, ad implendum Senarium, vel Septenarium numerum, repetitus eſt, propter ſenariam, vel ſeptenariam cognitionem: ſenariam ſcilicet operum, quæ fecit* DEUS; *& ſeptenariam, quietis* DEI. Ipſiſſimum ipſe aliter & aliàs ſæpè. Ex Gentium autem, nam & illis compertum, unum proferam Ariſtidem, Aſiaticum, licet Adrianenſis, Græcorum Oratorem. Hymno in Jovem (oratione ſolutâ votum fuit, quod ex tempeſtate ſervatus ſolvit) plurima elocutus eſt, quæ & Heptahemero magno mirè conſonant. Componere non vacat, ſed iſthæc nunc iniquum reticere: Ζεὺς τὰ πάντα ἐποίησε, καὶ Διός ἐστιν ἔργα.

ἔργα ὅσα ἐστὶ πάντα, καὶ ποταμοὶ, καὶ γῆ, καὶ θάλαττα, καὶ οὐρανός· καὶ ὅσα τούτων μεταξὺ ἄνω, καὶ ὅσα ὑπὸ ταῦτα· καὶ θεοὶ, καὶ ἄνθρωποι, καὶ ὅσα ψυχὴν ἔχει, καὶ ὅσα εἰς ὄψιν ἀφικνεῖται, καὶ ὅσα δεῖ νοήσει λαβεῖν, &c. *Jupiter fecit omnia, & à Jove facta omnia ſunt, fluvii, Terra, Mare, Cælum; & quæcunque vel inter hæc, vel ſupra, vel infrà eadem, exiſtunt; & dij, & homines, & quæcunque animata ſunt. quæque vel viſu, vel intellectu percipiuntur*, &c. Quæ poſtquàm abundè recenſuit, ſubjicit: οὐκ ἐν ὅσῳ νυῦ ἡμεῖς διήλθομεν χρόνῳ περὶ αὐτῶν, ἀποτελεώσας ἅπαντα ταῦτα, ἀλλ' ὀξύτερον ἢ νοῆσαι ἐγχωρεῖ. *Quæ quidem omnia, non tanto temporis ſpatio, quanto nos de iis nunc diſſeruimus, abſolvit; ſed multò citiùs quàm vel Cogitari poſſit.*

UT autem cunque conſtiterit res, (*Nemo* quippe *ſcit niſi* PATER,) Ordinem igitur illum naturalem creatarum rerum, (nam progredimur jam) quem docuit DOMINVS, à nobis mente concipi debere, retulit Moſes, quaſi ſervatum tunc, cùm conderentur. Ipſum verò Ordinem integrum contineri, ſat conſtat, Heptahemeri illius primi inluſtri ſegmento, quod deſcribitur ipſo Hiſtoriæ Sacræ primordio. Septem ergo eorum dierum Senaria Cognitio, ut cum Auguſtino loquar, ſpectat ad Opera, quæ fecit DEVS; Septenaria ad DEI videlicet

videlicet Quietem. Moſes autem tradidit nobis ſic Hebdomadis primariæ eos dies eſſe diſtributos, & concinnatos, ut divelli tamen neutiquam deberent; pariterque oſtendit ibidem Auguſtinus.

Atenim poſtquam Hiſtoricus Sacer quieſcentem impertiit nobis DOMINUM à toto patrato opere; & Diei Septimo benedixiſſe, prodidit, ac ſanctificaſſe: unde nec ignobilis relinquitur Dies ille, nec otioſus DOMINO; pergit denuò καθ' ἐπιτομὴν, *per compendium*, & ſumma capita, prædicta repetere, exactiuſque ſubinde de nonnullis inquirere. Pauſam iſtoc narrationis contextu neceſſe interiici, cogitarunt Interpretes: tum ut diſtinctionis rerum haberetur ratio, tum vel ut ipſarum pondere defeſſus jam Lector reſpiraret. Cuinam igitur, ſenſu jam communi prædito, poſſit adlubere, Alicubi geſtorum Hebdomadis ſectionem inſerendam, ac reverâ inſeruiſſe poſt Diem ſextum; & reliquum fragmenticulum ſeptimi Diei (eximium ſanè, quippe quod ſacram DOMINO, ac propitiam operam contineret) divulſum ab integro corpore, quod ideò truncum relinquitur, adnectere novæ illi diſtinctæ, ut ſic dicam, recapitulationi? maximè

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
232 L 18

(quod potius eſt) cùm ibidem proximè adeſſet, ubi legitimè Diſtinctio erat locanda. Itaque, quod cohærere ſic neceſſum erat, abrumperetur importunâ diſtractione; ac vice verſâ illa conſuerentur, quæ diſcerpi magis deſiderarent. Aliter quidem non factum invenimus, quod hîc ipſummet poterit opportunè atteſtari. Ex Operibus duntaxat Diei Sexti, ſatis ſit, ut conſtet, teſtimonium producere comm. XXIV. cui Vulgatam ſubjecimus Interpretationem, exiguâ omnino mutatione juxta Hebræum Prototypon. Cujus poſtidea jugem Contextum, & Græci etiam Exemplaris, pariter diſcerpere, recentiores non addubitarunt.

Ex Capite I.

24 וַיֹּאמֶר אֱלֹהִים תּוֹצֵא הָאָרֶץ נֶפֶשׁ חַיָּה לְמִינָהּ בְּהֵמָה וָרֶמֶשׂ וְחַיְתוֹ־אֶרֶץ
לְמִינָהּ וַיְהִי־כֵן׃

25 וַיַּעַשׂ אֱלֹהִים אֶת־חַיַּת הָאָרֶץ לְמִינָהּ וְאֶת־הַבְּהֵמָה לְמִינָהּ וְאֵת כָּל־רֶמֶשׂ
הָאֲדָמָה לְמִינֵהוּ וַיַּרְא אֱלֹהִים כִּי־טוֹב׃

26 וַיֹּאמֶר אֱלֹהִים נַעֲשֶׂה אָדָם בְּצַלְמֵנוּ כִּדְמוּתֵנוּ וְיִרְדּוּ בִדְגַת הַיָּם וּבְעוֹף
הַשָּׁמַיִם וּבַבְּהֵמָה וּבְכָל־הָאָרֶץ וּבְכָל־הָרֶמֶשׂ הָרֹמֵשׂ עַל־הָאָרֶץ׃

27 וַיִּבְרָא אֱלֹהִים אֶת־הָאָדָם בְּצַלְמוֹ בְּצֶלֶם אֱלֹהִים בָּרָא אֹתוֹ זָכָר וּנְקֵבָה
בָּרָא אֹתָם׃

28 וַיְבָרֶךְ אֹתָם אֱלֹהִים וַיֹּאמֶר לָהֶם אֱלֹהִים פְּרוּ וּרְבוּ וּמִלְאוּ אֶת־הָאָרֶץ וְכִבְשֻׁהָ
וּרְדוּ בִּדְגַת הַיָּם וּבְעוֹף הַשָּׁמַיִם וּבְכָל־חַיָּה הָרֹמֶשֶׂת עַל־הָאָרֶץ׃

29 וַיֹּאמֶר

29 וַיֹּאמֶר אֱלֹהִים הִנֵּה נָתַתִּי לָכֶם אֶת־כָּל־עֵשֶׂב ׀ זֹרֵעַ זֶרַע אֲשֶׁר עַל־פְּנֵי כָל־
הָאָרֶץ וְאֶת־כָּל־הָעֵץ אֲשֶׁר־בּוֹ פְרִי־עֵץ זֹרֵעַ זָרַע לָכֶם יִהְיֶה לְאָכְלָה׃
30 וּלְכָל־חַיַּת הָאָרֶץ וּלְכָל־עוֹף הַשָּׁמַיִם וּלְכֹל ׀ רוֹמֵשׂ עַל הָאָרֶץ אֲשֶׁר־בּוֹ נֶפֶשׁ
חַיָּה אֶת־כָּל־יֶרֶק עֵשֶׂב לְאָכְלָה וַיְהִי־כֵן׃
31 וַיַּרְא אֱלֹהִים אֶת־כָּל־אֲשֶׁר עָשָׂה וְהִנֵּה־טוֹב מְאֹד וַיְהִי־עֶרֶב וַיְהִי בֹקֶר יוֹם
הַשִּׁשִּׁי׃

CAPUT II.

1 וַיְכֻלּוּ הַשָּׁמַיִם וְהָאָרֶץ וְכָל־צְבָאָם׃
2 וַיְכַל אֱלֹהִים בַּיּוֹם הַשְּׁבִיעִי מְלַאכְתּוֹ אֲשֶׁר עָשָׂה וַיִּשְׁבֹּת בַּיּוֹם הַשְּׁבִיעִי מִכָּל־
מְלַאכְתּוֹ אֲשֶׁר עָשָׂה׃
3 וַיְבָרֶךְ אֱלֹהִים אֶת־יוֹם הַשְּׁבִיעִי וַיְקַדֵּשׁ אֹתוֹ כִּי בוֹ שָׁבַת מִכָּל־מְלַאכְתּוֹ
אֲשֶׁר־בָּרָא אֱלֹהִים לַעֲשׂוֹת׃
4 אֵלֶּה תוֹלְדוֹת הַשָּׁמַיִם וְהָאָרֶץ בְּהִבָּרְאָם בְּיוֹם עֲשׂוֹת יְהוָה אֱלֹהִים אֶרֶץ
וְשָׁמָיִם׃
5 וְכֹל ׀ שִׂיחַ הַשָּׂדֶה טֶרֶם יִהְיֶה בָאָרֶץ וְכָל־עֵשֶׂב הַשָּׂדֶה׃ &c.

24 *Et dixit* DEUS: *Producat Terra animam viventem in genere ſuo; jumenta, & reptilia, & beſtias terræ ſecundùm ſpecies ſuas. Factumque eſt ita.*

25 *Et fecit* DEUS *beſtias terræ juxta ſpecies ſuas, & jumenta, & omne reptile terræ in genere ſuo. Et vidit* DEUS, *quod eſſet bonum.*

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
232 L 18

26 *Et dixit* DEUS: *Faciamus hominem ad imaginem, & ſimilitudinem noſtram; & præſit piſcibus Maris, & volatilibus Cæli, & beſtiis, univerſæque Terræ, omníque reptili, quod movetur in terrâ.*

27 *Et creavit* DEUS *hominem ad imaginem ſuam; ad imaginem* DEI *creavit illum; maſculum, & feminam creavit eos.*

28 *Et benedixit eis* DEUS, *& dixit ad eos* DEUS: *Creſcite, & multiplicamini, & replete Terram, & ſubjicite eam, & dominamini piſcibus Maris, & volatilibus Cæli, & univerſis animantibus, quæ moventur ſuper terram.*

29 *Et dixit* DEUS: *Ecce dedi vobis omnem herbam, afferentem ſemen ſuper Terram, & univerſa ligna, quæ habent in ſe-*

met-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
232 L 18

metipſis ſementem generis ſui, ut ſint vobis in eſcam.

30 *Et cunctis animantibus Terræ, & omni volucri Cœli, & univerſis, quæ moventur in Terrâ, & in quibus eſt anima vivens, ut habeant ad veſcendum. Et factum eſt ita.*

31 *Et vidit* DEUS *cuncta, quæ fecerat, & erant valdè bona. Et factum eſt Veſpere, & Manè, Dies Sextus.*

CAPUT II.

1 *Et perfecti ſunt Cœli, & Terra, & omnis ornatus eorum.*

2 *Et Complevit* DEUS *Die Septimo Opus ſuum, quod fecerat: & Requievit Die Septimo ab univerſo opere, quod patrarat.*

3 *Et benedixit Diei Septimo, & ſanctificavit illum; quia in ipſo ceſſaverat ab omni opere ſuo, quod creavit* DEUS, *ut faceret.*

4 *Iſtæ ſunt Generationes Cæli, & Terræ, quando creata ſunt in Die, quo fecit* DOMINUS DEUS *Cælum, & Terram:*

5 *Et omne virgultum agri, ante quàm oriretur in Terrâ, omnemque herbam Regionis*, &c. Quæ ſimillimâ ſtructurâ verborum procedunt.

Verum enim verò ubi quieverat DOMINUS, qui & eidem præiſſe viſus erat, opportunè prorſus magis Lectorem requieſcere deſinerent. *Dubium quippe non eſt*, inquit Caſſiodorus in Pſalmum etiam VII. *quòd peractis Sex Diebus, qui ad activam pertinent partem, Septimus Repauſationi reputetur.* Quapropter & poſtea tot ſæcula, poſt tot etiam exantlatos labores, DOMINUS rurſus toto Die Septimo Requievit

vit in Sepulchro; Sabbatho, inquam, toto, quod ipſum quoque idiomate Hebraico *Requietionis* denominationem ſortitur. Unde licet animadvertere, qui Sexto Die Capitis Primi Sectionem locarunt, & alieno Lectorem loco Requieſcere fecerunt, Septenario Numero, referto undique myſteriis, & oraculis (quod nihil vulgò jam notius vel ex uno etiam Philone Lib. *De Mundi Opificio*, & aliis paſſim) tunc inde præripuiſſe deſtinatam ei laudem, ac decus à condito uſque Orbe: & unà Hebdomadis complementum, Septimum ſcilicet Diem, Sanctum, ac DOMINO Sacrum, à primigenio Mundi inclyto Heptahemero quaſi avellere optaſſe. Satis enim documento ſunt, licet altera abeſſent, tot Libri *Hexameri* ſcripti, *Heptameri* ſcribendi; tot inſcripti, *Opera ſex Dierum*; tot, *Commentarii in primum Caput Geneſeos:* Omnibus ſanè parùm feliciter, & nonnihil inconditè, cùm doctiſſimi ſint, elucubratis, importunâ duntaxat eorum diſtractione, quæ indubiè cohærebant. At denique ſodes, vide jam mihi, ubi noſtra interſit Digeſtio, quemadmodum genuinæ ſententiæ indoles ſua redditur.

EX CAPITE I.

24 וַיֹּאמֶר אֱלֹהִים תּוֹצֵא הָאָרֶץ נֶפֶשׁ חַיָּה לְמִינָהּ בְּהֵמָה וָרֶמֶשׂ וְחַיְתוֹ־אֶרֶץ
לְמִינָהּ וַיְהִי־כֵן׃

25 וַיַּעַשׂ אֱלֹהִים אֶת־חַיַּת הָאָרֶץ לְמִינָהּ וְאֶת־הַבְּהֵמָה לְמִינָהּ וְאֵת כָּל־רֶמֶשׂ
הָאֲדָמָה לְמִינֵהוּ וַיַּרְא אֱלֹהִים כִּי־טוֹב׃

26 וַיֹּאמֶר אֱלֹהִים נַעֲשֶׂה אָדָם בְּצַלְמֵנוּ כִּדְמוּתֵנוּ וְיִרְדּוּ בִדְגַת הַיָּם וּבְעוֹף
הַשָּׁמַיִם וּבַבְּהֵמָה וּבְכָל־הָאָרֶץ וּבְכָל־הָרֶמֶשׂ הָרֹמֵשׂ עַל־הָאָרֶץ׃

27 וַיִּבְרָא אֱלֹהִים אֶת־הָאָדָם בְּצַלְמוֹ בְּצֶלֶם אֱלֹהִים בָּרָא אֹתוֹ זָכָר וּנְקֵבָה
בָּרָא אֹתָם׃

28 וַיְבָרֶךְ אֹתָם אֱלֹהִים וַיֹּאמֶר לָהֶם אֱלֹהִים פְּרוּ וּרְבוּ וּמִלְאוּ אֶת־הָאָרֶץ וְכִבְשֻׁהָ
וּרְדוּ בִּדְגַת הַיָּם וּבְעוֹף הַשָּׁמַיִם וּבְכָל־חַיָּה הָרֹמֶשֶׂת עַל־הָאָרֶץ׃

29 וַיֹּאמֶר אֱלֹהִים הִנֵּה נָתַתִּי לָכֶם אֶת־כָּל־עֵשֶׂב זֹרֵעַ זֶרַע אֲשֶׁר עַל־פְּנֵי כָל־
הָאָרֶץ וְאֶת־כָּל־הָעֵץ אֲשֶׁר־בּוֹ פְרִי־עֵץ זֹרֵעַ זָרַע לָכֶם יִהְיֶה לְאָכְלָה׃

30 וּלְכָל־חַיַּת הָאָרֶץ וּלְכָל־עוֹף הַשָּׁמַיִם וּלְכֹל רוֹמֵשׂ עַל־הָאָרֶץ אֲשֶׁר־בּוֹ נֶפֶשׁ
חַיָּה אֶת־כָּל־יֶרֶק עֵשֶׂב לְאָכְלָה וַיְהִי־כֵן׃

31 וַיַּרְא אֱלֹהִים אֶת־כָּל־אֲשֶׁר עָשָׂה וְהִנֵּה־טוֹב מְאֹד וַיְהִי־עֶרֶב וַיְהִי־בֹקֶר יוֹם
הַשִּׁשִּׁי׃

32 וַיְכֻלּוּ הַשָּׁמַיִם וְהָאָרֶץ וְכָל־צְבָאָם׃

33 וַיְכַל אֱלֹהִים בַּיּוֹם הַשְּׁבִיעִי מְלַאכְתּוֹ אֲשֶׁר עָשָׂה וַיִּשְׁבֹּת בַּיּוֹם הַשְּׁבִיעִי מִכָּל־
מְלַאכְתּוֹ אֲשֶׁר עָשָׂה׃

34 וַיְבָרֶךְ אֱלֹהִים אֶת־יוֹם הַשְּׁבִיעִי וַיְקַדֵּשׁ אֹתוֹ כִּי בוֹ שָׁבַת מִכָּל־מְלַאכְתּוֹ
אֲשֶׁר־בָּרָא אֱלֹהִים לַעֲשׂוֹת׃

CAPVT II.

1 אֵלֶּה תוֹלְדוֹת הַשָּׁמַיִם וְהָאָרֶץ בְּהִבָּרְאָם בְּיוֹם עֲשׂוֹת יְהוָה אֱלֹהִים אֶרֶץ
וְשָׁמָיִם׃

2 וְכֹל שִׂיחַ הַשָּׂדֶה טֶרֶם יִהְיֶה בָאָרֶץ וְכָל־עֵשֶׂב הַשָּׂדֶה &c.

24 *Et dixit* DEUS: *Producat Terra animam viventem in genere ſuo; jumenta, & reptilia, & beſtias terræ ſecundùm ſpecies ſuas. Factumque eſt ita.*

25 *Et fecit* DEUS *beſtias terræ juxta ſpecies ſuas, & jumenta, & omne reptile terræ in genere ſuo. Et vidit* DEUS, *quod eſſet bonum.*

26 *Et dixit* DEUS: *Faciamus hominem ad imaginem, & ſimilitudinem noſtram; & præſit piſcibus Maris, & volatilibus Cæli, & beſtiis, univerſæque Terræ, omníque reptili, quod movetur in terrâ.*

27 *Et creavit* DEUS *hominem ad imaginem ſuam; ad imaginem* DEI *creavit illum; maſculum, & feminam creavit eos.*

28 *Et benedixit eis* DEUS, *& di-*

xit ad eos DEUS: *Creſcite, & multi-*
plicamini, & replete Terram, & ſubjicite
eam, & dominamini piſcibus Maris, &
volatilibus Cæli, & univerſis animantibus,
quæ moventur ſuper terram.

29 *Et dixit* DEUS: *Ecce dedi vobis*
omnem herbam, afferentem ſemen ſuper Ter-
ram, & univerſa ligna, quæ habent in ſe-
metipſis ſementem generis ſui, ut ſint vobis
in eſcam.

30 *Et cunctis animantibus Terræ, &*
omni volucri Cœli, & univerſis, quæ mo-
ventur in Terrâ, & in quibus eſt anima vi-
vens, ut habeant ad veſcendum. Et factum
eſt ita.

31 *Et vidit* DEUS *cuncta, quæ fe-*
cerat, & erant valdè bona. Et factum eſt
Veſperè, & Manè, Dies Sextus.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
232 L 18

32 *Et perfecti ſunt Cæli, & Terra, & omnis ornatus eorum.*

33 *Et Complevit* DEUS *Die Septimo Opus ſuum, quod fecerat: & Requievit Die Septimo ab univerſo opere, quod patrarat.*

34 *Et benedixit Diei Septimo, & ſanctificavit illum; quia in ipſo ceſſaverat ab omni opere ſuo, quod creavit* DEUS, *ut faceret.*

CAPUT II.

1 *Iſtæ ſunt Generationes Cæli, & Terræ, quando creata ſunt in Die, quo fecit* DOMINUS DEUS *Cælum, & Terram:*

2 *Et omne virgultum agri, ante quàm oriretur in Terrâ, omnemque herbam Regionis*, &c. Quæ ἀνακεφαλαιωτικῶς iterantur.

UBI enim vel ipſa textura verborum, quam exhibet Protographum Hebræum; Ejuſdemque planè Commata ſuggerunt, aurem cuilibet velleret. Inde & nos hîc expreſſimus. Ut tamen apertiùs adhuc conſtet, quàm immeritò actum ſit cum exordio illo Septem Dierum Univerſi, curatiùs juvat rimari abdita nobis ejuſdem rudimenta. Sed anteriùs non nulla in præſentiâ præmittimus, quæ Effatorum quorundam noſtrorum vicem commodè obire queant.

PRIMUM eſt, Bifariàm nos dividere Diem cum Gemino: Ἡμέρα, inquit, λέγεται διχῶς· καθ' ἕνα μὲν τρόπον χρόνος ὁ ἀπὸ ἀνατολῆς ἡλίου μέχρι δύσεως. καθ' ἕτερον δὲ τρόπον ἡμέρα λέγεται χρόνος ὁ ἀφ' ἡλίου ἀνατολῆς μέχρις ἡλίου αὖθις ἀνατολῆς. *Dies dicitur dupliciter, uno modo tempus illud, quod eſt ab ortu Solis uſque ad Occaſum: altero modo, Dies dicitur tempus, quod eſt ab Ortu Solis uſque ad proximum Solis Ortum.* Diem illum *Artificialem* equidem appello, aut *Civilem*; homines enim comminiſci, ac diſtribuere illum ita ad uſus videntur: Hunc *Naturalem* XXIV. horarum, definiente ipſâ Naturâ integrum ſpatium Diei, ac Noctis. Nihilominus acceptione illarum appellationum nimis variant Eruditi.

DEINDE, Tum primùm, nimirum *In principio*, creaſſe DEVM ipſiſſimo Meridie integrum Orbem. & meritò: præcipua illa Pars habetur Diei, Lucíſque. Lux enim tunc, & Dies vigent, ac pollent. Itaque aptè omnino à mero iſto Meridie ordiri ſit Diem ipſum Naturalem; non, ut Geminus, ab Ortu Solis. Ita præcepit DOMINVS Levitici Capit. XXIII. comm. XXXII. מערב, *A Veſperâ uſque ad Veſperam celebrabitis Sabbata veſtra.* Et firmant illa Moſis: *Factum eſt Veſperè, & Manè Dies unus; Et factum eſt Veſperè, & Manè Dies ſecundus; Et factum eſt Veſperè, & Manè Dies tertius.* & ſic ceteri. nam Veſperam à Meridie incipere, paullò poſt oſtendimus. Præſtat item & ipſus Meridies rationibus Aſtronomicis. Luculenter id edocet Georgius Chryſococces Medicus apud me MS. Expoſit. in Conſtructionem Perſar. ad fratrem Charſianiten. ecce ejus verba ex Cap. II. perperàm eruditus Leo Allatius XX. deſignat: Οἱ Ἀστρονόμοι τὴν ἀρχὴν τοῦ Νυχθημέρου ἀπὸ τῆς ἀρχῆς τοῦ μέσου τῆς ἡμέρας κρατοῦσι. Διὰ τοῦτο καὶ οἱ ψῆφοι τῶν ἀστέρων εἰς τὸ μέσον ἐτέθησαν τῆς ἡμέρας. Εἰ γὰρ κατὰ τὴν ἀρχὴν, ἐπεὶ ἡ ἡμέρα αὔξεται, καὶ μειοῦται, οὐκ ἔμελλεν εἶναι τὴν ψῆφον ὀρθόν. *Aſtronomi initium* Νυχθημέρου [ſpatii ſcilicet ex *Nocte* & *Die* conflati, id eſt, revolutionis integræ vigintiquatuor ho-

rarum] *capiunt à Medii Diei exordio. Propter hoc etiam Aſtrorum calculos in Meridie poſuerunt. Si enim in Diei initio locati fuiſſent, quoniam Dies augentur, & minuuntur, calculi non fuiſſent recti.* Utrunque quidem patefacit, Et Meridiem præferri, Et ab ipſo Aſtronomicum Νυχθήμερον ducere exordium. Eapropter placuit etiam non paucis iſthæc Diei definitio. nam cùm Populo DEI primitùs fuiſſet tradita, ſervata deinceps fuit, uti Populis quibuſdam aliis, & eorum poſteris. Sic in uſu *Ægyptios* habuiſſe, Plinio tamen invito, referunt priſci nonnulli, & hodierni Aſtronomi. *Umbri* quoque prætulêre, teſte Varrone in Libro illo *Rerum Humanarum*, quem *De Diebus* ſcripſit. Unde, puto, Cenſorinus deprompſit Cap. XXIII. *De Die Natali*; ut Agellius Cap. II. Lib. III. *Noct. Attic.* Et ab his parùm ſecedunt, immo fors idem ſubindicant, qui Diei antetulêre Noctem, potiſſimámque partem cogitarunt Νυχθημέρου. *Gallos* ita obſervaſſe, tradidit Cæſar Lib. VI. *De Bello Civ.* Cap. XVIII. *Ob eam cauſſam ſpatia omnis temporis, non numero Dierum, ſed Noctium, finiunt. & Dies Natales, & Menſium, & Annorum initia ſic obſervant, ut Noctem Dies ſubſequatur.* Hocce eſt, primam numerare Noctem: quod, *Nox ducere Diem videtur,*

tur, dixit Tacitus, cùm idemmet tribuit *Germanis* in *De Morib. Germ.* Quæ pravè à nonnullis accepta. A Druydis ipſi habuêre, qui arcanâ doctrinâ innuerunt, Tenebras tempore prorſus fuiſſe priores. Moſes ait initio Operis Sacri Comm. II. & ſæpè in compagine illâ Dierum Heptahemeri, ut nunc proximè viſum. Sed mirum herclè! nec latuit Poëtis illis, quorum Poëmatia nequaquam præ ſe ferunt abditam Philoſophiam. Ariſtophanes in Avibus pariter agnovit Noctem Primigeniam, Tenebras ſcilicet, Tartarum, Erebum:

> Χάος ἦν, καὶ Νὺξ, Ἔρεβός τε μέλαν πρῶτον,
> καὶ Τάρταρος εὐρύς.

> *Chaos erat, & Nox, Erebuſque niger primùm,*
> *& Tartarus obſcurus.*

Unde Arato in Phænomenis Νὺξ ἀρχαίη dicitur; *Nox antiqua*:

> Ἀλλ' ἄρα καὶ περὶ κεῖνο θυτήριον ἀρχαίη Νύξ.

> *Sed poſtquam & illic poſuit thuribulum Antiqua*
> *Nox.*

Ceterùm certo certius eſt, Noctem confundere cum Veſperâ, quam, apud Moſem repererant Sapientes illi Viri, auſpicari Diem: neutiquam tamen animadverterunt, Veſperam eam à Meridie initium ducere. Immò nihil aliud

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
232 L 18

aliud exiſtimavêre, ſi attentiùs rem inſpicimus, ſive *Veſperam*, ſive *Noctem* vocarent. Palàm facit Chryſococces, Dum *Noctem* Νυχθημέρου à Medio Die profert inchoari. Οἱ Ἀστρονόμοι, inquit, τὴν ἀρχὴν τοῦ Νυχθημέρου ἀπὸ τῆς ἀρχῆς τοῦ μέσου τῆς ἡμέρας κρατοῦσι. *Aſtronomi initium* Νυχθημέρου *capiunt à Medii Diei exordio.* Et vox ipſa Hebræa moneret haut egrè. ערב *Hereb* dicitur *Veſpera* à verbo *Harab*, quod *ligare* ſignificat, *cingere*, ac *coërcere.* Notio verò hæc Meridiei aptè convenit, neutiquam ita cuilibet tempori pomeridiano, Sive Noctis ſit, Sive ejus crepuſculi, hoc eſt, ſpatii inter Solis occaſum, & Noctis tenebras, Sive quarumlibet horarum crepuſculo proximè præcedentium, pro quibus uſurpari *Veſperam* alicubi offendimus. Ligare enim, coërcere, complectíque videtur Meridies reliquum tempus uſque ad Noctem mediam. Nec ſecus vel Meridianus Circulus conſtringit, ligátque totam Sphæram Cæleſtem, mechanicámve.

Præterea & *Veſperæ* omnibus ſunt, quibuſcum turbellæ iſtæ utcunque pacarentur. Ecce verba DOMINI ex Cap. XII. *Exodi* comm. VI. de agni Paſchalis immolatione loquentis:

Et immolabunt eum omnis cœtus ſynagogæ Iſraël inter Duas Veſperas. τὸ μεταξὺ δύο ἑσπέραιν, ἤτοι ὀψίαιν, Græci.

Græci. Notum eſt, Judæis pariter ac Gentibus Diem illum, quem diximus *Civilem*, olim dividi in XII. horas æquales. DOMINUS etiam apud Joannem Cap. XI. comm. IX. οὐχὶ δώδεκα ὧραί εἰσιν τῆς ἡμέρας; *Nonne duodecim horæ ſunt Diei?* Nunc ergo expeditiſſimè omnium R. Kimchium accipimus, utranque Veſperam terminis definire. Primò in univerſum denotans, quando incipit Veſpertina tempeſtas, Libro Radicum ſcribit: *A tempore inclinationis Solis ad Occidentem, quod eſt à ſexta hora, & ulterius uſque ad Noctem* &c. Ubi probè Joan. Buxtorfius per *ſextam* intelligit, *ſextam Diei Judaici, hoc eſt, ipſam Meridiem.* Progreditur & Kimchius Veſperam geminam deſcribere. *A tempore*, ait, *quando Sol incipit declinare, ea eſt Veſpera una.* ab ipſiſſimo nempè Meridie, ut liquet ex dictis ejuſdem. *Poſt Occaſum Solis, eſt Veſpera altera. Inter hoc tempus eſt illud, de quo dicitur,* בֵּין הָעַרְבָּיִם, *inter duas Veſperas.* Sanè qui hinc deviant, incaſſum prorſus verberant aëra. unde & aliàs ſæpè inluſtrari, pronum jam erit, Sacrum Codicem. Numeror. Cap. XXVIII. comm. IV. cùm ſermo eſt de duobus agnis jugis Sacrificii. אֶת־הַכֶּבֶשׂ אֶחָד תַּעֲשֶׂה בַבֹּקֶר וְאֵת הַכֶּבֶשׂ הַשֵּׁנִי תַּעֲשֶׂה בֵּין הָעַרְבָּיִם׃ *Agnum unum offeretis Manè, & agnum ſecundum inter duas Veſperas.* Ubi diffunduntur He-

braici Magiſtri, & Doctores in *Gemara*, ibique Gloſſa R. Salemonis., & Maiemon Tractatu תמיד *De Sacrificio jugi* Cap. 1. Et conligere ex omnibus eſt, Per ſextam horam exactam Meridiem intelligi, & exinde aſſignari Veſperam. hoc eſt, ineunte horâ ſeptimâ.

Atenim ſi *Veſperè* illud à Medio Die capit exordium, uti cepiſſe haut dubium eſt; *Manè* quoque à Mediâ Nocte pariter exordiri, indubium: Ab illo quippe puncto incipit Veſpera delábi, veluti Manè adſurgere ab altero. Indicio ſint vel vigiles illi nocturni, quos excitandis in opera mortalibus Natura genuit, *cùm medio Noctis gallicinio Diem venientem nunciant.* Id *Manè* Hebræis שחר *Aurora* dicitur etiam; & ideò ſcilicet *aſcendere*, quia à Mediâ uſque Nocte. Jacob ad Angelum Athletam Geneſ. Capit. XXXII. commate XXVI. שַׁלְּחֵנִי כִּי עָלָה הַשָּׁחַר. *Dimitte me, quia Aſcendit Aurora.* Et Cap. XIX. commate XV. וּכְמוֹ הַשַּׁחַר עָלָה *Et cùm ipſa Aurora Aſcendiſſet.* Ac Vulgatus Latinus id Cant. Cap. VI. comm. IX. הַנִּשְׁקָפָה כְּמוֹ־שָׁחַר, reddidit: *Quaſi Aurora Conſurgens.* Immò שחר à *nigrore* vocatam, obſervat ex Magiſtris Hebræis Buxtorfius, *qui Eam comitatur:* Aſt caliginem intelligi, ego etiam obſervo, quæ comitatur nempè Auroram ante primum

mum diluculum; aliunde ei non acceſſerit.

Tinctam ecce colore Noctis, mirum etiam hoc! jam Auroram habemus; ſed mirum eſt ampliùs, quod reſtat: Dabimus Eam Nocti ſequenti vicinam. Egregius locus Nonni eſt in Paraphraſi Sancti Euangelii ſecundum Joannem, qui paucis verbis firmat totam conſtitutionem noſtram Diei Naturalis. Aliter verò ſi acceperis, ejus ſententia non conſtet. Agit de feriâ illa ſextâ, qua CRUCI affixus DOMINUS, quod Cap. XIX. Joannes exactiùs depingit, & factum id prodidit horâ tertiâ cum Marco Cap. XV. comm. XXV. Paraphraſtes, quod horâ ſextâ ejus Euangeliſta: putavit namque ille, Joannem annumerare Diem, cùm de Diei horâ loquutus. Itaque *Auroram ſextam* Poëta poſuit, pro toto illo Die ſexto non incommodè: unáque, ut apertiùs notaret, appellavit προσάββατον. ſic verſ. LXV. priùs ait:

Ἕκτη δ' ἦν ἐνέπουσι προσάββατος ἔπλετο ἠώς.

Sexta autem Aurora erat, quam dicunt anteſabbatum.

Dein extremo Capite, cùm tradit ad Sepulcrum delatum DOMINUM fuiſſe, ut horâ ſextâ id inſinuaret geſtum, tandem ſubjunxit:

Γείτονα νύκτα φέρουσα προσάββατος ἔτρεχεν ἠώς.

Aurora ante Sabbatum cucurrit, ferens vicinam Noctem.

Ubi τῇ ἠοῖ, ſive illâ *Aurorâ*, & horam ſextam, & feriam ſubindicat; ſubdens videlicet, Et Eammet accerſiſſe Vicinam Noctem, hoc eſt, Sabbati jam inſtantis Meridianam Veſperam: quam eâdem donavit, ac Aratus ſuprà, & Ariſtophanes, appellatione. Non vidit tamen ejuſdem Ariſtarchus. Quapropter, licet ſacrum ſe vocarit, egit injurium.

TERTIUM Effatum ſit, Magis eorum mihi probari ſententiam, Puncto temporis adſtruentium (eò namque redimus) univerſum Orbem conſtructum. Prolixa utique diſputatio eſt, quam alibi forſitàn perſequemur. Plures interea hinc ſedantur dividiæ, quæ Viris doctiſſimis jampridem negotium faceſſêre. Ita enim planè, Tempus, & ejus efficiens Cauſſa, unde originem ducit, hoc eſt, Motus Cæli, aut Luminarium, unà, quod neceſſum prorſus (ut infra attingimus) ortum habuêre. Alioquin & poſſet alicubi excogitari menſura Temporis, nondum Auctore ejuſdem menſuræ adhuc producto. Item, deſinent demum cruciari Interpretes, dum Lucem offendunt primo die exor-

exortam; Fontem tamen ejus, Luminare nempe Majus, quarto die confectum. Item, parùm ſic obſit, quod præcipuum diſcrimen eſt, ea rerum creatarum confuſio, & conturbatio, quæ committi videtur Sacro Scriptori, cùm earundem narrat opificium. Aliter enim inverſio illa fabricæ regularis conſiſtere nequiret, & ſibi non conſtaret naturalis rerum ſeries, quam obſervari neceſſum erat, cùm conſtrueretur Opus eximium. Næ locus non eſt in inſtanti, corpuſculo individuo, diſtributioni rerum regulari, aut inregulari. Omnia tunc ſimul prodeunt, nequaquam altera præcedit alteri. Quapropter Moſes parùm ſubinde cogitavit de ſervando illo ordine; potiùs datâ operâ, conjicere eſt, confundere cupiviſſe. ubi & paullulùm nos lubet immorari.

TRIBUTUM ille præbet nobis Univerſum in *Cælum*, & *Terram*. Nonnulla & ſeparatim ad *Aquam* pertinentia inſuper addidit, quanquàm ſatis conſtans ſit, & Ipſemet indicet, In Terrâ Aquam contineri, utramque unum Globum conficere, mutuóque inter ſe, ac certatim commeare duo illa Elementa. Nequit tamen quiſque ſatis animo aſſequi, Ut Ipſe adeò confundat, atque permiſceat diverſa

illa, quæ ad eas partes Orbis bifariàm referuntur: paſsímque præbeat ſe eâdem nimirum prudenti, ac ſtudioſâ confuſione præpeditum. Eapropter equidem ratus ineptè prorſus non ſum, in proprias claſſes diſtinguere, in præſentia oportere: magis adhuc ut ſic liqueret perſpicuè, Phyſicæ illius fabricæ, ac per partium ſucceſſionem, neutiquàm Hiſtoriam ibidem tradi: immò reſpectu prorſus diverſo, Heptameri magni proſequi narrationem divinum Chronographum. Quidquid ingentis Operis ad quamque Partem ſpectat, ex ſingulis Septem Dierum hauſimus, & eidem adneximus, additis ſimul Verſiculorum, aut Commatum numeris, qui & conducere videntur.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
232 L 18

INITIUM
HISTORIÆ SACRÆ
SECUNDUM MOSEM.

CAPUT I.

DE MUNDI CREATIONE.

*1 IN PRINCIPIO CREAVIT DEUS CÆLUM, ET TERRAM. DIES. I

[CÆLUM.]

*6 ET DIXIT DEUS: *Fiat* II
Firmamentum in medio aquarum, & divi-
dat aquas ab aquis. 7 *Et fecit* DEUS
Firmamentum, diviſitque aquas, quæ erant
ſub Firmamento, ab his, quæ erant ſuper
Firmamentum. 8 *Vocavítque* DEUS
Firmamentum CAELUM. *3 *Et dixit*
DEUS: *Fiat Lux, & facta eſt Lux.*
4 *Et diviſit Lucem à Tenebris:* 5 *appellavít-*
que Lucem Diem, & Tenebras Noctem.
*14 *Dixit*

IV *14 *Dixit autem* DEUS: *Fiant Lumi-*
naria in Firmamento Cæli: & fecit DEUS
duo Luminaria magna, Luminare majus,
ut præeſſet Diei; Luminare minus, ut præeſ-
ſet Nocti: 15 *ut luceant in Firmamento Cæ-*
li, & inluminent Terram; 14 *& dividant*
Diem, ac Noctem; & ſint in ſigna, & Tem-
pora, & Dies, & Annos. 16 *Fecítque*
DEUS *& Stellas,* 17 *& poſuit eas in*
Firmamento Cæli, ut lucerent ſuper Ter-
ram, 18 *& præeſſent Diei, ac Nocti; & di-*
viderent Lucem, ac Tenebras.

[Ubi & AQUA continetur.]

[TERRA.]

I *2 TERRA *autem erat inanis, &*
III *vacua.* *9 *Dixit verò* DEUS: *Congregen-*
tur aquæ, quæ ſub Cælo ſunt, in locum unum,
& appareat Arida. Et factum eſt ita.
10 *Et vocavit* DEUS *aridam, Terram.*

11 *Et*

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
232 L 18

11 *Et ait: Germinet Terra herbam virentem,*
& facientem ſemen; & lignum pomiferum,
faciens fructum juxta genus ſuum, cujus ſe-
men in ſemetipſo ſit ſuper Terram. 12 *Et pro-*
tulit Terra herbam virentem, & facientem
ſemen juxta genus ſuum; lignúmque faciens
fructum, & habens unumquodque ſemen-
tem ſecundùm ſpeciem ſuam. *24 *Dixit quo-* VI
que DEUS: *Producat Terra animam*
viventem in genere ſuo, jumenta, & repti-
lia, & beſtias Terræ ſecundùm ſpecies ſuas.
25 *Et fecit* DEUS *beſtias Terræ juxta*
ſpecies ſuas, & jumenta; & omne reptile
Terræ in genere ſuo. *22 *Et Aves multipli-* V
centur ſuper Terram. *26 *Et* DEUS *ait:* VI
Faciamus Hominem ad imaginem, & ſimi-
litudinem noſtram; & præſit beſtiis, univer-
ſæque Terræ, omníque reptili, quod move-

tur in Terrâ. [27] *Et creavit* DEUS *Ho-*
minem ad imaginem ſuam, &c. [28] *Et ait:*
Creſcite, & multiplicamini, & replete Ter-
ram, & ſubjicite eam, &c. [29] *Et dixit*
DEUS: *Ecce dedi vobis omnem herbam,*
afferentem ſemen ſuper Terram, &c. ut ſint
vobis in eſcam: [30] *Et cunctis animantibus*
Terræ, omníque volucri Cæli; & univerſis,
quæ moventur in Terrâ, &c.

I [Iſthæc ad AQVAM ſpectant] *[2] *Et tenebræ erant ſuper faciem abyſ-*
ſi, & Spiritus DEI *ferebatur ſuper A-*
II *quas.* *[6] Dixit quoque DEUS: *Fiat*
Firmamentum in medio Aquarum, & divi-
dat Aquas ab Aquis. [7] *Et fecit* DEUS
Firmamentum, divisítq; Aquas, quæ erant
ſub Firmamento ab his, quæ erant ſuper Fir-
III *mamentum.* *[9] *Dixit verò* DEUS: *Con-*
gregentur Aquæ, quæ ſub Cælo ſunt, in lo-
cum

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
232 L 18

cum unum. Et congregationes Aquarum
appellavit Maria. *20 *Dixit etiam* DEUS: V
Producant Aquæ Reptile animæ viventis,
& Volatile ſuper terram ſub Firmamento
Cæli. 21 *Et creavit* DEUS *cete gran-*
dia, & omnem animam viventem, atque
motabilem, quam produxerant Aquæ in
ſpecies ſuas; & omne volatile ſecundùm ge-
nus ſuum. 22 *Et benedixit eis dicens: Cre-*
ſcite, & multiplicamini, & replete Aquas
Maris. *26 *Et homo præſit piſcibus Ma-* VI
ris, & volatilibus Cæli. 28 *Et dixit Homi-*
ni, maſculo, & feminæ: Dominamini Piſci-
bus Maris, & Volatilibus Cæli. Et fa-
ctum eſt Veſperè & Manè Dies Sextus.
*32 *Et perfecti ſunt Cæli, & Terra, &* VII
omnis ornatus eorum. 33 *Et Complevit*
DEUS *Die Septimo Opus ſuum, quod*

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
232 L 18

fecerat: Et Requievit Die ſeptimo ab univerſo opere, quod patrarat. Et Benedixit Diei ſeptimo, & Sanctificavit illum; quia in ipſo Ceſſaverat ab omni opere ſuo, quod creavit DEUS, *ut faceret.*

TIBICINE iſtis opus non eſt, ſatis per ſe ſonant: nonnullis tamen facem præferimus, noſtramque denuò ſtabilimus Sententiam. Primis verbis, IN PRINCIPIO CREAVIT DEUS CÆLUM, ET TERRAM, omnia complexus Scriptor Sacer: eis nanque ſumma coacta eſt totius Creationis, atque eorum omnium, quæ mox ſingillatim explicantur. quod profitentur vel ipſi jam, qui Sex Dierum intervallum mordicùs tenent; planè quippe dicta ſunt ſimplici, rectâ, & hiſtoricâ narratione: quæ verò ſequuntur, ratione videntur interpretamenti prolata; ſcilicet ut Moſes indicaret, quot abdita continerentur myſteria exiguâ oratione; & quot miranda, & ſtupenda opera Artificis DEI complecterentur Cælum, & Terra. eóque, quòd rudem populum erudiret, pandere apertiùs oportebat. *Moſes in deſcribendo Mundi Opi-*

di Opificio, Procopii Gazæi Placitum eſt, ſive ἀξίωμα, Comment. in Octateuch. *Sex Dierum uſus eſt diſtinctione, docendi gratiâ, ob tarditatem videlicet, ruditatémque Iudæorum:* IPSE NANQUE SIMUL CUNCTA FECERAT.

PRINCIPIUM id eſt IN PRINCIPIO, interprete Baſilio Magno Homil. 1. in Hexaëm. quem & Philoponus refert Lib. 1. *De Mundi Creat.* Cap. III. Τὸ πρῶτον τοῦ χρόνου νῦν eſt, ἐν ᾧ τόν οὐρανὸν καὶ τὴν γῆν παρήγαγεν ὁ Θεὸς, παντὸς χρονικοῦ χωρὶς διαστήματος. *Primum Temporis Inſtans eſt, in quo* DEUS *Cælum, & Terram produxit, abſque ullo temporaneo intervallo.* Aquila vertit: Ἐν Κεφαλαίῳ ἔκτισεν ὁ Θεὸς σὺν τὸν οὐρανὸν, σὺν τὴν γῆν. *In Capite creavit* DEUS *ſimul Cælum, ſimul Terram.* Quod ut exponeret etiam Philoponus, exploſâ nonneminis ſententiâ, ſubjungit: Ἐμοὶ δὲ δοκεῖ μᾶλλον σημαντικὸν εἶναι, τοῦ συνηρημένως ὁμοῦ γενέσθαι οὐρανόν τε καὶ γῆν. οὐ γὰρ τὸ μὲν αὐτῶν πρῶτον, τὸ δὲ δεύτερον ἐποίησεν ὁ Θεός. Κεφάλαιον γὰρ καλεῖν εἰώθαμεν τὴν ἐν ἑνὶ πολλῶν ἅμα συναίρεσιν. *Mihi autem videtur magis ſignificare, Conjunctim ſimul factum eſſe Cælum, & Terram; ſi quidem iſtorum non illud quidem primum, hoc verò ſecundum* DEUS *fecit. Caput enim vocare ſolemus, multorum in uno ſimul collectionem.* Haut aliter quam benè, quod exemplis confirmat. Hebraïcè enim רֵאשִׁית *re-*

ſcith eſt *Principium*, nomen à *Capite* deductum, ideóque ibidem poſitum. quapropter & Philoponus ſubjicit: τὸ μὲν γὰρ, Ἐν ἀρχῇ ἐποίησεν ὁ Θεὸς τὸν οὐρανὸν, καὶ τὴν γῆν, οὐχ οὕτως εἶχεν ἐναργῆ, τὸ ἅμα γενέσθαι τὰ δύο, τὴν δήλωσιν. τὸ δὲ ἐν κεφαλαίῳ σὺν τὸν οὐρανὸν, σὺν τὴν γῆν, τὸ μὴ ἕτερον τοῦ ἑτέρου προηγήσασθαι δείκνυσι. *Nam illud: In principio creavit* DEVS *Cælum, & Terram, non tam perſpicuè declarat, Utrunque ſimul facta eſſe. Hoc autem: In Capite ſimul Cælum, ſimul Terram, declarat, Alterum non præceſſiſſe alterum.*

Utrunque item ſimul etiam cum Tempore ipſo creata eſſe, ipſa indicant verba. Præpoſitio enim *in* apud Hebræos ſæpenumerò ſignificat, *cum*. Ita, *Prævaluit David contra Philiſthæum in fundâ, & lapide*; hoc eſt, *cum fundâ, & lapide.* Ita & illud Deuteronomii Cap. XVIII. Λιθοβολήσετε αὐτοὺς ἐν λίθοις, *Lapidabitis eos in lapidibus.* Rectè igitur IN PRINCIPIO, id eſt, Cum primo Temporis Inſtanti, Auctore Baſilio, *creavit* DEVS *Cælum, & Terram*, Orbem, inquam, Univerſum. aliter quidem & Tempus ipſum conſtare non poſſet. Sat opportunè ad rem Philo Lib. *Quòd* DEVS *ſit immutabilis:* Πατὴρ δὲ χρόνου κόσμος, τὴν κίνησιν αὐτοῦ γένεσιν ἀποφήνας ἐκείνου. *Mundus verò eſt Temporis pater, quod motu ſuo progenerat.* Atenim Punctum illud Temporis,

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
232 L 18

poris, IN PRINCIPIO deſignatum, Meridianum igitur eſt, Sabbati initium, uti anteriùs adſtructum.

CREASSE CÆLVM, inquit, & TERRAM. Ubi bifariàm diviſum ſuppeditat nobis Mundum Univerſum: in Regionem nempè Cæleſtem, & Elementarem. Cui etiam ancillantur Gentium Sophi, dum rem, inquam, diffuſam adeò, ac diſſipatam cogunt, ac redigunt. Anima inluſtris: *TERRA & pars eſt Mundi, & materia. Pars quare ſit, non puto, te interrogaturum; aut æquè interroges, quare* CAELVM *pars ſit: quia ſcilicet non magis ſine hoc, quàm ſine illâ Univerſum eſſe poteſt, quod cum His Univerſum eſt.* τῷ CÆLVM igitur exertim ampliſſima tota *illa Regio Cæleſtis* indicatur, *quæ per triginta annos*, adhuc Vir Maximus loquitur, *velociſſimo Sideri viam præſtat, nuſquam reſiſtenti, ſed æqualiter cito.* Etenim & τῷ TERRAM pariter exprimitur tota Regio Elementaris. nam ὥστε κἂν μηδὲν, ſic & nunc erudit nos Baſilius eâdem Homiliâ, εἴπῃ περὶ τῶν στοιχείων, πυρὸς, καὶ ὕδατος, καὶ ἀέρος, ἀλλὰ σὺ τῇ παρὰ σαυτοῦ συνέσει νόει. *etiam ſi nihil hîc de ceteris dixerit Elementis, Igne, inquam, Aquâ, atque Aëre, tu tamen ſolerti tuo ingenio capere velis.* Ejúſque reddit rationem: Καὶ ἐν γῇ εὑρήσεις καὶ ὕδωρ, καὶ ἀέρα, καὶ πῦρ,

εἴγε ἐκ λίθων μὲν πῦρ ἐξάλλεται, ἐκ σιδήρου δὲ, ὃς καὶ αὐτὸς ἀπὸ γῆς ἔχει τὴν γένεσιν, πῦρ ἄφθονον ἐν τῇ παρατρίψει πέφυκεν ἀπολάμπειν. ὃ καὶ θαυμάσαι ἄξιον, πῶς ἐν μὲν τοῖς σώμασιν ὑπάρχον τὸ πῦρ, ἀβλαβῶς ἐμφωλεύει· προκληθὲν δὲ ἐπὶ τὸ ἔξω δαπανητικόν ἐστι τῶν φυλαοσόντων τέως· τὴν δὲ τοῦ ὕδατος ἐνυπάρχουσαν τῇ γῇ οἱ φρεωρύχοι δεικνύουσι· καὶ τὴν τοῦ ἀέρος οἱ ἀπὸ νενοτισμένης αὐτῆς ἀτμοὶ ὑπὸ ἡλίου θαλφθείσης ἀναπεμπόμενοι. Id eſt, Argyropylo interprete: *Atque adeò in Terrâ Aquam, Aërem, & Ignem invenies: ſiquidem tam è ſilice, quàm è ferro, quæ ſuam originem è Terrâ trahunt, Ignis exilit, ac frictionibus copioſis emergens elucet. Ubi dignum id eſt etiam admiratione, quónam pacto cùm in ipſis corporibus innoxius latitet Ignis, idem, cùm egreſſus fuerit, ipſa quoque abſumat, à quibus eatenus ſervatus eſt? Aquæ verò naturam ipſi inſitam eſſe Terræ, ii demonſtrant, qui puteos effodiunt; & Aëris item naturam eidem Terræ ineſſe, ipſi vapores, quos ab humectatâ Terrâ Sole tepefactâ reſultare, ſurſúmque ferri, conſpicimus.*

Aliter item & diſpeſcimus Orbem ex verbis ipſis: IN PRINCIPIO CREAVIT DEUS CÆLUM, ET TERRAM. Nam loco τοῦ CÆLUM, הַשָּׁמַיִם *ſamaim* Hebræus habet, quæ vox CÆLOS ſonat. nam *Tres Cæli* in Sacris Litteris agnoſcuntur, qui & hîc denotantur: *Infimum*

mum videlicet, *Medium*, & *Supremum*. *Infimum* complectitur omnes Regiones *Aëris*, quod & Eucherio *Cælum Aëreum* nuncupatur; aliis, uti contingit immutari, *ſerenum*, *ſudum*, *pluvium*, &c. Eóque includitur etiam, ſi quid *Ignis* intereſt Elementare aduſque Cælum Secundum. Quod & *Medium* audit, Planetis conſperſum, Stellis conſitum. Tertium denique, & *Supremum* vocatum, DIVINÆ ESSENTIÆ Solium, ſplendore inextinguibili coruſcum. Id Pſalmographus *Cælum Cælorum* appellat, quò & Paullus delatus, cùm in Tertium Cælum dicitur. Itaque reliquum jam eſt geminum ſolùm Elementum, Terra, & Aqua; quæ compingi uno globo, graphicè apud Strabonem exhibentur Lib. II. Ὑποκείσθω δὴ σφαιροειδὴς ἡ γῆ σὺν τῇ θαλάττῃ, μίαν καὶ τὴν αὐτὴν ἐπιφάνειαν ἴσχουσα τοῖς πελάγεσι. *Hoc ergo conceſſum ſit, Terram globum eſſe cum Mari, & eandem cum æquoribus ſuperficiem habere.* Mirè etiam conſpirant & naturæ cognatione, in unúmque conferuntur. Sic rurſus, aut tertiò, Philoſophus Hiſpanus: *Vtraque cognata res eſt, utraque gravis, utraque denſa, utraque in extremum Mundi compulſa. Ex Aquâ Terra fit, pariter Aqua fiat è Terra.* Aptè ergo Terrâ Mare continetur, & nos ſupra tetigimus Diſſertatione Pa-

 rado-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
232 L 18

radoxicâ: Liquebítque jam plenè, paucis illis primoribus verbis haut expreſſum invitè, Integrum Orbis Opificium omnibus eſſe numeris confectum, eíque parùm Hexaëmero opus habuiſſe Moſem, niſi quid aliud ſacrum abdere cupiviſſet.

QUI verò, IN PRINCIPIO, interpretantur, *In Primam veluti Particulam ingentis extruendæ Molis* (τὸ πρῶτον, inquiunt, κατασκευάσματος μόριον) *feciſſe* DEUM *Cælum, & Terram*: Eáque jeciſſe ἀρχὴν ſcilicet τῶν γινομένων, καὶ οἱονεὶ θεμέλιον. id eſt, *principium, & quaſi fundamentum rerum creatarum; quemadmodum* οἱ θεμέλιοι τῆς οἰκίας, καὶ τῆς νεὼς ἡ τρόπις, ἀρχή, *Fundamenta* ſunt *principium domus, carina navis*, ut ait Philoponus etiam, & reſpuit: haut ſecus ac mortalem opificem, DEUM SUMMUM fecerunt conſtruendo Orbi ſtudium & operam navaſſe. Iſtis & adſcribendi, qui Materiam Primam, & informem pariter commenti ſunt, *Cælum* illud, & *Terram* extitiſſe *In principio* producta: Item, qui Maſſam corpoream, & materiem rudem fabricæ immenſæ: Item, qui rerum Subſtantiam, abſentivæ tamen cùm adhuc forent formarum ſpecies, quod ægrè nedum mente conſiſtat. Cuncti ſanè illi in eo omnes nervos contendêre, Ut Præpotens præ-

præſtiterint nobis Numen per ſucceſſionem rerum, ac dierum intervalla, divino conſilio undique intentum Operi coagmentando, atq; compingendo; perinde ac Artifex quidam è vulgo quiret μηχανικός. adeò ut ad triplicem jam operationem parùm comiter nonnulli devenerint: hoc eſt, per gradus ſenſim tranſgreſſum Dominum, quouſque egregiam compleviſſet molitionem. Ceterùm poſteà dum ipſi aliàs ad ſe redire conantur, neſcio an potiùs illud ſit à ſe infeliciùs exire. Excogitant nempe, ut ex operibus quoque illis palàm jam fieret Summa Potentia, Opus cujuſque Diei & puncto temporis fuiſſe perfectum: Cùm comminiſci aliud non poſſet, quod Virtuti illi Infinitæ adverſaretur ampliùs; Illi, puta, quæ actuoſa admodùm eſt, & ab agendo nunquam ceſſat, ut Myſtæ noſtri Θεολογȣ́μενοι docent. Sex duntaxat inſtantibus impenſis Opificio, Operoſiſſimum Illum, atque Animoſum Architectum, integros ſex dies otio inertem exhibent nobis, Opere adhuc ſcilicet imperfecto. *Ruſticanæ igitur fatuitatis, ac ſtultitiæ prorſus eſt putare, Sex diebus, aut utique certo quolibet tempore, Mundum extructum fuiſſe*, rectè poſſumus cum Philone proferre. Lib. 1. Leg. Allegor. ait: Εὐήθες πάνυ τὸ οἴεσθαι ἓξ ἡμέραις, ἢ καθόλȣ χρόνῳ, κόσμον γεγονέναι.

EX DICTIS ergo, ut vela jam conligam, denique conligere eſt, Medii puncto Diei conditum ſimul Univerſum: Et à Meridie eo initium duxiſſe Νυχθήμερον primum, hoc eſt, Diem Naturalem integrum vigintiquatuor horarum: Ac demùm Punctum illud Meridianum Primum, quo conſtructus Orbis, Sabbati ſcilicet fuiſſe, id eſt, Septimi Diei Hebdomadis, ut computari debet. Addimúſque, In ipſo requieviſſe DOMINVM à patrato Opere, & Sanctum illud feciſſe. Opera autem addidit ſubinde Hiſtoricus Sacer Sex dierum, quaſi in illis confecta, documento nempè rerum plurimarum, in primis verò ut inſtrueret mortales, Heptameri ſex dies deſtinari operibus; Septimum porrò futurum DEO ſacrum, laudibúſque EIVS, & Sacrificiis impendendum: unáque quiret eo genus hominum à laboribus refici.

His itaque, & ut fateri licet, rectè conſtitutis, ſatisfieri & ita præterea illi etiam, obſervo, quod repugnare haut obſcurè videbatur Sabbati Dominicæ requietioni. Quem obicem, puto, adhuc diſſimulare plurimùm Interpretes, ac prætergredi: qui non item, parùm præſtare. Septimum enim Totum Diem ab Ope-

re non

re non vacaſſe DOMINUM, impunè quiſque non ambigat; illud quippe prodi verbis Contextus Sacri, convenit inter omnes. Nihilominus ſubjici ecce iſta comperimus ex Hebraïco fonte Cap. II. comm. II. וַיְכַל אֱלֹהִים בַּיּוֹם הַשְּׁבִיעִי מְלַאכְתּוֹ אֲשֶׁר עָשָׂה *Et Complevit* DEUS *Die Septimo Opus ſuum, quod fecerat.* Quæ ſatis, ut ſonant ipſa, cum prædictis non conſonant: Operam namque navaſſe, perhibent haut obliquè, Conditorem ipſum & Die etiam Septimo. LXX. ut ſcopulum vitarent, *Die ſexto*, non *Septimo* reddidêre, ἐν τῇ ἡμέρᾳ τῇ ἕκτῃ. Aſt D. Hieronymus in *De Traditionibus Hebraic.* inquit: *Arctabimus igitur Iudæos, qui de otio Sabbati gloriantur, quòd jam tunc in principio Sabbatum diſſolutum ſit, dum* DEUS *operatur in Sabbato, Complens opera ſua in eo.* Immò *In eo requievit* DOMINUS *ab univerſo opere*, auctore etiam Moſe ipſo, qui iſtoc ſubdidit. Quod utrunque & aliter non factum, conſtat & pariter indubium. Atenim fieri utrunque in proclivi eſt, modò jam noſtra Oeconomia rerum utique adrideat. Nam cùm id temporis, quo conditus Orbis, quia Inſtantis ſcilicet fuit ſpatium, individuum corpuſculum, jure, & meritò pro nihilo poſſit reputari; ſi temporis parti-

cula exſtitit Septimi Diei (ipſa item & Prima Temporis Particula) vel minimum non abſtuliſſe Divinæ vacationi, Septimo Die definitæ, adſerere ſit.

PROINDE eo etiam nomine, quòd genita videlicet in Septimo Die fuiſſent omnia, Sacrum eum haberi non ſolùm Hebræis, verùm etiam Græcis, oſtendit Clemens Alexandrinus Lib. v. *Stromat.* verbis iſtis: Ἀλλὰ καὶ τὴν ἑβδόμην ἱερὰν οὐ μόνον οἱ Ἑβραῖοι, ἀλλὰ καὶ οἱ Ἕλληνες ἴσασι· καθ' ἣν ὁ πᾶς κόσμος κυκλεῖται τῶν ζωογονουμένων, καὶ φυομένων ἁπάντων. *Quin etiam Septimum Diem eſſe Sacrum, non ſolùm ſciunt Hebræi, verùm etiam Græci. per Quem Univerſus Mundus circumagitur eorum, quæ viva gignuntur; & omnium, quæ producuntur à naturâ.* Quod & miris firmat Theologorum Gentium teſtimoniis. Homeri iſthæc ſunt ex pluribus pauca:

Ἑβδομάτη δ' ἤπειτα κατήλυθεν ἱερὸν ἦμαρ.
Septenuſque Dies fuit, in quo cuncta peracta.

Callimachi iſta:

Ἑβδομάτη δ' ἠοῖ καί οἱ τετύχοντο ἅπαντα.
Omnia ſeptenáque Die perfecta fuêre.

Et rurſus:

Ἑβδόμη εἰν ἀγαθοῖσι, καὶ ἑβδόμη ἐστὶ γενέθλη.
Septimus inque bonis, Natalis Septimus illi eſt.

Mundo

Mundo videlicet. Et parcimus aliis. nam haut ſemel viſi ſunt, Veritatem vaticinari ſeducti; & Ejus haut conſcii divinitùs atteſtari.

ITAQUE poſtremò (ut tot præmiſſa jam liceat ad ϑέσιν Quæſtionis aptare, finemque noſtræ imponere commentationi) qui Sex dierum ſpatium, quod præceſſiſſe cogitant, ab Heptahemero ſecernunt, donántque illud primo integro Capite Geneſeos, eximiúmque eum proponunt lucubrationibus ſuis laborem, præferunt ſanè illi Maximi Viri quod, quanquàm eximium ſit, & egregium argumentum, imaginarium tamen quid, fas eſt, exiſtimari, & quod non fuit unquam exiſtens: Et pari ratione perperàm ipſos Septimum Diem, qui potior erat, & reapſe integrum Heptahemeron, à corpore Heptahemeri Magni diſcerpſiſſe; nec non perperàm æſtimaſſe minoris. Quod diſceptatione evincere ſubitaneâ, nobis decretum in præſentiâ jam fuit. Faxit DEUS OPT. MAX. ut haut inglorium IPSI ſit inprimis futurum.

SECTIO

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
232 L 18

SEXTIO VI.

CAPVT *ſecundum Geneſeos in hodie Vulgatis geminum Exordium habere, animadvertitur: itaque, amoto ſuppoſititio, & loco proprio annexo, aliud relinqui. In hoc duplex Conſtructio Orbis etiam ſubindicatur, Vera uberiùs, & Adumbrata breviùs. Vtraque rurſus obiter expenditur. Interpretatio adhibetur Allegorica germani Exordii, ubi & inſuper adſtruitur Inventum* DE DVPLICI TERRA, *ſuffulciúntque teſtimonia ex Libb.* Zohar, & Rabboth. *Tenebræ in Litteris Sacris impios, & peccatores notant. Obſcuræ ſententiæ ejuſdem Exordii nova lux admovetur; unde & duplex agnoſcitur Mundus, Intelligibilis, & Senſilis. Firmatur item Vniverſi Opificium in Puncto temporis expenſis Clementis Alexandrini verbis; & ex ipſis illis Exordii duplex ille Mundus eodem in die confectus, aut potius duplici inſtanti. Inluſtris interpretatio Philonis ad locum ipſius Exordii obſcurum, ridicula Rabbinorum. Controverſi alius loci ejuſdem Capitis* II. *elucidatio, quæ & adſeritur ſuo Auctori: ac finis diſceptationi imponitur.*

AB alieno loco, ubi exulabat Fragmentum Sacrum, cùm in ſedem propriam revocatum jam ſit; & abiit in Clauſulam, quod hactenus Exordium egit: neceſſariò præterea oportebit relinqui ibidem, quod futurum ſit denuò genuinum Exordium. Caput igitur ſecundum Geneſeos, jam dudum eſt, quòd

quòd duo Exordia fuerit ſortitum: Primum ſcilicet hypobolymæum, alterum verum, atque germanum. Illi autem cùm operam noſtram, ut amoveretur, dederimus multis; paucis Hoc adſtruere, inluſtraréque, nunc etiam nobis ſupervacuum non eſt, aut ἀπροσδιόνυσον. Satis ſaltem faciemus præliminari Inſcriptioni; cùm plures adeò ſint, ut fidem non ſolvant; & *propter quas vadimonium deſeri poſſit. At cùm intraveris, dii, deæque, quàm nihil in medio invenies!* (proclamat Major Plinius in Præfatione) Maturiús quippe lactis gallinacei ſperare poſſis in volumine hauſtum.

Duplicem Univerſi Conſtructionem memoriæ Divinum Scriptorem prodidiſſe, ſatis viſum anteriùs: Primò illam, ſtuporem cogitanti incutientem, In inſtanti omnino perfectam, primis expreſſam verbis illis: *In principio creavit* D E V S *Cælum, & Terram.* Secundò aliam, modò ut rude genus hominum adſequi mente quiret, per intervalla temporis confectam. Hac ideò fusè proſecutus eſt ampliſſima opera, quæ Sex dierum intercapedine quaſi architectatus eſſet D O M I N U S. Verum enimverò, completis omnibus, quæ voluit veluti Hebdomade illâ contineri, pergere cupiens ad exa-

ctam magis quorundam indaginem, res quippe forent primariæ totius Opificii, præmittit ἐν κεφαλαίῳ, ſive *ſummatim*, ac repetit in anteceſſum, quæ uberiori oratione præceſſiſſent. Primo tamen loco (ab ordine quippe non aberrat) compendiariam ſcilicet Conſtructionem, quæ paucis illis jejunè exprimi videbatur, apertiùs rurſus explicat; ut jam hæſitandi vel moroſis hominibus aditus præcluderentur. En ut orditur iteratum ſermonem Cap. II. comm. IV. אֵלֶּה תוֹלְדוֹת הַשָּׁמַיִם וְהָאָרֶץ בְּהִבָּרְאָם בְּיוֹם עֲשׂוֹת יְהוָה אֱלֹהִים אֶרֶץ וְשָׁמָיִם׃ *Iſtæ ſunt generationes Cæli, & Terræ, quando creata ſunt* IN DIE, *quo fecit* DOMINVS DEVS *Cælum, & Terram.* Quæ ut diſertiùs rem expediant, ac proferant, ſuprà memoravimus. *Generationes* hîc paſſivè dicuntur, ſenſus nanque eſt, Iſthæc ſunt, quæ genita, & creata fuêre. quod expoſuit Vulgatus Interpres, reddens id, quod ſubditur, בְּהִבָּרְאָם, ſcilicet *quando creata* ſunt. Porrò jam quæ ſequuntur, &c. וְכֹל שִׂיחַ הַשָּׂדֶה *Et omne virgultum agri*, &c. ad Adumbratam alteram, & Allegoricam molitionem ſpectant: deſignat verò eam brevibus notis, abundè quippe notam ex proximis verbis, contentis toto propè Capite primo. Notæ tamen illæ, quas nunc ſubjicere comperimus, dignæ quoque ſunt & accuratâ diſquiſitione.

SED

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
232 L 18

SED anteriùs addimus hîc quid ſenſus Myſtici eorundem verborum, licet parùm ſimus proclives in id genus ſenſus conſectandos; ſed proximus ſanè, quem proferam, Litterali eſt, Judæis doctoribus פשט vocato. quaſi *Nudo*, haut ineptè. Sumpſimus ex Libro *Zohar*, omnium Commentariorum in Pentateuchum antiquiſſimo, qui & totus Cabbaliſticus eſt, & Allegoricus. Verba ergo: *Iſtæ ſunt generationes Cæli, & Terræ*, multiplicem vult continere Myſticam ſignificationem: potior verò, quam prætulit, habet, ex interpretatione Ludov. Capelli, Eo nimirum Cap. II. & illo Cap. I. *In principio creavit* DEUS *Cælum, & Terram*, Duplicem à Moſe proponi Mundi Creationem. Quæ Duplex Creatio non eſt intelligenda de geminâ Mundi hujus [puta *Cæli*, hoc eſt, *Aëris*, & *Terræ*, ut alibi diximus] materialis fabricâ; potiùs ut altera Creatio ſit, altera ejus rurſus Renovatio, ut loquutus Cicero. altera quippe alteram eſſet veluti abolitura, & deletura, poſterior nempè priorem; id eſt, quòd prior illa Mundi conſtitutio immutanda foret, ut locum poſteriori cederet. Multijugâ hocce comprobatione aſſeverat, quà veterum Rabbinorum, quà auctoritatum Sacræ Scripturæ; nos verò paucis

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
232 L 18

proſequemur. In primis illud eſt, quod ſanxerunt Hebraïci Magiſtri: *In omni loco ubi eſt* אלה*, ibi* פסל *profanantur priora. Senſus eſt, his Moſis verbis* תלדות אלה *hæ ſunt generationes Cæli, & Terræ, ſignificari quandam Mundi Novam Creationem, per quam antiquatur, veluti & aboletur prior illa, quæ ſignificata fuit à Moſe, Capite præcedente verbis illis: In principio creavit DEUS Cælum, & Terram.* Innui ſanè ſic apto allegoremate Mundi primi obliterationem per Cataclyſmum, quam adſeruimus in Diſſertatione DE DUPLICI TERRA, Renovationémque iteratam ejuſdem, quod noſtrum Inventum ibidem jam patet, liquebit adeunti Zoharis illam Elucidationem, in eámque Exercitationem Capelli; potiſſimùm autem conferenti hocce interpretamentum cum aliis. Addit item Auctor *Rabboth* in eundem locum: *Hîc quia dicitur* אלה*, profanat præcedentia. Quid profanat? nempè Tohu vabohu [deſolatam, & vacuam* Terram Cap. I. Gen. comm. II.] *& Tenebras.* Quibus ſubindicari vult Tellurem ante Diluvium, flagitiis hominum infectam, everti, ac deleri oportere prolatione ſecundæ. Per *Tenebras*, enim impios, & ſceleratos adumbrari, ſententia eſt etiam Zoharis, abſorbendos nimirum

mirum aquarum univerſali exundatione. *Et illi denique ſunt*, ibidem ſubdit, *pro quibus Noë non interceſſit*: quia invitationi ejus ad pœnitentiam non paruerunt.

PROGREDITUR Moſes, & comm. v. ait וְכֹל שִׂיחַ הַשָּׂדֶה *Et omne virgultum agri.* ubi ביום IN DIE ſubauditur. ſcilicet, *Et* IN DIE, *quo fecit* DEVS *omne virgultum agri*, &c. Omnia ut indicet Unico Die confecta, & quæ Terræ ſunt, in Terrâ videlicet contineri; & quæ Cælorum, in Cælis. Illud præterea ejuſdem Diei magnum eſt, quod ſubjungit, & protinus forſitàn non patet: *In* DIE, *quo fecit* DOMINVS DEVS *Omne virgultum, ante quàm eſſet in Terrâ*; *& Omnem herbam, priuſquàm germinaret.* Nempè eodem Die & cuncta fuiſſe, nec adhuc tamen extitiſſe. Cui petendum clarorem, certo certius eſt, ex illis Græcorum Sapientum, quæ pluribus docentur à Philone Lib. *De Mundi Opif.* Nonnulla ego non gravabor proferre, licet ſint longiuſcula, adfulgent nanq; ſubobſcuro loco opportuno ſplendore: προλαβὼν γὰρ ὁ Θεὸς, ἅτε Θεὸς, ὅτι μίμημα καλὸν οὐκ ἄν ποτε γένοιτο καλοῦ δίχα παραδείγματος, οὐδέ τι τῶν αἰσθητῶν ἀνυπαίτιον, ὃ μὴ πρὸς ἀρχέτυπον καὶ νοητὴν ἰδέαν ἀπεικονίσθη, βουληθεὶς τὸν ὁρατὸν τουτονὶ κόσμον δημιουργῆσαι, προεξετύπου τὸν νοητὸν, ἵνα χρώμενος ἀσωμάτῳ

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
232 L 18

καὶ θεοειδεστάτῳ παραδείγματι, τὸν σωματικὸν ἀπεργάσηται, πρεσβυτέρου νεώτερον ἀπεικόνισμα, τοσαῦτα περιέξοντα αἰσθητὰ γένη, ὅσαπερ ἐν ἐκείνῳ νοητά. *DEVS enim ubi, ut pote DEVS, prævidit, Imitamentum pulcrum non poſſe abſque Exemplari pulcro exiſtere; nec ſenſile quicquam perfectum probari poſſe, quod non archetypo intelligibilis ideæ reſpondeat. Poſtquàm decrevit viſibilem huncce Mundum condere, prius formavit Simulacrum ejus Intelligibile, ut ad Exemplar Incorporei, DEOque ſimillimi, Corporeum abſolveret Mundum, recentiorem hunc antiquioris effigiem; totidem complexurum ſenſilia genera, quot in Illo intelligibilia.* Quod & exemplo periti Architectonicæ, amplam valde Urbem condituri, firmare ſatagit. ac poſtea ſubdit: Τὰ παραπλήσια δὴ καὶ περὶ Θεοῦ δοξαστέον, ὃς ἄρα τὴν μεγαλόπολιν κτίζειν διανοηθεὶς, ἐνενόησε πρότερον τοὺς τύπους αὐτῆς ἐξ ὧν κόσμον νοητὸν συστησάμενος ἀποτελεῖ τὸν αἰσθητὸν, παραδείγματι χρώμενος ἐκείνῳ. *Eodem fermè modo de DEO ſentiendum eſt, qui ubi decrevit ingentem hanc condere Urbem, priùs formas ejus concepit: ex quibus poſtquàm Intelligibilem Mundum conſtituit, ad illius Exemplar hunc condidit ſenſibilem.* Unde apertè duplex tempus ediſcimus conſtructionis Univerſi, quibus conſtare jam poſſit illa rerum (ita loqui, fas ſit) & exiſtentia duplex, quæ aliter inter ſe pugnare

vide-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
232 L 18

viderentur. Sic enim adhuc non exiſterent Senſibiles ſpecies, cùm Intelligibilis earum Idea jam exiſteret. quod dixit Moſes: *In Die quo fecit* DEVS *omne virgultum, antè quàm eſſet in Terrâ; & fecit omnem herbam, priuſquam germinaret.* Apertiùs tamen de eodem edocebimur à Clemente Alexandrino, & paucioribus verbis. ait Lib. v. *Strom.* Κόσμον τε αὖθις, τὸν μὲν, νοητὸν οἶδεν ἡ βάρβαρος φιλοσοφία, τὸν δὲ, αἰσθητόν· τὸν μὲν, ἀρχέτυπον, τὸν δὲ, εἰκόνα τοῦ καλουμένου παραδείγματος· καὶ τὸν μὲν, ἀνατίθησι μονάδι, ὡς ἂν νοητόν· τὸν δὲ αἰσθητὸν, ἑξάδι. *Et rurſus Unum quidem Mundum novit Barbara Philoſophia, qui percipitur Intelligentiâ; Alterum verò Senſilem: Illum quidem Archetypon, Hunc verò Imaginem ejus, qui Exemplar dicitur. & illum quidem attribuit Unitati, ut qui percipiatur Intelligentiâ; Hunc verò, nempè Senſilem, Senario.* Quæ & aptè conſentiunt cum prædictis de Mundo, puncto temporis genito. nam, ut ſuperiùs viſum, & Cogitatu operatur DEUS. id eſt, quæque percipiuntur Divinâ EIVS Mente, atque Intelligentiâ, præſtò EI omnia ſunt abſoluta, & perfecta. Senſilis itaque Mundus conſtructus exſtitit in Inſtanti, ut pote qui & Intelligentiâ in Inſtanti conceptus: eáque propter recta Philoſophia eum attribuit Unitati. Atenim etiam Senſilem,

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
232 L 18

cùm & ſub imbecillitatem ille cadat ſenſuum, quaſi Senario Numero Dierum conditũ prębet eadem Philoſophia, quam *Barbaricam* appellant Græci, & cujus Anteſignanus Moſes fuit. Exinde verò cum Platone non pauci cati homines illudmet hauſerunt, uti ex Operibus eorum ſuperſtitibus notum, innuuntque adducta verba Clementis Alexandrini.

Et Hiſtoricus ipſe Sacer oſtendit etiam haut obliquo ſermone, Duplicem Mundum, videlicet Intelligibilem, & Senſilem, Uno & eodem Die exſtitiſſe confectos. De eodem Die loquitur, cùm tectiùs dicit: *Iſtæ ſunt generationes Cæli, & Terræ, quando creata ſunt* IN DIE, *quo fecit* DOMINUS DEUS *Cælum, & Terram.* Et cùm apertiùs ſubjicit: *Et* IN DIE, *quo fecit Omne virgultum agri, antequàm eſſet in Terrâ; & Omnem herbam, priùs quàm germinaret,* &c. Immò, ita ego exiſtimo, & duplici duntaxat inſtanti. Non ergo quòd unum non ſufficeret: ſupra jam prædicantem audivimus Scripturam: Διενοήθης γὰρ, καὶ ἐγενήθησαν ἃ ἐνενοήθης. *Cogitaſti enim, & facta ſunt, quæ cogitaſti;* ſed potiùs ut interfuiſſet quid intervalli, quo alter Mundus alteri præceſſerit, juxta hujuſce Divini Contextus ſententiam, quæ patefit jam ex prædictii Philonis, & Clementis.

Veram

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
232 L 18

Veram nanque eam eſſe, & germanam præ quibuſlibet aliis doctiſſimorum hominum, conſtabit illos conſulenti. Miror tamen hactenus prætermiſiſſe, cùm ipſe Philo rurſus, & diſertioribus verbis prodiderit. Longè mox ab eiſdem, quæ ſuprà protulimus, & ejus iſthæc ſunt: Ἐπιλογιζόμενος γὰρ τὴν κοσμοποιίαν, κεφαλαιώδει τύπῳ φησίν· Αὕτη ἡ βίβλος γενέσεως οὐρανοῦ, καὶ γῆς, ὅτε ἐγένετο, ᾗ ἡμέρᾳ ἐποίησεν ὁ Θεὸς τὸν οὐρανὸν καὶ τὴν γῆν, καὶ πᾶν χλωρὸν ἀγροῦ πρὸ τοῦ γενέσθαι ἐπὶ τῆς γῆς, καὶ πάντα χόρτον ἀγροῦ πρὸ τοῦ ἀνατεῖλαι.] Ἆρ᾽ οὐκ ἐμφανῶς τὰς ἀσωμάτους καὶ νοητὰς ἰδέας παρίστησιν, ἃς τῶν αἰσθητῶν ἀποτελεσμάτων σφραγῖδας εἶναι συμβέβηκε; πρὶν γὰρ χλοῆσαι τὴν γῆν, αὐτὸ τοῦτο ἐν τῇ φύσει τῶν πραγμάτων, χλόη φησὶν ἦν. καὶ πρὶν ἀνατεῖλαι χόρτον ἐν ἀγρῷ, χόρτος ἦν οὐχ ὁρατός. Ὑπονοητέον δ᾽ ὅτι καὶ ἑκάστου τῶν ἄλλων ἃ δικάζουσιν αἰσθήσεις, τὰ πρεσβύτερα εἴδη καὶ μέτρα, οἷς εἰδοποιεῖται καὶ μετρεῖται τὰ γινόμενα, προϋπῆρχε. *Deinde per Epilogum Creationem Mundi ſummatim memorans, inquit* [Moſes:] *Hic eſt Liber Generationis Cæli, & Terræ, quando creata ſunt Die, quo fecit* DEVS *Cælum, & Terram, & omne virgultum agri, antequam oriretur in Terrâ; omnemque herbam agri, priuſquam germinaret.*] *An non manifeſtè Incorporeas, & Intelligibiles Ideas memorat, quibus tanquam annulis ſignatoriis exprimi res Senſibiles contigit?* * *Priùs enim quàm Terra virgultum pro-*

* Satis propriè, modò Ideas haſce deſignaſſet increatas, & æternas.

 deret,

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
232 L 18

deret, ait, in rerum naturâ virgultum ipſum fuiſſe; & prius quàm herba in agro exiſteret, herbam fuiſſe Inviſibilem. Subintelligendum autem, Quòd & antè ſingulas res alias, quas ſenſus indicant, antiquiores effigies, menſuræque, quibus effigiantur, & metiuntur, jam fuerant. Abjuraverat quidem Judæus iſte Rabbinicam intemperiem, ac deſipere cum pluribus ſuis deſierat: quocirca eum de illis excepiſſe interpretem, ſatis nobis nunc erat. Nihilominus ceteros ecce tantillum nugari, hîc patimur, ut jocum modò riſúmque faciant paullisper ſtudioſi. En cuneus, quo nodum ſcilicet recutiti ſolvunt implicati loci. Volunt enim, Herbas, & plantas, etiam arbuſta, cùm tertio die à DEO creata ſunt, non emerſiſſe è Terrâ, ſed ad ſuperficiem uſque extremam Terræ pullulaſſe. Sextâ demum die poſt creatum hominem, qui coleret; & demiſſum imbrem, quo Terra fecundaretur, eminuiſſe foràs. Interea ergo & fuiſſe, & non fuiſſe herbas, ac virgulta, dicunt. Et, adhuc *non enim pluerat DOMINVS DEVS*, ſubjungit Scriptura, *ſuper Terram, Et homo non erat, qui operaretur Terram.* Quod aptè & hoc reverâ, probéque, cui anteceſſit, ſubnectitur: In Mente nanque Divinâ cùm exiſterent omnia, nec germinibus Telluris,

ris, nec plantis opus fuit & pluviâ cæleſti, & agricolatione. Quæ ſententia eſt gemina germana integri loci.

DEINDE Moſes pergit potiora Capita Divinæ Fabricæ recenſere. Ac diverſo planè reſpectu ea (ſic indubium remur) quæ & cum antecedentibus non cohærent, ſubdit comm. VI.

6 וְאֵד יַעֲלֶה מִן־הָאָרֶץ וְהִשְׁקָה אֶת־כָּל־פְּנֵי הָאֲדָמָה׃

6 *Et vapor aſcendebat de Terrâ, & irrigabat univerſam faciem Terræ.*

7 וַיִּיצֶר יְהוָה אֱלֹהִים הָאָדָם &c.

7 *Et formavit* DOMINUS DEUS *hominem*, &c.

8 וַיִּטַּע יְהוָה אֱלֹהִים גַּן &c.

8 *Et plantavit* DOMINUS DEUS *hortum*, &c.

Ac nonnulla ſic alia. Quid autem difficile magis verbis illis comm. VI. וְאֵד יַעֲלֶה מִן־הָאָרֶץ וְהִשְׁקָה אֶת־כָּל־ פְּנֵי הָאֲדָמָה׃ *Et vapor aſcendebat de Terrâ, & irrigabat univerſam faciem Terræ*, ut juxta Hebraicum Exemplar habentur, forsàn in Volumine Sacro non ſit: maximè verò ut Interpretes hactenus verba reddidêre. Indè egregiè Expoſitores inter ſe digladiantur, & meritò ſanè: quilibet nanque bono jure ceteros refellit. Placita eo-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
232 L 18

rum, ac dividias referre, moleſtum foret: etiam inutile, nutantibus quippe fulcris nituntur; itaque ſtatim corruunt, cùm inter ſe non implicantur. Ceterùm Gonzalus Correas, Profeſſor olim primarius in Salmaticenſi Academiâ Hebraicæ, & Græcæ, Linguarum, Grammaticiſſimus homo, ſi unquam ullus inter Orbilios fuit; & à cujus Paradoxis, & Commentis Litteratis, cis tamen pædantiſmum, ſevero vultu contingat raro diſcedere, ſenis aut ſeptenis retrò luſtris ingenti conamine, ac prolixâ oratione locum hunc interpretari adgreſſus eſt. De ſententiâ ſuâ monere voluiſſe doctiſſimum Joann. Marianam, cùm Scholia in Sacram Scripturam elucubrata edere maturaret, palàm ibidem effert. Ejus & ipſe Mariana meminit, non tamen, licet minimè indecorè liceret, nominatim. In eampſe ergo, ut hîc modò ego proferam, nam quid haut puſillum denuò inluſtrationis adhibuerim, magis inclinat animus. Ecce hujuſmodi eſt.

HEBRÆUM אֵד *Ed*, quod *Fons* hîc vertit Vulgatus, ut πηγὴ LXX. ac *Vapor* plures alii, nonnulli verò ex Paraphraſi Chaldaicâ *Nubes*; Gonzalus probè cepit *Aquarum Gurgitem*, Oceanúmve, quo Terra videlicet ſubmerſa fuit, ante-

antequàm vis ingens, ac moles earumdem Aquarum in unum congregaretur locum, & Terra die tertio prodiret. *Abyſſus* dicitur & Gurges ipſe Cap. 1 Geneſ. comm. 11. Illam nunc Aquarum Abyſſum, ac voraginem reſpicere nunc Moſem, & illuc iſthæc in præſentiâ referri, cùm per ἐπιλογισμὸν, quæ antecesſerant, repetit, ſententia eſt, quæ nobis probatur. Verba enim & libenter edicunt. אֵד ſanè illud propriè deſignat eum *Gurgitem*. Sic ex commate XXVII. Capitis Jobi XXXVI. liquet. *Qui aufert ſtillas pluviæ, & effundit imbres ad inſtar* GURGITUM. Verba ſunt Interpretis Vulgati, ubi & eâdem dictione Contextus Hebræus utitur. Inde & Rabbini, qui de voculis argutantur, *aduada*, ſive *adſſada* deducunt; quod Fluctui vaſto Maris jam pridem indidêre. Ibi igitur Moſi *Oceanus*, ſive *Aquarum congregatio* aptè indicatur, cum reſpectu ſcilicet ad præmiſſam Abyſſum; nam inundationem amplam fluctuum perhibet vox: hoc eſt, primigenium Fontem, & Aquæ Elementaris originem, ac ſtirpem.

Deinde יַעֲלֶה מִן־הָאָרֶץ *Jaale min haarez*, verti oporteret, *aſcendebat altior præ Terrâ:* paſſim quippe & particula *min* comparationis eſt.

Illa autem &c. וְהִשְׁקָה *vehiſca* &c. & *irrigabat*,

aut *irrigans univerſam faciem Terræ*, videtur addidiſſe, apertiùs ut exponeret mentem noſtram. Ipſa per ſe patent: & Græcis Interpretibus, καὶ ἐπότιζε, *inundabat*, eſt, ac *madefaciebat* univerſam Terræ ſuperficiem. Sonat ergo integrum comma: *Et Fons, Gurgéſve aſcendebat altior præ Terrâ, & inundabat univerſam faciem Terræ.* Adriſiſſe poſtea & Cornelio à Lapide, conjicimus. Quod autem extra conjecturam eſt, Exinde deſumptam, quanquàm non indicarit, interpretationem ſat concinnam ſubindicaſſe.

Atenim Hiſtoricus eximius ſubinde pergit, luculenter explicare prælustria quædam Opera, quæ ſtrictim anterius meminerat. Hominis Fabrica primum eſt: *Formavit igitur* DOMINVS DEVS *hominem* &c. Deinde, Plantatio Paradiſi: *Plantaverat autem* DOMINVS DEVS *Paradiſum* &c. Tertium, Hevæ ex coſtâ Adami Conſtructio: *Immiſit ergò* DOMINVS DEVS *ſoporem in Adam:* &c. Aſt ſubſequi nos, jam hîc deſinimus, ac progredi. Olim, haut ægrè ut nunc, ſed alacri fors ingenio, ſcriptis proſequi Eum, animus eſt: ſi tamen dederit DOMINVS, Cui

HONOR SIT, ET GLORIA IN ÆTERNVM.

Sed

SED heus, Auditor erudite, adhuc non patior, Te & poſt PLAVDITE abire. Pauliſper ſis mane, paucis verbis te volo. Dum operâ utor hominis trapezitæ, ingenii prorſus inſtar Plautini Euclionis, ut ociùs perveniret noſtrum Autographum harumce Diſſertatiuncularum ad Typographum præſtantiſsimum, factum ſcilicet eſt, ut ultimum fragmentum Mari commiſerit; redimere ſtudens ſordidam mercedulam vecturæ, quæ cariùs terrâ per tabellarium conſtat. Sed ſemel ecce Bona Mens in capite quodam FERREO, quanquàm ad aurem ejus nondum Epigrammatarius inſuſurrarit,

Non aliter mitti debuit iſte Liber.

Vtcunque igitur fuit, in aquas, uti conjicere fas eſt, abjectum latuit, latétque adhuc annum fermè integrum. Accinxi tandem me poſt lon-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
232 L 18

gam cunctationem, quid aliud agerem? ut Opellæ repeterem complementa: infectam quippe editionem relinqui, vel ipſi neutiquàm ſuſtinerent ornatiſsimi Typographi, amicíque. Palimpſeſti jam ſchedulas hinc inde conlegeram, veluti folia Sibyllina: nihilominus parùm profeceram, irrito nempe, ut cohærerent, labore; tumultuario nanque jampridem, ut ingenium eſt, & otium, deſcripſeram, ac deſultorio ſtudio. Denuò itaque haut publici ſaporis Opuſculum ferè compingendum fuit, atq; coagmentandum, ut hîc præſtitimus: nunquam enim inutiles ſunt ſecundæ curæ. Nec ſupervacuum futurum, ſat bene ſcimus, Noſtratibus rationem reddidiſſe adeò importunæ moræ. Aſt nefas omnino eſt, diutulam modò tibi abiturienti injicere: Iam licet hinc diſcedere: abi, & vale.

AD-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
232 L 18

ADDENDA
IN DISSERTATIONE
DE DVPLICI TERRA.

PAG. 10. Lin. 7. poſt *doctiſſimi:* adde: Omnia verô, & Plura quoque alia, ediſſertare, mihi in animo eſt, quòd ad Terræ potiſſimùm conducunt Diſciplinam, Diſſertationis Argumentum.

Pag. 26. lin. 18. poſt *Hebraiſm.*] adde: ac tandem ſubdit: וְהִנְנִי מַשְׁחִיתָם אֶת־הָאָרֶץ׃

Pag. 29. lin. penult. poſt *erat.* adde: Nec aliò tendunt, qui, prorſus inſcii quoque ortæ denuò Telluris, collegerunt cum Franciſco Georgio Problemate LVIII. Tom. I. ex vaticinatione Lamechi, Maledictionem, quam DEUS pro peccato Adami inflixit TERRÆ, duraſſe duntaxat ad Noachum uſque; eo nanque vivente omnino fuiſſe ſublatam. Quod de Recenti TELLVRE capi oportere, liquet. Alioquin ratiunculæ, quas, ut perſuadeant, ſuggerunt, quippè coactæ adhibentur, eruditis non arrident.

Pag. 41. lin. 16. poſt *ſunt.* adde: Ambigere nihilominus videtur Druſius, cùm ibidem interrogat: *Sed quid? An ille alius Mundus ab eo, qui nunc eſt?* Ac confeſtim reſpondet: *Quoad ſubſtantiam unus & idem eſt, quoad qualitates fortaſsè aliqua diverſitas. Sic qui nunc eſt, peribit aliquando quoad qualitates, non quoad ſubſtantiam.* Palpant enim in tenebris, & veritatem cæcutientes attingunt, nòn tamen ſentiunt.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
232 L 18

SECTIONUM SYLLABUS ET LEMMATA.

SECTIO I.

Ingreſſus ad Diſputationem, An Scriptores veteres fuerint edocti, Contextum ſuorum operum Sectionibus diſtinguere? Planum fit, Ariſtotelem id neſciviſſe, qui à Copiâ commendatur, & à Præſtantiâ Scriptorum. Idem de Poëtis Epicis adſtruitur, & in primis de Homero. An ipſe Poëmata reliquerit litteris deſcripta? Cani per partes ſolita; Item in Theatris recitari ab Actoribus Tragicis. Diſcerpta in ejuſmodi fragmenta, ac Titulis deſignata, olim duntaxat vetuſtiores habuiſſe videntur. Coaluerunt deinde in Iliadem, & Odyſſeam: ac tandem in Libros diſcrevêre. Quod ſtudium Grammaticorum habitum, ſed Criticorum. Herodotus etiam continenter Hiſtoriam contexuit. etiam Thucydides. Poſt aliquot ſecula Scriptores Diviſionem Librorum adhibuerunt, non tamen exiguas magis ſubdiviſiones. Pag. 126.

SECTIO II.

Dum Auctores Hiſtoriæ Naturalis aptè diſtribuunt eam in Libros, ineptos Capitum metatores ſubinde perpeſſi ſunt. Id in Theophraſto Ereſio viſum, & exemplo patefactum. Etiam in Plinio, qui præiverat, ipſe deſignans loca, ubi Capitum limites forent terminandi. Nonnulli jam notarunt, & correxerunt nonnulla. De Pomponio Melâ nunc primùm idem obſervatum. Initio per ſumma rerum capita præmiſit Operis Ideam; ubi cum illo Plinius componitur. Sedulò de numero Librorum Plinii inquiritur. Exempla exhibentur ineptæ digeſtionis, qua per Capita hodie diſtinguitur Mela. Pag. 134.

SECTIO

SECTIO III.

Tranſitus fit ad Sacros Scriptores, ſed præpoſtero adhuc curſu: & inprimis de Quatuor Euangeliſtis inſtituitur ſermo. Plura præterea Euangelia prodiêre, ſed reſpuenda prorſus. Familia inter Sectarios fuit à Caino deducta, quibus documento erat Iudæ traditoris Euangelium. Græca Exemplaria olim Novi Teſtamenti interſtingui non ſolita, præterquàm notulis ad marginem quibuſdam. Diversè tamen quippe diſtingui illud ſubinde conſueverat, nullâ primitùs ſectione deſcriptum fuiſſe, argumento eſt. Multiplex fuit Symbolica prædictio Quatuor Euangeliſtarum. Teſtimoniis comprobatur varietas illa Sectionum. Abundè exquiritur, quánam occaſione, ac conſilio, acceſſerint Illi ad Euangelicam contexendam Hiſtoriam? Sed habitâ tunc ratione potiſſimùm videtur Veritatis, ac Doctrinæ: poſthabito ut plurimùm rerum geſtarum ordine. Quapropter Euangelia ipſa aptè poſſunt Hiſtorica Adverſaria indigitari: unde tamen & contexi quiret Hiſtoria numeris ſuis abſoluta. Ioannes ſervare dicitur ampliùs geſtorum ſeriem. Diverſus Sectionum numerus ac forma tandem memoratur Quatuor Euangeliorum. Et tituli quidam recenſentur, quibus & Ipſa deſignari ſolita, ac diſcerpi. Pag. 144. 145.

SECTIO IV.

Ad Moſem deventum, Primum, in Sacris, atque Profanis, Scriptorem. rationi ideò non conſonat, Scripta ſua diſtinxiſſe illis Sectionum pigmentis, quæ plures adhuc recentiorum non adhibuerunt. In templis Antiquiorum,

 ante-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
232 L 18

antequam geſta Scriptis mandarentur, condita rerum nonnulla monumenta, quæ in publicum non exibant. Moſes an Litterarum Inventor? Sed Vindex potiùs fuit: ac forsàn Litteras à DEO habuit, quas Samaritani retinuerunt. Præſtantiâ item PRINCEPS Moſes Scriptorum, non tamen ideò quas inferior ætas diſtinctiones invenit, tum primùm eidem in uſu forent. Immò integer Pentateuchus, ortus ab Illo contextus unus æqualis, & continuus, ſine ullâ Librorum interruptione. Ipſe Quintuplex Liber ſimpliciter LEX vocatur, THORA Hebræis. Turpis error Philonis. Quando LEX Sectionibus interſtincta, neſcitur prorſus. Hebræi Magiſtri ſibi arrogant, & pariter Græci. Multiplices Sectionum ſpecies denique memorantur, quæ propria Pentateucho. Pag. 156.

SECTIO V.

Certamen inſtitutæ Animadverſionis tandem committitur. Nil externum magis ab Hiſtoriâ Sacrâ, quàm Ejus Sectionum interſtinctio. Munus id Interpretum fuit Catholicorum, ad quod quandocunque patet aditus. Orbis univerſus puncto temporis conditus à DEO; Sex dierum ſpatium ſuperfluit: eo Moſes abuſus ratione diversâ. Vniverſi opificium Heptahemero narratur contineri. qui Septimum Diem ab eo ſeparat, Codici adverſatur Sacro. Moſes copularat, ſecrevit ille, qui exordio Capitis ſecundi Geneſeos annexuit. Palàm iſtoc fit conlatione priſtinæ cum noſtrâ diſtinctionis. Aptè Lector videretur quieſcere, ubi requievit DOMINUS. Septimus Dies, Sabbathúmque, requietioni opportunum. Vt planiùs adhuc conſtet, immeritò agi cum

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
232 L 18

cum primâ Hebdomade ab illis, qui ultimum diem ejus divellunt, Effata quædam producuntur. Primum, Proba, Diei bipartita diviſio in Naturalem, & Civilem. Alterum, Ipſo Meridie productus Mundus univerſus, & fusè pateſcit longéque Meridiem excellere. Exinde Dies Naturalis ſumit exordium. Ita in uſu Aſtronomis, Populis pluribus, qui à Druïdis habuerunt. Tenebræ Luce priores, quod & Gentilibus notum. Veſpera incipit à Meridie, atque abundè probatur. Duplex Veſpera, terminis ſuis definiuntur. Manè inchoatur à mediâ nocte, & vocatur Aurora: exinde aſcendit, ideóq; Atra Hebræis habebatur. Item Aurora proxima Veſperæ, Nocti. Expenditur locus Nonni in Paraphraſi Ioannis Euangel. Tertium Præmiſſum, In Inſtanti Progenitus Mundus, & ſtrenuè denuò confirmatur rationibus. Percurritur Caput primum Geneſeos; in Partes diſpertitur, exhibetur, inluſtratur. Primis ejus verbis Orbis ipſæmet Partes omnes ſat commodè incluſæ. Septimo Die & cuncta ea efficta, idque adſertum Gentium Theologis. Denique ex Præmiſſis conligitur, Fabricæ Sex dies, quos mente complectimur, unicum fuiſſe Meridiani temporis punctum, & ſeptimi Diei; Eumque Heptameri verum ſolùm, ac Naturalem Diem, benedictum à DEO, *&* EI *ſacrum; inprimis ideò & memorandum Mundi Opificio. Qui verò ab illo ſejungunt, ſpatium ullum temporis, quod Hexamero ſuo contineatur, Primæ Hebdomadi non relinquunt.* Pag. 168. 169.

 SECTIO

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
232 L 18

SEXTIO VI.

CAPVT *ſecundum Geneſeos in hodie Vulgatis geminum Exordium habere, animadvertitur: itaque, amoto ſuppoſititio, & loco proprio annexo, aliud relinqui. In hoc duplex Conſtructio Orbis etiam ſubindicatur, Vera uberiùs, & Adumbrata breviùs. Vtraque rurſus obiter expenditur. Interpretatio adhibetur Allegorica germani Exordii, ubi & inſuper adſtruitur Inventum* DE DVPLICI TERRA, *ſuffulciúntque teſtimonia ex Libb.* Zohar, & Rabboth. *Tenebræ in Litteris Sacris impios, & peccatores notant. Obſcuræ ſententiæ ejuſdem Exordii nova lux admovetur; unde & duplex agnoſcitur Mundus, Intelligibilis, & Senſilis. Firmatur item Vniverſi Opificium in Puncto temporis, expenſis Clementis Alexandrini verbis; & ex ipſis illis Exordii duplex ille Mundus eodem in die confectus, aut potius duplici inſtanti. Inluſtris interpretatio Philonis ad locum ipſius Exordii obſcurum, ridicula Rabbinorum. Controverſi alius loci ejuſdem Capitis* II. *elucidatio, quæ & adſeritur ſuo Auctori: ac finis diſceptationi imponitur.* Pag. 214.

INDEX

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
232 L 18

INDEX SCRIPTORUM VETERUM qui in Mantiſsâ memorantur.

Achilles Tatius. 129
Adraſtus Aphrodiſeus, Interpres Ariſtotelis. 127.
Ælianus. 129.130.131
Alexander Aphrodiſeus, Interpres Ariſtotelis. 128
S. Ambroſius. 147.172
Ammonius, Grammaticus Criticus. 153
Ammonius, Philoſophus, Interpres Ariſtotelis. 127. 128.
Andronicus Rhodius, Interpres Ariſtotelis, & Paraphraſtes. 127.128.135
Aquila, Interpres Græcus Libb. Sacrorum. 203
Aratus, Aſtronomus. 189. 194
Ariſtarchus, Grammaticus. 131.132.
Ariſtides Adrianenſis, Orator. 173
Ariſtophanes, Comicus. 189. 194
Ariſtoteles Stagirita, 127. 128
Aſpaſius, Peripateticus. 128
Athenæus, Dipnoſophiſta. 133
Auctor Rabboth. 218
Auctor Zoharis. 217.218
D. Auguſtinus. 159.160.172. 173. 175
Auſonius. 132.

D. Baſilius Magnus. 203. 204. 205

Iul. Cæſar, Imperator. 186.
Cæſarius, non Arelatenſis, ſed Frater D. Greg. Nazianzeni. 154
Callimachus Cyrenęus. 212
Caſſiodorus. 180
Cenſorinus. 186
D. Chryſoſtomus. 150
Mar. Cicero. 131.217
Clemens Alexandrinus. 158. 212. 221. 222.
Concilium Lateranenſe ſub Innocentio III. 172
Cornelius Tacitus. 189

Critici, Plinii Interpretes. 136

DAvid, Pſalmographus. 207
Diogenes Laërtius. 127.128
Dionyſius Longinus. 161.

ELias Levita, Hebræus Grammaticus. 162
S. Epiphanius. 145
Eſdras. 160
S. Eucherius. 207
Eupolemus, Hiſtoricus. 157 158
Euſebius Cæſarienſis. 150. 151. 153. 158
Euſtathius, Scholiaſtes Homeri. 128. 129. 131
Euthymius Zigabenus. 153
S.S. Euangeliſtæ IV. 145. 147. 153.

A. GEllius. 186
Geminus, Aſtronomus. 186.187
Georg. Chryſococces, Medicus, & Aſtronomus. 187 190
Græci Patres. 162.208.219
Græci Scriptores Ethnici. 222
Græci Theologi. 162.172
Grammatici Critici. 131.132
S. Gregorius Nazianzenus. 155.

HEbræum Exemplar Sacrum. ſæpè, & 186.190 191.192.203.204.206 211.216.218.225.226.
Hermippus Smyrnæus, Peripateticus, *Callimachius* cognominatus, quod diſcipulus foret Callimachi Grammatici, & ingratus erga Præceptorem. 127
Herodotus. 132
S. Hieronymus. 151. 211
Homerus. 129.130.131.212.

IEsus Christus Dominus. 191
Ieſus Sirach, Auctor Eccleſiaſtici. 173
Interpretes antiquiores Ariſtotelis. 127
Interpretes Biblici. 181.194. 211.226
Interpret. Pentateuchi. 176
Interpretes LXXII. Græci. 165.211
D. Ioannes, Euangeliſta. 148 154. 155. 193
Jobus, ex Moſis Hebræâ Interpretatione, ut volunt plures

plures Patres Græci, & Latini. 227
Fla. Joſephus. 129.165
Judas Iſcariotes. 146.

KImchius, Rab. 191.

LAtini Patres. 162.209
Lectionarium Gręco-Arabicum. 148
D. Lucas, Euangeliſt. 153.155
Lucianus. 132
Lycurgus. 130.131.

MAiemon, Rab. 192
Marcellinus, Hiſtoricus Græcus. 133
D. Marcus, Euangeliſta. 149 151.155.193
Maſorethæ, Grammatici Hebræi. 165.167
D. Matthæus, Euangeliſta. 148.149.150.141
Michaël Epheſius, Ariſtotelis Interpres. 128
Moſes, Hiſtoricus Sacer. 145 157.160. & ſæpè aliàs.

NIcephorus Calliſtus. 150
Nonnus Panopolita. 193 194

OEcumenius, Cathenographus. 153
Olympiodorus, Interpres Ariſtotelis. 128
Ovidius. 145.

PApias, Ioannis Euangel. auditor. 151
Philo Iudæus. 163.164.165. 172.181.204.209.219. 220.223
Philoponus. 128.161.172.203 204.208
Photius. 133
Piſiſtratus, Tyrannus clemens Athenis. 131
Plato. 222
Plinius Major. 136.137.138. 139.158.188.192.215
Plutarchus. 131
Iul. Pollux. 133
Pomponius Mela. 21.22.137. 138.140.141.142.143
Porphyrius. 128.135
Procopius Gazæus. 203
Pſellus. 128.

QUintilianus. 132.

RAbbini. 162.166.192.217 218.224.227.

SAlemon, Rab. 192
Samaritani, Scriptores Pentateuchi. 160.167

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
232 L 18

Luc. Seneca. 136. 205. 207
Servius. 132
Sextus Empiricus. 132
Simplicius, Interpres Ariſtotelis. 128
Stephanus Byzantius. 133
Stobæus. ibid.
Strabo. 207
Suidas. 133. 154. 155
Syrianus, Interpres Ariſtotelis. 128.

TEſtamentum Novum. 146. 147
Theophraſtus Hereſius, Philoſophus Peripateticus. 135
Thucydides. 132.

VArro. 188
Virgilius Maro. 139. 168
Vulgatus Interpres Latinus. 176. 192. 197. 225. 227.

INDEX
RECENTIORVM.

IOAN. *Argyropylus.* 206
Aſtronomi novitii. 188
Ioan. *Buxtorfius.* 191. 192
Lud. *Capellus.* 217. 218
Gonzalus Correas. 226
Cornelius à Lapide. 228
Ioannes de la Haye. 147
Dan. *Heinſius.* 194
Interpretes Biblici. 210. 225
Interpretes Pomponii Melæ. 143.
Don. *Ioſephus Anton.* 128. 137. 140. 207. 218.
Ioan. *Laët.* 137
Leo Allatius. 187
Ioa. *Mariana.* 226
Ioa. *Morinus.*
Claud. *Salmaſius.* 135. 136
Iul. Scaliger. 136
Theodorus Gaza. 135.

IN-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
232 L 18

INDEX
RERVM & VERBORVM
in hoc Opere notatu dignorum.

A.

ABraamus Patriarcha natus Camarinæ, Ætate decima, 70. *Aſtrologiæ inventor.* ibid.
Achillis monumentum. 20
Achorei Ægyptiorum Sacerdotis de Nili origine ſententia, 89
Adamus præditus fuit Scientiis omnium rerum, & Geographiæ. 9
Addua Larium Lacum pertranſit non mixtis aquis. 85
Adveniet dies Domini ut fur in nocte. 38
Ægyptij Sacerdotes erant ſummâ & arcanâ Sapientiâ, 88. 99. *didicerant ex Hebræis hoſpitibus, ipſoque Moſe,* 88
Ægyptus univerſa anteriùs obtecta Mari fuit. 93
Æthiopes finitimi Ægyptiis, ab illis didicere. 90
Alpheus amnis in Achaïa mergitur, & in Sicilia rurſus effũditur, transjecto *ſcilicet* Mari vaſtiſſimo, 87. *jacta in illũ in Arethuſa fonte viſuntur.* ibid.
Ammonis Templum in deſertis Libyæ. 93.
Alternatio Aquæ & Terræ nunc fortaſſe inaudita, fuit jam pridem hominum auribus familiaris. 92
Ambracius Corinthiuſque Sinus Acarnaniam, & Achaïam ab Interno Mari ferè abſtulerunt. 94
America dicitur Novus Orbis. 98. *eam confundunt Geographi novitii cum Atlantide, malè.* ibid.
Animalia multa hoc primum cognovimus ſæculo, & multa venientis ævi populus, ignota nobis, ſciet. 106
Antichthones neutiquam fuiſſe ante alluvionem Vniverſalem, ſentiunt D. Auguſtinus, & Procopius Gazæus cum Syris Patribus. 10
Antipodum Telluris immenſa plaga ſub aquis manſit, illincque Mare nunquã receſſit, niſi cùm poſt elapſum Diluviũ, ſe Alter Orbis dedit in Cœli conſpectũ. ibid.
Antiquitas veneranda rebus ſæpè nonnullis præſtitit cum Bonæ fidei pondere, cultus inſuper, quaſi horrorem, 15. *eadem obſtruit ſæpenumero mendacii caligine ſplendorem Veritatis.* ibid.
Antiquitati venerandæ multa tribuuntur, ſuadetque ut plurimum, uti nos oportere operationum ſuarum præjudicio. 15
Aquæ Diluvii invaluere ſuper Terram

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
232 L 18

centum quinquaginta diebus, ad uſque primum menſis Sivan, id eſt Maij, 72. tum conſiſtebant & ſilentes conquieſcebant. ibid.

Aquam diſtinguebant Ægyptii in Marem & Fœminam. 85. Aqua Virilis eſt illis Mare: Muliebris, omnis alia. ibid.

Aqua & Squamigera Pecus univerſa, in cataclyſmo pœnas non dedit; & quare. 22

Aqua Maris eſt gravior qualibet alia. 85

Arethuſa fons Syracuſanus per Olympiam fluens, Peloponneſiaco litori infunditur, non conſocians ſe Pelago. 86.87

Arida pro Terra in Bibliis Sacris uſurpatur; & quare. 3

Aridam Sitire cruorem innocentem videtur Dominus exprimere hîc curaſſe, ut ejus ſævitiam exaggeraret. 20

Ariſtoteles opinatur, Aquam eſſe decuplo ampliorem Terra, 6. Cyrenaïcorum Philoſophorum eadem opinio, eorumq; nugæ. 6.7

Ariſtoteli plaga Septentrionalis Mari eminet, 62. argumento eſt, Pontum in Propontidem fluere, fluxu nunquam reciprocando. ibid.

Aſphaltites nihil præter bitumen gignit, unde & nomen. 46

Aſtapus Nilus cognominatus. 90. Aſtaboras & Aſtuſapes. ibid.

Atlantis Inſula Libyâ major & Aſiâ, unius diei ac noctis illuvione hauſta evanuit. 96

Auctori libri IV. Eſdræ ſuperficies Terræ ſexcuplo quam Aquæ major eſt. 6. ille liber cum tertio audit hypobolimæus. ibid.

Audax ingenium ægrè ſiſtitur parvis. 13

Authoris opinationi conſonãt verba Rabbinorum. 29

B.

Babylonii Aſtronomicam ſcientiam ab Abrahamo didicerunt. 71

apud Babylonios DCCXXX annorum Obſervationes Syderum, coctilibus laterculis inſcriptæ. 69

Balthaſaris Regis faſtus cum Luciferi cõponitur. 52. ut puniti ſunt. ibid.

Benignitas Dei cum dicit, Non percutiã, &c. longè alia eſt ab ea, Non maledicam, &c. 35

Benignitas Dei, non maledicendi rurſus Terræ, de Nova dici Terra, neceſſum prorſus videtur. 36. Fruſtra jam indulſiſſet maledicta. 37

Bibliorum Veteres Interpretes torſerunt ſe, ut alia Flumina reperirẽt, à quibus & Moſi memorata neutiquam differrent. 58

Bodino Tanta Maris ferè, quanta Terræ eſt ſuperficies, propiùs veritatem. 7

Borchardi teſtimonium de calamitate Regionis Sodomiticæ. 48

Buxus, Laurus, Oliva vernant continuo frondibus. 76

C.

In Cœlo poſt vindictam lapſus Angelici, ſedis eorum nec veſtigium relinqui: In Terra verò ſuperficiem Diluvio ſemel jam abolitam, denuo ipſammet, primo adhuc infectam peccato, reſtitui, adverſatur rationi. 54

Cœlum & Terra infecta fuere tunc primum, cum condita, ob incolarum ſcelera. 17

Cœlum defæcatum redditum eſt, inde expuncta ſede delinquentium. ibid.

Cœlum & Terra dii Athenienſibus, 4. habiti & Nuptiales dii. ibid.

Cœlum & Terram creaſſe Deum, memorat duplicem illam futuram ſedem Vnigeniti Filii, ac veluti contigit. 17

Cœlum & Terra in S. Paginis Mundi Vniverſitatem deſignant. 5

Cæſar multa petit cognoſcere Ægyptiacarum rerum ab Achoreo Sacerdote. 89

Cama-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
232 L 18

Camarina, nonnullis Vrie, Græcis Chaldæopolis, civitas Babyloniæ. 70

Cataclyſmo ipſo Telluris ſuperficies in humorem ſoluta ad trium palmorum altitudinem. 64

Cerva in Aulide pro Iphigenia ſuppoſita. 59

Chaldæi in Syria cognitione Aſtrorũ, ſollertiaq; ingeniorũ antecellunt. 69

Chaldaïca eadem atque Aſtrologia. 70

Cicero exiſtimavit Terram fuiſſe perfectè rotundam; falsò. 88

Ciſleu menſis, Decembri conſonat. 72

Cogitatio humani cordis mala eſt à pueritia ſua. 36

Columba emiſſa à Noë poſt Corvum. 73

Columnæ duæ an à Sethi Nepotibus excitatæ, una Lateritia, altera Lapidea? 67. 68. manere adhuc, cùm in vivis ageret, Columnam ante Diluvium excitatã, tradit Ioſephus; & qui ab illo acceperint. 68. ambigit Auctor, quòd excitarint ante Diluvium. 68. 69. 70. Abrahamum illas excitaſſe, non Sethi prolem, vero ſimile eſt. 71

Continentem Humum pro incolis hominibus ſumpſerunt Interpretes; ineptè. 25

Core, Dathan, Abiron & eorum Socii, Moſi rebellant. 49. Abiron & Dathan Principatum ambibant, Core Sacerdotium. ibid. illos terra devoravit. 50. ubi Terræ voragine ſunt ſubmerſi, hians rictus, chaſmave profundũ remanſit, ut volunt Rabbini. ibid.

Cura ingens de Terra Menti Divinæ fuit ab ipſo Vniverſi primordio. 5

Cybeles Magna Mater dicitur, ſicque innuit Tellurem. 3

D.

Daniel Heinſius negat Terram fuiſſe ſublatam, & Aliam, aut Novam nunc eſſe. 41. Periiſſe omnes qui extra Arcam, etiam Terræ ſpeciem externam ac decus, affirmat. ibid.

ad Deum confugere, cum explicari argumenti exitus non poteſt, pigrum effugium. 75

Deus omnia creavit convenienter omnino eorum naturæ. 62

DIVI POTES, in Augurum libris ſunt Terra & Cœlum. 4

Divina Eſſentia eſt ἀπαθής. 20

me-Dius-Ieſus. 63

D. Auguſtinus admittit Terram Antipodum, ſed reſpuit incolarum ad illam aditum. 11

D. Hieronymus alto præjudicio animadvertit, in Mundo reparando poſt eluvionem Vniverſalem, maxima opus fuiſſe in futurum Loci cautione. 28

Dominum pœnituit feciſſe hominem in Terra. 20. 21

Dominum iratum nemo poteſt fugere. 51

Dominus ut primum infecta extitit Tellus illico execratus eſt Eam. 17. Maledixit Homini & Terræ. 18

Dominus delere conſtituit homines, & Terram ipſam. 21

Dominus tam homines, quam jumenta; tam reptilia, quam volatilia Cœli delere ſtatuit, poſt admiſſa eorum facinora. 23

Dominus pollicetur Noacho ultra non execraturum ſe Terrã propter Hominem. 30. & 33. loquitur hîc Dominus de alia Tellure malè adhuc non affecta jaculo maledictionis. 30. & 31

Dominus duo cogitatione complexus eſt, Et homines extinguere; Et in Pelagus transmutare Tellurem. 42

Dominus cùm ſupplicio afficere cogitavit, aut Vniverſum Genus hominum, aut Regionis incolas alicujus, aut Civitatis, Loca ipſa, utpote eorum ſedes ac receptacula, ſimul quoque punire conſuevit. 49

Draco magnus, Serpens antiquus, Diabolus, Satanas, ſunt Synonyma. 53

Dulces Aquæ Mari invehuntur, Leviores

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
232 L 18

res haut dubiè. 85. quædam Dulces, inter ſe ſupermeant alias. ibid.

E.

ELeuſis Sacra non ſemel omnia tradit, ſervat quod oſtendat reviſentibus. 106
Ephrani Syri de Duplici Terra opinio, Maſio interprete. 12
Epicuri Intermundia. 58
Euphrates in Lacum influit, éque Lacu egreſſus, proprio oſtio cum Mari jungitur. 91
Euxinũ Mare non habuit aliquando exitum, qui eſt ad Byſantium. 94. in Propontidem & Helleſpontum erupit. ibid. Portiones Europæ & Aſiæ non exiguas abripuit. ibid.
Execratione pari Terram Dominus ac Hominem proſequutus eſt. 25.26
Exempla Quintiliano vocata, Paradigmata Græcis ſunt, Ciceroni Conlationes. 45
Exundatione Vniverſali Terram totam annum integrum condi fecit Deus. 82. Auctori placet adhuc illam condi. ibid.

F.

FAſtoſis ingenua opponenda moderatio. 104
Flumina omnia intrant in Mare, & Mare non redundat: ad locũ, unde exeunt Flumina, revertuntur, ut iterum fluant. 88
Fluvii quatuor è Paradiſo orti, manſerunt poſt Cataclyſmum, in monimentũ Magni Operis, in Terra nupera. 81
Fluvii tranſiliunt Maria. 86
Fluvius egrediebatur ex Heden ad irrigandum Hortum, 56. dividitur in quatuor capita, quorum nomina, Phiſon, Gichon, Hidekel, Perath. ibid. Syrorum linguâ vocantur Phiſon, Geon, Phorad, Ėddekel: Græcorum vero Linguâ Ganges, Nilus, Euphrates, Tigris. 57.58

G.

GAnges eandem originem habet atque Nilus. 91
Gentiles è Libris Sacris Hebræorum multa hauſerunt, & poſtea traduxerunt. 44. Servitutem diutius apud Ægyptios & Chaldæos perpeſſi. ibid.
Geographia actu præextitit, cùm Adamus multiplici ſcientiâ impertitus. 9
in Geographiæ Origine occurrunt nonnulla, quæ aliter ante Orbis Terrarum inundationem, ac poſt ipſam, haberi ſe, cogitarunt Viri Doctiſſimi. 10
Geographia exoleta de Duplici Terra plane fide periclitatur; & quare. 13
Geographiæ Origo fuit die tertio primi Hexahemeri creationis Mundi. 6.8
Geographiæ Materies exacta extitit tertio die à Creatione Cœli & Terræ. 8
Gigantes, peſſimi mortalium, cum poſteris Noachi meritò comparantur. 43
Græculi impoſtores. ibid.

H.

HEden Vulgatus reddidit Voluptatis. 55. Hebræis Heden & eſt nomen proprium loci, & appellativum, ſignificans voluptates ac delicias. ibid.
Heden Mari nunc eſt obſeſſus. 86. ex eo Amnes quatuor profluentes, Mare ſupernatant. ibid. poſtquam longum egere curſum, emergunt fontibus, quos deſignant Geographi recentes. ibid.
Henochia Vrbs à Caïno condita, & filii Henochi nomine appellata. 66. Sulpitius Severus eam ab Henoch conditam ſcripſit ineptè, Moſe ipſo adverſante. ib. illam extare nequaquam vero ſimile eſt. 66. & 67

Heſpe-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
232 L 18

Heſperius Philoſophus, Seneca. 106
Heſperius Sophos, idem. ibid.
Hexahemeri die tertiâ Tellus neutiquam ſimul & ſemel aquis detecta eſt, ſed particulatim, anteriuſque, ut quæq; pars altior excederet, aut ut, vento illic vehementer flante, exiccaretur. 64
Homerus primus Geographicæ peritiæ auctor. 100
Homines operati ſunt malitiæ in Terra duntaxat. 23
Hominum cauſſa genita omnia. 9
Homo habetur parvus Mundus. 7
Hortum in Heden Dominus Deus ad Orientem plantavit. 55
Hortus Heden eſt Paradiſus. 60. *penitus non exiſtit.* ibid. *Aquarum illuvie, opinantur, diſſipatum evanuiſſe, eaque propter amplius non comparere.* ibid. *verum eſt, Ipſum à Diluvio neſciri mortalibus.* ibid. *id tamen non imputandum vorticibus qui obliterarint illum, ſed potius Telluris mutationi.* ib.

I.

IEzer *eſt* figmentum, *aut*, cogitatio mala cordis humani. 32
Incurvicervicum pecus. 54
Indulgentiam Dei vanam eſſe cogitare vel per ſomnium, nefas. 35
Iniquitas quæ iratum Dominum, eadem benignum ac placabilem reddidit, quomodo intelligatur. 32
Initiatos nos Naturæ Myſteriis credimus: in veſtibulo ejus hæremus. 107
Ioppe Palæſtinæ urbs ante Diluvium non eſt condita. 67. *qui contrarium affirmant, à Mela acceperunt.* ibid.
Inſula eſt Terrarum Orbis, circumit eum Pelagus. 100, 101
Inſula quod magna proclivius alterâ in profundum eat, minima vero expeditiùs foras ſit ex profundo ſurrectura, parum refert. 102
Inſularum & Aquæ fit alternatio, ut Terræ & Aquæ. 95
Inundatio utraque, nempe Univerſalis, & Sodomorum, in Voluminibus Sacris conlata ſæpe offenditur. 47. *rationi repugnat, idem paſſa ſupplicium, diſcrepare ævitate ac permanſione: item, Monimentum ſuperſtes cœleſtis vindictæ, deeſſe Univerſali Diluvio; Privati vero perpetuo remanere exiguas Provincias.* 48
Iſis & Ceres pro Terra ſumptæ. 3.

L.

LAcus Aſphaltites *idem ac* Mare Mortuum. 46. *Regiunculæ ejuſdem amplitudo ex amplitudine Lacus æſtimatur.* ibid. *non anguſtus erat olim illius tractus, cùm latè porrigi hodie pateat Lacus ipſe.* 47. *Plinio excedit longitudine centum mill. paſſ. Latitudine maximâ vigintiquinq;, minimâ ſex.* ibid. *Ioſephus nonnihil coanguſtat.* ib. *Amœnum & fœcundum ſolum commendat Moſes, antequam ſupplicio afficeretur.* ibid. *Tredecim urbes ejus Strabo memorat, fabuloſum.* ibid. *Abbreviator Stephani decem retulit.* ib. *quinq; Auctor Libri* Sapientiæ; *quod verum.* ibid. *quinque Regulos Urbium quinque, & Regulorum & Urbium nomina recenſet Moſes.* ibid.
Lamech vixit centum octoginta duobus annis. 28. *Filium genuit Noach.* ibid.
Libyæ plagæ ampliſſimæ, nunc penitiſſimè Mediterraneæ ſunt. 93
Loth & ejus familia ex diſcrimine Sodomorum & Gomorrhæorum evaſere, ut Noachus cum ſuis è Diluvio. 46
Luciferi peccatum fuit Superbia. 52. *Locus ubi perpetratum crimen, in Cœlo quoque punitus eſt, nec amplius comparuit.* ibid. & 53.

M. *Magna*

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
232 L 18

M.

Magna tardè proveniunt, utique ſi labor ceſſat. 106
Maja & nutrix idem. 3
Maledictionis Vniverſalis adverſus Terram bis tantùm fit mentio totis voluminibus Sacris. 33
Maledictus iterum homo in perſona Caïni, rurſuſque maledicta Terra propter illum. 19
Mare Mortuum & Salis, *locus ubi olim Sodoma & Gomorrha, Sacris Libris dicitur.* 46. *Ejuſdem prorſus naturæ, ac pluvia fuit, exiſtit.* ibid.
Mare à principio rerum altius ſublimiuſque quàm Terra non eſt conſtitutū. 62
Mare Externum cum Interno commiſſum olim effecit unicum Pelagus. 93
Mare Noſtrum Terra fuit Continens, nondum Oceano per Fretum Gaditanum infuſo. 93
Mare fuit ſupra Memphim, uſque ad Æthiopum montes. 93
Mare Sedes certis temporum intervallis neceſſario mutat. 99
in Mari Rubro Sylvæ vivunt, Laurus maximè & Oliva ferentes baccas. 75
Maria ſunt pars Orbis Terrarum, quæ in unius æqualitatem pilæ coeunt. 1
Maria non creſcunt ob id, quia quod influxit, non in ſuum vertunt, ſed protinus reddunt. 88
Marinus lacus in Armenia. 94
Mattienis Lacus in Phrygia. ibid.
Michaëlis Angelorum Principis cum Lucifero conflictus. 51. *deſcribitur.* 53. *factus eſt in Cœlo Empyreo.* ibid.
Mincius Benaco Lacu invehitur, & aquas inde nec pauciores, nec largiores egerit. 85
Miraculum eſſet ab Orbe condito continuum, quod Mare Terram non obrueret, ſi illud eſſet hac altius. 62
ad Miraculum temerè non confugiendum. 62
Mirum nobis eſſe debet, ſi quos igniculos parum novimus Stellarum, cum maxima pars Mundi lateat Deus. 106
Montifragos, qui nempe affirmabant Terræ exactam rotunditatem, carpit Plinius. 9
Moſis Bar-Cephæ, Syri, opinio de Duplici Terra ex verſione Andreæ Maſii. 11. 12
Mundus magnus pro Terrarum Orbe ſæpenumero uſurpatus. 7
Mundus Puſilla res eſt, niſi in illo quod quærat, omnis Mundus habeat. 106

N.

Natura ut vulticulis, etiam & ingeniis ludit. 53
Naturam proprios motus exercere, & agere ſinit Deus. 62
Natura mutuò, & Fortuna de varietate certant. 92
Navalibus expeditionibus peccatur multipliciter, litaturque illis avaritiæ potiſſimum & ambitioni. 22
Navicularia Ars priſcis hominibus primævi ſeculi prorſus ignota. 84
Nauticæ rei ante Cataclyſmum operam non dederunt mortales. 22
Nequitia citò ſubrepit. 44
Nilum ex Oceano naſci, Sacerdotes Ægyptii affirmarunt. 87. *à Paradiſo uſque mare trajiciendo.* 88. 89
Noach vel Noë, *idem.* 28. Noach *à* nuach *eſt* requiem præſtare : *à* nacham *eſt* conſolari. ibid.
Noachus Sacra fecit Domino, poſtquam Eluvio abiit. 30
Nugantur, qui diverſa hodie nonnulla pariter comminiſcuntur Adami Sepulchra. 67. *Nec aliter item, qui deſignant Loca, ubi Adamus peccatum ſuum agnoverit, defleveritq́; ubi ſacra fecerint Abel & Cainus; ubi, &c.* ibid.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
232 L 18

Numini Summo Naturæq; rerum cognata multa, latent adhuc ſubobſcura. 106

O.

OBſervationibus incubare ſtudioſè ſoliti Chaldæi & Babylonii, longe poſt Alluvionem univerſalem. 69

Ollius Sevinnum Lacum permeat, egrediturque nec paucior, nec major. 85

Opis Saturni conjux. 4. *ſignificat Terram; & quare.* ibid.

Orbis Terrarum diverſus, ac Superficies, in primæ locum ſuccenturiata eſt poſt diluvium, ex ipſo tamen Globo in lucem prolata. 27

Orbis Terrarum in duas tantum Partes dividi ab antiquioribus conſuevit. 96. *Platonis ævo jam tripliciter diſpeſcitus.* ibid.

Orbis Terrarum Totus Pila eſt. 101

inter Orbem Inſulam, & minimam Inſulam Orbis nihil prorſus intereſt. 102

Orontes, amnis Syriæ. 85

P.

PAradiſus poſt Diluvium neque Noë, neque poſteris ejus ultra cognitus eſt. 60.61

Paradiſum Terreſtrem, Elyſiorum vice, ad accipiendos liberali hoſpitio Dilectos Domino, ineptè quidam autumarunt. 82. *Non ſupereſt amplius.* 83

Pars Telluris quarta, quæ hodie Novus Orbis, forſitan non fuit Veteribus Magnis Viris incognita. 97

Patrum mentem non aſſequuntur Geneſeos Interpretes, qui putant illos innuere, contrarium nobis Terræ ſpatium Auſtrale, & poſt Diluvium quoque non patuiſſe detectum. 10.11

Patrum Syrorum commentum de Bifida Terra. 11

in Pavimento madido partes aliæ aliis citiùs ſiccæ redduntur, prout vel ſunt ſuperiores, vel adeſt venti flamen. 63

Philoſophus Iber, Seneca. 44

Picolominei opinio de Quantitate Terræ & Aquæ. 7

Pitonius Amnis per medium Lacum Fucinum Marſorum ita decurrit, ut Aquæ ejus non miſceantur ſtagno. 86

Pluvia facta eſt in Diluvio Vniverſali per XL *dies &* XL *noctes, uſque ad* XXVII *menſis Ciſleu.* 72

Polyxenæ ferales nuptiæ. 20

Poteſſet. 5

Pravi homines ſunt multi qui terrore diei noviſſimi à malo non abſterrentur. 38. *iidem extremum prolatant judicium, Dominique adventum ſecundum imminentem, procul abeſſe prætexunt.* ibid.

In principio creavit Deus Cælum & Terram. 16. *Hic Cæli nomine Empyreum ſignificatur. ſecundum Interpretes Antiquos propemodum omnes.* 17

Proſerpina quæ & Maja appellatur, Terram adumbrat. 3

Punctum eſt, quod magnitudinem nullam habet. 102

Punivit Dominus Tellurē Vniverſam. 81

Inter Puſilla parum eſſe poteſt diſcriminis. 102

R.

RAbbini Nugivenduli homines. 64. *monumenta olim illis obvia, nos latuerunt, quæ etſi adulterare conſueverint, nonnunquam incorrupta protulerunt, res miras ſuppeditantia.* ib.

Ramum olivæ Columba attulit Noacho in Arcam. 74

Ejus Ratio non eſt habenda, cui nulla ratio ineſt. 104

Rationes longe adeo excellentes allaturus eſt Auctor, ut menti vim inferre videantur, liberè quippe eam arbitrari non ſinent. 54

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
232 L 18

Rhodanus Lemano Lacu acceptus, tenet impetum, ſeque per medium integer agens, quantus venit, egreditur. 86
Rufus Draco ſive Lucifer caudâ traxit tertiam partem Militiæ Cæleſtis. 51

S.

SÆculis tunc futuris multa, cùm memoria noſtri exoleverit, reſervantur. 106
S. Petri ſententia de Cælo & Terra ante Diluvium. 39
S. Petrus Romæ morti à Nerone traditus. 38
Sapientia integrum Opus ſuum nondum implevit. 106
in Scientiis adjiciendi occaſio etiam poſt Mille ſæcula nulli nato præcluditur. 106
Siſithrus Chaldæorum Rex. 73
Sodomitæ, Gomorrhæi & alii particulatim maledicti fuere. 33
Sodomorum peccata ultus eſt Dominus ſulphureo Imbre de Cœlo ejaculato, & ignito ſale. 45
Sol eſt Adonis. 3
Spiritus Domini ferebatur ſuper aquas. 63. Ventus cujus operâ apparuit Arida die tertio. ibid.
Stultitiæ adverſari debet deſpectus. 104
Superficies Prima Terræ, in Pelagus converſa, manſit ita deinceps perpetuo relicta. 45
Sylvas ſuas Maria habent. 75
Syria ex Ioſepho, Babyloniā, Chaldæam, & plures alias Provincias complectitur. 70
Quidnam Syros Patres in errorem induxit circa opinionem de Duplici Terra. 16

T.

TAbularum quæ Columnæ Ioſepho dicuntur, aliis ex Hebræorum Magiſtris una eſt Ahena, non Lapidea. 71
Telluris Portio Mari obruta, ubi fuere Sodoma & Gomorrha, Vniverſæ Telluris, Mari quoque anterius ſubmerſæ, imaginem veram reddit. 46
Telluris mutationē primus Autor noſter comminiſcitur, ac ſtabilire enixè intendit. 60
Tellus à Tollendo appellatur, & quare. 3
Tellus eſt Terra frugifera, Terra verò Elementum. 2
Tellus culta ſub nomine Rheæ Cybeleſve. 3
Tellus certat de pari cum Ætheriis corporibus in Sacris Litteris. 5
Tellus eſt Mari alicubi ſuperior. 62
Terra eſt Materia Geographiæ. 1
per Terram Globus ex Terra, Marique compactus intelligere eſt. ibid.
Terra à Varrone dicitur, ab eo quòd teratur. 2. à Plauto, quòd homines terat. ib.
Terra Humus dicitur à Latinis, & quare. 2
Terra dicitur Tellus. ibid.
Terra Veſta vocatur, quòd vi ſuâ ſtet. 4
Terra & Cælum Dei Magni Samothracibus habiti. ibid.
Terra ante ſæcula erat deformis quædam materies. 6
Terra habitabilis erat circumſcripta magis ante Diluvium. 10
Terra duplex ſtatuitur. 14
Terra Prima delineata eſt, cum die tertio Dominus juſſit, Aridam apparere. 14. eam aquarum Diluvii exundatione univerſam propè fuiſſe obliteratam, ambigere nefas. ibid. Altera ſtatim ſe obtulit Delineatio Telluris, quæ poſt Diluvium prodiit. ibid. & 15.
Terra fuit coinquinata crimine primi Parentis. 17. ablata etiam fuit aliquando illa Tellus. ibid.
Terra rurſus malè audiit ob Caini fratricidium qui Abelum interfecit. 18. 19. Abelo ſubſtitutus eſt Seth, eodem anno hoc eſt Mundi Conditi centeſimo triceſimo. ibid.

Terra

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
232 L 18

Terra ſupplicium haut aliter atque homines ipſi perpeſſura fuit, ob ſcelera in ea commiſſa. 23
Terra vetus ab hac diverſa eſt, manetque ſub aquis. 61. 62
Terra Mundi Punctus. 102. *ad Cœlum ſignum eſt & Punctum.* ibid.
Terræ deſcriptio, etyma & appellationes variæ. 2. 3
Terræ integritati malè conſultum foret, ſcopulis abſentivis. 8
Terræ & Aëris interitus aquis Diluvii, cum Mundi ipſius igneo noviſſimo interitu componitur. 38. 39. *ex utroque perſpicuè indicatur nobis, Novam Terram, & Novum Aërem exoriri.* 39
Terræ Mari continuo tranſmutantur, & Mare Terris. 93
Terram anguſtioribus finibus ante Diluvium contractam quidam volunt, auguſtioribus poſt illud cœpiſſe habitari, & quare. 7. 8
Terram ſublatam eſſe per Diluvium, mirum non eſt, cum idem jam olim acciderit Cælo Empyreo, ex quo Locus Luciferi & Sectariorum ejus expunctus fuit. 51, 52, 53
Theraſia Inſula, ſpectantibus Nautis in Ægæo Mari enata. 95
Ticinus Verbanum Lacum præterfluit, non communicatis aquis. 85
Tigris per Lacum Thonitidem fertur, nec miſcetur paludi ob velocitatem. 90. *à Niphate monte ruit.* ibid. *à ſagitta nomen habet ob rapiditatem, ſagittam quippe Medi vocant Tigrim.* 91
Tornari ante Diluvium Terram, ſentire, putidum eſt. 8

V.

VAfræ Quæſtiunculæ *Senecæ appellatæ,* Sophiſmata *Græcis dicuntur, Ciceroni* Cavillationes. *66*
Venus Terra eſt. 3
Ventum Vrentem Dominus adhibuit deſiccandæ Telluri poſt imbres aſſiduos Cataclyſmi, illi haut diverſum, quo uſus ad Mare imminuendum Rubrum. 63. *Simillimi iſti Venti.* ibid.
Vetus Terra non aquis tantùm obruta fuit, ſed laxata & diſſoluta; ut alia ſuperficies quæ ſuperior deinceps exſtaret, denuo appareret, ſecundum Rabbinos. 65. *autumabant iidem Veterem Tellurem ſi non obtegeretur aquis, ſolveretur ve, nequaquam ſupplicio ſatis conſtringi.* ibid. *id fuit neceſſarium, ſed aliter potuiſſe commodiùs fieri oſtenſum eſt.* ibid.
Virtus difficilis inventu eſt, rectorem, ducemque deſiderat. 44
Vitia diſcuntur etiam ſine magiſtro. 44
Vndarum vis in Diluvio undis ipſis fluctuantem viciſſitudinem ademerat. 72
Vniverſalis abolitio patrari commodè non potuit, niſi ipſa Terræ facies ſimul aboleretur. 23
Vtopiæ Regiones. 58

Z.

in Zelandiæ partibus Inſulæ duæ cum oppidis, viriſque, accolis nonnullis haut longè obtuentibus, patrum memoria, abſorptæ. 95

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
232 L 18

LECTORI.

DUm longè adeò à Typographo abſumus, licet Exemplar noſtrum dederimus ſuperſtitioſè deſcriptum, nihilominus operæ emendatiſſimæ Officinæ ſphalmatis aſperſerunt nonnullis exiguum Opuſculum. Cùm autem raptim percurrimus, quædam animadvertere licuit, de quibus monere ſuperciliosum Lectorem, viſum. Forſitàn plures labeculæ occurrent, quę fugerint nos, & potiores forsàn. interea tamen iſtas emaculare, operæ erit hujus pretium nonnullum.

IN DISSERTATIONE.

PAg. 15. *lin. penult.* ſpecimina. *Pag.* 17. *lin.* 11. conligit. *Pag.* 20. *lin.* 22. ἀπαϑᾶ. *Pag.* 48. *l.* 16. & ex locis. *lin.* 19. *poſt* conſtaret, *dele comma.* *P.* 54. *l.* 7. HVC, *litteris majuſculis.* *Pag.* 73. *lin.* 6. PERGIT, *litteris majuſculis.* *P.* 83. *l.* 23. & Noëticâ. *P.* 84. *l.* 7. & primævo. *l. ult. poſt* ineptè , *dele comma.* *P.* 95. *l.* 9. *poſt* factum, *appinge* ;. *Pag.* 106. *lin.* 12. *poſt* enim, *appinge comma.* *P.* 131. *l.* 18. *quid, dele comma.* *lin.* 19. *ipſe, dele comma.* *P.* 136. *l.* 20. Breviarium, *dele comma.* *l.* 22. ſtudioſi, *appinge comma.* *l.* 25. deducta, *lege* diducta. *P.* 222. *lin. ultim.* prædictii, *lege* prædictis.

FINIS.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
232 L 18

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
232 L 18

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
232 L 18

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
232 L 18

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
232 L 18

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
232 L 18

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
232 L 18

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
232 L 18